

การใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ปริญญาณิพนธ์
ของ
จินตปาณี พิบูลย์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกบรรณรักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

กันยายน 2547

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
จังหวัดนครศรีธรรมราช

บทคัดย่อ
ของ
จินตปาณี พิบูลย์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
กันยายน 2547

๒๕๔๗๕๖

จินตปาฎี พิบูลย์. (2547). การใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
จังหวัดนครศรีธรรมราช. ปรินญาณินพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์พวา พันธุ์เมฆา, ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัชรา สุทธิสำแดง

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบล
หนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช และศึกษาปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์
ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ผลิตภัณฑ์ได้รับการคัดเลือกจากจังหวัดให้เป็น
ผลิตภัณฑ์เด่นในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 36 คน
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกหัวข้อการสัมภาษณ์
ผลการวิจัยการมีดังนี้

1. ใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัด
นครศรีธรรมราชมีความหลากหลาย จำแนกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการหาวัตถุดิบและการคัดเลือกวัตถุดิบ

การใช้สารสนเทศของแต่ละหมวดผลิตภัณฑ์ขึ้นอยู่กับผลิตภัณฑ์ที่แต่ละกลุ่มผลิต โดยแหล่ง
ข้อมูลที่ใช้มากที่สุดคือ การได้รับถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษ และการอาศัยประสบการณ์ในการทำผลิตภัณฑ์
ของตนเป็นหลัก รองลงมาคือ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกในกลุ่ม

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

ทุกหมวดผลิตภัณฑ์จะเน้นในเรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นถ่ายทอดลงไปในพื้นที่
ที่ทำ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นไม่ซ้ำแบบกับผลิตภัณฑ์ในจังหวัดอื่นๆ โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้มากที่สุดคือ
แหล่งบุคคล โดยให้สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ออกแบบ และยึดตามรูปแบบเดิมที่เคยทำกันมาเป็นหลัก รองลงมาคือ
การศึกษาจากแหล่งสื่อมวลชน ได้แก่ โทรทัศน์ วารสาร และหนังสือพิมพ์

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

แต่ละหมวดผลิตภัณฑ์จะเน้นในเรื่อง กรรมวิธีหรือเทคนิคการผลิตเป็นหลัก และความประณีต
คุณภาพในแต่ละชิ้นงานที่ผลิต โดยกำหนดราคาค่าแรงตามคุณภาพของผลงานที่ออกมา เพื่อกระตุ้นให้สมาชิก
พัฒนาฝีมือ และมีการคัดเลือกสมาชิกให้ทำงานที่ตรงกับความถนัดหรือตามความชำนาญในงานที่ทำ เพื่อให้
ผลิตภัณฑ์ออกมามีคุณภาพและมาตรฐานทัดเทียมกัน โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้มากที่สุดคือ แหล่งอื่นๆ ได้แก่ การ
ศึกษาดูงานผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด และการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์

1.4 ด้านเทคโนโลยี

แต่ละหมวดผลิตภัณฑ์ มีการนำเทคโนโลยีแบบชาวบ้านเข้ามาช่วยในการทำผลิตภัณฑ์
เนื่องจาก อุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ไม่มีจำหน่ายในท้องตลาด โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้มากที่สุดคือ
แหล่งบุคคล ได้แก่ การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยให้สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ช่วยกันคิดค้น และประดิษฐ์เครื่องมือ
ที่จะนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง รองลงมาคือ การนำเทคโนโลยีมาดัดแปลงใช้ในการผลิตผสมผสาน
กับแรงงานของสมาชิก แต่ก็ใช้ได้เฉพาะบางขั้นตอนของการผลิตเท่านั้น

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

ในช่วงแรกของการทำผลิตภัณฑ์ แต่ละหมวดผลิตภัณฑ์จะใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบชาวบ้าน หรือลักษณะการทำงานแบบเครือญาติ โดยแบ่งหน้าที่กันทำตามความถนัด ต่อมาเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาให้คำแนะนำช่วยเหลือ เกี่ยวกับการจัดตั้งและการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มผลิตภัณฑ์มีรูปแบบการบริหารจัดการที่แน่นอนชัดเจน และสมาชิกแต่ละคนมีหน้าที่ความรับผิดชอบไม่ซ้ำซ้อนกัน เพื่อให้แต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์มีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้มากที่สุดคือ แหล่งบุคคล ได้แก่ พัฒนาการชุมชน เจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตร เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาจารย์จากวิทยาลัยอาชีวศึกษา

1.6 ด้านงบประมาณ

แบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบการระดมทุนหรือการลงหุ้น โดยให้สมาชิกแต่ละคนลงหุ้นตามกำลังทรัพย์ของแต่ละคน มีทั้งที่เป็นตัวเงินและเป็นวัตถุดิบหรืออุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการผลิต อีกแบบหนึ่งคือ การได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนทั้งที่เป็นตัวเงินและอุปกรณ์การผลิต ซึ่งงบประมาณนี้มีทั้งแบบได้เปล่าและแบบการกู้ยืม โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้มากที่สุดคือ แหล่งบุคคล โดยอาศัยประสบการณ์ในการทำงานของตนเป็นหลัก และมีเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐและเอกชนเข้ามาให้ความรู้

1.7 ด้านการตลาด

แต่ละหมวดผลิตภัณฑ์มีการใช้สารสนเทศในรูปแบบหลากหลาย คือ ใช้วิธีการหาตลาดด้วยตนเอง โดยการนำผลิตภัณฑ์ออกไปจำหน่ายยังสถานที่ต่างๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด ใช้วิธีการบอกต่อของลูกค้าที่เข้ามาซื้อผลิตภัณฑ์ที่กลุ่ม ใช้กลยุทธ์การนำลักษณะเด่นของผลิตภัณฑ์ตนมาเป็นจุดขาย และได้เผยแพร่ข้อมูลผ่านทางรายการโทรทัศน์และวิทยุต่างๆ ตลอดจนออกจากร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้มากที่สุดคือ แหล่งสื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วารสาร โทรทัศน์ และวิทยุ

2. ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำแต่ละหมวดผลิตภัณฑ์ไม่มีเวลาไปใช้แหล่งข้อมูลและแหล่งข้อมูลอยู่ห่างไกลจากท้องถิ่นหรือที่ตั้งกลุ่ม ส่งผลให้ไม่สะดวกในการเดินทางไปใช้ และอีกทั้งในหลายท้องถิ่นไม่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ส่วนปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับข้อมูลที่นำมาใช้แต่ละหมวดผลิตภัณฑ์แตกต่างกัน คือ ข้อมูลที่ได้ไม่ตรงกับความต้องการ และข้อมูลที่ได้มาลำสมัยไม่น่าเชื่อถือ

สรุปได้ว่าผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ของหมวดผลิตภัณฑ์ต่างกันมีการใช้สารสนเทศไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดสำคัญที่ตั้งไว้

INFORMATION USAGE OF LEADERS OF ONE TAMBON-ONE PRODUCT PROJECT IN
NAKORNSITHAMMARAT PROVINCE

AN ABSTRACT
BY
JINTAPATEE PHIBOON

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Arts degree in Library and Information Science
at Srinakharinwirot University
September 2004

Jintapatee Phiboon. (2004). *Information Usage of Leaders of One Tambon-One Product Project in Nakornsithammarat Province*. Master thesis, M.A. (Library and Information Science). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc. Prof. Pawa Panmekha, Assist. Prof. Patchara Suttisumdang.

This research aimed to study the information used of leaders of One Tambon-One Product in Nakornsithammarat Province and the problems and obstacles of information usage of the leaders.

The sampling used in this research was 36 leaders of One Tambon-One Product who are dominated by the province's officials for making the outstanding products in One Tambon-One Product project in Nakornsithammarat Province.

Interview was used as method for collecting data.

The research finding were as followed:

1. Information usage by Leaders of One Tambon-One Product project in Nakornsithammarat Province were varied and could be arranged into groups as followed:

1.1 Process of finding and selecting raw materials: the information used on this process was based on its own products. The main knowledge which had been used was transferred from ancestor to another generation and their own experience, while the rest were knowledge exchange among members in the group.

1.2 Process on product design: in every category of the product, they focused on ancestors' knowledge to transfer on the product for uniqueness. The source of information used mostly came from members' brainstorming, and the other sources were mass media (television, journals, and newspapers)

1.3 Process on developing product quality: they focused on techniques of production process and fine execution. The information used were from viewing other products when they were on sale tour to promote their products.

1.4 Technology: they used local technology equipment's for making the products, because there was no specific machines on sale in the market. The information used mostly was transferred ancestors knowledge, then the members brainstormed to make a new one. Some stage of the production they used new equipment confined with their own labor.

1.5 Management: in the first stage of making the product, they administered the work by family style. The duty was divided according to the capability of each person. Later the government officers played an important role in management. The management system was arranged to avoid overlap work among each member. The information used for developing management came from community development officers, agricultural officers, public health officers, and college instructors.

1.6 Budgeting: the capital budget came from two ways. One from the members, some paid in cash, some paid in raw material. Another one from subsidized budget or loan budget from government or private sector. Information about budgeting came from this own experiences, and from government or private officers.

1.7 Making: each category of product used information on marketing differently. Some product, the leaders on members found the market by themselves, they sent the product to shops in province for deposit sale, they insisted the customers to tell another about the quality of product. Later the government set up OTOP as national agenda, so the product were advertised through television, radio, newspapers, and journals.

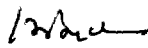
2. The problems and obstacles of information used by the leaders in One Tambon-One Product project in Nakornsithammarat Province were found that the leaders of each product did not have much time to search for new information and the place for getting the useful information was very far, in Some Tambon did not have the reading place for the villagers. The information provided was less reliable and out-of-date while some information was not related to need. It had been found that the information used by the leaders of each group was not different, which did not serve the hypothesis.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ของ
นางสาวจินตปาณี พิบูลย์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)

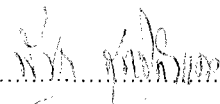
วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2547

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

ประธาน

(รองศาสตราจารย์ พวา พันธุ์เมฆา)

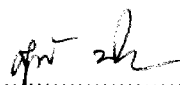
กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พัชรา สุทธิสำแดง)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์ ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงศ์)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ ศศิพิมล ประพินพงศกร)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาโทฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของ รองศาสตราจารย์พวา พันธุ์เมฆา ประธานควบคุมปริญญาโท และผู้ช่วยศาสตราจารย์พัชรา สุทธิสำแดง กรรมการควบคุมปริญญาโท ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนปริญญาโทสำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกทราบบ้างในความกรุณาที่ได้รับเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ทุกท่าน ที่ให้ความรู้ แนวคิดต่างๆ และคำแนะนำปรึกษา ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการทำปริญญาโทจนสำเร็จด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ทุกท่าน ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลและให้รายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์เป็นอย่างดี ตลอดจนเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ที่ให้ความช่วยเหลือและประสานงานในการเก็บข้อมูล

ขอขอบคุณ อาจารย์เพยาวี พันธินิตย์ ที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนและส่งเสริมด้านการศึกษา

ขอขอบคุณ อาจารย์เวทิน วุฒิวงศ์และครอบครัว ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในทุกเรื่องด้วยดีเสมอมา

ขอขอบพระคุณ อาจารย์จุฑารัตน์ และอาจารย์จิตรา พิบูลย์ ผู้เป็นบิดามารดา ตลอดจนน้องจิตรัตน์ และน้องจิตรา พิบูลย์ ที่ได้อนุบาลเกื้อหนุนด้านการศึกษา พร้อมทั้งเป็นกำลังใจที่สำคัญแก่ผู้วิจัย

ขอกราบระลึกถึงพระคุณของคุณตาจิม – คุณยายกราย แต่สกุล ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้การอบรมสั่งสอนและเป็นแรงบันดาลใจส่งเสริมให้ผู้วิจัยประสบผลสำเร็จในการศึกษาตลอดมา

ทั้งนี้งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยของ ดร.สาโรช บัวศรี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

จินตปาณี พิบูลย์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1	บทนำ..... 1
	ภูมิหลัง..... 1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย..... 4
	ความสำคัญของการวิจัย..... 4
	ขอบเขตของการวิจัย..... 5
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย..... 5
	นิยามศัพท์เฉพาะ..... 5
	แนวคิดสำคัญ..... 6
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 7
	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสารสนเทศ..... 7
	ความหมายของสารสนเทศ..... 7
	ความสำคัญของสารสนเทศ..... 8
	การใช้สารสนเทศ..... 9
	แหล่งสารสนเทศ..... 12
	แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์..... 15
	ความหมายและความสำคัญของผู้นำ..... 15
	บทบาทและหน้าที่ของผู้นำ..... 15
	ข้อมูลทั่วไปของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์..... 16
	ความเป็นมาของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์..... 16
	หลักการและเหตุผลโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์..... 17
	การจัดกลไกการบริหารงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์..... 20
	กระบวนการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช..... 24
	สารสนเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานการผลิต ผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช..... 30
	สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานจังหวัดนครศรีธรรมราช..... 33
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 35
	งานวิจัยในต่างประเทศ..... 35
	งานวิจัยในประเทศไทย..... 35

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า..... 39
	การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง..... 39
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 40
	การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 41
	การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล..... 46
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 48
	อาหารแปรรูป – กล้วยเล็บมือนาง..... 48
	อาหารแปรรูป – ลูกจันทน์..... 52
	อาหารแปรรูป - กะปิ หมูผัดกะปิ..... 55
	อาหารแปรรูป – ขนมลา..... 58
	อาหารแปรรูป – แกงไตปลาบรรจุขวด..... 61
	ผลิตภัณฑ์พริกป่น..... 65
	ผลิตภัณฑ์จากกระจุต..... 68
	ผลิตภัณฑ์จากกกสามเหลี่ยม..... 72
	ผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภา..... 75
	ผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อ..... 78
	ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว..... 83
	ผลิตภัณฑ์จากการแกะหนัง..... 86
	ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรเปลือกมังคุด..... 89
	ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา..... 92
	ผลิตภัณฑ์เครื่องถม..... 95
	ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ..... 99
	ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง..... 102
	ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก..... 106
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 110
	ความมุ่งหมายของการวิจัย..... 110
	แนวคิดสำคัญ..... 110
	วิธีดำเนินการวิจัย..... 110
	สรุปผลการวิจัย..... 111
	อภิปรายผล..... 124
	ข้อเสนอแนะ..... 127

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	130
ภาคผนวก.....	135
ภาคผนวก ก รายงานผู้ให้สัมภาษณ์.....	136
ภาคผนวก ข แบบบันทึกหัวข้อการสัมภาษณ์.....	139
ภาคผนวก ค ภาพถ่ายการทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	141
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	160

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า	
1	ผลิตภัณฑ์เด่นในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ผ่านการคัดเลือก จากคณะกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	30
2	รายละเอียดเกี่ยวกับการสัมภาษณ์.....	44

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เมืองและสากล.....	19
2 แผนภูมิกลไกการบริหารหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์.....	22
3 แผนภูมิขั้นตอนการบริหารหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์.....	23
4 แนวทางการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์.....	27

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

โลกปัจจุบันอยู่ในยุคที่เรียกว่า ยุคข่าวสารข้อมูล (Information age) เพราะในแต่ละวันมีข่าวสารหรือสารสนเทศแพร่กระจายออกมาอย่างรวดเร็วและมากมาย หน่วยงาน องค์กรต่างๆ ทั้งรัฐและเอกชน ตลอดจนบุคคล จำเป็นต้องใช้สารสนเทศอยู่ตลอดเวลา แต่จะเป็นสารสนเทศด้านใดหรือมีความลึกซึ้งเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะหน้าที่ และภารกิจของหน่วยงานหรือบุคคลนั้นๆ (พวา พันธุ์เมฆา. 2535 : 2) สารสนเทศจึงเป็นทรัพยากรสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ เพราะนอกจากเป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานแล้ว สารสนเทศยังมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดแนวทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สังคมที่ประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการกระจายและใช้สารสนเทศ หรือที่เรียกว่า สังคมสารสนเทศ (Information society) นั้น เป็นสังคมที่เจริญก้าวหน้าทั้งในทางอุตสาหกรรม เทคโนโลยี และเศรษฐกิจ (แมนมาส ซวลิต. 2532 : 11) ดังนั้น การเข้าถึงสารสนเทศและระบบสารสนเทศต่างๆ จึงจำเป็นสำหรับแต่ละบุคคล เพราะจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับตนเองหรือปรากฏการณ์รอบตัว โดยทำให้สามารถประมวลข้อมูลเป็นความรู้ และนำไปพัฒนาเป็นความสามารถในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ (อุทัย ทุติยโพธิ. 2533 : 5-7) จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานใดๆ ก็ตาม สารสนเทศจะเข้ามาเกี่ยวข้องและเป็นส่วนหนึ่งของงานนั้นด้วยเสมอ และหากต้องการให้การปฏิบัติงานให้ได้ผลสำเร็จดังประสงค์ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการใช้สารสนเทศที่ถูกต้อง ครบถ้วน และทันสมัยมาประกอบการตัดสินใจ เพราะสารสนเทศเป็นสิ่งที่ช่วยให้การตัดสินใจในการดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานมีโอกาสผิดพลาดน้อยลง (วลัยลักษณ์ ผานิชชัย. 2542 : 1 ; Schweitzer. 1990 : 3-8)

ภายใต้กรอบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน (Sustainable rural and urban development) โดยกำหนดไว้ว่า จะต้องมีการปรับการจัดการพื้นที่ในมิติใหม่ที่ประสานการพัฒนาชนบทและเมืองให้เชื่อมโยงและเกื้อกูลกัน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของการพัฒนา โดยการพัฒนาศักยภาพของคน และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมของทุกภาคทุกส่วนในสังคม เพื่อบูรณาการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการใช้ทุนทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม อีกทั้งให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน การดูแลผู้ด้อยโอกาส โดยระดมความร่วมมือจากทุกฝ่ายและการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้หลักการพัฒนาพื้นที่อย่างมีส่วนร่วม ซึ่งการพัฒนาชุมชนในแนวทางใหม่จะเน้นการพัฒนาแบบยั่งยืนมีองค์ประกอบสำคัญ คือ (คณะทำงานจัดทำคู่มือปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนกรุงเทพมหานคร. 2544 : 1 ; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545 : 49-60)

1. การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ เน้นการพัฒนากระบวนการชุมชนเข้มแข็งให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของสังคม ระดมพลังแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม รวมทั้งสร้างองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ โดยการ

1.1 ปรับการบริหารจัดการเมืองและชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมและรากฐานทางสังคม

ให้เข้มแข็ง นับตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน และสังคม รวมพลังพัฒนาเมืองและชุมชนทุกระดับให้น่าอยู่ มีความสงบ สะอาด สะดวก ปลอดภัย มีความเป็นระเบียบ เคารพในกติกา รวมทั้งสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้มีความรับผิดชอบในการรักษาทรัพย์สินสาธารณะ

1.2 พัฒนาเครือข่ายของประชาชน โดยสนับสนุนกระบวนการประชาสังคมทุกระดับ เกิดการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนและแกนนำประชาคม สร้างระบบกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และจัดทำแผนความต้องการชุมชน

1.3 พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างครบวงจร โดยเน้นการจัดการที่มีประสิทธิภาพ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ควบคู่กับเทคโนโลยีใหม่ๆ และสร้างความเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจระดับต่างๆ รวมทั้งต้องคำนึงถึงการเกื้อกูลกันของระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

2. การแก้ปัญหาความยากจนในชนบทและเมือง ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคทุกส่วนในสังคม เน้นการปรับกระบวนการผลิต การจัดการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเป็นองค์รวม และเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ เน้นตัวคนจนและสภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหาเชิงระบบและโครงสร้าง โดยมีการวางแผนวางผังเมือง ในทุกระดับอย่างมีประสิทธิภาพ มีการฟื้นฟูรักษาเอกลักษณ์ของเมืองและวิถีชีวิตชุมชน ตลอดจนยกระดับคุณภาพชีวิต สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ผู้มีรายได้น้อยและยากจนทั้งในเมืองและชนบท

3. การพัฒนาความเชื่อมโยงชนบทและเมืองอย่างเกื้อกูล เพื่อกระจายโอกาสการพัฒนา โดยสร้างความมั่นคงให้คนในพื้นที่ สร้างความแข็งแกร่งของเศรษฐกิจในระดับฐานราก และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศอย่างสอดคล้องกัน โดยการเน้นการสร้างสมดุลกับสภาวะแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาสังคมควบคู่กับการกระจายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพเชื่อมโยง เมือง ชนบท และชุมชน อย่างทั่วถึงและเพียงพอ

4. การจัดการพื้นที่อย่างมีส่วนร่วม เตรียมพร้อมของกลไกและองค์กร การจัดการพื้นที่ให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม โดยยึดพื้นที่ ภารกิจ และการมีส่วนร่วม นำไปสู่การปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า กระบวนการพัฒนาได้กำหนดหลักการไว้เป็นรูปธรรมชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นระดับประเทศหรือระดับท้องถิ่น การเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำทุกเรื่องทุกขั้นตอนในการพัฒนาชุมชนหรือพัฒนาเมืองที่ต้องครอบคลุมทั้ง 5 ด้านคือ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านอนามัย ด้านสังคม และด้านจิตใจ ซึ่งกระบวนการและขั้นตอนการพัฒนาแต่ละด้านจะเน้นการสร้างศักยภาพแกนนำ และบุคลากรผู้ปฏิบัติการให้เข้มแข็ง มีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดแนวคิดใหม่ๆ ในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นความต้องการของประชาชนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง และมีการผลักดันให้เกิดพลังเคลื่อนไหวไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน จึงเห็นได้ว่าการพัฒนาชุมชนต้องเริ่มต้นที่ประชาชนผู้แกนนำชุมชน ประชาคม และร่วมประสานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จากแผนงานดังกล่าว รัฐบาลชุดปัจจุบันจึงมีนโยบายการพัฒนาประเทศเพื่อแก้ปัญหาความยากจน และปัญหาอันเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ของประเทศกำลังประสบอยู่ ในขณะเดียวกันยึดหลักการให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองและสังคม เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีความประสานสอดคล้องกัน รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายเร่งด่วน อาทิเช่น นโยบายการพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อย นโยบายการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน นโยบายการจัดตั้งธนาคารประชาชน นโยบายการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าทุกหมู่บ้าน เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถจากฐานรากของสังคมให้เข้มแข็งรู้เท่าทันโลก อีกทั้งการปรับตัวทางเศรษฐกิจให้สามารถแข่งขันและร่วมมือกันได้บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ตลอดจนการปฏิรูปการบริหารจัดการให้เกิด

ธรรมาภิบาล (Good governance) ในทุกส่วนของสังคม ทั้งภาคราชการ การเมือง เอกชน และประชาชน (สุดจิต นิमितกุล. 2545 : Online)

โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นโครงการหนึ่งในนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลที่เชื่อมโยงกับนโยบายการพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อย และนโยบายการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เกิดขึ้นเพื่อเร่งรัดและขจัดปัญหาความยากจนของประชาชน ทั้งในเขตชนบทและเขตเมือง โดยโครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ตลอดจนมุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้ ด้วยการนำทรัพยากร ภูมิปัญญาในท้องถิ่น มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการคุณภาพที่มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่มเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งผลิตภัณฑ์นั้นจะต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรม วิถีชีวิตของท้องถิ่น และมีคุณลักษณะของท้องถิ่นนั้นๆ เป็นหลัก เพื่อให้การดำเนินการตามนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีเอกภาพ และประสิทธิภาพ จึงได้มีการกำหนดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นตผ.) มีอำนาจหน้าที่ในการวางนโยบายจัดทำแผนการดำเนินการ เพื่อให้เกิดการบูรณาการในการจัดทำแผนงานและงบประมาณของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง (กรมพัฒนาชุมชน. 2544 : 23)

แนวคิด "หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์" เป็นแนวคิดที่ต้องการให้แต่ละหมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์หลัก

1 ประเภท คำว่า "ผลิตภัณฑ์" หมายถึง สินค้า บริการ และกิจกรรมต่างๆ เช่น ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การรักษาสัตว์เลี้ยง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้จะต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบและทรัพยากรท้องถิ่นเป็นหลัก เพื่อลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นไปสู่เมืองใหญ่ ถือได้ว่าเป็นการสร้างเศรษฐกิจของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและมั่นคง ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (อัจฉราวรรณ มณีขัติย์. 2545 : Online) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์นี้ เป็นแนวทางหนึ่งที่จะสร้างความเจริญแก่ท้องถิ่น ให้สามารถยกระดับความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น และเป็นเครื่องมือที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชน และพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้มาตรฐานตรงกับความต้องการของตลาดสากล อันจะส่งผลให้เศรษฐกิจชุมชนฐานล่างมีความเข้มแข็งต่อไป

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดใหญ่ มีพื้นที่มากเป็นอันดับ 2 ของภาคใต้ อาชีพหลักของประชากรคือการเกษตร จากรายงานการสำรวจของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเมื่อ พ.ศ. 2544 พบว่าประชากรมีรายได้ร้อยละ 53.03 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันส่งผลให้รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ประชาชนในท้องถิ่นจึงรวมกลุ่มกันหารายได้ช่วงที่ว่างจากงานหลัก ผนวกกับทางจังหวัดได้รับนโยบายโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มาดำเนินการ ด้วยการสรรหาผลิตภัณฑ์เด่นของแต่ละตำบล ตามหลักการพื้นฐานที่คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (2545 : 3) ได้กำหนดไว้ 3 ประการ คือ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (Local yet global) ผลิตภัณฑ์และบริการที่ใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล
2. พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (Self-reliance-creativity) ทำฝันให้เป็นจริงด้วยกระบวนการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยเสริมสร้างกิจกรรมที่อาศัยศักยภาพความรู้ความสามารถของท้องถิ่น
3. การสร้างทรัพยากรมนุษย์ (Human resource development) พุ่มพักประชาชนให้ใช้ชีวิตด้วยความท้อทายและจิตวิญญาณแห่งการสร้างสรรค

ด้วยหลักการพื้นฐานข้างต้น การที่จะดำเนินงานตามนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยกระบวนการของชุมชนที่จะเข้ามาสร้างชุมชนให้คิดได้ ทำเป็น ใช้ภูมิปัญญา

ท้องถิ่น ซึ่งพลังขับเคลื่อนสำคัญของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น จากการสังเกตและการที่ผู้วิจัยเป็นคนในท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช จะเห็นได้ว่าประชาชนในท้องถิ่นให้ความสำคัญกับผู้นำเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่มต่างๆ ซึ่งผู้นำเหล่านี้จะมีความสำคัญกับชุมชนในการที่จะช่วยผลักดันให้ชุมชนเกิดการพัฒนา เพราะผู้นำในท้องถิ่นนั้นจะเป็นเสมือนศูนย์รวมของความเคารพนับถือ ความเชื่อมั่น ตลอดจนผู้นำนั้นจะทราบถึงความเป็นมา จุดเด่น จุดด้อย และความต้องการของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ในยุคข่าวสารสารสนเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะในการผลิตผลิตภัณฑ์ผู้นำจะต้องใช้สารสนเทศในด้านต่างๆ เช่น ความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์ ความรู้ด้านการตลาด ตลอดจนการเชื่อมโยงกับหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ เป็นต้น ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์จึงจำเป็นต้องนำสารสนเทศที่เกี่ยวกับการผลิตผลิตภัณฑ์มาใช้เพื่อตอบคำถาม แก้ปัญหาที่ประสบเพื่อการตัดสินใจ ถ่ายทอดความรู้ หรือเผยแพร่ข่าวสารใหม่ๆ ให้กับสมาชิก ดังนั้น สารสนเทศจึงมีประโยชน์ต่อผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในการที่จะนำไปใช้ปฏิบัติงาน เพราะจะได้ช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่และรายได้ของสมาชิกในกลุ่มดีขึ้น จากการสำรวจของผู้วิจัยพบว่า ผลิตภัณฑ์เด่นในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ของจังหวัดนครศรีธรรมราช จะอยู่ในตำบลซึ่งห่างจากตัวจังหวัด ส่งผลให้มีปัญหาอุปสรรคในการรับสารสนเทศเนื่องจากอยู่ห่างไกลจากแหล่งสารสนเทศ ถึงแม้จะมีปัญหาดังกล่าวข้างต้นก็ตามในการผลิตผลิตภัณฑ์ ผู้นำกลุ่มก็สามารถผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประสบผลสำเร็จ เป็นที่รู้จักของคนทั้งในท้องถิ่นและคนต่างถิ่น อีกทั้งบางผลิตภัณฑ์ได้จัดจำหน่ายไปต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่าผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์จะต้องมีการนำสารสนเทศมาช่วยในการสร้างความสำเร็จของการผลิตผลิตภัณฑ์

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจต้องการศึกษาการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อจะได้รู้ถึงสารสนเทศที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ใช้ในการกำหนดแนวทางพัฒนา และการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด อีกทั้งเป็นสินค้าสำคัญในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัด ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ด้วย เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์กับหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องกับโครงการนี้ และใช้ข้อมูลนี้เป็นตัวอย่างหรือแนวทางให้กับชุมชนอื่นๆ เพื่อจะได้นำข้อมูลเหล่านี้ไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพดีขึ้น และสำหรับชุมชนที่ประสบความสำเร็จจะได้นำข้อมูลไปแก้ไขข้อบกพร่อง หรือพัฒนาการผลิตผลิตภัณฑ์โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในโอกาสต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้านี้ทำให้ทราบถึงการใช้สารสนเทศ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำผลการวิจัยจากการศึกษาค้นคว้าไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคคล หน่วยงาน และสถาบันที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จะได้ใช้เป็นแนวทางเผยแพร่สารสนเทศ ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสม ตรงกับ

ความต้องการของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ อีกทั้งใช้ผลการวิจัยนี้เป็นตัวอย่างหรือแนวทางให้กับชุมชนอื่นๆ ในเรื่องการใช้สารสนเทศเพื่อนำไปใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ชุมชนในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 16 ตำบล ได้แก่ ตำบลกำโลน ตำบลขอนแก่น ตำบลคลองกระบือ ตำบลทุ่งโพธิ์ ตำบลนาเคียน ตำบลนางหลง ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเกาะ ตำบลปากพูน ตำบลโพธิ์ทอง ตำบลโพธิ์เสด็จ ตำบลร่อนพิบูลย์ ตำบลสระแก้ว ตำบลเสภา ตำบลหูล่อง และตำบลแหลม

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ผลิตภัณฑ์ได้รับการคัดเลือกจากจังหวัดให้เป็นผลิตภัณฑ์เด่นในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราชในปี พ.ศ. 2545

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ผลิตภัณฑ์ได้รับการคัดเลือกจากจังหวัด ให้เป็นผลิตภัณฑ์เด่นในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามรายการผลิตภัณฑ์ในโครงการซึ่งมีทั้งสิ้น 18 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) อาหารแปรรูป – กล้วยเล็บมือนาง 2) อาหารแปรรูป – ลูกจัน 3) อาหารแปรรูป – กะปิ, หมูผัดกะปิ 4) อาหารแปรรูป – ขนมลา 5) อาหารแปรรูป - แกงโตปลาบรจขวด 6) ผลิตภัณฑ์พริกป่น 7) ผลิตภัณฑ์จากกระจูด 8) ผลิตภัณฑ์จากกกสามเหลี่ยม 9) ผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภา 10) ผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อ 11) ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว 12) ผลิตภัณฑ์จากการแกะหนัง 13) ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรเปลือกมังคุด 14) ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา 15) ผลิตภัณฑ์เครื่องถม 16) ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ 17) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง และ 18) ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก

โดยจะสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ ซึ่งเลือกกลุ่มละ 2 คน คือ ประธานกลุ่ม 1 คน และคณะกรรมการกลุ่ม 1 คน จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 36 คน โดยกลุ่มตัวอย่างนี้ใช้เพื่อสัมภาษณ์เรื่องการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การใช้สารสนเทศ หมายถึง การนำสารสนเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินการให้เกิดการผลิตผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งประกอบด้วยสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งวัตถุดิบ การคัดเลือกวัตถุดิบ กระบวนการผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยีที่ช่วยในการผลิต การบริหารจัดการ งบประมาณ การตลาด ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการผลิตผลิตภัณฑ์ ซึ่งการวัดการใช้สารสนเทศจะใช้แบบบันทึกหัวข้อการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. แหล่งสารสนเทศ หมายถึง แหล่งที่ให้ความรู้ ข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ ในการนำสารสนเทศไปใช้ผลิตผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จำแนกแหล่งสารสนเทศออกเป็น 4 แหล่ง คือ 1) แหล่งสารสนเทศบุคคล ได้แก่ ประสบการณ์ความคิดตนเอง สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ พัฒนาการตำบล เกษตรตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู-อาจารย์ เป็นต้น 2) แหล่งสารสนเทศสถาบัน ได้แก่ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ศูนย์ข้อมูลตำบล หอกระจายข่าว วัด ห้องสมุด สำนักงานเกษตรตำบล สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ เป็นต้น

3) แหล่งสารสนเทศสื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น 4) แหล่งสารสนเทศอื่นๆ ได้แก่ การประชุมสัมมนา การสาธิต การศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรมของสถานที่ต่างๆ เป็นต้น ซึ่งการวัดการใช้สารสนเทศจะใช้แบบบันทึกหัวข้อการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึง โครงการเร่งด่วนตามนโยบายรัฐบาลที่เกิดขึ้นเพื่อสนับสนุน และเชื่อมโยงการพัฒนาศักยภาพการผลิต การแปรรูป และการตลาดของสินค้าในชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์และเพื่อเป็นการสร้างรายได้ที่มั่นคงถาวรให้กับชุมชน

4. ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ หมายถึง ประธานกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ผลิตภัณฑ์ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผลิตภัณฑ์เด่นในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

5. ผลิตภัณฑ์เด่นในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีจำนวน 18 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่

- 1) อาหารแปรรูป – กล้วยเล็บมือนาง
- 2) อาหารแปรรูป – ลูกจัน
- 3) อาหารแปรรูป – กะปิ, หมูผัดกะปิ
- 4) อาหารแปรรูป – ขนมลา
- 5) อาหารแปรรูป - แกงไตปลาบรรจุขวด
- 6) ผลิตภัณฑ์พริกป่น
- 7) ผลิตภัณฑ์จากกระजूด
- 8) ผลิตภัณฑ์จากกกสามเหลี่ยม
- 9) ผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภา
- 10) ผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อ
- 11) ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว
- 12) ผลิตภัณฑ์จากการแกะหนัง
- 13) ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเปลือกมังคุด
- 14) ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา
- 15) ผลิตภัณฑ์เครื่องถม
- 16) ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ
- 17) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง และ
- 18) ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก

6. หมวดผลิตภัณฑ์ หมายถึง การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์เด่นทั้ง 18 ผลิตภัณฑ์ เนื่องจากมีผลิตภัณฑ์จำนวนมาก เพื่อให้สะดวกในการวิจัยและการนำเสนอ จึงนำมารวมแยกเป็น 4 หมวด คือ

- 1) หมวดอาหารและสมุนไพร ได้แก่ อาหารแปรรูป - กล้วยเล็บมือนาง, อาหารแปรรูป - ลูกจัน, อาหารแปรรูป - กะปิ, หมูผัดกะปิ, อาหารแปรรูป - ขนมลา, อาหารแปรรูป – แกงไตปลาบรรจุขวด, ผลิตภัณฑ์พริกป่น
- 2) หมวดจักสานและเส้นใยพืช ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากกระजूด, ผลิตภัณฑ์จากกกสามเหลี่ยม, ผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภา, ผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อ
- 3) หมวดศิลปประดิษฐ์และหัตถกรรม ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว, ผลิตภัณฑ์จากการแกะหนัง, ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเปลือกมังคุด, ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา, ผลิตภัณฑ์เครื่องถม
- 4) หมวดผ้าและสิ่งทอ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ, ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง, ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก

7. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศ หมายถึง ข้อขัดข้องต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

แนวคิดสำคัญ

ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ของหมวดผลิตภัณฑ์ต่างกันมีการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจะนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสารสนเทศ
 - 1.1 ความหมายของสารสนเทศ
 - 1.2 ความสำคัญของสารสนเทศ
 - 1.3 การใช้สารสนเทศ
 - 1.4 แหล่งสารสนเทศ
2. แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์
 - 2.1 ความหมายและความสำคัญของผู้นำ
 - 2.2 บทบาทและหน้าที่ของผู้นำ
3. ข้อมูลทั่วไปของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
 - 3.1 ความเป็นมาของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
 - 3.2 หลักการและเหตุผลโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
 - 3.3 การจัดกลไกการบริหารงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
 - 3.4 กระบวนการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
 - 3.5 ผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
4. สารสนเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานการผลิตผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
5. สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานจังหวัดนครศรีธรรมราช
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยในประเทศ

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสารสนเทศ

ความหมายของสารสนเทศ

คำว่า "สารนิเทศ" และ "สารสนเทศ" เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกันที่นิยมใช้เรียกกันอยู่ในปัจจุบัน แต่ในที่นี้ขอใช้คำว่า "สารสนเทศ" ซึ่งราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติจากคำว่า "Information" มีความหมายคือ ข่าวสาร การแสดง หรือการชี้แจงข่าวสารข้อมูล (ศัพท์บัญญัติอังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ. 2532 : 218) สำหรับในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มีผู้ให้คำนิยามสารสนเทศไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

แมนมาส ซวลิต (2528 : 5) ได้ให้ความหมายของ สารสนเทศ(สารนิเทศ) หมายถึง ความรู้ ข่าวสาร ข้อมูล ที่มีผู้ทำให้เกิดขึ้นแล้วเก็บรวบรวมไว้ในรูปแบบต่างๆ ชุดีมา สัจจานันท์ (2530 : 37) กล่าวว่า สารสนเทศหมายถึง ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ข้อสนเทศ ทั้งในรูปแบบของสิ่งพิมพ์และสิ่งไม่ตีพิมพ์ นอกจากนี้ พรวา พันธุ์เมฆา (2541 : 2) ได้ให้ความหมายว่า สารสนเทศคือ ข้อความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริง มโนคติ สิ่งที่ได้รับเห็นได้ เหตุการณ์ ความคิด รวมทั้งกระบวนการต่างๆ ที่มีความหมายเฉพาะแน่นอนในบริบทหนึ่งๆ และ สิ่งเหล่านี้ได้เก็บบันทึกไว้ในวัสดุสารสนเทศในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เป็นสิ่งตีพิมพ์และสื่อโสตทัศนอื่นๆ ซึ่ง

สอดคล้องกับสมาคมห้องสมุดอเมริกัน (American Library Association. 1983 : 117) ระบุว่า สารสนเทศ หมายถึง ความคิด ข้อเท็จจริง และผลงานที่เกิดขึ้นจากจิตใจทั้งหมด ซึ่งมีวิธีการติดต่อสื่อสาร การจัดบันทึก การรวบรวม การตีพิมพ์หรือการแจกจ่ายในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และฮาร์รอด (Harrod. 1990 : 307) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า สารสนเทศคือ การรวบรวมข้อมูลในรูปแบบต่างๆ อย่างกว้างขวาง โดยบันทึกลงในกระดาษหรือสื่อชนิดอื่นๆ และสามารถสื่อสารกันได้

ดังนั้นเมื่อพิจารณาความหมายของสารสนเทศข้างต้นแล้ว จึงสรุปได้ว่า สารสนเทศหมายถึง ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ความคิด ข้อเท็จจริง หรือเหตุการณ์ที่มีการถ่ายทอดหรือบันทึกไว้ในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เป็น สิ่งพิมพ์ และโสตทัศนวัสดุ ซึ่งบุคคลสามารถนำไปใช้ประโยชน์ตามความต้องการทั้งต่อตนเองและสังคมได้

ความสำคัญของสารสนเทศ

สารสนเทศเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำเราไปสู่โลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง เพราะเบื้องหลังแนวโน้มที่เรียกว่า โลกาวิตัน ก็คือสารสนเทศ (Information) ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้ที่เรียนรู้สารสนเทศสามารถที่จะอยู่รอด และเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ (อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ. 2538 : 29-30) ประกอบกับปัจจุบันนี้เป็นยุค ข่าวสาร ในชีวิตประจำวันมีสารสนเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและมากมาย บุคคลทุกวงการทุกอาชีพต่างจำเป็นต้อง อาศัยข้อมูล ข่าวสาร เพื่อการดำเนินชีวิต ดังนั้นทรัพยากรหลักอย่างหนึ่งของสังคมคือ สารสนเทศ จึงทวี ความสำคัญขึ้นเรื่อยๆ จนอาจกล่าวได้ว่า ผู้ใดมีสารสนเทศผู้นั้นมีอำนาจ (สุธันนี กิติริ. 2536 : หน้าบทนำ) สารสนเทศจึงมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าทรัพยากรประเภทอื่น อีกทั้งช่วยเพิ่มความรู้ คลายความสงสัย ช่วยแก้ปัญหา วางแผน และตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง สารสนเทศจึงช่วยพัฒนาบุคคล ไม่ว่าจะเป็นด้านการ ปฏิบัติงานหรือการดำเนินชีวิต ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาของส่วนรวม โดยเฉพาะสารสนเทศที่ถูกต้อง ทันสมัย เชื่อถือได้ เหมาะแก่ความต้องการของผู้ใช้ในการนำไปใช้งาน นับได้ว่าสารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้อยู่ใน สังคมปัจจุบัน ดังนั้นการเข้าถึงสารสนเทศและระบบสารสนเทศต่างๆ จึงจำเป็นสำหรับแต่ละบุคคล (ประภาวดี สืบสนธิ์. 2530 : 24)

แม้มาส ชวลิต (2532 : 10-12) ได้ให้ความสำคัญของสารสนเทศ ซึ่งพิจารณาได้เป็น 2 ส่วน คือ ความสำคัญต่อบุคคลและความสำคัญต่อสังคม ดังนี้

1. ความสำคัญต่อบุคคล บุคคลทุกคนเป็นผู้ใช้สารสนเทศ โดยใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ สถานการณ์ต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ปัญหาทั่วไป ปัญหาในการประกอบอาชีพ หรือเพื่อใช้ตอบคำถามอื่นๆ ที่ต้องการทราบ กล่าวได้ว่า บุคคลใช้สารสนเทศตลอดเวลา และถูกแวดล้อม ด้วยระบบเศรษฐกิจ การเมือง หรือเงื่อนไขต่างๆ ในสังคม การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จหรือมีคุณภาพชีวิต ที่ดี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับสารสนเทศที่ถูกต้อง ทันต่อเหตุการณ์ เหมาะสมหรือสอดคล้องต่อการใช้งาน หากพิจารณาตามช่วงอายุของบุคคล จะเห็นได้ว่าในวัยเด็ก บุคคลต้องการสารสนเทศด้านการศึกษา เพื่อนำมา พัฒนาความรู้ ความคิด เมื่อเข้าสู่วัยทำงานสารสนเทศเกี่ยวกับอาชีพ การปฏิบัติงานและอื่นๆ จะทำให้บุคคล ได้รับความก้าวหน้าในการทำงาน และเมื่ออยู่ในวัยสูงอายุก็ต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับด้านสุขภาพ ศาสนา เป็นต้น

2. ความสำคัญต่อสังคม สารสนเทศมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาสังคม โดยก่อให้เกิดการศึกษา การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมและสติปัญญา ตลอดจนเสริมสร้างความรู้ความสามารถของสังคมทางด้าน เทคโนโลยีและวิชาการต่างๆ ที่เป็นพื้นฐานจำเป็นต่อการพัฒนา จึงนับได้ว่าสารสนเทศเป็นทรัพยากรที่มี ความสำคัญในการพัฒนาประเทศเช่นเดียวกับทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สารสนเทศมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับบุคคลทุกสาขาอาชีพ เพราะสติปัญญา ความรู้ ความคิด ความสามารถของบุคคลเกิดได้จากการเข้าถึงสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอ และหากได้รับหรือ

รู้จักใช้สารสนเทศให้ถูกต้องและเหมาะสม จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน สังคม ตลอดจนประเทศชาติ

การใช้สารสนเทศ

การใช้สารสนเทศ เป็นผลจากการที่บุคคลมีความต้องการสารสนเทศ จึงก่อให้เกิดการแสวงหาจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์โดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้ต่างๆ กัน เช่น เพื่อสนองความต้องการส่วนบุคคล เพื่อการประกอบอาชีพ หรือเพื่อการปฏิบัติงาน เป็นต้น ในการใช้สารสนเทศนั้นอาจจะทำให้ผู้ใช้เกิดความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจก็ได้ แต่จะส่งผลต่อความต้องการสารสนเทศในครั้งต่อไป กล่าวคือ หากผู้ใช้ได้รับประโยชน์จากการใช้สารสนเทศ จะทำให้ง่ายตระหนักถึงความสำคัญของสารสนเทศ และกระตุ้นให้เกิดความต้องการสารสนเทศมากขึ้น ดังนั้นการใช้สารสนเทศจึงเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากบุคคลนั้นสามารถค้นหาสารสนเทศที่ต้องการได้ตามวัตถุประสงค์

คิง และ คิง (ประภาวดี สืบสนธิ์. 2530 : 56-57 ; อ้างอิงจาก King, & King. 1979. *Issues and Resolutions : A Summary of Pre-conference Activities, Report to the National Commission on Libraries and Information Science.*) ได้แบ่งการใช้สารสนเทศออกเป็น 5 กลุ่ม โดยมีจุดประสงค์เพื่อใช้เป็นหัวข้อการประชุม White House Conference on Library and Information Services ดังนี้

1. ใช้สารสนเทศเพื่อสนองความต้องการส่วนบุคคล ได้แก่ การแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน เพื่ออยู่รอดในสภาวะวิกฤติ เพื่อให้รู้ข่าวเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อบันเทิง นันทนาการ และเพื่อมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนโยบายสาธารณะ
2. ใช้สารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีพ ได้แก่ เด็กวัยก่อนเข้าเรียน บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางการทุกระดับ ผู้ใหญ่ที่สนใจการศึกษาด้วยตนเองภายหลังการศึกษาในระบบ และคนที่ไม่รู้หนังสือ โดยปกติบุคคลมีเรื่องที่ตนสงสัย อยากรู้ตลอดเวลา สิ่งเหล่านี้จะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความต้องการและเกิดการใช้สารสนเทศ
3. ใช้สารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงาน เพื่อการปรับปรุงองค์การ สร้างผลผลิตและบริการ หรือการสร้างผลประโยชน์ให้แก่กลุ่มหรือองค์การ และการใช้สารสนเทศของกลุ่มวิชาชีพ ซึ่งทุกกลุ่มล้วนแล้วแต่ต้องการสารสนเทศเพื่อช่วยเสริมการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งลักษณะอาชีพจะเป็นตัวกำหนดการใช้สารสนเทศ
4. ใช้สารสนเทศเพื่อปกครองสังคมให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การอธิบายให้ข้อมูลประเทศชาติ เช่น สำนะโนประชากร สถิติสุขภาพ สถิติแรงงาน อากาศ เป็นต้น และการดำเนินงานของรัฐ ได้แก่ บริการมวลชน ออกกฎหมายข้อบังคับ วิจัย เป็นต้น
5. ใช้สารสนเทศเพื่อวัตถุประสงค์นานาชาติ เช่น แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม แลกเปลี่ยนทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและแลกเปลี่ยนทางวิชาชีพอื่นๆ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเงินตรา การค้า เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการจัดกลุ่มการใช้สารสนเทศออกเป็น 5 กลุ่มนี้ ไม่สามารถครอบคลุมการใช้ทั้งหมดได้ แต่สามารถแสดงลักษณะสำคัญของการใช้สารสนเทศของผู้ใช้ได้

ในการใช้สารสนเทศนั้นผู้ใช้แต่ละบุคคล หรือแต่ละกลุ่ม จะมีพฤติกรรมการใช้สารสนเทศที่แตกต่างกัน ดังที่ จีรวรรณ ภักดีบุตร (2532 : 176) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารสนเทศซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ภารกิจทางด้านอาชีพและหน้าที่การงานของผู้ใช้ ความแตกต่างของบุคคลแต่ละกลุ่มอาชีพ และตำแหน่งหน้าที่การงาน ล้วนมีส่วนกำหนดลักษณะการใช้สารสนเทศเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่าหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคน เช่น การปฏิบัติงานด้านการวิจัย การวางแผน การผลิต การบริหาร ก็จะมีผลให้เกิดการใช้สารสนเทศแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของภาระหน้าที่การงานนั้น นอกจากนี้ สาขาวิชาที่ผู้ใช้ใช้ประกอบอาชีพและปฏิบัติงาน เช่น แพทย์ วิศวกร นักวิทยาศาสตร์ เป็นต้น บุคคลเหล่านั้นย่อมต้องการสารสนเทศในสาขาของตน เพื่อจะได้นำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้ อีกทั้งลักษณะและ

สภาพแวดล้อมของหน่วยงานเจ้าสังกัด ก็จะมีผลต่อการใช้สารสนเทศของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนด้วยเช่นกัน

2. คุณสมบัติส่วนตัวของผู้ใช้สารสนเทศ เป็นส่วนสำคัญที่กำหนดการใช้สารสนเทศ เพราะเป็นพื้นฐานและเป็นความสนใจส่วนตัวของผู้ใช้แต่ละคน ดังเช่น สาขาวิชาที่ผู้ใช้ศึกษามา หรือผู้ใช้มีพื้นฐานและความสนใจในสาขาวิชานั้น สาขาวิชาจะเป็นสิ่งกำหนดความใส่ใจเบื้องต้นในการใช้และไม่ใช้สารสนเทศ โดยปกติ ผู้ใช้มักจะสนใจสารสนเทศที่ตรงหรือเกี่ยวข้องกับสาขาของตนเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ ระดับการศึกษาของผู้ใช้ ซึ่งหมายถึง ความรู้ระดับต่างๆ เช่น ระดับวิชาชีพ ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก เป็นต้น ระดับการศึกษาเหล่านี้มีผลต่อการใช้สารสนเทศ ระดับการศึกษาที่สูงขึ้นอาจจะต้องการสารสนเทศในระดับที่ลึกซึ้ง เจาะลึกเฉพาะสาขาวิชามากขึ้น อีกทั้งสภาพแวดล้อมส่วนตัว เช่น สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ความสนใจส่วนตัวที่อาจมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต และการทำงานของผู้ใช้สารสนเทศแต่ละบุคคล ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวกของการใช้สารสนเทศนั้นๆ ด้วย

3. การเข้าถึงและการใช้สารสนเทศคือ ความสะดวกในการรับสารสนเทศของผู้ใช้ซึ่งขึ้นกับปัจจัยหลายด้าน เช่น มีแหล่งสารสนเทศและคู่มือช่วยการค้นคว้า รวมทั้งฐานข้อมูลต่างๆ อยู่ในหน่วยงานของตนหรือสถานที่ใกล้เคียง ที่สามารถอำนวยความสะดวกในการค้นหาสารสนเทศได้อย่างรวดเร็ว หรือผู้ใช้สามารถค้นหาสารสนเทศที่ต้องการได้โดยง่ายและสะดวก เนื่องจากมีคู่มือช่วยค้นหามีบริการค้นหาสารสนเทศ

ในการใช้สารสนเทศมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษาผู้ใช้ วิลสัน (อมรรัตน์ ถาวรารักษ์. 2534 : 24 ; อ้างอิงจาก Wilson. 1981. *On User Studies and Information Needs*. p. 4) ให้แนวคิดการศึกษาผู้ใช้ว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบพฤติกรรมการค้นหาสารสนเทศ อันเป็นผลจากความต้องการใช้สารสนเทศจากระบบ และแหล่งต่างๆ เช่น ห้องสมุด ศูนย์สารสนเทศออนไลน์ ตลอดจนสารสนเทศจากตัวบุคคล อันจะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนสารสนเทศ ซึ่งผู้ใช้สารสนเทศคือ บุคคลทุกคนที่ใช้สารสนเทศโดยจำแนกออกเป็นกลุ่มๆ ได้ตามสาขาวิชา อาชีพ และเชื้อชาติ การจำแนกผู้ใช้ออกเป็นกลุ่มจะสามารถทำการศึกษาผู้ใช้ได้ลึกซึ้งกว่า เนื่องจากผู้ใช้ถือเป็นหัวใจสำคัญของระบบสารสนเทศ The Center for Research on User Studies ของมหาวิทยาลัยเซฟฟีลด์ ประเทศอังกฤษ ได้ให้คำจำกัดความของการศึกษาผู้ใช้ว่า เป็นการศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้ในหลายเรื่องหลายกลุ่ม ศึกษาสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศ และการบริการ (ประภาวดี สืบสนธิ์. 2530 : 19) จะเห็นได้ว่า การศึกษาผู้ใช้จะทำให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ใช้ สถานภาพส่วนตัว ลักษณะพื้นฐานทางการศึกษาทำให้เข้าใจผู้ใช้มากขึ้น ทราบความต้องการ ลักษณะการใช้ แหล่งที่ใช้ ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการใช้ ตลอดจนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้และความพึงพอใจของผู้ใช้ ซึ่งสามารถนำผลของการศึกษาผู้ใช้ไปจัดบริการสารสนเทศให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดแนวทางในการดำเนินงานสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้แล้ววัตถุประสงค์ในการศึกษาความต้องการของผู้ใช้ในการใช้สารสนเทศ มีดังนี้ (จิรวรรณ ภักดีบุตร. 2532 : 182)

1. เพื่อให้ทราบความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้บริการสารสนเทศ และลักษณะการใช้ของผู้ใช้ทั่วไปและเฉพาะกลุ่ม
 2. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการใช้และไม่ใช้สารสนเทศ บริการสารสนเทศที่จัดขึ้น ตลอดจนความพึงพอใจของผู้ใช้ ประเภทและบริการที่ผู้ใช้ต้องการเพื่อจะได้นำผลไปประกอบการพิจารณาปรับปรุงบริการสารสนเทศให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้
 3. เพื่อประเมินผลการให้บริการว่า ตรงกับความต้องการของผู้ใช้หรือไม่ อย่างไร
- จะเห็นได้ว่าการศึกษาการใช้สารสนเทศ จะทำให้ทราบว่าผู้ใช้สามารถแสวงหาสารสนเทศที่ตนต้องการและนำมาใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ อย่างไร ซึ่งจะทำให้ทราบถึงปัญหาที่ผู้ใช้ประสบในกรณีที่ไม่ได้รับสารสนเทศ

ที่ต้องการ ซึ่งการศึกษาการใช้สารสนเทศนั้นเป็นการศึกษาผู้ใช้ซึ่งเปรียบได้กับการสำรวจ หรือการวิจัยตลาด ของวงการธุรกิจ ในแง่ของการผลิตผลิตภัณฑ์ การวิจัยช่วยให้ได้ข้อมูลซึ่งใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการผลิต และการขายสินค้า ตลอดจนข้อมูลเพื่อการดำเนินงาน การตัดสินใจ ทั้งในด้านการวางแผน การปรับปรุง การผลิต และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไป

สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการใช้สารสนเทศนั้น เปล่งศรี อิงคนินันท์ (2533 : 69-75) และ พิมพ์รำไพ เปรมสมิทธิ์ (2533 : 72-79) ได้กล่าวไว้ สามารถจำแนกปัญหาออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับผู้ใช้สารสนเทศ ได้แก่

1.1 ไม่มีแหล่งสารสนเทศที่ต้องการ

1.2 การไม่ทราบแหล่งสารสนเทศ คือ ผู้ต้องการใช้สารสนเทศไม่ทราบว่าหาสารสนเทศ

ที่ต้องการจากที่ใด เนื่องจากไม่มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

1.3 ความไม่สะดวกในการใช้แหล่งสารสนเทศ เช่น อยู่ไกลหรือใช้เวลามากจึงจะได้สารสนเทศนั้น

1.4 การที่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เนื่องจาก สารสนเทศนั้นวันจะมีความจำเป็นมากขึ้น การผลิตสารสนเทศเพื่อความสะดวกในการให้บริการเรียกใช้อย่างเป็นระบบ จึงมีค่าใช้จ่ายแพงขึ้นเรื่อยๆ ผู้ต้องการสารสนเทศจึงจำเป็นต้องมีส่วนมากขึ้นในการเสียค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ต้องการสารสนเทศยังไม่คุ้นเคย และมักจะไม่ได้เตรียมตัวมาก่อน จึงทำให้มีความรู้สึกว่าการใช้จะต้องใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศสูงไป

การแก้ปัญหาและอุปสรรคของการใช้สารสนเทศ จึงควรเริ่มจากตัวผู้ใช้งานที่มีความต้องการสารสนเทศระดับใด หรือมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการใช้ไปทำอะไร เพราะไปสัมพันธ์กับระดับความลึกและกว้างของสารสนเทศที่จะนำไปใช้ เช่น ถ้าต้องการเพื่องานวิจัย ระดับสารสนเทศที่ต้องการจะต้องลึก ทันสมัย และทันเวลาในการใช้งานด้วย

2. ปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาสารสนเทศ ปัญหาที่มักจะพบอยู่เสมอเกี่ยวกับสารสนเทศที่สืบค้นหรือหามาได้คือ

2.1 ความไม่ทันสมัยของสารสนเทศหรือเก่าเกินกว่าที่จะนำมาใช้ได้

2.2 ความไม่สมบูรณ์ในเชิงคุณภาพหรือเนื้อหาของสารสนเทศ ทำให้ไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจหรือดำเนินการ

2.3 ความไม่เที่ยงตรงของสารสนเทศ ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นสารสนเทศทุติยภูมิ ไม่ได้เกิดจากผู้ให้สารสนเทศนั้นโดยตรง เช่น สารสนเทศที่เขียนขึ้นจากคำให้สัมภาษณ์ หรือจากการตีความ และเขียนอ้างอิงอย่างไม่ถูกต้องไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ และความตั้งใจของผู้ให้สารสนเทศปฐมภูมิ เช่น การตีความ การอ้างอิงจากวิทยานิพนธ์หรือพระราชบัญญัติ แล้วอ้างอิงกันต่อไปเรื่อยๆ โดยไม่ได้เห็นสารสนเทศปฐมภูมิ

3. ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศ ปัญหาที่พบอยู่เสมอคือ แหล่งสารสนเทศไม่มีข้อมูล หรือมีข้อมูลไม่ครบถ้วนตามที่ต้องการ หรืออาจจะกล่าวว่าเป็นปัญหาความไม่สมบูรณ์ของสารสนเทศ

3.1 ความไม่สมบูรณ์ในเชิงคุณภาพ หรือเนื้อหาดังที่กล่าวมาแล้ว

3.2 ความไม่สมบูรณ์ในเชิงปริมาณก็พบอยู่เสมอ เช่น การขาดหายไปไม่ครบสมบูรณ์ของวารสารในรายชื่อใด หรือช่วงใดช่วงหนึ่งของปี หรือขาดในปีใดปีหนึ่ง หรือการมีรายชื่อวารสารน้อยเกินไปไม่เพียงพอในสาขาอื่นๆ ที่จะศึกษาค้นคว้า

นอกจากนี้แล้ว สุนทร แก้วลาย (2533 : 5-11) ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับอุปสรรคบางประการที่ทำให้ผู้ใช้ไม่สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม และเป็นปัญหาหรืออุปสรรคในการใช้สารสนเทศ ได้แก่

1. การนำเสนอ รูปแบบการนำเสนอมีผลต่อการรับรู้และการทำความเข้าใจสารสนเทศ หรือความรู้

ที่ต้องการในเรื่องที่เป็นรูปธรรม การอธิบายด้วยภาพประกอบจะช่วยให้เข้าใจเรื่องดียิ่งขึ้น ขณะเดียวกันภาพและตัวอย่างประกอบที่ไม่เหมาะสมก็อาจทำให้เกิดการเข้าใจที่คลาดเคลื่อนได้ อีกทั้ง การนำเสนอในบางรูปแบบ ต้องอาศัยเครื่องมือและอุปกรณ์พิเศษ เช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สไลด์ ฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ เป็นต้น หากขาดอุปกรณ์เหล่านี้ ผู้ใช้ก็จะไม่สามารถนำเสนอสารสนเทศที่เก็บอยู่ในสื่อเหล่านั้นออกมาใช้ประโยชน์ได้

2. ภาษาและการใช้ศัพท์เฉพาะกลุ่มอาชีพ การใช้สารสนเทศที่ได้รับการเผยแพร่ในภาษาที่ใช้ได้ไม่สันทัด เป็นเรื่องยาก ต้องใช้เวลา แรงงาน และค่าใช้จ่ายมาก ตลอดจนการใช้ศัพท์เฉพาะกลุ่มมักจะรู้จักกันในวงแคบหรือจำนวนน้อย จึงยากที่บุคคลภายนอกจะทราบได้ว่าความหมายที่แท้จริงที่ผู้เขียนหรือผู้พูดต้องการสื่อคืออะไร จึงก่อให้เกิดปัญหาในการใช้สารสนเทศเป็นอย่างยิ่ง

3. ความซ้ำซ้อน เกิดจากการผลิตสารสนเทศเพื่อการโฆษณาชวนเชื่อ การให้ข้อมูลที่ซ้ำซ้อนกับสิ่งที่มียอยู่แล้ว ทำให้ผู้ใช้สารสนเทศต้องทุ่มเทแรงงาน ค่าใช้จ่าย และเวลามากยิ่งขึ้น ในการที่จะกลั่นกรองเอาเฉพาะสารสนเทศที่เป็นประโยชน์มาใช้ ผู้ใช้ที่ละเอียดไม่พิถีพิถันในการคัดเลือกและกลั่นกรองเอาเฉพาะสารสนเทศที่มีคุณภาพจะต้องเสี่ยงต่อความเสียหายที่จะเกิดขึ้น

4. เวลา เงื่อนไขด้านเวลาอาจมีความสำคัญขึ้นวิกฤติในการใช้สารสนเทศ เนื่องจาก สภาพการใช้สารสนเทศโดยทั่วไป มีความสัมพันธ์กับช่วงเวลาการได้รับสารสนเทศโดยตรง สารสนเทศที่ได้รับอาจจะไม่มีความหมายถ้าได้รับในเวลาที่ไม่เหมาะสม อีกทั้งสารสนเทศที่ได้รับล่าช้าเกินไปอาจจะไม่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจ

5. ค่าใช้จ่าย การเข้าถึงสารสนเทศมีค่าใช้จ่ายทั้งทางตรงและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ การที่จะมีสารสนเทศที่ดี มีคุณภาพ และกว้างขวาง ต้องมีการลงทุนและจัดระบบ ล้วนแล้วแต่ต้องมีค่าใช้จ่าย ทั้งที่เป็นค่าจัดหา คัดเลือก และการดำเนินงาน

6. วัฒนธรรม ความแตกต่างด้านวัฒนธรรมจัดเป็นอุปสรรคสำคัญในการเรียนรู้และทำความเข้าใจสารสนเทศที่มีมาจากต่างวัฒนธรรมกัน ส่งผลให้มีปัญหาและอุปสรรคต่อการใช้สารสนเทศ

แหล่งสารสนเทศ

พิมพ์รำไพ เปรมสมิทธิ์ (2533 : 8) ได้ให้นิยามคำว่า แหล่งสารสนเทศ หมายถึง แหล่งใดๆ ก็ตามที่สามารถให้สารสนเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคคล องค์กร สถาบัน หรือความรู้ ตลอดจนประสบการณ์ของบุคคลผู้นั้น ซึ่งสอดคล้องกับ วีณา ท่วมทอง (2536 : 30) สุธรรม บุญออก (2534 : 29-31) และ อมรรัตน์ ดวงสุวรรณ (2540 : 26-27) ได้สรุปไว้ว่า แหล่งสารสนเทศ หมายถึง ศูนย์รวมข้อมูลสารสนเทศ แหล่งเกิดข้อมูลสารสนเทศ และแหล่งที่ผลิตสารสนเทศ ซึ่งมีทั้งแหล่งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีรายละเอียดดังนี้

1. แหล่งศูนย์รวมข้อมูลทางสารสนเทศ ถือว่าเป็นแหล่งสารสนเทศที่เป็นทางการ แบ่งเป็น
 - 2 ลักษณะคือ ศูนย์รวมที่เป็นสิ่งพิมพ์ สิ่งไม่ตีพิมพ์ หรือโสตทัศนวัสดุ กับศูนย์รวมที่เป็นสถานที่ ได้แก่ ห้องสมุดต่างๆ ศูนย์เอกสารสนเทศหรือศูนย์สารสนเทศ ข่ายงานต่างๆ ที่รวมสารสนเทศเพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกัน
 2. แหล่งเกิดข้อมูลทางสารสนเทศ คือ ต้นตอที่ทำให้เกิดข้อมูลนั้นๆ ได้แก่ หน่วยงานที่ปฏิบัติจริงในแต่ละงาน ซึ่งทำให้เกิดข้อมูลสะสมและแปรสภาพเป็นสารสนเทศที่นำมาใช้ประโยชน์
 3. แหล่งผลิตสารสนเทศ คือ หน่วยงานผลิตสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่ ซึ่งแบ่งเป็น
 - 3.1 หน่วยงานเอกชน ได้แก่ โรงพิมพ์ สำนักพิมพ์ บริษัท สมาคมต่างๆ ซึ่งจัดพิมพ์สารสนเทศในรูปแบบสิ่งพิมพ์ หรือจัดทำโสตทัศนวัสดุ ออกเผยแพร่
 - 3.2 หน่วยงานรัฐบาล ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ จะจัดพิมพ์ผลงานและรายงาน

ต่างๆ เผยแพร่

3.3 หน่วยงานองค์กรระหว่างประเทศ ได้แก่ องค์กรต่างๆ เช่น องค์กรศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) องค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (ISO) และ องค์กรอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) เป็นต้น

3.4 หน่วยงานของรัฐบาลประเทศต่างๆ เช่น บริติชเคาน์ซิล (British Council) สำนักงาน แกลงข่าวของประเทศสหรัฐอเมริกา (USIS) เป็นต้น

4. แหล่งบุคคล เป็นแหล่งที่ไม่เป็นทางการ บุคคลในที่นี้ หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชา บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่ต่างๆ มีความรอบรู้และชำนาญในเรื่องนั้นๆ มากพอที่จะให้สารสนเทศแก่ผู้ต้องการ ซึ่งได้แก่ นักวิชาการ นักวิจัย ครู นักการเงินการธนาคาร เจ้าหน้าที่ระดับต่างๆ ในหน่วยงานราชการ เป็นต้น

คณาจารย์ภาคศึกษาระดับมัธยมศึกษาและสาธิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2543 : 5-8) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศ และแบ่งแหล่งสารสนเทศออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งสารสนเทศภายในตัวบุคคล คือ ในแต่ละคนสามารถสร้างสารสนเทศขึ้นเองได้จากการประมวลความคิด ความรู้ ความจำ ประสบการณ์ตนเอง หรือเอกสารที่ได้อบรมไว้

2. แหล่งสารสนเทศภายนอก คือ แหล่งสารสนเทศที่ไม่ใช่ตัวบุคคลนั้นๆ ซึ่งแบ่งได้เป็น

2.1 แหล่งบุคคล (Personal resources) หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ อันเป็นที่ ยอมรับของชาติและนานาชาติ รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อร่วมงานในองค์กร สมาชิกในครอบครัว เป็นต้น โดยแหล่งสารสนเทศจากบุคคลนี้ จะเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารแบบสองทางมากกว่าแหล่งสารสนเทศประเภท อื่นๆ ซึ่งบุคคลเหล่านี้สามารถให้ความรู้เพิ่มเติมจากสารสนเทศที่มีอยู่หรือที่หาได้ไม่ครบถ้วน โดยผู้ที่ต้องการ สารสนเทศจะต้องไปพบปะและสนทนาขอความรู้จากบุคคลดังกล่าวด้วย อีกทั้งแหล่งสารสนเทศบุคคลจะเป็น แหล่งที่ผู้ใช้เลือกใช้ก่อนแหล่งสารสนเทศประเภทอื่นๆ

2.2 แหล่งสื่อมวลชน (Mass media resources) เป็นแหล่งสารสนเทศที่เป็นการให้ข้อมูลประเภท ข่าวเป็นส่วนใหญ่ โดยผ่านทางสื่อมวลชนประเภทต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร ซีดีรอม อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งสื่อมวลชนจะสามารถเข้าถึงผู้ใช้ได้อย่างกว้างขวาง แต่การสื่อสารจากแหล่ง สื่อมวลชนจะเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว และสารสนเทศที่เสนอให้ผู้ใช้ใช้นั้นขึ้นอยู่กับแหล่งสารสนเทศมากกว่า ผู้รับสาร ดังนั้น ข่าวจึงนับเป็นสารสนเทศที่สำคัญในปัจจุบัน เพราะสังคมได้กลายเป็นสังคมสารสนเทศ ทำให้ ข้อมูลข่าวสารมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งทำให้ข่าวสารที่ผ่านทางสื่อมวลชนมีความรวดเร็วทันเหตุการณ์

3. สถาบันบริการสารสนเทศ (Information service resources) เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงาน ของรัฐบาลหรือเอกชน เพื่อทำหน้าที่ในการดำเนินงานจัดหา จัดเก็บ และให้บริการสารสนเทศ ซึ่งมีบทบาทและ หน้าที่ต่อสังคมในการให้บริการความรู้ ข่าวสาร และส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าแก่ผู้ต้องการสารสนเทศ แหล่ง บริการสารสนเทศที่สำคัญ ได้แก่ ห้องสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดประเภทต่างๆ เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุด ประชาชน ศูนย์สารสนเทศ พิพิธภัณฑ์ หอจดหมายเหตุ ศูนย์เอกสาร เป็นต้น

นอกจากนี้ นฤมล ตันธสุเรศรัฐ (2544 : 13-29) และ สมจิต พรหมเทพ (2542 : 20-28) ได้ให้ รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศในชุมชน โดยยึดลักษณะของการจัดตั้งเป็นเกณฑ์ เพราะสามารถ ครอบคลุมแหล่งสารสนเทศต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนได้ ซึ่งมีประกอบด้วย

1. แหล่งสารสนเทศประเภทบุคคล

คือ ศูนย์รวมของวิชาความรู้ที่เป็นบุคคลในชุมชน เป็นผู้คิดค้น จัดจำ ถ่ายทอดความรู้ต่างๆ

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จำแนกเป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นทางการ เป็นตามสถานะและบทบาทในสังคม เป็นโดยการทำงานอาชีพ เป็นโดยความสามารถเฉพาะตัว และเป็นเพราะถือเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือที่เรียกว่า "ปราชญ์ชาวบ้าน" นั้นเอง ซึ่งแต่ละประเภทก็จะมีลักษณะแตกต่างกัน ล้วนแล้วแต่เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ที่ตนมีอยู่ให้ผู้ที่สนใจต้องการศึกษาเรียนรู้ในชุมชนได้ เช่น บุคคลที่มีลักษณะความสามารถในสาขาอาชีพต่างๆ ได้แก่ ช่างฝีมือ ช่างถม ช่างแกะหนัง หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ได้แก่ ศิลปินทุกแขนง ผู้อาวุโสที่มีประสบการณ์มามาก เป็นต้น

2. แหล่งสารสนเทศประเภททรัพยากรธรรมชาติ

คือ แหล่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ ในด้านการศึกษาหาความรู้ทั้งในส่วนที่ช่วยให้รู้ถึงประวัติความเป็นมาของมนุษย์ สัตว์ และสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัว เพื่อความเข้าใจสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยที่สามารถนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างคุ้มค่าและระมัดระวังมากที่สุด เพื่ออนุรักษ์ให้ทรัพยากรธรรมชาตินั้นยืดยาวคงอยู่และยังประโยชน์ให้มนุษย์ชาติต่อไป แบ่งได้เป็น 3 ประเภท

2.1 ประเภทที่มนุษย์พยายามให้คงความเป็นธรรมชาติมากที่สุด ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ

2.2 ประเภทที่มนุษย์เข้าไปเสริมเติมแต่ง แต่ก็ยังพยายามให้คงความเป็นธรรมชาติมากที่สุด ได้แก่ วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น

2.3 ประเภทที่มนุษย์เข้าไปดัดแปลง ปรับปรุงเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านการศึกษา เพื่อความเพลิดเพลิน ได้แก่ สวนพฤกษศาสตร์ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น

3. แหล่งสารสนเทศประเภทสื่อ

คือ ตัวกลางที่เป็นวัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่ผู้แสวงหาความรู้ ไปศึกษาค้นคว้าหรือรับถ่ายทอดความรู้ทางการเห็น การฟัง หรือ 2 ทางพร้อมกันได้ จำแนกได้เป็น 2 ประเภท

3.1 สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่อาศัยเทคนิคทางการพิมพ์ สามารถกระจายข่าวสารได้รวดเร็ว เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเป็นจำนวนมาก ราคาไม่แพงจนเกินไป เก็บรักษาง่าย และเป็นหลักฐานอ้างอิงได้ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสารและวารสาร หนังสือเล่มรวมทั้งหนังสือเรียน นวนิยาย หนังสือทั่วไปและสิ่งพิมพ์เฉพาะกิจ เป็นต้น

3.2 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นสื่อที่อาศัยเทคนิคด้านอิเล็กทรอนิกส์สร้างสรรในรูปแบบของเสียงและภาพ ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ ภาพยนตร์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

4. แหล่งสารสนเทศประเภทวัตถุและอาคารสถานที่

คือ แหล่งวิทยาการในชุมชนประเภทวัตถุ และอาคารสถานที่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้ที่สนใจสามารถไปศึกษาค้นคว้าเพื่อการเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการ ได้แก่ ศูนย์ทางการเกษตร วัด สถานเอนามัยและโรงพยาบาล ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบล ศูนย์ข้อมูลประจำหมู่บ้าน ศูนย์กระจายข่าวหมู่บ้าน ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน เป็นต้น

แหล่งสารสนเทศที่ยกมาดังกล่าวข้างต้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการต่างๆ ส่งผลให้ชุมชนหรือท้องถิ่นมีการตื่นตัวและพยายามที่จะปรับชุมชนของตนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ให้มากที่สุด ทั้งนี้การที่จะตัดสินใจเลือกใช้สารสนเทศนั้น ลักษณะของแหล่งสารสนเทศ และลักษณะของสารสนเทศ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญที่ผู้ใช้ต้องคำนึงถึง ได้แก่ ความสะดวกในการเข้าถึง ค่าใช้จ่าย เวลาที่เสียไป เรื่องคุณภาพของสารสนเทศ ความทันสมัย ทันเหตุการณ์ ถูกต้อง น่าเชื่อถือ อ่านเข้าใจง่าย ความครอบคลุมของเนื้อหา และสารสนเทศที่ได้รับตรงกับความต้องการ สิ่งเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะนำมาพิจารณาในการเลือกใช้สารสนเทศทั้งสิ้น

แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์

จากแนวคิดพื้นฐานของการทำผลิตภัณฑ์ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นให้สามารถนำภูมิปัญญามาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ซึ่งหลักการดังกล่าวจะสามารถดำเนินไปได้จนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จนั้น ต้องอาศัยบุคคล กลุ่มบุคคล หรือที่เรียกว่า ผู้นำกลุ่ม เข้ามาทำหน้าที่ในการกระตุ้นสนับสนุนให้สมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ รวมทั้งเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอกในการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี

ความหมายและความสำคัญของผู้นำ

คำว่า ผู้นำ มีความหมายกว้างมาก ดังนั้น จึงมีผู้ให้นิยามความหมายของผู้นำไว้หลากหลายและแตกต่างกันตามลักษณะ บทบาท หรือคุณสมบัติ แล้วแต่ว่าใครจะมีมุมมองในแง่ใด ดังนี้

โอวาท สุทธนารักษ์ (2531 : 12) ได้สรุปว่า ผู้นำคือ บุคคลที่มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นในกลุ่ม หรือมีบทบาทสำคัญในการนำกลุ่มไปสู่จุดประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นผู้ที่มีสมาชิกยอมรับนับถือและให้ความเชื่อถือปฏิบัติตาม สามารถให้ความช่วยเหลืออื่นๆ ในสิ่งที่ผู้อื่นร้องขอ รวมทั้งเป็นจุดรวมของแนวความคิด และมีอิทธิพลต่อแนวความคิดของมวลสมาชิกกลุ่มหรือของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ สมพันธ์ เตชะอธิก และคนอื่นๆ (2537 : 46-48) กล่าวว่า ผู้นำเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะนำชาวบ้านในด้านที่ผู้นำนั้นมีความสามารถ โดยมีจิตสำนึกและอุดมการณ์ที่จะยังประโยชน์ให้เกิดแก่ชุมชน โดยไม่ต้องรอคำสั่งให้ปฏิบัติภารกิจใดๆ จากอำนาจทางการ

สำหรับความหมายของผู้นำกลุ่มก็จะมีลักษณะในทำนองเดียวกันคือ บุคคลที่ช่วยให้กลุ่มหรือชุมชนได้มีการตกลงกัน และพยายามหาทางให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ พฤติกรรมของผู้นำในท้องถิ่นจะมีอิทธิพลเหนือประชาชนในท้องถิ่น อันจะก่อให้เกิดการร่วมมือกันทำงาน โดยมุ่งความสำเร็จของกลุ่มเป็นสำคัญ หรือจะกล่าวได้ว่า ผู้นำกลุ่มก็คือ ผู้มีอำนาจหรือมีอิทธิพลที่สามารถชักจูงคนในกลุ่มนั้นได้ (ตรีวิฑูร พารวรรตน์ และ สากล ศรีใส. สัมภาษณ์. 2545) ดังนั้น จึงสรุปความหมายของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ได้ว่า หมายถึง บุคคลที่ได้รับความไว้วางใจจากคนในกลุ่ม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถถ่ายทอดความรู้ เป็นที่พึ่งของคนในกลุ่ม และสามารถที่จะให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษาปัญหา ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ตลอดจนสามารถจูงใจให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานร่วมกันได้

บทบาทและหน้าที่ของผู้นำ

ผู้นำนั้นมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาของกลุ่มหรือชุมชนเป็นอย่างมาก ซึ่งได้มีผู้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำต่อการพัฒนา ไว้ดังนี้

ชูศักดิ์ ชูช่วย (2533 : 4) กล่าวถึง บทบาทและหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่นว่า ผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลสำคัญกลุ่มหนึ่งที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้เพราะผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับคนในท้องถิ่น จึงสามารถเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ได้อย่างแท้จริง มีบทบาทหน้าที่พัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง บทบาทสำคัญของผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นนั้นคือ การพัฒนาคุณภาพของคนในท้องถิ่นในด้านอาชีพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นต้น และกุสุมา ภูใหญ่ (2540 : 31) กล่าวถึง บทบาทและหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่นเพิ่มเติมว่า ผู้นำท้องถิ่นจะต้องเป็นสื่อความคิดสองทาง เป็นผู้ชักนำคนในท้องถิ่นเข้าร่วมโครงการ ซึ่งก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าด้านการพัฒนาคน และสามารถนำความรู้ประสบการณ์ทำงานร่วมกันในการแก้ปัญหา และสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าต่างๆ

จากคำกล่าวข้างต้นเมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ จึงสรุปได้ว่า บทบาทของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ นั้นประกอบด้วยด้านต่างๆ ดังนี้

1. บทบาทในการพัฒนาด้านการผลิต ได้แก่ เป็นผู้สนับสนุนการผลิต เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ และ

เป็นผู้เสียสละและช่วยเหลือราชการ

2. บทบาทในการให้คำแนะนำและคำปรึกษา ได้แก่ เป็นผู้คอยรับข่าวสารและติดตามข่าวสารใหม่ ๆ เป็นผู้รวบรวมและวิเคราะห์ข่าวสาร ตลอดจนเป็นผู้ถ่ายทอดข่าวสาร

3. บทบาทด้านการตลาด ได้แก่ ช่วยดำเนินการช่วยเหลือและติดต่อกับตลาดทั้งภายในและภายนอก สืบหาความต้องการของตลาด การคิดค้นพัฒนาารูปแบบบรรจุภัณฑ์ให้เป็นที่ต้องการของตลาด รวมทั้งการขนส่งผลิตภัณฑ์หรือการเดินทาง

จะเห็นได้ว่า ผู้นำกลุ่มนั้นมีบทบาทและหน้าที่ในการที่จะเป็นทั้งผู้แทน และผู้พูดแทนสมาชิกในกลุ่ม อีกทั้งเป็นผู้ประสานงานหรือสร้างความปรองดอง เป็นผู้วางแผน ผู้บริหาร และเป็นผู้ให้การศึกษารวมทั้งเป็นสัญลักษณ์ของความมุ่งหมายและอุดมคติของกลุ่มด้วย

ข้อมูลทั่วไปของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ความเป็นมาของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

การสร้างรายได้โดยการพึ่งตนเอง เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อการสร้างรายได้จากผลผลิตในแต่ละหมู่บ้าน (One Village Product Movement) คิดค้นโดย ผู้ว่าราชการจังหวัดโออิตะ (Oita Prefecture) คือ นายฮิรามัทซึ โมริฮิโกะ (Hiramatsu Morihiko) ในปี พ.ศ. 2522 โดยเน้นการพัฒนาท้องถิ่น (Local development emphasized) เป็นพื้นฐาน แนวคิดนี้สนับสนุนและส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ และตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะแนวคิดการสร้างรายได้แก่ท้องถิ่นจากการคิดค้นผลิตภัณฑ์นี้ ท้องถิ่นจำเป็นต้องพึ่งตนเองเป็นหลัก ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องในขบวนการนี้จำเป็นต้องอุทิศพลังงาน (Energy) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และความปรารถนา (Desire) ที่จะใช้ทรัพยากรที่หาได้ในท้องถิ่น เพื่อที่จะสร้างการกินดีอยู่ดีและคุณภาพชีวิตมุ่งสู่ตลาดสากล ขบวนการนี้พยายามที่จะเพิ่มคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะของท้องถิ่น ให้เข้าสู่มาตรฐานสากล เพื่อจะขยายเขตตลาดไปสู่สากลหรือตลาดโลกเสริมกับการตลาดในประเทศ และทางจังหวัดโออิตะได้ช่วยกันคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เสริมเข้าไปกับสินค้าที่มีอยู่เดิมของท้องถิ่น เช่น สินค้าประเภทเห็ดหอม จนทำให้เศรษฐกิจของโออิตะดีขึ้น ซึ่งแนวทางปฏิบัติของชุมชนในการพัฒนาตามแนวทางหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีดังนี้ (เชษฐา มุคุระ. 2540? : 108-111)

1. การเรียนรู้บนพื้นฐานศักยภาพของชุมชน
2. การเรียนรู้บนพื้นฐานการวิเคราะห์ชุมชน หรือท้องถิ่น เพื่อสร้างทิศทางเป้าหมาย และแผนการดำเนินงาน
3. การเรียนรู้เพื่อประสานความรู้สองกระแส คือ ความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนและความรู้ทางสากล เพื่อสร้างและพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์
4. การเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบการจัดการ การสร้างระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อพัฒนาความร่วมมือระหว่างเกษตรกรกับเกษตรกร และเกษตรกรกับผู้ค้า ผู้บริโภค และคนกลุ่มอื่นในสังคม
5. การเรียนรู้ที่ครอบคลุมคนในชุมชน (หออกระจายข่าว) และแลกเปลี่ยนรับข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง (มีช่องทางทีวีของตนเอง)
6. การวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์
7. การลงทุนของรัฐในด้านการเรียนรู้ของเกษตรกร

สำหรับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์นั้น เกิดขึ้นจากการนำแนวคิดการปฏิบัติงานอันเป็นผลสำเร็จของโครงการหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดโออิตะ ประเทศญี่ปุ่นดังกล่าว มาเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของประเทศไทย (กรมพัฒนาชุมชน. 2544 : 2-6) มีรายละเอียดดังนี้

หลักการและเหตุผลโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นแนวคิดที่ต้องการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพชุมชน ในการสร้างเอกลักษณ์สินค้าชุมชนของแต่ละพื้นที่ที่ตลาดรองรับและทำเป็นธุรกิจที่ยั่งยืน โดยรัฐบาลชุดปัจจุบัน จัดให้มีนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ขึ้นเพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน โดยให้แต่ละชุมชนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้พัฒนาสินค้า ซึ่งโครงการนี้จะเป็นแนวทางอันหนึ่งที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชน ให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้ท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายไปทั่วประเทศและทั่วโลก โดยรัฐบาลให้ความช่วยเหลือในการบริหารจัดการ เพื่อเชื่อมโยงสินค้าชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การให้การสนับสนุน (Support) มากกว่าให้เงินช่วยเหลือ (Subsidy)

หลักของขบวนการนี้ไม่เน้นการให้เงินสนับสนุนแก่ท้องถิ่น เพราะมักจะทำลายความสามารถในการพึ่งตนเอง แต่จะให้การสนับสนุนแก่ชุมชนต่างๆ ด้านเทคนิค เพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ ตลอดจนช่วยเหลือด้านการตลาด การโฆษณาประชาสัมพันธ์ สำหรับการดำเนินงานนั้นท้องถิ่นจะได้รับการสนับสนุนให้เกิดผลในทางปฏิบัติ เพื่อสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์ทางด้านต่างๆ จากหน่วยงาน ดังนี้

1.1 การพัฒนาเทคโนโลยี จากศูนย์แนะนำการแปรรูปด้านการเกษตรและประมง (Agricultural and Fishery Products Processing Guidance Center) ศูนย์วิจัยผลิตภัณฑ์ประมง (Marine Products Research Center) ศูนย์วิจัยด้านการเกษตร (Agricultural Research Center) ศูนย์พัฒนาการเกษตร (Agricultural Improvement Center)

1.2 การพึ่งตนเอง ความเป็นอิสระ เน้นให้คนในท้องถิ่นได้นำภูมิปัญญามาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ โดยจัดให้มีสถานฝึกอบรมสำหรับการสร้างความมั่งคั่งให้ท้องถิ่น (Land of Abundance Training School) การจัดการประชุม นำเสนอ และแลกเปลี่ยนแนวคิดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product Presentation and Exchange Meeting) โปรแกรมการฝึกอบรมต่างประเทศ (Overseas Training Program) รางวัลคุณภาพ (One Tambon One Product Movement Displays Effort Awards-Merit Awards)

1.3 การจัดการด้านการตลาด เพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าให้เป็นที่รู้จักและเพิ่มยอดขายโดยจัดให้มีตลาดผสมผสาน (One Tambon One Product Bazaar Interaction Market) บริษัทหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One product Inc.) การจัดการแสดงสินค้า (One Tambon One Product Movement Product Exhibition) การจัดการมหกรรมหรือเทศกาล (One Tambon One Product Festival) ร้านค้าในเมืองตนเอง (Home Town Shop) ร้านทดสอบตลาด (One Tambon One Product Anduct Shop) ทำโฮมเพจสำหรับสินค้าของชุมชนผ่าน Thaitambon.com เชื่อมชุมชน สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร ผ่านเครือข่ายสารสนเทศเพื่อการค้าต่างตอบแทน (Counter balance)

2. นโยบายหลักในการดำเนินงานมี 3 ประการ คือ

2.1 มาตรฐานผลิตภัณฑ์คุณภาพระดับโลก

ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตต้องมีคุณภาพได้มาตรฐาน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับวัฒนธรรม และมีจุดเด่นเฉพาะเป็นที่ยอมรับของตลาดภายในประเทศและตลาดโลก

2.2 มีเอกลักษณ์เป็นที่ลือชื่อเพียงหนึ่งเดียว

ต้องมีกระตมความคิดในการคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดเท่าที่จะช่วยกันทำได้ โดยคำนึงถึงการรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่น ให้สอดคล้องอย่างเหมาะสมไม่ซ้ำแบบกัน และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านหรือตำบลที่ยอมรับทั่วไป

2.3 พัฒนาการพยาบาลมนุษย์และปรับปรุงเทคโนโลยี

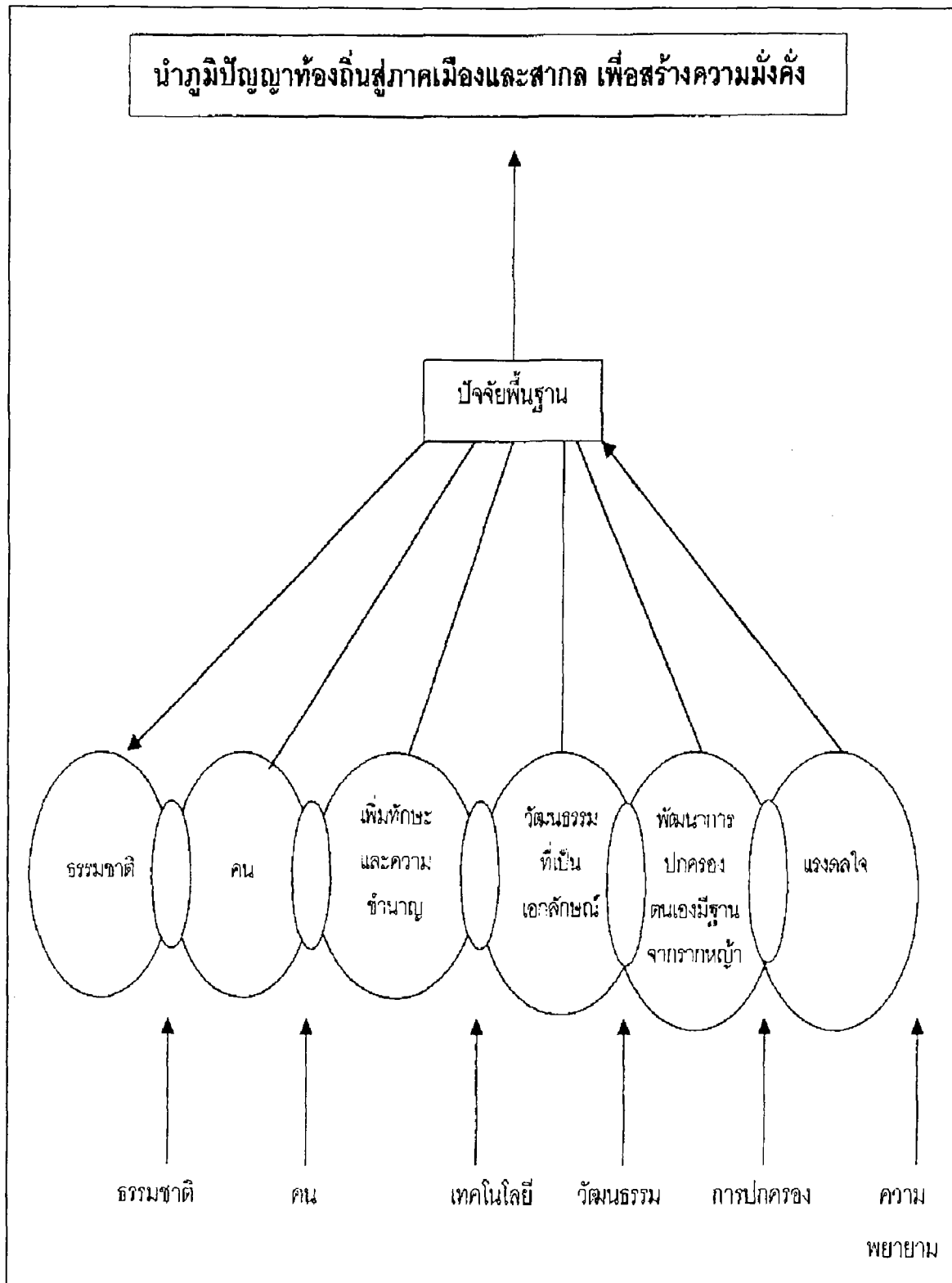
การสร้างบุคคลที่มีความคิดกว้างไกล มีความรู้ความสามารถให้เกิดขึ้นในสังคม มีการวางแผนการตลาด มุ่งเน้นการผลิตและบริการโดยคำนึงถึงผู้บริโภคเป็นหลัก

3. การสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพของท้องถิ่น

ท้องถิ่นนั้นๆ ต้องมีการเลือกเฟ้นบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมองการณ์ไกล สามารถวางแผนในงานระยะยาวให้เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น และเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่จะผลิตขึ้น โดยการจัดให้มีสถานอบรมสำหรับกรออกแบบสำหรับผู้ใหญ่ สถานอบรมสำหรับความรู้ด้านการผลิตการเกษตร สถานอบรมหรือวิทยาลัยสำหรับการออกแบบเพื่อท้องถิ่นด้านต่างๆ และสถาบันภูมิปัญญาท้องถิ่น การให้บทบาทของสตรีเป็นพลังของการพัฒนา การสร้างเครือข่ายกลุ่มองค์กรพัฒนาต่างๆ โดยวิธีการสร้างแรงจูงใจซึ่งมีเนื้อแท้ของความเป็นตัวตนของตนเองอย่างเป็นอิสระ

การดำเนินงานดังกล่าวอยู่ภายใต้ปรัชญาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่งคั่งสู่เมือง ซึ่งสามารถ จันทร์สุริย์ (2534 : 88) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวิชาการชาวบ้าน (Popular wisdom) นั้นหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองและนำมาใช้ในการแก้ปัญหา หรือเป็นสติปัญญาองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านทั้งกว้างและลึกที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พัทยา สายหู (2534 : 110) และ กรมการปกครอง (2542 : 30) ได้ให้นิยามสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ที่ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นได้เรียนรู้จากประสบการณ์ว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม สามารถจะใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน ไม่ขัดต่อศีลธรรม ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากปู่ย่าตายายจนกลายเป็นวัฒนธรรมเป็นพื้นเพรากฐานของความรู้ของชาวบ้าน และสิ่งที่เรียนรู้จากสิ่งรอบตัว

ภูมิปัญญาจึงเกิดจากการสะสมการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดในทุกสาขาวิชา ไม่แยกเป็นวิชาๆ แบบที่เราเรียน ฉะนั้นวิชาเกี่ยวกับเศรษฐกิจอาชีพ ความเป็นอยู่ การใช้จ่าย การศึกษาวัฒนธรรมนั้นจะผสมกลมกลืนเชื่อมโยงกันหมด (ประเวศ วัชสี. 2530 : 75) ดังนั้น การที่จะสร้างเสริมและพัฒนาให้ท้องถิ่นมั่งคั่งได้นั้น ต้องอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นทุกกิจกรรม และกิจกรรมนั้นจะต้องครอบคลุมข้ามช่วงอายุและพื้นที่ มีรายละเอียดดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เมืองและสากล

ที่มา: กรมพัฒนาชุมชน. (2544). กระบวนการพัฒนา : หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. หน้า 4.

1.2.2.2	ผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	อนุกรรมการ
1.2.2.3	ภาคเอกชน / ผู้ทรงคุณวุฒิ	อนุกรรมการ
1.2.2.4	พัฒนาการอำเภอ / กิ่งอำเภอ	อนุกรรมการและเลขานุการ

ภารกิจหลัก ของกลไกส่วนภูมิภาคเกี่ยวข้องกับการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบลต่างๆ และกำหนดบัญชีผลิตภัณฑ์ตำบล เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (กอ.นตผ.) การบูรณาการแผนงานและงบประมาณของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในภูมิภาค เพื่อพัฒนาคุณภาพหรือมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการบูรณาการผลิตภัณฑ์ของตำบลต่างๆ การจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมการเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสนับสนุนการตลาดในระดับพื้นที่ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ในพื้นที่

2. ระบบงบประมาณ

ระบบงบประมาณเน้นการบูรณาการงบประมาณของกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องให้ครบวงจรการตลาด เพื่อสนับสนุนและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของจังหวัดต่างๆ เริ่มจากงบประมาณปี 2544 ที่มีอยู่แล้ว และการกำหนดแนวทางงบประมาณในปี 2545

3. ระบบบริหารจัดการ

ระบบในการบริหารเน้นให้ศูนย์พัฒนาธุรกิจเป็นหน่วยงานหลัก ในการสนับสนุนและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของจังหวัดต่างๆ ที่จังหวัดคัดเลือกมาแล้ว โดยให้ศูนย์พัฒนาธุรกิจมีความเป็นอิสระสูงเชื่อมโยงกับระบบงบประมาณและแผนงานของกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับเครือข่ายการตลาดของภาคเอกชน

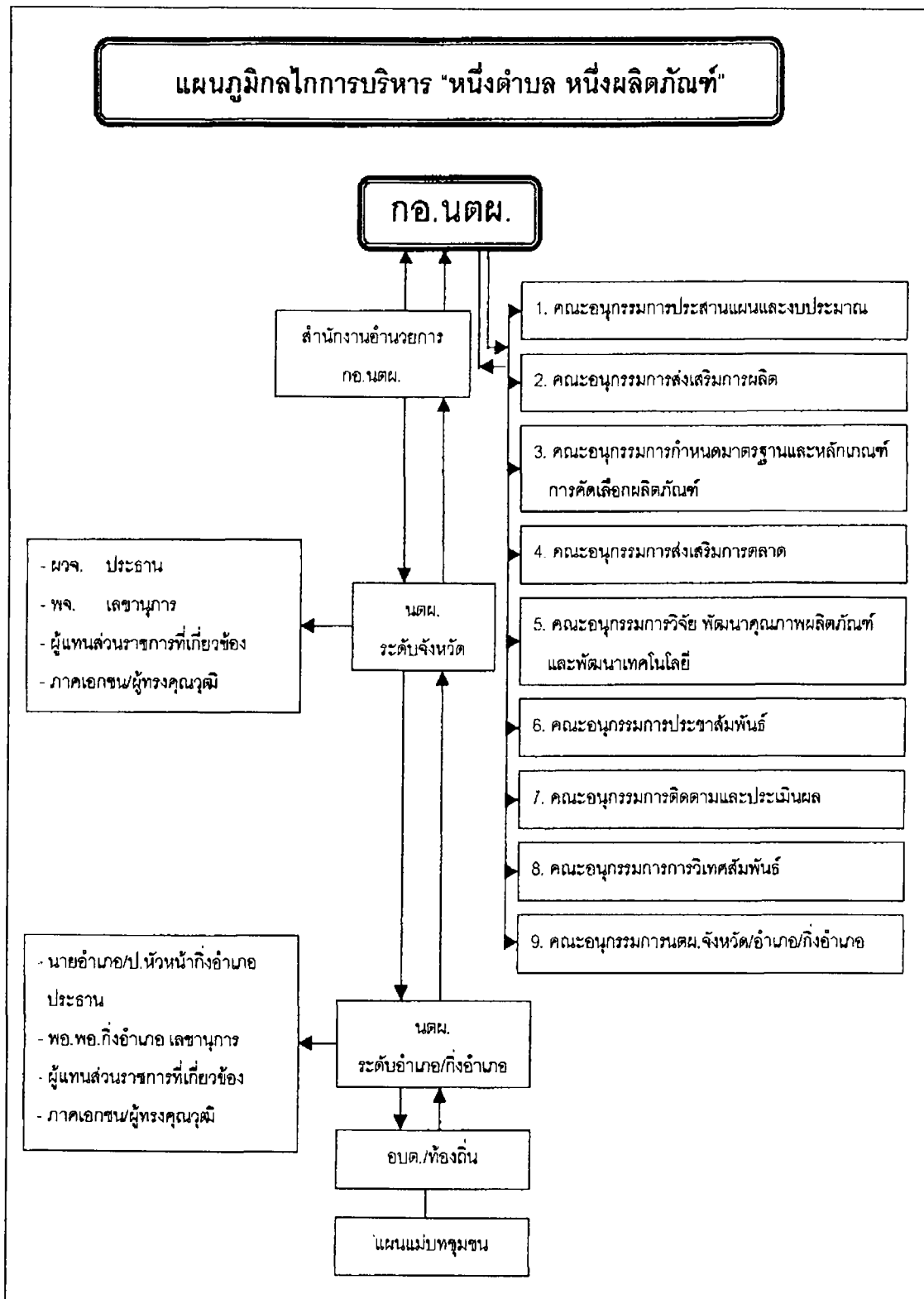
สำหรับขั้นตอนการบริหารโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์นั้นประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ
 ขั้นตอนที่ 1 ระดับตำบล องค์กรรับผิดชอบองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือท้องถิ่น มีหน้าที่หลัก ในกระบวนการจัดเวทีประชาคมเพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบล ให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น วัตถุประสงค์ในท้องถิ่น และแผนชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 ระดับอำเภอหรือกิ่งอำเภอ องค์กรรับผิดชอบหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อำเภอ หรือกิ่งอำเภอ มีหน้าที่หลักในการจัดลำดับผลิตภัณฑ์ดีเด่นตำบลต่างๆ ของอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ บูรณาการแผนและงบประมาณเพื่อให้การสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 3 ระดับจังหวัด องค์กรรับผิดชอบหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัด มีหน้าที่หลักในการจัดลำดับผลิตภัณฑ์ดีเด่นอำเภอต่างๆ ของจังหวัด การบูรณาการแผน และงบประมาณเพื่อให้การสนับสนุน

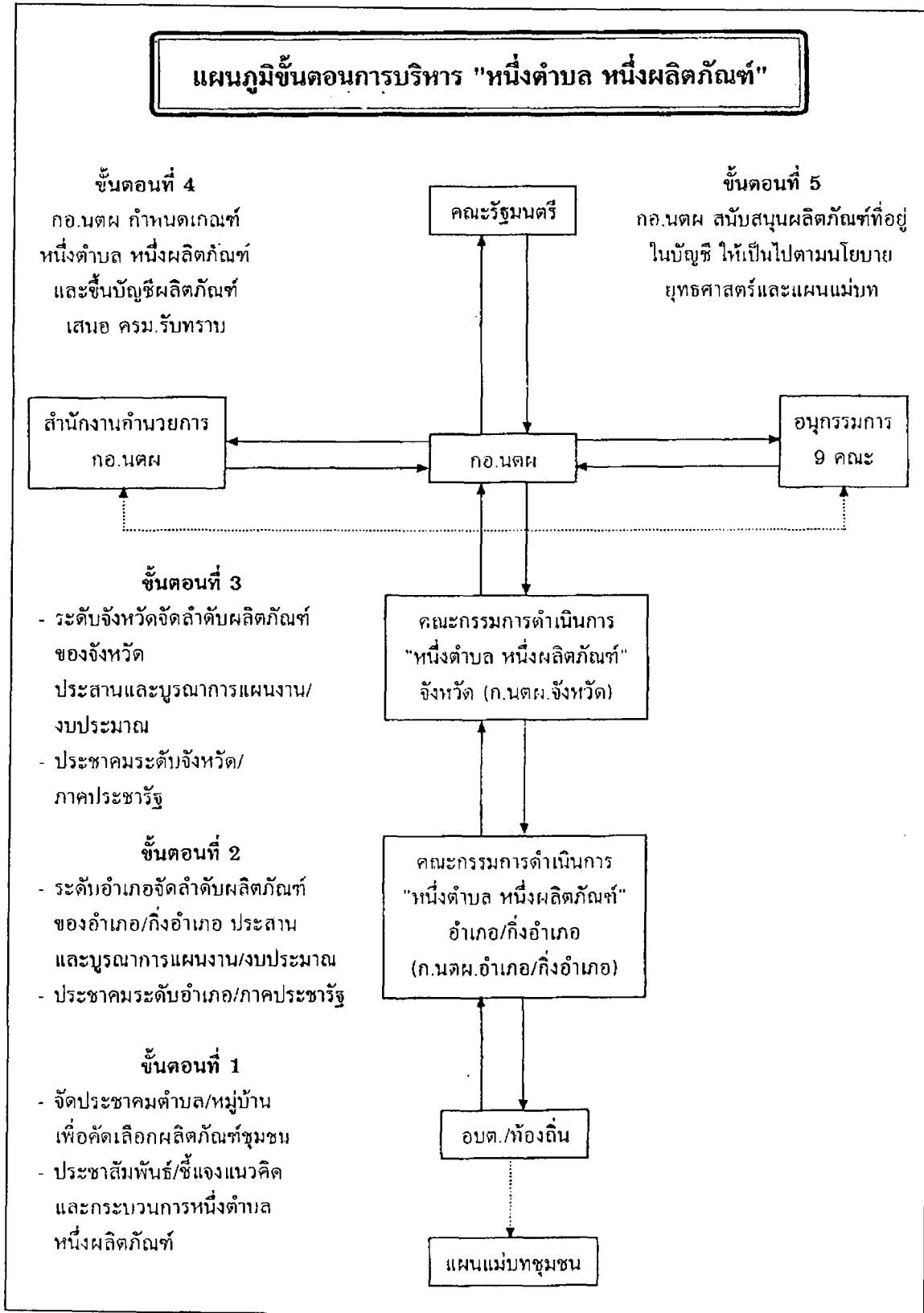
ขั้นตอนที่ 4 และ ขั้นตอนที่ 5 ระดับส่วนกลาง องค์กรรับผิดชอบคณะกรรมการอำนวยการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีหน้าที่หลักในการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์และแผนแม่บทการดำเนินงาน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กำหนดมาตรฐานหลักเกณฑ์การคัดเลือก หรือขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบล และเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนแม่บท

เพื่อให้สามารถมองเห็นภาพรวมการบริหารและขั้นตอนการบริหาร ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิกลไกการบริหารหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ที่มา: กรมพัฒนาชุมชน. (2544). แนวทางการดำเนินงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. หน้า 16.

ภาพประกอบ 3 แผนภูมิขั้นตอนการบริหารหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ที่มา: กรมพัฒนาชุมชน. (2544). แนวทางการดำเนินงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. หน้า 18.

กระบวนการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

สำนักงานเลขาธิการอนุกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช (2545 : 17-21) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับ การดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งจัดแบ่งเป็น 3 ส่วนด้วยกัน คือ ในระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ดังนี้

1. ระดับตำบล

1.1 ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ แนวคิด หลักการ ปรัชญา

1.2 การสร้างความเข้าใจระหว่างหน่วยงานราชการ ประชาชน เอกชน ในระดับตำบล และหมู่บ้านให้ทั่วทุกกลุ่ม นอกจากนี้ จัดให้มีเวทีประชาคมตำบลบนหลักการหรือปรัชญาพื้นฐาน การดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ 3 ประการ คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ การสร้างทรัพยากรมนุษย์ เพื่อค้นหาผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเด่นในแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งคัดเลือก และจัดลำดับผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของตำบล

1.3 เมื่อผ่านกระบวนการเลือกสรรผลิตภัณฑ์แล้ว ก็ให้ดำเนินการจัดทำบัญชีรายชื่อผลิตภัณฑ์ดีเด่นระดับตำบล ส่งให้คณะกรรมการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับอำเภอต่อไป

2. ระดับอำเภอ

2.1 คณะอนุกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อำเภอและคณะกรรมการระดับอำเภอ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ความคิด แนวคิด หลักการ สร้างความเข้าใจระหว่างฝ่ายราชการ ประชาชน เอกชน ในระดับอำเภอ

2.2 จัดลำดับความสำคัญของผลิตภัณฑ์ และแยกประเภทผลิตภัณฑ์ ในระดับอำเภอเป็นประเภทผลิตภัณฑ์ที่สามารถขยายตลาดได้ และประเภทผลิตภัณฑ์ที่ต้องพัฒนาคุณภาพ

2.3 บูรณาการงานและงบประมาณของส่วนราชการต่างๆ ในพื้นที่

2.4 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพในระดับอำเภอ

2.5 จัดส่งบัญชีประเภทผลิตภัณฑ์เด่นในระดับอำเภอที่ผ่านการพิจารณาของคณะอนุกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อำเภอ พร้อมแผนพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ระดับอำเภอ ส่งให้คณะกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัด

3. ระดับจังหวัด

3.1 คณะอนุกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดและทำงานระดับจังหวัดประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ แนวคิด หลักการ ปรัชญา สร้างความเข้าใจระหว่างฝ่ายราชการ ประชาชนระดับจังหวัด

3.2 ประชุมคณะอนุกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัด จัดลำดับความสำคัญของผลิตภัณฑ์ และแยกประเภทผลิตภัณฑ์ในระดับจังหวัด เป็นประเภทผลิตภัณฑ์ที่สามารถขยายตลาดภายในประเทศ และต่างประเทศ และประเภทผลิตภัณฑ์ที่ต้องพัฒนาคุณภาพ

3.3 บูรณาการงาน และงบประมาณ กับหน่วยงานราชการ เอกชน ในจังหวัดพัฒนา คุณภาพผลิตภัณฑ์

3.4 เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของประเภทผลิตภัณฑ์เด่นของจังหวัด เพื่อสร้างจุดขายของจังหวัด

3.5 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ในระดับจังหวัด

3.6 จัดส่งบัญชีรายชื่อผลิตภัณฑ์เด่นของจังหวัดที่ผ่านการพิจารณาของคณะอนุกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัด ที่แยกประเภทหรือคุณภาพเรียบร้อยแล้ว พร้อมแผนพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ระดับจังหวัด ให้ศูนย์พัฒนาธุรกิจหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในส่วนกลางต่อไป

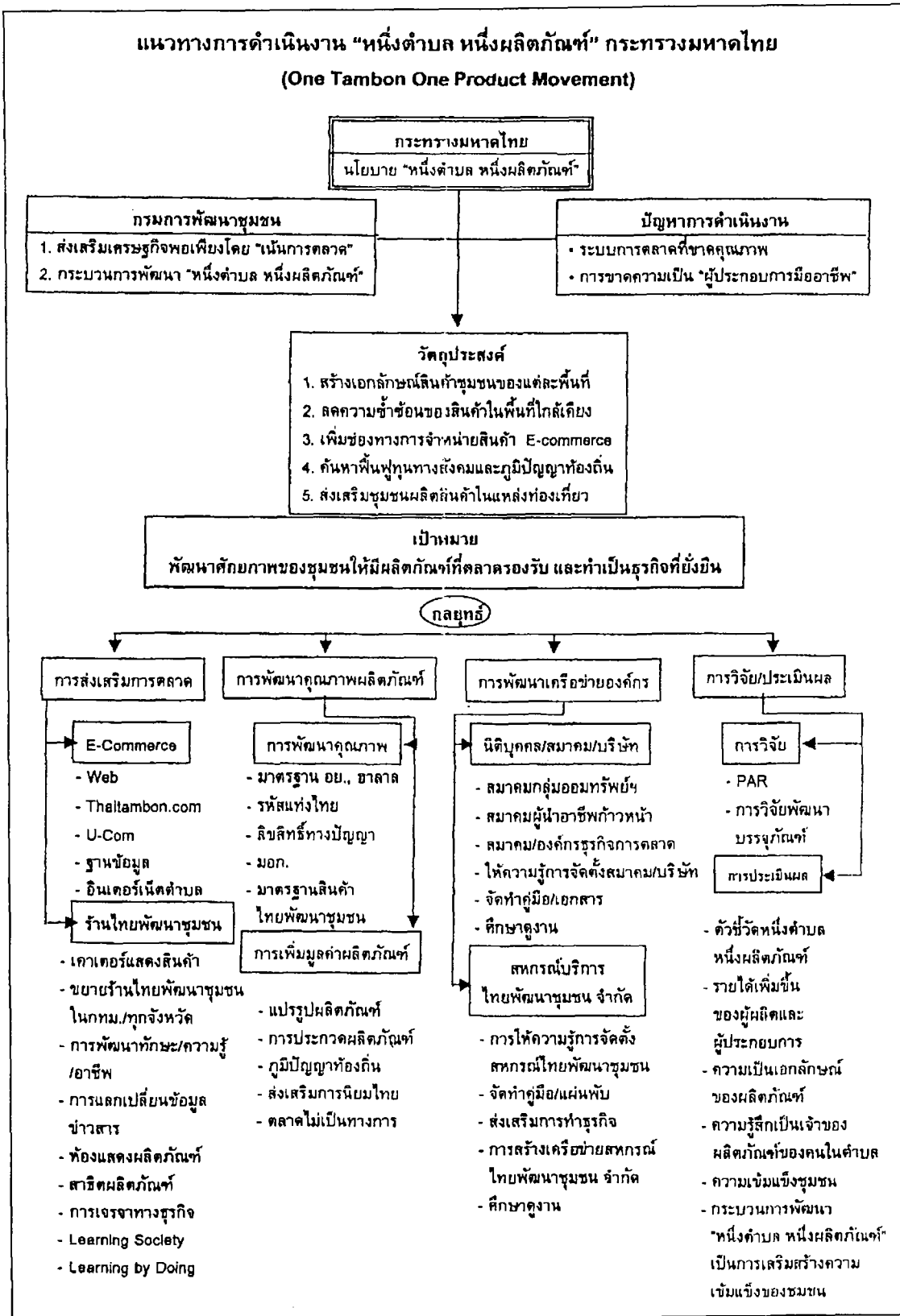
แผนปฏิบัติงานและขั้นตอนวิธีการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ (จเด็จ อินสว่าง. 2544 : 1-6)

1. การเรียนรู้และประชาสัมพันธ์โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เริ่มต้นจาก
 - 1.1 ประชุมทำความเข้าใจระหว่างฝ่ายราชการ ประชาชน เอกชน
 - 1.2 ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ แนวคิด หลักการ ปรัชญา
 - 1.3 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานจังหวัด อำเภอ ตำบล
 - 1.4 กำหนดแผนงาน แนวทางการดำเนินการ เน้นหลักการบูรณาการ การทำงานพหุภาคี
2. การกำหนดผลิตภัณฑ์
 - 2.1 คณะทำงานระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ร่วมจัดประชาคมตำบล ค้นหาผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเด่นในแต่ละท้องถิ่น
 - 2.2 คัดเลือก จัดลำดับผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของตำบล
3. การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์
 - 3.1 วางแผนพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ในด้านการบริหารจัดการ การแปรรูปการผลิต การบรรจุภัณฑ์ การออกแบบ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ เช่น องค์กรอาหารและยา (อย.) มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) รหัสแท่งไทย (Barcode) ลิขสิทธิ์ เป็นต้น
 - 3.2 สนับสนุนแหล่งเงินทุน
 - 3.3 การดำเนินการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์
 - 3.4 วิจัยผลิตภัณฑ์
4. การขยายตลาด (กระจายสินค้า)
 - 4.1 วางแผนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สู่ตลาดภายใน และภายนอกประเทศ
 - 4.2 วางแผน การขนส่ง จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์
 - 4.3 ประชาสัมพันธ์ในเชิงรุก และเผยแพร่ข้อมูลผลิตภัณฑ์ผ่านทางสื่อ E-Commerce
 - 4.4 จัดประกวดผลิตภัณฑ์ มอบประกาศเกียรติคุณ
 - 4.5 จัดงานแสดงมหกรรมสินค้า หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
 - 4.6 การวิจัยตลาด
5. การติดตามและประเมินผลโดยกำหนดเกณฑ์ชี้วัดมาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์ มีการติดตาม ประเมินผลโดยคณะกรรมการจังหวัดและอำเภอ และได้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ภายใต้เป้าหมายเดียวกัน คือ การพัฒนาศักยภาพของชุมชนมีผลิตภัณฑ์ที่ตลาดรองรับ และทำเป็นธุรกิจที่ยั่งยืน มีรายละเอียด คือ
 - 5.1 การพัฒนาศักยภาพของชุมชน ตัวชี้วัดความสำเร็จ ได้แก่
 - 5.1.1 คุณภาพโดยรวม มีความสามารถในการจัดการสินค้าชุมชน สามารถใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คนในชุมชนมีประสบการณ์ในทางธุรกิจมากขึ้น
 - 5.1.2 การรวมกลุ่ม มีการรวมกลุ่ม ขนาดของกลุ่มขยายเพิ่มจำนวนสมาชิกมากขึ้น กลุ่มมีความสามัคคีในระหว่างสมาชิก
 - 5.1.3 ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ เกิดผู้นำทางผลิตภัณฑ์อย่างไม่เป็นทางการมีการยอมรับในชุมชนให้เป็นผู้นำทางธุรกิจ
 - 5.1.4 ทรัพยากรท้องถิ่น มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เกิดความเป็นนิยมไทย รักในภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.2 มีผลิตภัณฑ์ที่ตลาดรองรับ ตัวชี้วัดความสำเร็จ ได้แก่

- 5.2.1 ผลิตภัณฑ์ได้รับการยอมรับในชุมชน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความเป็นเอกลักษณ์ของตัวผลิตภัณฑ์
 - 5.2.2 ผลิตภัณฑ์ได้รับการพัฒนาคุณภาพ เช่น ได้รับมาตรฐานองค์กรอาหารและยา (อย.) รหัสแท่งไทย (Barcode) มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) ฮาลาล ลิขสิทธิ์ทางปัญญา เป็นต้น
 - 5.2.3 มีการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ เช่น มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าสูงขึ้น มีการจัดประกวดผลิตภัณฑ์เพื่อยกระดับสินค้า ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมนิยมไทย เป็นต้น
- ## 5.3 การทำเป็นธุรกิจที่ยั่งยืน ตัวชี้วัดความสำเร็จ ได้แก่
- 5.3.1 ชุมชนได้ร่วมกันจัดตั้งองค์กรเพื่อทำธุรกิจ (การตลาด) ได้ด้วยตนเอง
 - 5.3.2 มีสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์เป็นของชุมชน
 - 5.3.3 มีการบริหารจัดการโดยชุมชนที่ดี
 - 5.3.4 เป็นความต้องการของตลาดอย่างแท้จริง
 - 5.3.5 มีความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์
 - 5.3.6 มีความรู้สึกเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ของคนในตำบล
 - 5.3.7 รายได้ที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิตและผู้ประกอบการ
 - 5.3.8 ประชาชนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

เพื่อให้เข้าใจภาพรวมของแนวทางการดำเนินงาน และโครงสร้างของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ดีขึ้น ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอแผนภูมิประกอบดังนี้

ภาพประกอบ 4 แนวทางการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ที่มา: กรมพัฒนาชุมชน. (2544). แนวทางการดำเนินงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. หน้า 18.

นอกจากนี้ พลังขับเคลื่อนที่สำคัญที่ทำให้การดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประสบความสำเร็จ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นเอง ประชาชนเป็นผู้นำเอาปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ระบบราชการ บริหารส่วนท้องถิ่น บริษัท ความมีอยู่ของผู้นำและการรวมกลุ่มของประชาชนเป็นกลุ่มพลังต่างๆ มาสร้างพลังร่วม ดังนี้ (กรมพัฒนาชุมชน. 2544 : 9)

1. ระบบราชการ

เนื่องจาก กระบวนทัศน์เพื่อการพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นการสร้างการพัฒนาจากภายใน ดังนั้น แทนที่จะเป็นการชี้นำโดยภาครัฐ ขบวนการนี้เป็นการคิดและทำจากล่างสู่บนโดยประชาชนมีส่วนร่วม ราชการเป็นเพียงผู้คอยติดตามการขับเคลื่อนเพื่อสรุปรายงาน แต่ละจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ต่างก็มีวิธีการแตกต่างกันไปในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนา ระบบราชการคือตัวจังหวัดเอง เป็นฐานของระบบการปกครอง ไม่ได้มีการสร้างระบบช่วยเหลือต่างๆ ไว้รองรับโดยตรง อาจมีเพียงหน่วยงานเล็กๆ คอยรับเรื่องราวต่างๆ ตลอดจนติดตามการฟื้นฟูท้องถิ่นที่มีความก้าวหน้าไปเพียงใด สำนักงานเล็กๆ ของจังหวัดนี้ จะทำการออกสำรวจเพื่อประเมินผลรวบรวมข้อมูลข่าวสารเท่านั้น

อย่างไรก็ดีในระดับตำบล และหมู่บ้าน ตลอดจนการบริหารส่วนท้องถิ่นต่างๆ จะมีการรวมกลุ่มของประชาชน โดยมีเจ้าหน้าที่ระดับล่างๆ เหล่านี้ของจังหวัด เป็นพี่เลี้ยงเพื่อช่วยผลักดันและสนับสนุนการพัฒนาให้ผ่านขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนทัศน์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ภายใต้กระบวนทัศน์การพัฒนาขั้นต่างๆ นี้ ศูนย์ที่คอยช่วยเหลือเพื่อสอนเทคนิคการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ นี้ จะใช้งบประมาณของหน่วยราชการซึ่งในระดับล่าง หรือตำบล หมู่บ้าน จะมีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านต่างๆ ของหน่วยงานที่ตั้งขึ้นเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ

2. บริษัท

ทางจังหวัดต้องการ การมีส่วนร่วมของบริษัทในท้องถิ่นก่อนถ้าบริษัทเหล่านี้ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพราะจังหวัดเชื่อว่าบริษัทในท้องถิ่นเหล่านี้จะรับผิดชอบและแก้ปัญหาพร้อมกับ ประชาชนในพื้นที่โดยตรง

3. ผู้นำ

ผู้นำเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับขบวนการพัฒนาเช่นนี้พอๆ กับการจัดตั้งองค์กรที่เข้มแข็ง อย่างไรก็ตามผู้นำในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเฉพาะเท่านั้น ผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นผู้นำในการปกครองเท่านั้น แต่ก็ยังรวมถึงผู้นำธรรมชาติที่มาจากภาคประชาชนอื่นๆ เช่น จากสหกรณ์ชาวนา ผู้บริหารโรงงาน ผู้บริหารสถานที่บริการอื่นๆ ผู้นำเหล่านี้จะทราบถึงความต้องการ และผู้นำเหล่านี้เป็นผู้นำตามธรรมชาติของท้องถิ่นที่สามารถเป็นตัวแทนของความต้องการเหล่านั้นได้

4. องค์กรประชาชน

ได้แก่ สหกรณ์ของกลุ่มเกษตรกรต่างๆ หอการค้า กลุ่มผู้บริโภค ซึ่งกลุ่มเหล่านี้เป็นตัวแทนของผลประโยชน์ประชาชนต่างๆ วางรูปแบบและบรรทัดฐานที่แต่ละฝ่ายเสนอมารวมถึงการเลือกผลิตภัณฑ์ใดๆ เพื่อการผลิต การวางแผนกลยุทธ์ต่างๆ ด้านการตลาด เป็นต้น

ผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลิตภัณฑ์ตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์นั้น ได้รับการคัดเลือกโดยเข้าสู่กระบวนการประชาคมตำบล ดำเนินการคัดเลือกผลิตภัณฑ์เด่นหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ เสนอต่ออำเภอและจังหวัดตามขั้นตอน โดยมีคณะทำงานที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการในระดับอำเภอหรือกิ่งอำเภอ และจังหวัด เป็นผู้ดำเนินงานมีหน้าที่ คือ

1. จัดประชุมชี้แจงและประชาสัมพันธ์แนวทางการดำเนินงาน ตามปรัชญาหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ทราบ เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนในพื้นที่มีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาดังกล่าวอย่างถ่องแท้ และมีความรู้ในเชิงธุรกิจเพิ่มมากขึ้น

2. สร้างทีมงานหล่อหลอมความคิดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้มีเอกภาพ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติระดมทรัพยากรในจังหวัด ทำงานในลักษณะพหุภาคี การบูรณาการงบประมาณ และกิจกรรมของหน่วยงาน

3. สร้างความเชื่อมโยงกองทุนระดับหมู่บ้าน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยมุ่งเน้นการตลาดเป็นเป้าหมายสำคัญเพื่อให้คนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น

4. สนับสนุนอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ด้วยการสำรวจพิจารณาว่า ในพื้นที่มีผลิตภัณฑ์ใดที่มีศักยภาพเหมาะสมและเป็นที่ต้องการของตลาด สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การดำเนินงานคัดเลือกทุกระดับโดยวิธีการจัดประชาคม

5. นำข้อมูลผลิตภัณฑ์ที่ได้คัดเลือกไว้แล้วจากตำบล หมู่บ้าน เข้าหารือในคณะกรรมการพัฒนาอำเภอ (กพอ.) และคณะกรรมการพัฒนาจังหวัด (กพจ.) เพื่อรับทราบและพิจารณาความเหมาะสม พร้อมทั้งให้การสนับสนุนในด้านความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ การสร้างเครือข่ายด้านการตลาด การจัดเตรียมสถานที่ในการฝึกอบรม ตลอดจนการแนะนำให้ประชาชนทำเป็นและคิดเป็น

6. รายงานประเภท ชนิดของผลิตภัณฑ์ ที่จะสนับสนุนให้ดำเนินการตามแนวทางหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และข้อเสนอแนะอื่นๆ แก่คณะกรรมการพัฒนาจังหวัดทราบ

สำหรับการจัดการผลิตภัณฑ์นั้นมีการดำเนินงานตามโครงการของจังหวัด ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดเกณฑ์การจัดลำดับผลิตภัณฑ์เด่นระดับจังหวัด

เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นใช้ในการคัดเลือกและจัดลำดับผลิตภัณฑ์เด่นระดับจังหวัด สำหรับส่งเสริมและพัฒนาinarองผลิตภัณฑ์อื่นๆ ต่อไป เกณฑ์เบื้องต้นที่ใช้คัดเลือกมีดังนี้

- 1.1 เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีผู้ผลิตหลายคน ครบถ้วน ในตำบล
- 1.2 ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ในการดำเนินงาน
- 1.3 สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน
- 1.4 สามารถพัฒนาเข้าสู่ระดับสากลได้
- 1.5 เป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด อำเภอ หรือตำบล
- 1.6 มีความต่อเนื่องในการผลิต
- 1.7 มีการยอมรับกันแพร่หลาย หรือมีช่องทางในการยอมรับของผู้บริโภคและตลาด
- 1.8 คุณภาพของผลิตภัณฑ์

2. การจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์

คณะทำงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับจังหวัดได้กำหนดให้มีการนำผลิตภัณฑ์ทั้งหมดจำนวน 208 รายการ มาจัดกลุ่มผลิตภัณฑ์ออกเป็น 7 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มแปรรูปผลิตผลการเกษตร 2) กลุ่มอาหาร ขนม และเครื่องดื่ม 3) กลุ่มหัตถกรรมและอุตสาหกรรม 4) กลุ่มพืชผักและผลไม้ 5) กลุ่มแปรรูปผลิตผลจากการประมง 6) กลุ่มประเพณี วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว 7) ศิลปประดิษฐ์และงานฝีมือ

3. ผลิตภัณฑ์เด่นที่ผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัด นครศรีธรรมราช มีจำนวน 18 ผลิตภัณฑ์ มีรายละเอียดดังตาราง

ตาราง 1 ผลิตภัณฑ์เด่นในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลิตภัณฑ์	ตำบลที่ผลิต
1. อาหารแปรรูป - ก๋วยเตี๋ยวมือนาง	บ้านเกาะ
2. อาหารแปรรูป - ลูกจัน	ร้อนพิบูลย์
3. อาหารแปรรูป - กะปิ, หมูมัดกะปิ	เสาเภา
4. อาหารแปรรูป - ขนมลา	หูล่อง
5. อาหารแปรรูป - แกงไตปลาบรรจุขวด	โพธิ์เสด็จ
6. ผลิตภัณฑ์พริกป่น	คลองกระปือ
7. ผลิตภัณฑ์จากกระจูด	นางหลง
8. ผลิตภัณฑ์จากกกสามเหลี่ยม	แหลม
9. ผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภา	นาเคียน
10. ผลิตภัณฑ์พัดใบพ้อ	ทุ่งโพธิ์
11. ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว	สระแก้ว
12. ผลิตภัณฑ์จากการแกะหนัง	ปากพูน
13. สบู่สมุนไพรเปลือกมังคุด	กำโลน
14. เครื่องปั้นดินเผา	โพธิ์ทอง
15. เครื่องถม	ในเมือง
16. ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ	กำโลน
17. ผ้าทอพื้นเมือง	xonหาด
18. ผ้าบาติก	โพธิ์เสด็จ

สารสนเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานการผลิตผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

สารสนเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานผลิตผลิตภัณฑ์นั้นมีความสำคัญมาก เนื่องจาก ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีปัจจุบัน ทุกส่วนของสังคมสามารถรับรู้ข่าวสารได้รวดเร็วขึ้น ส่งผลให้มีการแข่งขันทางการตลาดในอัตราสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตผลิตภัณฑ์ จำเป็นต้องใช้ข้อมูลจำนวนมากและหลากหลาย เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์และแก้ปัญหาในการดำเนินงาน สารสนเทศจึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับและต้องการของตลาดและผู้บริโภค (วิภาพรรณ วีระนะ. 2542 : 61-82) และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ตัวผู้ผลิตเองจะต้องให้ความสนใจในด้านข่าวสารต่างๆ ตลอดเวลาเพื่อจะได้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงอันจะนำไปสู่การวางแผนการดำเนินงานในอนาคต ดังนั้น การนำสารสนเทศไปใช้ในการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานจึงมีความจำเป็นสูงมาก เพราะระบบการทำงานต่างๆ จำเป็นต้องอาศัยสารสนเทศมาช่วยในการตัดสินใจ (สมบุญรัตน์ จิตเป็นธม. 2538 : 78) ดังนั้น สารสนเทศที่เกี่ยวข้องและจำเป็นสำหรับผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ มีดังนี้

1. สารสนเทศด้านการตลาด

วันชัย วิจิรวณิช (2535 : 8) กล่าวว่า การตลาดคือ ธุรกิจที่มีส่วนทำให้สินค้าหรือบริการผ่านจากผู้ผลิตหรือผู้ให้บริการไปสู่ผู้ใช้ ผู้บริโภค หรือผู้รับบริการ และก่อให้เกิดความพอใจสูงสุดทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

นอกจากนี้ บอนด์และทินด์เนอร์ (2532 : 2) กล่าวว่า การตลาดหมายถึง ผลิตภัณฑ์ (Product) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) สถานที่ (Place) และ ราคา (Price) อันเป็นกระบวนการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาดสู่ผู้บริโภค การตัดสินใจเกี่ยวกับสถานที่จัดจำหน่าย และการตั้งราคา

จึงเห็นได้ว่า การตลาดจะเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายสินค้าจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค และเมื่อมีการแข่งขันกันมากขึ้น ความสนใจด้านการตลาดจะขยายวงกว้าง จากกระบวนการผลิตจนกระทั่งถึงผู้บริโภค โดยถือว่า การตลาดเป็นกระบวนการในการปรับเปลี่ยนความต้องการของผู้บริโภค ทางด้านคุณภาพ และปริมาณของผลิตภัณฑ์ และสุทธิญา กลิ่นบุหงา (2542 : 30) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การตลาดเป็นปัจจัยสำคัญทางด้านการวางแผนและการตัดสินใจของผู้บริหารงาน การตลาดจึงมีบทบาทที่สำคัญต่อผลกำไรของการดำเนินงาน แผนงานจะประสบผลสำเร็จไม่ได้เลยถ้าไม่สามารถกำหนดแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางการตลาด และการแข่งขันทางการตลาด การตลาดจึงเป็นตัวกำหนดแผนงานการผลิต การตัดสินใจจัดซื้อวัตถุดิบ และการจัดสรรงบประมาณ สารสนเทศการตลาดจึงเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์การส่งเสริมการขาย สถานที่ และราคา ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคด้วยผลิตภัณฑ์ที่ดี ณ สถานที่ที่ต้องการด้วยราคา และการส่งเสริมการขายที่เหมาะสม

ดังนั้น สารสนเทศด้านการตลาดจึงเป็นสิ่งสำคัญมากในการกำหนดกลยุทธ์ เพื่อแข่งขันกับคู่แข่ง (ศิริวรรณ เสรีรัตน์. 2534 : 99) ปัจจุบันข้อมูลการตลาดเป็นสิ่งจำเป็นในการอยู่รอด ทั้งนี้เพื่อผลกำไรของกิจการ เพราะตลาดได้ขยายตัวจากระดับท้องถิ่นไปสู่ระดับชาติ มีการเปลี่ยนแปลงสภาพในการซื้อสินค้าของผู้บริโภค และการแข่งขันที่เน้นด้านราคาด้านตัวสินค้า การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการขายแทน ส่วนในด้านการตัดสินใจทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้ตัดสินใจทางการตลาดจะต้องทราบข้อมูลสภาวะการณ์แวดล้อมของตลาดอย่างถูกต้องและเพียงพอ การบริหารงานตลาดจึงเริ่มต้นจากการหาข่าวสารการตลาด เพื่อนำข้อมูลไปใช้กับการดำเนินงานในขั้นต่อไป (บัญญัติ จุลนาพันธ์. 2534 : 79)

2. สารสนเทศทางการผลิต

The Random House Dictionary of the English Language ให้คำนิยาม การผลิต คือ การกระทำให้เกิดคุณค่าแก่วัตถุใดวัตถุหนึ่ง และพิศมัย จารุจิตติพันธ์ (2530 : 31) ได้ให้ความหมายการผลิตพอสรุปได้ว่า หมายถึง การสร้างหรือการกระทำอันก่อให้เกิดผลผลิตในรูปสินค้าหรือบริการ ซึ่งสามารถนำไปสนองหรือบำบัดความต้องการของมนุษย์ อันก่อให้เกิดความพอใจหรืออรรถประโยชน์ในลักษณะต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับ จรินทร์ เทศวานิช (2531 : 50) ซึ่งให้ความหมายการผลิตว่า การผลิต คือ การสร้างอรรถประโยชน์ของปัจจัยการผลิตชนิดต่างๆ ขึ้นมาเพื่อก่อให้เกิดเศรษฐกิจและบริการชนิดต่างๆ ที่จะนำไปบำบัดความต้องการของมนุษย์ เป็นการกระทำให้สิ่งของและบริการมีอำนาจต่อความต้องการของมนุษย์เพิ่มขึ้น

องค์ประกอบของการผลิตหรือสภาพการผลิตซึ่ง กำจร อังโพธิ์ (2530 : 5) และ จรินทร์ เทศวานิช (2531 : 52) กล่าวไว้ สรุปได้ว่ามีปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ที่ดินรวมถึงสภาพธรรมชาติที่อยู่ใต้ดินบนดิน และเหนือพื้นดิน เช่น แร่ธาตุต่างๆ แม่น้ำ ป่าไม้ ดิน อากาศ ความชื้น ลักษณะภูมิประเทศ เป็นต้น ทรัพยากรเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และการผลิต ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติมีจำนวนจำกัดเมื่อถูกใช้ไปแล้วไม่สามารถสร้างขึ้นมาได้อีกในระยะเวลาอันสั้น

2. แรงงาน หมายถึง การทำงานทุกชนิดที่ก่อให้เกิดสินค้าและบริการ เป็นการทำงานร่วมกับปัจจัยการผลิตอย่างอื่น หรือสร้างเศรษฐกิจและบริการ หรือหมายถึงผู้ที่จะมาทำงานการผลิต อันได้แก่แรงงานในระดับต่างๆ

3. ทุน ได้แก่ สินค้าประเภททุนหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการผลิต เช่น เครื่องมือ

เครื่องจักร โรงงาน ยานพาหนะ เป็นต้น นอกจากนี้ ทูน หมายถึง เงินทุนที่จะนำมาซื้อหรือสร้างเศรษฐกิจ และใช้ในการดำเนินงานด้วย

4. การประกอบการ หมายถึง การจัดตั้งองค์การผลิตเพื่อทำให้การผลิตสินค้าและบริการ โดยการนำเอาปัจจัยการผลิตทั้งสามประการข้างต้นมาประกอบกัน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้มีประสิทธิภาพในการผลิตมากที่สุด

เรฟสกี และ ฟาร์วาร์ (Rzeevski & Farrer. 1984 : 113-117) ได้แบ่งสารสนเทศที่ใช้ในการผลิตออกเป็น 12 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 ความต้องการ ความชอบ และการคาดหวังในผลิตภัณฑ์ของลูกค้า

หมวดที่ 2 ค่าใช้จ่ายและรายละเอียดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

หมวดที่ 3 ความเห็นของลูกค้าที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของบริษัทและคู่แข่ง

หมวดที่ 4 ปริมาณการขายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

หมวดที่ 5 ปริมาณการผลิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

หมวดที่ 6 เงื่อนไขทางด้าน การซ่อมบำรุง

หมวดที่ 7 กระบวนการผลิต เครื่องมือ หรือวัสดุที่ง่ายต่อการใช้งาน

หมวดที่ 8 ความพร้อมของเครื่องมือหรืออุปกรณ์มาตรฐาน

หมวดที่ 9 มาตรฐาน กฎเกณฑ์ หรือวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกประเทศ

หมวดที่ 10 สิทธิบัตรที่เกี่ยวข้อง

หมวดที่ 11 แนวโน้มของการพัฒนาทางเทคโนโลยี

หมวดที่ 12 แนวโน้มด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่อาจกระทบต่อผลิตภัณฑ์

สารสนเทศทางการผลิตเหล่านี้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการตัดสินใจ การวางแผน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเพื่อให้การดำเนินงานผลิตนั้นประสบผลสำเร็จ สารสนเทศที่นำมาใช้จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องการ ถูกต้อง ทันสมัย มีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม ตลอดจนอยู่ในรูปแบบที่พร้อมในการนำมาใช้งานทั้งด้านเวลาและสถานที่

3. สารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยการดำเนินงานและปัจจัยทั่วไป

จินตนา บุญปงการ (2538 : 12-20) และศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ (2542 : 55-61)

ได้กล่าวถึง สารสนเทศที่เกี่ยวกับปัจจัยด้านการดำเนินงานและปัจจัยทั่วไป มีรายละเอียดคือ

3.1 สารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยด้านการดำเนินงาน มีดังนี้

3.1.1 ลูกค้า หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมของหน่วยงาน หรือบุคคลที่ซื้อสินค้าและบริการ ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างแนวความคิดในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์หรือบริการให้เป็นที่ยอมรับ

3.1.2 คู่แข่งขัน หมายถึง หน่วยงานหรือบุคคลในองค์กรอื่น ซึ่งเสนอสินค้าหรือบริการให้ลูกค้ากลุ่มเดียวกัน หรือใช้แหล่งผลิตที่เป็นจำพวกเดียวกันกับองค์กรที่อยู่ ผู้บริหารจะต้องดำเนินการในทุกเรื่องที่คู่แข่งกำลังดำเนินการอยู่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของราคา การพัฒนาผลผลิต การให้บริการลูกค้า หรือแหล่งวัตถุดิบ

3.1.3 ปัจจัยการผลิต หมายถึง ทรัพยากรสำหรับป้อนเข้าสู่กระบวนการผลิต หรือบริการ องค์กรจะต้องมีแหล่งที่ส่งทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บริการลูกค้าได้อย่างสม่ำเสมอ

3.1.4 แรงงาน หมายถึง บุคคลที่มีความพร้อมจะให้อำนาจทำงาน ซึ่งทักษะ ค่าจ้าง และอายุโดยเฉลี่ยของแรงงานจะมีความสำคัญต่อการดำเนินงาน และตลาดแรงงานจะมีผลกระทบต่อการบริหารงาน

3.1.5 กฎระเบียบ หมายถึง กฎระเบียบต่างๆ รวมทั้งหน่วยงานรัฐบาล เจ้าหน้าที่และผู้ชำนาญการพิเศษ ที่จะสร้างบังคับแนวทางควบคุมทางกฎหมาย หรือนโยบายที่มีผลต่อกิจกรรมขององค์กร

3.2 สารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยโดยทั่วไป มีดังนี้

3.2.1 เศรษฐกิจ หมายถึง ทรัพยากรที่มีอยู่หรือขาดแคลน และแนวโน้มทั่วไปของเศรษฐกิจที่มีผลต่อองค์กร เช่น งบประมาณของรัฐ รายได้ประชาชาติ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ย อัตราการว่างงาน เป็นต้น

3.2.2 การเมืองและกฎหมาย หมายถึง รัฐบาล นโยบายทางการเมือง กฎหมาย และสถาบันในระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น รวมไปถึงจนถึงระเบียบข้อบังคับ ภาษีอากร การตัดสินใจทางกฎหมาย และนโยบายของพรรคการเมือง เป็นต้น

3.2.3 เทคโนโลยี หมายถึง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น การเกิดผลิตภัณฑ์กระบวนการ และวัสดุ รวมทั้งวิธีการทางวิทยาศาสตร์ใหม่ๆ ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อปรับปรุงระบบกระบวนการและเครื่องมือการผลิตสินค้าหรือบริการให้มีประสิทธิภาพ

3.2.4 สังคม หมายถึง การศึกษา ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และลักษณะประชากร เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา เป็นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคล และมีอิทธิพลต่อความปรารถนาของบุคคลที่องค์กรต่างๆ จะต้องพยายามผลิตสินค้าหรือบริการมาตอบสนองแก่สังคม

จึงสรุปได้ว่า สารสนเทศด้านต่างๆ เหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานผลิตผลิตภัณฑ์เพื่อจะนำไปใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และเพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ต้องการของตลาดหรือผู้บริโภคต่อไป

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานจังหวัดนครศรีธรรมราช

นครศรีธรรมราชเป็นเมืองเก่าแก่มียุคความเป็นชุมชนใหญ่ในแหลมมลายูมานานไม่น้อยกว่า 1500 ปี มีชื่อปรากฏในเอกสารและจดหมายเหตุต่างชาติในชื่อต่างๆ กัน เช่น ตามพริลิ่งค์ ตั้งหม่าหลิง โลเค็ก ลิกอร์ ศรีธรรมราช ศิริธรรมนคร และนครดอนพระ เป็นต้น

1. สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ นครศรีธรรมราชตั้งอยู่ทางตอนกลางของภาคใต้ ห่างจากกรุงเทพมหานคร 780 กิโลเมตร มีพื้นที่มากเป็นอันดับ 2 ของภาคใต้เนื้อที่ 9,942.502 ตารางกิโลเมตร อาณาเขตติดต่อของจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ (ปราโมทย์ ทัศนาศูวรรณ. 2534 : 38-55)

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีอำเภอขนอม อยู่เหนือสุดของจังหวัด

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอรอนดง จังหวัดสงขลา อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง อำเภอ

ห้วยยอด จังหวัดตรัง มีอำเภอหัวไทร อำเภอชะอวด และอำเภอทุ่งสงเป็นอาณาเขตด้านทิศใต้

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไทย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดกระบี่

2. ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของนครศรีธรรมราช แตกต่างกันไปตามลักษณะเทือกเขานครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นเทือกเขาที่มีความยาวตามแนวคาบสมุทร เป็นผลให้ลักษณะภูมิประเทศแบ่งออกเป็น 3 เขต ดังนี้ (สมทรง นุ่มนวล. 2537 : 31)

2.1 บริเวณเทือกเขาตอนกลาง ได้แก่ บริเวณเทือกเขานครศรีธรรมราช มีอาณาเขตตั้งแต่

ตอนเหนือของจังหวัดนครศรีธรรมราชลงไปถึงตอนใต้สุด มีอำเภอที่อยู่ในพื้นที่ ได้แก่ อำเภอชนอม อำเภอท่าศาลา อำเภอเมือง อำเภอสิชล อำเภอลานสกา อำเภอพรหมคีรี อำเภอรัตนพิบูลย์ และอำเภอชะอวด

2.2 บริเวณที่ราบชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก ได้แก่ บริเวณถัดจากเทือกเขาตอนกลางไปทางตะวันออกถึงฝั่งทะเลอ่าวไทย อาจแยกพิจารณาได้เป็น 2 ตอน ตั้งแต่อำเภอเมืองลงไปทางใต้ เป็นที่ราบที่มีความกว้างจากบริเวณเทือกเขาตอนกลางไปถึงชายฝั่งทะเล ระยะทางประมาณ 95 กิโลเมตร มีแม่น้ำลำคลองที่มีต้นน้ำ เกิดจากบริเวณเทือกเขาตอนกลางไหลลงสู่อ่าวไทยหลายสาย ที่ราบซึ่งมีค่าทางเศรษฐกิจของจังหวัดอีกบริเวณหนึ่งคือ ตั้งแต่อำเภอท่าศาลาขึ้นไปทางเหนือเป็นบริเวณชายฝั่งแคบๆ

2.3 บริเวณที่ราบด้านตะวันตก ได้แก่ บริเวณระหว่างเทือกเขานครศรีธรรมราช และเทือกเขาภูเก็ต มีลักษณะเป็นเนินเขาอยู่เป็นแห่งๆ

3. โครงสร้างทางประชากรและการนับถือศาสนา (สำนักงานเลขาธิการอนุกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดนครศรีธรรมราช. 2545 : 1-2)

3.1 จำนวนประชากร ประชากรในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความหนาแน่นสูงมาก และมีจำนวนมากที่สุดในภาคใต้ ซึ่งมีจำนวนครัวเรือน 381,983 ครัวเรือน และจำนวนประชากร 1,525,557 คน แยกเป็นชาย 780,324 คน หญิง 765,237 คน

3.2 การนับถือศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาคือ ศาสนาอิสลาม ซึ่งมีเชื้อสายชาวมลายูอาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอปากพนัง อำเภอท่าศาลา อำเภอหัวไทร

4. ลักษณะนิสัยประชากร ลักษณะนิสัยเฉพาะท้องถิ่นที่ปรากฏในการปฏิบัติตนของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามที่ กองวิจัยและวางแผน (2532 : 19) ได้อธิบายไว้มีดังนี้

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในเขตอำเภอชนอม อำเภอสิชล และอำเภอท่าศาลา จะมีอาชีพส่วนใหญ่เป็นชาวประมง ทำสวนยาง สวนผลไม้ สวนกาแฟ ประชาชนกลุ่มนี้มีนิสัยรักสงบ ชอบความโอ้อ่าหัวอ่อน

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองจะมีลักษณะอนุรักษนิยมค่อนข้างเป็นระบบ เจ้าขุนมูลนาย มีความหยิ่งในศักดิ์ศรีของความเป็นคนนครศรีธรรมราชมาก ซึ่งสืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษในอดีตนครศรีธรรมราชเคยเป็นหัวเมืองพระยามหานครที่มีความเจริญมาช้านาน มีความสำคัญต่อทางราชธานี ในฐานะเป็นผู้ดูแลหัวเมืองภาคใต้ ด้วยเกียรติยศแห่งการได้เป็นผู้นำ ความเป็นอิสระเหล่านี้ยังมีอยู่เป็นลักษณะนิสัยมาจนถึงปัจจุบัน

กลุ่มที่ 3 ได้แก่ ผู้ที่อยู่ในอำเภอปากพนัง อำเภอหัวไทร อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอชะอวด กลุ่มนี้จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา) ประชาชนมีลักษณะนิสัยรักการต่อสู้ บึกบึน ค่อนข้างไปทางหนักเลง รักพวกพ้อง

กลุ่มที่ 4 ได้แก่ ผู้ที่อยู่ในบริเวณอำเภอฉวาง อำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอพิปูน อำเภอนาบอน และอำเภอทุ่งสง ซึ่งประกอบอาชีพทำสวนยางพารา กาแฟ สวนผลไม้ กลุ่มนี้จะมีลักษณะนิสัยของคนรู้มาก หรือหัวหมอ มีการศึกษาดี รักการอ่าน

จะเห็นได้ว่าการแบ่งกลุ่มคนนครศรีธรรมราชออกเป็น 4 กลุ่มนั้น ลักษณะนิสัยที่ผสมกันมาอันเป็นสัญลักษณ์นั้น พิจารณาโดยข้อเท็จจริงแล้วเป็นไปตามลักษณะภูมิประเทศและการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน รวมทั้งประวัติความเป็นมาด้วยเช่นกัน

5. เขตการปกครองและการประกอบอาชีพ แบ่งการปกครองเป็น 21 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอพรหมคีรี อำเภอลานสกา อำเภอฉวาง อำเภอพิปูน อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอชะอวด อำเภอท่าศาลา อำเภอทุ่งสง อำเภอนาบอน อำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอปากพนัง อำเภอรัตนพิบูลย์ อำเภอสิชล

อำเภอขนอม อำเภอหัวไทร อำเภอบางขัน อำเภอถ้าพรรณรา อำเภอจุฬาภรณ์ อำเภอ พระพรหม อำเภอ เฉลิมพระเกียรติ กิ่งอำเภอนบพิตำ และกิ่งอำเภอช้างกลาง เนื่องจาก จังหวัดนครศรีธรรมราชมีทรัพยากรและ ลักษณะภูมิประเทศที่แตกต่างกัน การประกอบอาชีพจึงแตกต่างกัน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำสวนยางพารา ทำสวนมะพร้าว ทำนา สวนกาแฟ สวนผลไม้ การประมง เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในต่างประเทศ

กิลตัน (Gilton. 1989 : Online) ได้ศึกษาการใช้และความถี่ของการใช้แหล่งสารสนเทศของผู้จัดการ และองค์ประกอบที่มีผลต่อการใช้แหล่งสารสนเทศ เช่น ความถูกต้อง การเข้าถึง และเวลาในการค้นคืน สารสนเทศ และลักษณะของบริษัทที่มีผลต่อการค้นหาสารสนเทศของผู้จัดการ เช่น ชนิดของอุตสาหกรรม ขนาด หรือระดับการใช้เทคโนโลยี เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้จัดการจำนวน 250 คน จากบริษัทต่างๆ 464 บริษัท ในรัฐเพนซิลวาเนีย แบบสอบถามเกี่ยวกับจำนวนการใช้แหล่งสารสนเทศ 13 แหล่ง ได้แก่ 1) หน่วยงาน นายธนาคาร สมูร์บัญชี 2) นักวิชาชีพวงการธุรกิจ 3) ที่ปรึกษา 4) ใช้โทรศัพท์ 5) เพื่อน ญาติ 6) การเรียนในชั้น การสัมมนา 7) ฐานข้อมูล 8) หนังสือในหน่วยงาน 9) หนังสือจากที่อื่น 10) วารสารทางด้านธุรกิจในหน่วยงานต่างๆ 11) วารสารธุรกิจการค้าที่อื่น 12) สิ่งตีพิมพ์ จากหน่วยงานต่างๆ 13) อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ ผลการวิจัยพบว่า ผู้จัดการใช้แหล่งสารสนเทศ คือ นักวิชาชีพ ด้านธุรกิจ วารสารธุรกิจ และหนังสือในหน่วยงาน ไม่น้อยกว่า 80% และอัตราการใช้ 4-5 ครั้งต่อเดือน ส่วนแหล่งสารสนเทศอื่นๆ มีการใช้น้อย การใช้แหล่งสารสนเทศมีความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบริษัทกับการยอมรับแหล่งสารสนเทศ

อริฟ และ มีโดวส์ (Arif and Meadows. 1994 : 29-33) ได้ศึกษาการแสวงหาข้อมูลทางด้าน อุตสาหกรรม เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม โดยเปรียบเทียบระหว่างประเทศซาอุดีอาระเบียและสหราชอาณาจักร ผลการวิจัยพบว่า ประเภทสารสนเทศที่ใช้ แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ สารสนเทศด้านการตลาด สารสนเทศทางเทคนิคหรือการผลิต และสารสนเทศทางสถิติ โดยที่สารสนเทศด้านการตลาดเป็นสิ่งที่ต้องการใช้ มากที่สุด

งานวิจัยในประเทศไทย

อัครพร สุทธิกัญชร (2534 : บทคัดย่อ) ศึกษาความต้องการและการใช้สารสนเทศของบุคลากร ผู้ปฏิบัติงานทางด้านเทคนิคบริษัทปิโตรเคมีแห่งชาติ 6 ฝ่าย จำนวน 465 คน โดยศึกษาในด้านเนื้อหา รูปแบบ ภาษา แหล่งสารสนเทศ ปัญหาและวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศ การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปฏิบัติงานทางด้านเทคนิคของบริษัทปิโตรเคมี แห่งชาติ มีความต้องการและการใช้สารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงาน ซึ่งเนื้อหาแตกต่างกันไปตามงานที่ปฏิบัติ แต่ส่วนใหญ่แล้วจะใช้สารสนเทศด้านการผลิต ด้านความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก รูปแบบของสารสนเทศ ที่ใช้มากที่สุด คือ คู่มือการปฏิบัติงานและหนังสือพิมพ์ ในด้านภาษาพบว่าต้องการสารสนเทศทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษระดับมาก ส่วนการใช้พบว่าใช้สารสนเทศภาษาไทยระดับมาก และลักษณะสารสนเทศที่ใช้จะเป็นสารสนเทศ ที่ให้รายละเอียดโดยมีช่วงอายุไม่เกิน 1 ปี สำหรับแหล่งสารสนเทศที่ใช้คือ แหล่งสารสนเทศส่วนตัว การสอบถาม จากผู้ร่วมงาน และห้องสมุดบริษัทปิโตรเคมีแห่งชาติ ด้านปัญหาในการใช้สารสนเทศคือ การกระจายไม่อยู่ที่เดียวกันของสารสนเทศ

อัญชลี ชลิตาพงษ์ (2534 : บทคัดย่อ) ศึกษาการใช้สารสนเทศของนักพัฒนาในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 230 คน เพื่อเปรียบเทียบการใช้สารสนเทศ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศของนักพัฒนา โดยใช้

แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า แหล่งสารนิเทศที่นักพัฒนาใช้ในระดับมาก ได้แก่ การอ่านหนังสือหรือเอกสารของทางราชการ การอ่านตำราหรือหนังสือทั่วไป การอ่านหนังสือพิมพ์รายวัน สำหรับวัตถุประสงค์ในการเปรียบเทียบการใช้แหล่งสารนิเทศของนักพัฒนาที่มีระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน สังกัดหน่วยงาน และปฏิบัติงานในตำบลที่แตกต่างกัน โดยนักพัฒนาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่า ปริญญาตรีใช้ความรู้เดิมที่ศึกษามาจากสถาบันการศึกษา และใช้การค้นคว้าเพิ่มเติมจากห้องสมุดมากกว่า นักพัฒนาที่ปฏิบัติงานในเขตเทศบาล หรือสุขาภิบาล ส่วนนักพัฒนาที่สังกัดกระทรวงมหาดไทยใช้การขอคำปรึกษาหรือสนทนากับผู้บังคับบัญชา และแลกเปลี่ยนหรือปรึกษาหารือกับหน่วยงานอื่น สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารนิเทศของนักพัฒนา พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในด้านไม่มีเงินส่วนตัวที่จะจัดหาสารนิเทศด้วยตนเอง ไม่สามารถเดินทางไปยังแหล่งสารนิเทศ เนื่องจากแหล่งสารนิเทศอยู่ไกลที่ทำงานและไม่มีเวลาค้นหาสารนิเทศเพิ่มเติม

ชญาภา เอี่ยมอุไร (2536 : บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาและการใช้สารนิเทศของผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาสตรีในประเทศไทยในหน่วยงานราชการ เอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ จำนวน 318 คน โดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาสตรีส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการใช้สารนิเทศเพื่อประกอบการปฏิบัติงาน แหล่งสารนิเทศที่ใช้พบว่าใช้แหล่งสารนิเทศบุคคล โดยใช้เพื่อนร่วมงานมากที่สุด โดยมีเนื้อหาของสารนิเทศที่ใช้ 3 สาขาหลัก ได้แก่ สตรีกับอาชีพ สตรีกับเศรษฐกิจ และสตรีกับสังคมและวัฒนธรรม รูปแบบและภาษาของสารนิเทศพบว่าส่วนใหญ่ผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาสตรีใช้สารนิเทศในรูปแบบหนังสือและใช้ภาษาไทย และความทันสมัยของสารนิเทศที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นสิ่งตีพิมพ์ปัจจุบันถึงหนึ่งปี สำหรับวิธีการแสวงหาสารนิเทศพบว่าใช้หลายวิธีประกอบกัน ได้แก่ การขอเอกสารจากหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง การสนทนากับเพื่อนหรือผู้ร่วมงาน และการอ่านบทความในหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร ส่วนปัญหาที่ประสบในการใช้สารนิเทศ ได้แก่ การไม่มีเวลาที่จะค้นหาสารนิเทศ ตลอดจนความยุ่งยากในการติดต่อเพื่อเข้าใช้สารนิเทศจากหนังสือพิมพ์หรือสถานีวิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดระบบศูนย์กลางในการจัดเก็บและบริการสารนิเทศ

วิณา ท่วมทอง (2536 : บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมการใช้สารนิเทศของนายอำเภอ : กรณีศึกษาเฉพาะภาคกลางในประเทศไทย จาก 11 จังหวัดจำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า นายอำเภอมิพฤติกรรมการใช้สารนิเทศในการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง โดยมีการใช้สารนิเทศมากที่สุดในงานของกรมการปกครอง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารนิเทศในด้านเฉพาะบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา สาขาที่สำเร็จ และระดับตำแหน่ง แหล่งสารนิเทศที่ใช้มากที่สุดคือประสบการณ์ ความคิดของตนเอง รองลงมาคือ หัวหน้าส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่พบคือ การกระจายตัวของสารนิเทศมากที่สุด รองลงมาคือ สารนิเทศที่ได้รับไม่สมบูรณ์

พิณทิมา เลิศสมบูรณ์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้สารนิเทศของสมาชิกกรุงเทพมหานคร จำนวน 55 คนในด้านวัตถุประสงค์ เนื้อหา ขอบเขต คุณลักษณะของสารนิเทศ แหล่งที่ใช้ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารนิเทศ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ใช้สารสนเทศ เพื่อวัตถุประสงค์ในการสอดส่องดูแลทุกข์สุขของประชาชน โดยเนื้อหาที่ใช้เรียงตามลำดับ ได้แก่ เนื้อหาด้านทรัพยากรมนุษย์และสาธารณสุข โภค การบริหาร การปกครอง และการคลัง การสนทนาเป็นรูปแบบที่มีการใช้สูงสุด รองลงมาคือ สื่อมวลชน ขอบเขตของสารสนเทศที่สมาชิกกรุงเทพมหานคร ใช้เป็นด้านมิติกว้างในเรื่องเฉพาะเจาะจง และสรุปเฉพาะประเด็นเป็นมิติด้านลึก ความถูกต้อง เป็นความสำคัญสูงสุดของสารนิเทศที่สมาชิกกรุงเทพมหานครใช้ สำหรับแหล่งที่ใช้สูงสุดคือ แหล่งสารนิเทศบุคคล ได้แก่ ประชาชนชาวกรุงเทพมหานคร ส่วนปัญหาที่ประสบจากการใช้สารนิเทศคือ สารนิเทศมีความ

นำเชื่อถือน้อย

วาสนา นพคุณ (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาการใช้แหล่งสารสนเทศและความต้องการสารสนเทศทางธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 354 คนจำแนกตามประเภทกิจการคือ กิจการผลิต กิจการค้า และกิจการบริการ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า แหล่งสารสนเทศที่ผู้ประกอบการใช้มากที่สุดคือ การสนทนาขอคำปรึกษาแนะนำ แลกเปลี่ยนสารสนเทศกับลูกค้า และการศึกษาจากหนังสือพิมพ์เพื่อติดตามสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง สำหรับความต้องการสารสนเทศนั้นพบว่า ผู้ประกอบการมีความต้องการในระดับมาก ด้านภาวะแข่งขันของสินค้าหรือบริการในธุรกิจเดียวกัน ช่องทางการจำหน่ายสินค้า ภาวะตลาดสินค้าหรือบริการในแวดวงธุรกิจ จำนวนคู่แข่ง การเข้าออกของคู่แข่ง สารสนเทศแหล่งวัตถุดิบ เครื่องมือเครื่องจักร และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ ในกิจการ สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการใช้แหล่งสารสนเทศพบว่า ผู้ประกอบการประสบปัญหาอย่างมากในด้านสารสนเทศที่ได้รับไม่เพียงพอกับความต้องการ สารสนเทศที่ได้รับไม่ทันกับการใช้ดำเนินธุรกิจ และเสียเวลามากในการค้นหาสารสนเทศที่ต้องการ

อรรคพล สารพล (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้สารสนเทศของประธานคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดขอนแก่น จำนวน 194 คน โดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า ประธานคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตำบล โดยใช้เนื้อหาสารสนเทศด้านการบำรุงรักษาเส้นทางคมนาคมทางน้ำและทางบก ใช้รูปแบบสารสนเทศสื่อตีพิมพ์คือ หนังสือ และสื่อไม่ตีพิมพ์คือ รูปภาพ และใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์คือ ดิสเก็ตต์ ด้านการใช้แหล่งสารสนเทศพบว่า ส่วนใหญ่มีการใช้แหล่งสารสนเทศบุคคลคือ ประสบการณ์ตนเอง แหล่งสถาบันคือ ที่ว่าการอำเภอ แหล่งสื่อมวลชนคือ โทรทัศน์ และแหล่งอื่นๆ คือ การประชุมหรือสัมมนา สำหรับปัญหาการใช้สารสนเทศคือ สารสนเทศที่ใช้ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เนื้อหาสารสนเทศไม่ตรงกับความต้องการ สื่อตีพิมพ์รูปเล่มไม่แข็งแรง ไม่มีระบบจัดเก็บที่เหมาะสม ขาดทักษะความชำนาญในการใช้สื่อและอุปกรณ์ บุคลากรที่ต้องการปรึกษาอยู่ไกล และไม่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลในพื้นที่

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย สามารถสรุปประเด็นต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการใช้สารสนเทศ จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า การใช้สารสนเทศของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไปตามสาขาอาชีพ บทบาทหน้าที่ ลักษณะงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจนสภาพแวดล้อม

2. เนื้อหาของสารสนเทศ กลุ่มตัวอย่างจะใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติ และถ้าจำแนกเนื้อหาสารสนเทศของกลุ่มตัวอย่างพบว่าแตกต่างกัน เช่น ผู้ปฏิบัติงานทางด้านเทคนิคบริษัทปิโตรเคมีเนื้อหาสารสนเทศที่ใช้เกี่ยวกับด้านการผลิต ด้านความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาสตรีใช้เนื้อหาสารสนเทศด้านสตรีกับอาชีพ สตรีกับเศรษฐกิจ และสตรีกับสังคมและวัฒนธรรม สำหรับสมาชิกกรุงเทพมหานคร เนื้อหาสารสนเทศที่ใช้เกี่ยวกับด้านทรัพยากรมนุษย์และสาธารณสุขไปก การบริหาร การปกครอง และประธานคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ใช้เนื้อหาสารสนเทศด้านการบำรุงรักษาเส้นทางคมนาคมทางน้ำและทางบก เป็นต้น

3. รูปแบบของสารสนเทศ จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้สารสนเทศในรูปแบบของสิ่งตีพิมพ์ ได้แก่ หนังสือทั่วไป หนังสือพิมพ์ รายงานการวิจัย เอกสารทางราชการ และบางกลุ่มใช้สารสนเทศในรูปแบบของโสตทัศนวัสดุ ได้แก่ รูปภาพ เป็นต้น

4. แหล่งสารสนเทศ จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้แหล่งสารสนเทศภายในตัวบุคคลมากที่สุด ส่วนแหล่งภายนอกนั้น กลุ่มตัวอย่างใช้แหล่งสารสนเทศบุคคล เช่น เพื่อนร่วมงาน โดยใช้วิธีการติดต่อสอบถาม และขอคำแนะนำ นอกจากนี้ ยังใช้แหล่งสารสนเทศประเภทสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร โทรทัศน์ และแหล่งอื่นๆ เช่น การประชุมสัมมนา เป็นต้น

5. ปัญหาการใช้สารสนเทศ จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาในการใช้สารสนเทศในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

5.1 ปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาและรูปแบบสารสนเทศ กลุ่มตัวอย่างจะประสบปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศเก่าล้าสมัยไม่ทันกับการใช้งาน สารสนเทศมีความน่าเชื่อถือน้อย และความไม่สมบูรณ์ของสารสนเทศ

5.2 ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศ กลุ่มตัวอย่างประสบปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศ เช่น ไม่ทราบแหล่งสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศอยู่ไกลไม่สะดวกในการใช้ ตลอดจนปัญหาการจัดกระจายของสารสนเทศ เป็นต้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งผู้ศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่สามารถรวบรวมข้อมูลให้เห็นภาพโดยรวมของเรื่องที่ต้องการศึกษารวมถึงบริบทชุมชนที่ศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้อาสาสรุปตีความ วิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ที่สามารถอธิบาย หรือทำให้เข้าใจถึงสารสนเทศที่ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ได้ โดยกำหนดการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ชุมชนในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 16 ตำบล ได้แก่ ตำบลกำโลน ตำบลขอนหาด ตำบลคลองกระปือ ตำบลทุ่งโพธิ์ ตำบลนาเคียน ตำบลนางหลง ตำบลในเมือง ตำบลบ้านเกาะ ตำบลปากพูน ตำบลโพธิ์ทอง ตำบลโพธิ์เสด็จ ตำบลร่อนพิบูลย์ ตำบลสระแก้ว ตำบลเสาเกา และตำบลหูล่อง และตำบลแหลม

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ผลิตภัณฑ์ได้รับการคัดเลือกจากจังหวัดให้เป็นผลิตภัณฑ์เด่นในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราชในปี พ.ศ. 2545

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ผลิตภัณฑ์ได้รับการคัดเลือกจากจังหวัดให้เป็นผลิตภัณฑ์เด่นในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามรายการผลิตภัณฑ์ในโครงการซึ่งมีทั้งสิ้น 18 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่

- 1) อาหารแปรรูป – กลัวยเลียบมือนาง
- 2) อาหารแปรรูป – ลูกจัน
- 3) อาหารแปรรูป – กะปิ, หมูผัดกะปิ
- 4) อาหารแปรรูป – ขนมะลา
- 5) อาหารแปรรูป - แกงไตปลาบรรจุขวด
- 6) ผลิตภัณฑ์พริกป่น
- 7) ผลิตภัณฑ์จากกระจุต
- 8) ผลิตภัณฑ์จากกกสามเหลี่ยม
- 9) ผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภา
- 10) ผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อ
- 11) ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว
- 12) ผลิตภัณฑ์จากการแกะหนัง
- 13) ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรเปลือกมังคุด
- 14) ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา
- 15) ผลิตภัณฑ์เครื่องถม
- 16) ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ
- 17) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง และ
- 18) ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก

โดยจะสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มและคณะกรรมการกลุ่ม ซึ่งเลือกกลุ่มละ 2 คน คือ หัวหน้ากลุ่ม 1 คน และคณะกรรมการกลุ่ม 1 คน จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 36 คน กลุ่มตัวอย่างนี้ใช้เพื่อสัมภาษณ์เรื่องการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แบบบันทึกหัวข้อการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เป็นวิธีการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ โดยกำหนดประเด็นต่างๆ ไว้ล่วงหน้า และซักถามหรือพูดคุยแบบตัวต่อตัวระหว่างผู้วิจัยกับผู้ในกลุ่มผลิตภัณฑ์ ให้ครบตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยแนวคำถามดังกล่าวเกี่ยวกับเรื่อง การใช้สารสนเทศของผู้ในกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
 2. บันทึกภาคสนามของผู้วิจัย สร้างขึ้นเพื่อบันทึกเกี่ยวกับรายละเอียดที่ได้จากการสัมภาษณ์ ควบคู่กับการใช้วิธีการสังเกต (Observation) โดยจะสังเกตตลอดระยะเวลาการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยสังเกตเฉพาะสภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชนที่เป็นปัจจัยให้ผู้ในกลุ่มผลิตภัณฑ์ได้รับสารสนเทศเพิ่มพูน
 3. อุปกรณ์ภาคสนามประกอบด้วย คือ สมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป
- การสร้างแบบบันทึกหัวข้อการสัมภาษณ์ มีดังนี้
1. ศึกษาเอกสาร วารสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศของผู้ในกลุ่มผลิตภัณฑ์
 2. สัมภาษณ์ผู้ในกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการใช้สารสนเทศตลอดจนปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์
 3. เข้าไปในหมู่บ้านกลุ่มตัวอย่างเพื่อสังเกตแหล่งสารสนเทศที่ปรากฏ และสอบถามเกี่ยวกับสารสนเทศที่ผู้ในกลุ่มผลิตภัณฑ์ใช้ พร้อมทั้งสังเกตสภาพชุมชนของกลุ่มผู้ในกลุ่มผลิตภัณฑ์ และบรรยากาศในการทำงานร่วมกันของผู้ในกลุ่มผลิตภัณฑ์และสมาชิกในกลุ่ม เพื่อหาข้อมูลเบื้องต้นสำหรับใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบบันทึกหัวข้อการสัมภาษณ์
 4. นำข้อมูลทั้งหมดที่ศึกษามาวิเคราะห์ เพื่อสร้างแบบบันทึกหัวข้อการสัมภาษณ์เรื่อง การใช้สารสนเทศของผู้ในกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามความมุ่งหมายที่วางไว้
 5. นำแบบบันทึกหัวข้อการสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จ เสนอต่อประธานและคณะกรรมการควบคุมปริญญาโท เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา แล้วนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงอีกครั้ง
 6. นำแบบบันทึกหัวข้อการสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงเสร็จไปทดลองกับผู้ในกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าแนวคำถามนั้น สามารถเก็บข้อมูลได้ตรงตามความมุ่งหมายของการวิจัย และผู้ให้ข้อมูลเข้าใจแนวคำถามนั้นอย่างถูกต้อง รวมถึงการใช้ถ้อยคำ การเรียบเรียงลำดับประเด็นคำถาม และความครอบคลุมของเนื้อหาพบว่าสิ่งที่ต้องแก้ไขคือ ภาษาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ควรใช้ภาษาที่พูดกันในห้องเรียนจะทำให้สามารถสื่อสารกันได้เข้าใจและรวดเร็ว อีกทั้งหากมีการยกตัวอย่างประกอบจะทำให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ จะต้องหลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์เฉพาะทางวิชาการ เช่น คำว่า สารสนเทศ ต้องใช้คำว่า ข้อมูล เทคโนโลยี ต้องใช้คำว่า เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ เป็นต้น เนื่องจาก ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่แน่ใจในความหมายของคำในการสัมภาษณ์ กับความหมายตามความเข้าใจของผู้สัมภาษณ์ว่าจะถูกต้องและมีความหมายเดียวกัน
 7. นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขแบบบันทึกหัวข้อการสัมภาษณ์อีกครั้ง เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา โดยพยายามให้คำถามมีความชัดเจน ตรงประเด็น สามารถเข้าใจได้ง่าย แล้วนำเสนอต่อประธานและกรรมการควบคุมปริญญาโท เพื่อตรวจสอบก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของแบบบันทึกห้วข้อการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์ เช่น ความเป็นมาในการทำผลิตภัณฑ์ การรวมกลุ่มลักษณะการผลิต เป็นต้น

ตอนที่ 2 การใช้สารสนเทศในด้านต่างๆ ของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การคัดเลือกวัตถุดิบ และแหล่งวัตถุดิบ การออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยี การบริหารจัดการ งบประมาณ และการตลาด เป็นต้น แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล ได้แก่ แหล่งบุคคล เช่น ประสบการณ์ความคิดตนเอง สมาชิกในครอบครัว ผู้ใหญ่ กำนัน พัฒนาการชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นต้น แหล่งสถาบัน ได้แก่ หน่วยงานรัฐ เช่น สำนักงานการเกษตรจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน เป็นต้น หน่วยงานเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน บริษัท ร้านค้าต่างๆ เป็นต้น แหล่งสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น และแหล่งอื่นๆ เช่น การอบรม การประชุม การดูงาน เป็นต้น

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์

ตอนที่ 4 ความต้องการสารสนเทศมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ในอนาคต

สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวมาเป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เพราะ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ต้องการข้อมูลในระดับลึก จึงต้องใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และใช้ศิลปะการตะล่อม กล่อมเกล่า (Probe) เข้าผสมด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริงมากที่สุด อีกทั้งการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ถือได้ว่าเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสารสำคัญ (Key informant interview) และเป็นผู้ที่รู้เรื่องที่เราต้องการได้ลึกซึ้งกว่าคนอื่นๆ ทั่วไป (จันทิมา เขียวแก้ว, 2546 : 260 ; สุภางค์ จันทวานิช, 2542 : 76-78)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ศึกษา

ในการสำรวจชุมชนเพื่อให้ได้พื้นที่ศึกษาในการวิจัย เพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากเป็นจังหวัดนำร่องในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของภาคใต้ ประกอบกับเป็นถิ่นกำเนิดของผู้วิจัยจึงทำให้มีความคุ้นเคยกับภูมิประเทศในจังหวัดนี้เป็นอย่างดี อีกทั้งสะดวกต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจง ตามรายชื่อผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดเลือกจากจังหวัด ให้เป็นผลิตภัณฑ์เด่นในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ซึ่งมีทั้งหมด 18 ตำบล โดยผู้วิจัยเชื่อว่าจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึง สารสนเทศสำคัญที่ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์นำมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้ประสบผลสำเร็จ จนได้รับคัดเลือกให้เป็นผลิตภัณฑ์เด่นของจังหวัด

2. การเข้าสู่พื้นที่ศึกษา

เมื่อเลือกพื้นที่ศึกษาได้แล้ว ผู้วิจัยได้ไปศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชนที่จะเก็บข้อมูล โดยติดต่อประสานงานกับส่วนราชการในจังหวัดคือ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และสำนักงานการเกษตรจังหวัด เพื่อขอรายชื่อผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์และศึกษารายละเอียดของผลิตภัณฑ์แต่ละกลุ่ม อีกทั้งจัดเตรียมเครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกห้วข้อการสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indept interview) เป็นวิธีการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ โดยแนวคำถามถูกสร้างขึ้นจากความมุ่งหมายของการวิจัย การศึกษาเอกสาร งานวิจัยต่างๆ การได้ลงไปสำรวจพื้นที่ และการพูดคุยกับผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในเบื้องต้น ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลมาพัฒนาแบบบันทึกการสัมภาษณ์ให้มีรายละเอียดที่สอดคล้องกับการทำผลิตภัณฑ์ได้มากยิ่งขึ้น ลักษณะคำถามจะเป็นคำถามปลายเปิดแบบ

กิ่งโครงสร้าง และแนวคำถามดังกล่าวได้กำหนดไว้ล่วงหน้า อีกทั้ง แนวคำถามจะเปิดกว้างสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทที่พบในการสัมภาษณ์ และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูล เช่น การใช้ภาษาตัวอย่างที่ยกประกอบ เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประสบการณ์จริงมากกว่าที่จะเป็นข้อมูลทางความคิดหรือทัศนคติของผู้ให้สัมภาษณ์ สำหรับการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากการสังเกตผู้วิจัยได้จัดเตรียมแนวทางในการสังเกตอย่างกว้างๆ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น คือ สังเกตเฉพาะสภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชนที่เป็นบัจจัยให้ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ได้รับสารสนเทศเพิ่มพูน เพื่อใช้เก็บข้อมูลที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สามารถอธิบายให้เห็นภาพชัดเจนได้ หรือใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกละเลยจากการให้สัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลครบถ้วนมากขึ้น และในการเข้าสู่สนาม ผู้วิจัยได้ศึกษาแผนที่ทางกายภาพของชุมชนอย่างคร่าวๆ ประกอบกับการสอบถามจากผู้เกี่ยวข้อง (ญาติพี่น้อง) เกี่ยวกับจุดที่ตั้งของชุมชน สภาพแวดล้อม ที่ตั้งของสถานที่ต่างๆ ภายในชุมชน เส้นทางคมนาคมเพื่อเข้าสู่ชุมชน เส้นทางติดต่อภายในชุมชน เพื่อให้ทราบถึงลักษณะชุมชนที่จะเข้าเก็บข้อมูล สำหรับการเข้าไปเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวในฐานะลูกหลานของชาวบ้านในพื้นที่ โดยการติดต่อกับผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์อย่างไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างความคุ้นเคย (Rapport) และขอเข้าดำเนินการวิจัย

3. การเก็บข้อมูลในพื้นที่

ในช่วงของการลงพื้นที่หลังจากที่ปรับปรุงแก้ไขแบบบันทึกหัวข้อการสัมภาษณ์แล้ว การเก็บข้อมูลในพื้นที่ได้กระทำระหว่างเดือนมกราคม – เมษายน 2546 รวมระยะเวลา 4 เดือน ซึ่งในระยะเวลาดังกล่าว ผู้วิจัยไม่ได้อาศัยอยู่ในชุมชนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามตลอด แต่ใช้ระยะเวลาส่วนหนึ่งอยู่ในกรุงเทพมหานคร เพื่อกลับมาพบอาจารย์ที่ปรึกษาและรายงานความก้าวหน้า ตลอดจนการวิเคราะห์สรุปข้อมูลและสำรวจข้อมูลที่บกพร่องไม่สมบูรณ์ แล้วกลับไปยังชุมชนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้ง กระทั่งสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และสรุปขั้นสุดท้าย ซึ่งผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาที่กรุณาให้การสนับสนุนในการเก็บข้อมูล และให้คำปรึกษาตลอดระยะเวลาของการเก็บข้อมูลในพื้นที่ ทำให้การเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในแง่ของเวลาและคุณภาพของข้อมูล นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องจากส่วนราชการในจังหวัด สมาชิกในจังหวัดและสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ มาใช้ประกอบในการศึกษาครั้งนี้อีกด้วย โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์แต่ละคนด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้วิจัยและผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเข้าใจตรงกัน อีกทั้งเพื่อความถูกต้อง ชัดเจน และความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้นอกจากนี้ ยังสามารถซักถามรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการในการวิจัยได้อย่างลึกซึ้ง และเพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์ครบถ้วนมากที่สุด ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถเล่าเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างไม่รู้สึกพะวงว่ากำลังโดนสัมภาษณ์ อีกทั้งพยายามสนทนาอย่างเป็นกันเอง หลีกเลี่ยงการถามนำหรือการเสนอแนะคำถาม ไม่ได้แย่งผู้ให้ข้อมูล และจะไม่พยายามสรุปสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลพูด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูล สามารถบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์จากประสบการณ์จริงอย่างละเอียดชัดเจน โดยเทคนิคและวิธีการตั้งคำถามที่ใช้ถามผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์แต่ละคนจะแตกต่างกันออกไปตามเหตุการณ์ ชนิดของผลิตภัณฑ์ที่ทำ และบุคคลผู้ให้ข้อมูล แต่หากมีการพูดนอกประเด็นข้อมูลที่ต้องการทราบมากเกินไป หรือข้อมูลที่คลุมเครือไม่ชัดเจน ผู้วิจัยจะใช้เทคนิคการตะล่อมกล่อมเกลา เพื่อเอาข้อมูลที่เป็นจริงจากผู้ให้ข้อมูลให้มากที่สุด นอกจากนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป เป็นอุปกรณ์ภาคสนามในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน โดยได้ชี้แจงเหตุผลที่จะต้องบันทึกข้อมูลด้วยวิธีการดังกล่าว และขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลทุกครั้ง หลังจากการเก็บข้อมูลของแต่ละวันในตอนเย็นหรือตอนค่ำผู้วิจัยจะกลับมาถอดข้อมูลจากเครื่องบันทึกเสียง และบันทึกรายละเอียดต่างๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ อีกทั้งเพื่อสำรวจและตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล หากมีข้อบกพร่องจะทำการแก้ไข

โดยกลับไปเก็บข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ หรือข้อมูลที่ต้องการอีกครั้ง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตสภาพแวดล้อมของชุมชนอันจะมีผลต่อการใช้สารสนเทศของผู้นำคอกู้กันไปด้วย เทคนิคที่ใช้ประกอบในการสังเกตคือ การจดบันทึก แต่เนื่องจากเกรงว่าการจดบันทึกต่อหน้าบุคคลจะมีผลกระทบต่อการพูดคุย หรือการให้ข้อมูลได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพยายามจดเฉพาะประเด็นหรือหัวข้อสำคัญๆ และจดให้น้อยที่สุดขณะอยู่ต่อหน้าบุคคลที่ผู้วิจัยพูดคุยด้วยในขณะเดียวกัน ทันทีที่เสร็จจากการเก็บข้อมูลจะรีบบันทึกรายละเอียดต่างๆ ที่พบเห็นเมื่ออยู่โดยลำพัง สำหรับการสังเกต จะเน้นเฉพาะลักษณะของสภาพแวดล้อมที่จะมีผลต่อการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่ม โดยผู้วิจัยสังเกตอยู่ตลอดเวลาและรับรู้เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องขณะที่ทำการสัมภาษณ์ วิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่มีผลต่อการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ อีกทั้งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเดินสำรวจพื้นที่ภายในชุมชน ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพของชุมชน พฤติกรรมระบบความสัมพันธ์ต่างๆ ของชาวบ้านในชุมชน เพื่อนำมาเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่งด้วย

การเลือกเวลาและสถานที่สัมภาษณ์มีความสำคัญต่อการที่จะได้ข้อมูลที่ดี โดยผู้วิจัยเลือกสถานที่ทำการสัมภาษณ์ตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล โดยส่วนใหญ่จะเป็นที่ทำการกลุ่มผลิตภัณฑ์ ส่วนเวลาของการสัมภาษณ์จะเลือกเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกผ่อนคลายและไม่มีภารกิจในการทำผลิตภัณฑ์ แต่บางครั้งหากเสียใจไม่ได้ก็ต้องสัมภาษณ์ในขณะที่ทำผลิตภัณฑ์ไปด้วย ในการเข้าไปสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยจะเข้าไปที่กลุ่มผลิตภัณฑ์ประมาณกลุ่มละ 3 – 5 ครั้ง โดยการเข้าไปที่กลุ่มผลิตภัณฑ์ในครั้งแรกนั้น ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์และทำความรู้จักกับผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับสถานที่ สถานการณ์ สิ่งแวดล้อม และตัวบุคคล พร้อมทั้งนัดหมายวันเวลาในการสัมภาษณ์ ส่วนในครั้งต่อไปไม่ได้นัดหมายไว้ล่วงหน้า เนื่องจากผู้วิจัยเริ่มมีความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ อีกทั้งเพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และความเที่ยงตรงของข้อมูลที่ได้รับ

สิ่งที่น่าประทับใจและเป็นประสบการณ์สำคัญที่ได้รับจากการเข้าไปสัมภาษณ์ และพูดคุยกับผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ ในชุมชน สิ่งที่ได้มิใช่มีเฉพาะความรู้ซึ่งในงานผลิตภัณฑ์ที่ทำ หากแต่รู้และเข้าใจในมิติของการดำเนินชีวิต และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการทำผลิตภัณฑ์ของตนได้ นอกจากนี้ การสัมภาษณ์ในบางกลุ่ม ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้นำกลุ่มและสมาชิกในกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ ช่วยถ่ายทอดความรู้เทคนิค และขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์ให้กับผู้วิจัยได้ทดลองทำผลิตภัณฑ์อีกด้วย

4. การเลือกบุคคลหลักในการสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลนั้นเลือกจากบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ และกระบวนการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ศึกษาได้มากที่สุด โดยวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากงานวิจัยนี้ ต้องการศึกษาคำการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ ดังนั้น จึงเลือกผู้ให้ข้อมูลที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถบอกเล่าถึงข้อมูลต่างๆ ที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ได้อย่างละเอียด และสามารถถ่ายทอดได้อย่างชัดเจน อีกทั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดครบถ้วนและเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้อาจมีความถูกต้องแม่นยำมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจึงเลือกสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์รวมทั้งสิ้น 18 ผลิตภัณฑ์ โดยเลือกกลุ่มละ 2 คน คือประธานกลุ่ม 1 คน และคณะกรรมการกลุ่ม 1 คน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักในงานวิจัยครั้งนี้ 36 คน ดังตาราง

ตาราง 2 แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการสัมมนา

ลำดับ	กลุ่มผลิตภัณฑ์	วัน / เดือน / ปี	เวลาสัมมนา	บทบาทหน้าที่
1	อาหารแปรรูป - กล้วยเล็บมือนาง	14 ก.พ. 46	9.50 – 11.30	คณะกรรมการ
		27 ก.พ. 46	10.20 – 11.50	คณะกรรมการ
		2 มี.ค. 46	13.15 – 13.50	ประธานกลุ่ม
		8 มี.ค. 46	9.20 – 10.40	ประธานกลุ่ม
		14 มี.ค. 46	10.15 – 10.50	ประธานกลุ่ม
2	อาหารแปรรูป - ลูกจัน	17 ม.ค. 46	14.30 – 16.25	ประธานกลุ่ม
		8 ม.ค. 46	17.05 – 19.30	คณะกรรมการ
		9 ม.ค. 46	16.30 – 17.15	ประธานกลุ่ม
3	อาหารแปรรูป – กะปิ, หมูผัดกะปิ	18 ก.พ. 46	9.45 – 10.12	คณะกรรมการ
		19 ก.พ. 46	10.20 – 10.50	ประธานกลุ่ม
		26 ก.พ. 46	13.27 – 15.30	ประธานกลุ่ม
		24 มี.ค. 46	8.20 – 8.50	คณะกรรมการ
4	อาหารแปรรูป – ขนมลา	10 ม.ค. 46	8.30 – 9.15	คณะกรรมการ
		13 ม.ค. 46	10.30 – 12.15	ประธานกลุ่ม
		15 ม.ค. 46	15.25 – 15.55	ประธานกลุ่ม
		20 ม.ค. 46	13.30 – 14.05	คณะกรรมการ
5	อาหารแปรรูป – แกงไตปลาบรรจุขวด	5 ม.ค. 46	13.45 – 16.35	คณะกรรมการ
		6 ม.ค. 46	16.10 – 16.45	ประธานกลุ่ม
		12 ม.ค. 46	8.45 – 9.20	ประธานกลุ่ม
		26 มี.ค. 46	10.05 – 12.20	คณะกรรมการ
6	ผลิตภัณฑ์พริกป่น	11 ก.พ. 46	9.15 – 12.10	ประธานกลุ่ม
		22 ก.พ. 46	13.15 – 14.20	ประธานกลุ่ม
		5 มี.ค. 46	14.05 – 14.40	คณะกรรมการ
		9 มี.ค. 46	8.20 – 8.50	คณะกรรมการ
		31 มี.ค. 46	10.15 – 10.45	คณะกรรมการ
7	ผลิตภัณฑ์จากกระเจ็ด	5 ม.ค. 46	10.15 – 15.20	ประธานกลุ่ม
		12 ม.ค. 46	14.35 – 15.20	คณะกรรมการ
		20 ม.ค. 46	10.15 – 10.50	ประธานกลุ่ม

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับ	กลุ่มผลิตภัณฑ์	วัน / เดือน / ปี	เวลาสัมภาษณ์	บทบาทหน้าที่
8	ผลิตภัณฑ์จากกกสามเหลี่ยม	24 ม.ค. 46	8.40 – 12.45	ประธานกลุ่ม
		6 ก.พ. 46	13.10 – 14.05	ประธานกลุ่ม
		7 ก.พ. 46	15.10 – 16.05	คณะกรรมการ
		21 มี.ค. 46	10.40 – 13.30	คณะกรรมการ
9	ผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภา	3 ก.พ. 46	14.45 – 16.10	ประธานกลุ่ม
		4 ก.พ. 46	10.15 – 11.35	ประธานกลุ่ม
		15 ก.พ. 46	9.35 – 10.05	คณะกรรมการ
		23 มี.ค. 46	14.15 – 14.50	คณะกรรมการ
10	ผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อ	23 ม.ค. 46	8.30 – 10.10	ประธานกลุ่ม
		1 ก.พ. 46	10.25 – 11.15	ประธานกลุ่ม
		24 เม.ย. 46	8.15 – 9.20	คณะกรรมการ
		28 เม.ย. 46	8.30 – 9.15	คณะกรรมการ
11	ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว	11 มี.ค. 46	9.45 – 10.30	คณะกรรมการ
		19 มี.ค. 46	12.45 – 13.50	คณะกรรมการ
		29 มี.ค. 46	14.15 – 16.00	ประธานกลุ่ม
		18 เม.ย. 46	8.20 – 10.05	คณะกรรมการ
			10.30 – 11.02	ประธานกลุ่ม
12	ผลิตภัณฑ์จากการแกะหนัง	25 ม.ค. 46	13.30 – 13.50	คณะกรรมการ
		29 ม.ค. 46	8.30 – 10.42	คณะกรรมการ
		19 ก.พ. 46	11.30 – 12.15	ประธานกลุ่ม
		26 ก.พ. 46	9.35 – 10.15	ประธานกลุ่ม
		5 เม.ย. 46	8.30 – 9.15	ประธานกลุ่ม
13	ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรเปลือกมังคุด	16 ม.ค. 46	8.30 – 12.20	ประธานกลุ่ม
		17 มี.ค. 46	10.15 – 12.30	ประธานกลุ่ม
		27 มี.ค. 46	15.30 – 16.20	คณะกรรมการ
		2 เม.ย. 46	16.10 – 16.30	คณะกรรมการ

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับ	กลุ่มผลิตภัณฑ์	วัน / เดือน / ปี	เวลาสัมภาษณ์	บทบาทหน้าที่
14	ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา	8 เม.ย. 46	9.15 – 11.02	ประธานกลุ่ม
		11 เม.ย. 46	13.40 – 14.05	ประธานกลุ่ม
		27 เม.ย. 46	9.30 – 11.15	คณะกรรมการ
			13.15 – 16.30	คณะกรรมการ
15	ผลิตภัณฑ์เครื่องถม	28 ม.ค. 46	13.15 – 16.10	ประธานกลุ่ม
		31 ม.ค. 46	10.15 – 10.50	ประธานกลุ่ม
		13 ก.พ. 46	8.05 – 8.20	คณะกรรมการ
		21 ก.พ. 46	9.15 – 9.30	คณะกรรมการ
		25 ก.พ. 46	14.20 – 11.02	คณะกรรมการ
16	ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ	10 ม.ค. 46	14.15 – 14.55	คณะกรรมการ
		14 ม.ค. 46	15.05 – 16.20	ประธานกลุ่ม
		15 ม.ค. 46	10.05 – 11.15	ประธานกลุ่ม
17	ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง	9 ก.พ. 46	8.05 – 10.45	คณะกรรมการ
		28 ก.พ. 46	9.35 – 10.20	คณะกรรมการ
		23 ก.พ. 46	8.15 – 11.30	ประธานกลุ่ม
		7 เม.ย. 46	13.30 – 14.15	ประธานกลุ่ม
		20 เม.ย. 46	10.15 – 10.55	ประธานกลุ่ม
18	ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก	6 มี.ค. 46	8.30 – 12.05	ประธานกลุ่ม
		15 มี.ค. 46	14.20 – 15.38	คณะกรรมการ
		3 เม.ย. 46	17.15 – 18.20	คณะกรรมการ

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ จะเริ่มกระทำพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลและยังคงทำต่อไปหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลสิ้นสุด อีกทั้งผู้วิจัยเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง กล่าวคือ หลังจากที่เก็บข้อมูลในแต่ละวันผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงและบันทึกอย่างละเอียด พร้อมกับการจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปด้วย ซึ่งขั้นตอนการวิเคราะห์เนื้อหา มีดังนี้

1. การเรียบเรียงข้อมูล (เนื้อหาและสภาพแวดล้อม) ที่ได้จากการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง โดยถอดข้อความจากเครื่องบันทึกเสียง เชื่อมโยงร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกจากการสังเกตเข้าด้วยกัน
2. นำข้อมูลทั้งหมดมาอ่านทบทวนเชิงวิเคราะห์ทั้งนี้เป็นการอ่านโดยละเอียด อ่านซ้ำๆ อย่างไม่รู้จบ เพื่อทำความเข้าใจกับความหมายของข้อมูล
3. จับแนวเรื่องและประเด็นสาระต่างๆ ที่ปรากฏจากข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาประกอบกับพฤติกรรม

ที่แสดงออกที่ได้จากการสังเกตของผู้วิจัย แล้วรวบรวมแนวเรื่องและประเด็นที่ปรากฏมาประมวล โดยวิธีการแยกการใช้สารสนเทศของผู้ในกลุ่มในแต่ละด้านออกมาเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของคำตอบ

4. นำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์มาจัดเป็นหมวดหมู่โดยจำแนกตามหมวดผลิตภัณฑ์ พิจารณาหาคำตอบและสาเหตุความเป็นมาเพื่อให้ได้ข้อสรุป แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาเล่าเรื่องราวและอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือเกี่ยวข้อง โดยเน้นความคิดและข้อมูลที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์เป็นหลัก

5. จับแนวเรื่องและประเด็นสาระต่างๆ ที่ปรากฏจากข้อมูลที่ได้ทั้งหมด มาประกอบกับพฤติกรรมที่แสดงออกที่ได้จากการสังเกตของผู้วิจัย แล้วรวบรวมแนวเรื่องและประเด็นที่ปรากฏมาประมวล โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาของคำตอบ

6. นำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์มาจัดเป็นหมวดหมู่ พิจารณาหาคำตอบและสาเหตุความเป็นมาเพื่อให้ได้ข้อสรุป แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการพรรณนา เพื่อเล่าเรื่องราวและอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือเกี่ยวข้อง โดยเน้นความคิดและข้อมูลที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์เป็นหลัก

7. นำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วให้ประธานและกรรมการที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในการวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้การสัมภาษณ์ควบคู่กับการสังเกตเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีทั้งสิ้น 18 รายการดังนี้ 1) อาหารแปรรูป – ก๋วยเตี๋ยวมือนาง 2) อาหารแปรรูป – ลูกจัน 3) อาหารแปรรูป - กะปิ หมูผัดกะปิ 4) อาหารแปรรูป – ขนมลา 5) อาหารแปรรูป - แกงไตปลาบรรจุขวด 6) ผลิตภัณฑ์พริกป่น 7) ผลิตภัณฑ์จากกระจุต 8) ผลิตภัณฑ์จากกกสามเหลี่ยม 9) ผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภา 10) ผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อ 11) ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว 12) ผลิตภัณฑ์จากการแกะหนัง 13) ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรเปลือกมังคุด 14) ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา 15) ผลิตภัณฑ์เครื่องถม 16) ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ 17) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง และ 18) ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก โดยนำเสนอข้อมูลของแต่ละผลิตภัณฑ์แบ่งเป็น 4 ตอนคือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์
- ตอนที่ 2 การใช้สารสนเทศ
- ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศ
- ตอนที่ 4 ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ ผู้นำกลุ่มของแต่ละผลิตภัณฑ์พบว่า ข้อมูลในตอนที่ 1 คือ ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์ และตอนที่ 2 คือ การใช้สารสนเทศ มีความคล้ายคลึงกันมาก เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน ดังนั้นในการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยจึงนำเสนอเป็นภาพรวมที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์แต่ละผลิตภัณฑ์ ส่วนข้อมูลในตอนที่ 3 และตอนที่ 4 นั้น ผู้วิจัยจะเสนอผลการสัมภาษณ์ในประเด็นต่างๆ จากผู้นำกลุ่มแต่ละคนในลักษณะที่ละเอียดลงไป หากข้อมูลที่ได้จากผู้นำกลุ่มแตกต่างกัน

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แต่ละผลิตภัณฑ์มีรายละเอียดดังนี้

อาหารแปรรูปก๋วยเตี๋ยวมือนาง ตำบลบ้านเกาะ

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี จัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2538 แต่เพิ่งมีการรวมกลุ่มกันอย่างจริงจังเมื่อปี พ.ศ. 2540 โดยใช้ที่ดินของประธานเป็นที่ทำการกลุ่ม และได้รับการสนับสนุนจาก กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอรพหมีคีรี มีจุดประสงค์คือ แปรรูปผลิตผลในท้องถิ่นที่เป็นปัญหาสินค้าทางเกษตรล้นตลาดและมีราคาตกต่ำ เพื่อยืดเวลาการจำหน่ายผลผลิตออกไป โดยการแปรรูปและถนอมอาหาร โดยเฉพาะก๋วยเตี๋ยวมือนางซึ่งเป็นกล้วยชนิดหนึ่งที่มีกำเนิดอยู่ในอำเภอรพหมีคีรี มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ก๋วยเตี๋ยวมือนางอบ โดยการรวมกลุ่มนั้นเริ่มจากการทำกิจกรรมการแปรรูปตามความถนัดของสมาชิกแต่ละคน และทดลองทำกันมาทุกฤดูกาลที่ผลไม่ในท้องถิ่นออกผลผลิต แต่ผลิตภัณฑ์ก๋วยเตี๋ยวมือนางนั้นประสบผลสำเร็จมากที่สุด กล่าวคือ เป็นที่นิยมของผู้บริโภคและเป็นที่ต้องการของตลาด จึงเกิดการรวมกลุ่มร่วมกันผลิตให้มากขึ้นเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการ ในช่วงแรกๆ ของการผลิตนั้น จะแยกกันผลิต โดยต่างกันคนต่างทำแล้วนำมาขายภายใต้ชื่อของกลุ่ม ส่งผลให้ประสบปัญหาเรื่องคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ไม่เท่าเทียมกันและเกิดความไม่สม่ำเสมอ บางครั้งก็ออกมาดีบางครั้งก็ไม่ดีเท่าที่ควร จึงได้รับการต่อว่าจากลูกค้า จากนั้นได้เรียกประชุมกลุ่มเพื่อบอกเล่า

เรื่องราวหรือปัญหาที่เกิดขึ้น และช่วยกันระดมความคิดเพื่อแก้ปัญหา จึงได้รวมเทคนิค วิธีการ และเคล็ดลับของสมาชิกแต่ละคนให้เป็นหนึ่งและช่วยกันผลิต จนส่งผลให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ดีขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับ

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

ในการทำผลิตภัณฑ์กล้วยเล็บมือนางอบ ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับถ่ายทอดจากบรรพบุรุษมาใช้เกือบทุกขั้นตอนของการผลิต เริ่มจากการเลือกกล้วยที่จะนำมาใช้ จะต้องเป็นผลแก่จัดเต็มที่ประมาณ 85% จึงจะตัดได้ ลักษณะผิวของกล้วยต้องไม่สั่น ซึ่งกล้วยโดยส่วนใหญ่จะเป็นพันธุ์เฉพาะของกล้วยในท้องถิ่น ซึ่งจะมีรสชาติหวานหอมอร่อย กล้วยที่ใช้นั้นจะมีกลุ่มเกษตรกรนำมาส่งให้ โดยทางกลุ่มจะไปดูแลและควบคุมตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงการตัดกล้วย และห้ามไม่ให้มีการใช้สารเคมีในทุกขั้นตอนของการปลูก สำหรับการบ่มกล้วย จะใช้วิธีการบ่มด้วยรูปแทนการใช้ถ่านหิน โดยใช้รูปประมาณ 3-5 ดอก จุดไฟปักลงในภาชนะที่ปิดมิดชิดเพื่อป้องกันไม่ให้อากาศเข้าไปได้ ซึ่งการบ่มด้วยรูปจะทำให้กล้วยสุกทั่วถึงกันและไม่ทำให้หัวกล้วยแข็ง และถ้าช่วงใดที่มีกล้วยเข้ามาในปริมาณมาก ทางกลุ่มผลิตไม่ทัน ก็จะมีวิธีการชะลอให้กล้วยสุกช้าลงโดยใช้ต่างหีบหุ้ม มีวิธีการคือ ใช้ธูปธูปเป็นก้อนเล็กๆ แล้วนำไปซุบต่างหีบหุ้ม จากนั้นบรรจุกล้วยในถุงพลาสติก จะทำให้กล้วยสุกช้าลงอย่างน้อย 3 สัปดาห์

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

สำหรับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ใช้ใส่กล้วยคือ กล่องพลาสติกใส ซึ่งดูตัวอย่างมาจากกลุ่มที่ผลิตกล้วยเล็บมือนางที่จังหวัดชุมพร การใช้กล่องจะทำให้ผลิตภัณฑ์ดูสะอาด น่ารับประทาน และทำให้กล้วยเก็บไว้ได้นานกว่าการบรรจุใส่ในถุงพลาสติก ซึ่งกล่องที่ใช้มีทั้งที่เป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า และที่เป็นรูปทรงกลมรูปทรงหัวใจ การที่เลือกบรรจุภัณฑ์ที่ใช้เป็นหลายรูปทรง ก็เพื่อเป็นการสร้างทางเลือก และสร้างแรงดึงดูดใจให้กับลูกค้า นอกจากนี้ ยังทำให้ผลิตภัณฑ์ดูน่ารับประทานมากยิ่งขึ้น

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

ทางกลุ่มได้พัฒนาและปรับปรุงการผลิตอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันมีการดำเนินการขอรับรองมาตรฐานสินค้าการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากองค์การอาหารและยา (อย.) กระทรวงสาธารณสุข และทางกลุ่มได้คัดสรรคุณภาพของกล้วยให้มีมาตรฐานเดียวกันคือ เริ่มมีการคัดขนาดผลของกล้วยที่จะนำมาใช้ให้มีขนาดเท่าๆ กัน นอกจากนี้ มีการควบคุมเรื่องความสะอาดทั้งโรงเรือน และเครื่องมือที่ใช้ในการผลิต อีกทั้ง สมาชิกทุกคนที่ทำการผลิตก็ต้องควบคุมเรื่องความสะอาด เช่น ในการทำผลิตภัณฑ์ทุกครั้ง สมาชิกทุกคนต้องใส่ผ้ากันเปื้อน ผ้าคลุมผม ตลอดทุกขั้นตอนในการทำงาน เป็นต้น

1.4 ด้านเทคโนโลยี

สำหรับเทคโนโลยีที่มีส่วนช่วยในการผลิตให้มีคุณภาพดีขึ้น ได้แก่ ตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ โดยทางกลุ่มเป็นผู้คิดค้นและดัดแปลงขึ้นเพื่อใช้สำหรับอบกล้วย มีลักษณะคล้ายโรงเรือน เพื่อป้องกันแมลงวันและแมลงต่างๆ มาเกาะหรือตอมกล้วย และเป็นการฆ่าเชื้อโรคไปในตัวอีกด้วย นอกจากนี้ ทางกลุ่มได้พัฒนาตู้อบลมร้อนมาใช้ในการอบกล้วย ทดแทนตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ในช่วงที่ฝนตกไม่สามารถใช้ตู้พลังงานแสงอาทิตย์ได้

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

ในการบริหารงานของกลุ่ม ทางกลุ่มได้จัดให้มีคณะกรรมการกลุ่มโดยแบ่งหน้าที่เป็น 5 ฝ่าย คือ ฝ่ายจัดซื้อมีหน้าที่ คัดเลือกกล้วยที่จะนำมาใช้ในการผลิต จัดหาแหล่งกล้วย ตลอดจนเข้าไปควบคุมการปลูกกล้วยของชาวบ้านที่นำกล้วยมาส่งที่กลุ่ม และการจัดหารูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่จะนำมาใช้ ส่วนฝ่ายผลิต

มีหน้าที่ ดำเนินงานด้านการผลิตทั้งหมด ตั้งแต่การบ่มกล้วยจนถึงการบรรจุภัณฑ์ ส่วนฝ่ายการตลาดมีหน้าที่ วางแผนการตลาด การหาแหล่งจัดจำหน่าย การออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลกลุ่ม ตลอดจน ดูแลผู้ที่เข้ามาดูงานที่กลุ่ม และติดต่อจัดหาสถานที่สำหรับพาสมาชิกไปดูงานของกลุ่มต่างๆ ฝ่ายบัญชีมีหน้าที่ จัดทำรายรับรายจ่ายของกลุ่ม และหาแหล่งเงินสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ฝ่ายตรวจสอบมีหน้าที่ ตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ทำเสร็จแล้ว ตลอดจนความเรียบร้อยของการบรรจุหีบห่อ และการติดตราสัญลักษณ์ ของกลุ่ม นอกจากนี้ ทางกลุ่มได้จัดให้มีการอบรมทรัพย์ โดยแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ การอบรมทรัพย์โดยสะสม เงินสดคนละ 100 บาทต่อเดือน และการอบรมทรัพย์โดยการส่งวัตถุติบ (กล้วยเล็บมือนางและชมพู) ซึ่งทางกลุ่ม จะจัดทำบัญชีการรับส่งเอาไว้สำหรับการปันผล ทางกลุ่มจะจัดปันผลให้กับสมาชิกทุก 15 วัน และจะหักรายได้ เข้ากลุ่ม 10 % เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติกิจกรรมและงานสาธารณประโยชน์

1.6 ด้านงบประมาณ

เงินทุนที่ใช้ในการดำเนินงานในช่วงแรกๆ ได้จากเงินออมทรัพย์ ที่สมาชิกทุกคนสะสมไว้ และได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สำนักงานเกษตรจังหวัดในการซื้อเครื่องแพ็คกล่อง ศูนย์วัฒนธรรมและ องค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้สมทบทุนในการปรับปรุงภายในบริเวณโรงเรือน ติดกระฉก มุ้งลวด เพดาน นอกจากนี้ จะมีเงินหมุนเวียนภายในกลุ่ม โดยได้มาจากการหักรายได้ 10 % จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ของกลุ่ม

1.7 ด้านการตลาด

ทางกลุ่มได้ดำเนินงานด้านการตลาดในลักษณะเชิงรุกมาตลอด โดยประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ข้อมูลเกี่ยวกับ การทำผลิตภัณฑ์ผ่านทางโทรทัศน์ช่อง 9 และช่อง 11 และผ่านทางสื่อวิทยุของชุมชน อีกทั้ง ได้จัดทำแผ่นพับและจัดทำเว็บไซต์ของกลุ่มอีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ ทางกลุ่มได้เปิดโอกาสให้กลุ่มผลิตภัณฑ์ อื่นๆ ตลอดจนหน่วยงาน องค์การต่างๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด ได้เข้ามาศึกษาดูงานที่กลุ่ม และจะมีการ สาธิตประกอบการบรรยายให้ดูทุกครั้ง หากมีการจัดงานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของชุมชน หรืองานเทศกาลประเพณี ของทางจังหวัด ทางกลุ่มจะส่งสมาชิกไปร่วมออกร้านทุกครั้ง และเมื่อมีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานของกลุ่มอาชีพ อื่นๆ ก็จะนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปเป็นของฝากเสมอๆ เพื่อเป็นการเผยแพร่ข้อมูล หรือเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ของ กลุ่มเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และเป็นการขยายตลาดให้กว้างขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม พบว่า แหล่งข้อมูลที่ได้และนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ จะอาศัยประสบการณ์ของตนเองและการลองผิดลองถูก นอกจากนี้ จะมีเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตรเป็นผู้ที่เข้ามาให้ ความรู้ ตลอดจนให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษา เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม การจัดตั้งกลุ่ม และหา สถานที่ไปดูงาน ฝึกอบรม และการออกร้านในงานต่างๆ ส่วนเจ้าหน้าที่อุตสาหกรรมจังหวัด ได้เข้ามาให้ คำแนะนำเกี่ยวกับการผลิต รูปแบบบรรจุภัณฑ์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัด ได้เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับ การอนามัย การดำเนินการขอ อย. (องค์การอาหารและยา) และเจ้าหน้าที่พาณิชย์จังหวัด เข้ามาให้คำปรึกษา ในด้านการตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย สถานที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ สมาชิกในครอบครัว มีส่วนสำคัญที่คอยให้คำแนะนำและปรึกษา เช่น ลูกชาย ซึ่งปัจจุบันศึกษาอยู่ที่สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และ ลูกสาวซึ่งกำลังเรียนด้านคหกรรมศาสตร์ เป็นผู้ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ส่วนสามีก็จะ เป็นผู้ออกแบบตู้อบกล้วยพลังงานแสงอาทิตย์ร่วมกับลูกชาย เป็นต้น นอกจากนี้ หากมีเวลาว่างก็จะหาความรู้ เพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์อยู่เสมอๆ โดยดูจากหนังสือพิมพ์ ซึ่งหนังสือพิมพ์ที่อ่านประจำคือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ วารสาร จดหมายข่าวที่ทางอำเภอจัดส่งมาให้ อีกทั้ง ฟังวิทยุ และดูโทรทัศน์ ส่วนใหญ่

จะเป็นของไอทีวีและช่อง 11 รายการเกี่ยวกับอาชีพ ประกอบกับที่ตั้งของกลุ่มเป็นที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน จึงทำให้มีหนังสือ วารสารต่างๆ เข้ามามาก นอกจากนี้ ได้เข้ารับการอบรมและไปดูงานในที่ต่างๆ เช่น อบรมเกี่ยวกับรายละเอียดในการขอ อย. (องค์การอาหารและยา) ที่สาธารณสุขจังหวัด การไปดูงานในเขตภาคใต้ ตอนบนที่ภูเก็ต สุราษฎร์ธานี และชุมพร เกี่ยวกับกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป อีกทั้ง เป็นวิทยากรเผยแพร่ข้อมูล สาธิตการทำผลิตภัณฑ์ให้กับผู้ที่มาดูงานที่กลุ่ม และให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านต่างๆ ที่มีความสนใจด้วย

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการในกลุ่ม พบว่า แหล่งข้อมูลที่ได้และนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ โดยส่วนใหญ่จะได้รับคำแนะนำ และการถ่ายทอดความรู้จากประธานกลุ่ม เพราะเป็นผู้เริ่มต้นในการทำผลิตภัณฑ์ และสมาชิกในกลุ่มจะมีการถ่ายทอดความรู้ เทคนิคการทำ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำผลิตภัณฑ์ซึ่งกันและกันตลอด อีกทั้ง ได้จดจำจากอาจารย์วิทยาลัยอาชีวศึกษา ที่เข้ามาสาธิตให้ความรู้ และเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตรเข้ามาให้ความรู้ด้านการตลาด เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเข้ามาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความสะอาด การขอ อย. (องค์การอาหารและยา) สำหรับการหาความรู้เพิ่มเติมส่วนใหญ่ดูภาพในหนังสือพิมพ์ วารสาร และฟังเสียงตามสายจากหอกระจายข่าวของหมู่บ้านที่เปิดตอนเช้า และจะดูโทรทัศน์ถ้ามีเวลาว่าง นอกจากนี้ ได้เข้ารับการอบรมจากพัฒนาการชุมชนเกี่ยวกับ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ และการไปดูงานในที่ต่างๆ ที่ทางกลุ่มจัดขึ้น ซึ่งจะสลับกันไปกับสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม อีกทั้ง การไปออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์ในงานต่างๆ ที่ทางอำเภอส่งไปทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มให้ข้อมูลว่า ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ ไม่ค่อยมี ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ สถานที่ตั้งของกลุ่มนั้นเป็นที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ทำให้สะดวกต่อการติดตามข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ แต่จะมีปัญหาในเรื่องของเวลาที่มีจำกัด เนื่องจาก การทำผลิตภัณฑ์ต้องใช้เวลาในการทำทั้งวัน และผลิตภัณฑ์เริ่มเป็นที่ต้องการของลูกค้าจำนวนมากส่งผลให้ผลิตไม่ทัน ถ้าไปอ่านหนังสือจะทำให้เสียเวลาในการผลิต หากมีเวลาจะไปเปิดอ่านวารสารและหนังสือพิมพ์บ้าง แต่ก็ไม่ได้ข้อมูลที่ต้องการ บางครั้งมีข้อมูลแต่ก็ไม่ตรงกับความต้องการจะนำมาใช้ หรือนำมาใช้กับการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไม่ได้

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มให้ข้อมูลว่า ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ คือ เรื่องราวข่าวสารที่สื่อนำเสนอ ไม่ว่าจะผ่านทางโทรทัศน์หรือวิทยุ โดยส่วนใหญ่จะนำเสนอเกี่ยวกับ ข่าวเหตุการณ์บ้านเมือง ไม่ค่อยมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ที่ทำอยู่ หรือถ้ามีก็จะเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ประเภทอื่นๆ ข้อมูลที่ได้จึงไม่ตรงกับที่ต้องการ ประกอบกับไม่มีเวลาในการอ่านหนังสือ หรือติดตามข่าวสาร เพราะงานที่ทำอยู่ก็ผลิตไม่ทัน ถ้ามานั่งอ่านก็จะทำให้การผลิตช้าลง บางครั้งมีผู้เข้ามาเผยแพร่ความรู้หรือให้การอบรมแต่ไม่ค่อยเข้าใจสักเท่าไร อีกทั้ง วิทยากรที่มาบรรยายให้ข้อมูลไม่ตรงกับเรื่องที่ต้องการ ข้อมูลหรือคำแนะนำที่วิทยากรเข้ามาให้ความรู้นำไปใช้จริงไม่ได้เป็นเพียงแค่หลักการ บางเรื่องก็ต้องใช้ทุนสูง

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม พบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งวัตถุดิบ เพราะตอนนี้กล้วยในท้องถิ่นเริ่มมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการผลิต กล้วยของเกษตรกรที่นำมาส่งสุกไม่ทัน จึงต้องการกล้วยจากที่อื่นมาเสริม นอกจากนี้ ต้องการรู้เทคนิคการผลิตและเครื่องมือใหม่ๆ ที่นำมาใช้ในการผลิต ที่จะช่วยประหยัดเวลาหรือระยะเวลาการผลิตให้น้อยลง และได้ปริมาณผลผลิตที่เพิ่มขึ้น อีกทั้ง ต้องการเงินทุนหมุนเวียนสำหรับนำมาใช้ในการทำหีบห่อและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และฉลากสินค้า ดังนั้น จึงมีความต้องการที่จะให้ทางอำเภอเข้ามามีส่วนช่วยในการให้เงินสนับสนุน หรือช่วยหาแหล่งเงินที่จะนำมาใช้ในการขยายกิจการ และช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่ม พบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ คือ ต้องการข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับด้านโภชนาการ วิธีการถนอมอาหาร เช่น จะทำอย่างไรให้กล้วยที่ทำเสร็จแล้วเก็บไว้ได้นานไม่ขึ้นรา โดยต้องการให้อาจารย์หรือนักโภชนาการเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับ วิธีเก็บรักษากล้วยให้ได้นานกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และข้อมูลด้านแหล่งวัตถุดิบ คือ แหล่งที่จะซื้อบรรจุภัณฑ์ เพราะราคาบรรจุภัณฑ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันค่อนข้างสูง อยากได้แหล่งอื่นที่ถูกกว่านี้ อีกทั้ง อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตไม่เพียงพอกับอัตรากำลังของสมาชิก ทางกลุ่มขาดอุปกรณ์ที่เป็นสื่อในการเผยแพร่ หรือถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่นักเรียน นักศึกษา และกลุ่มองค์กรต่างๆ ที่เข้ามาศึกษาดูงาน จึงต้องการรู้เกี่ยวกับแหล่งเงินทุนที่สามารถนำมาใช้สนับสนุนในส่วนนี้ และต้องการให้ทางหน่วยงานราชการหรือเอกชน เข้ามาช่วยเหลือในการจัดหาอุปกรณ์ใหม่ๆ ที่ใช้ในการผลิต หรือให้งบประมาณสนับสนุน

อาหารแปรรูปลูกจันทน์ ตำบลร่อนพิบูลย์

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

การก่อตั้งกลุ่มนั้นเกิดจาก การรวมกลุ่มของสตรีในท้องถิ่นที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ส่งผลให้ไม่มีเวลาอยู่กับครอบครัว จึงคิดที่จะหาอาชีพที่สามารถทำกันได้ทั้งในท้องถิ่น และจึงได้รวมกลุ่มกันจัดทำขนมต่างๆ จำหน่าย โดยเริ่มแรกมีสมาชิกประมาณ 10 คน แต่เมื่อผลิตออกไปขายนานไปเข้าช้อนกับกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ ทำให้มียอดขายไม่ดีขึ้น จากนั้นจึงร่วมกันระดมความคิดเพื่อหาผลิตภัณฑ์ ที่มีความแปลกใหม่และมีความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม ประกอบกับในปี 2532 - 2533 ต้นจันทน์ซึ่งเป็นผลไม้พื้นบ้านของอำเภอร่อนพิบูลย์ ให้ผลผลิตออกมามากและมีราคาตกต่ำ โดยส่วนใหญ่เกษตรกรจะเก็บเอาเมล็ดของลูกจันทน์ไปส่งให้กับร้านยา ส่วนเนื้อของลูกจันทน์นั้นเอาไปทิ้ง คุณวันดี อินทนูพัตร จึงคิดที่จะนำเนื้อของลูกจันทน์นั้นมาแปรรูป เนื่องจากเห็นว่าลูกจันทน์นั้นมีสรรพคุณทางสมุนไพร อีกทั้ง เป็นผลไม้ที่มีที่เดียวในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยความเป็นเอกลักษณ์ดังกล่าว จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจและได้คิดค้นด้วยการลองผิดลองถูก และทดลองทำเรื่อยๆ ช่วงแรกนำมาแปรรูปเป็นลูกจันทน์เส้นกับลูกจันทน์ชิ้น ซึ่งเป็นอาหารพวกกินเล่น และแจกจ่ายให้คนในท้องถิ่นทดลองชิมกัน จนฝีมือการผลิตดีขึ้นจึงนำไปจำหน่าย เมื่อผลิตภัณฑ์เริ่มเป็นที่รู้จักของลูกค้า จึงเห็นช่องทางที่จะประกอบเป็นอาชีพได้ ช่วงแรกๆ นั้น ทางกลุ่มประสบปัญหาในเรื่องของตลาด เนื่องจาก คนต่างถิ่นรับประทานลูกจันทน์ไม่เป็น ส่งผลให้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้ในท้องถิ่นเท่านั้น จากนั้นเมื่อมีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เข้ามาช่วยสนับสนุน ในเรื่องของการประชาสัมพันธ์สินค้าชุมชน ตลาดของผลิตภัณฑ์จึงเริ่มกว้างขึ้น และผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้รับการประชาคมให้เป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์เด่นของจังหวัด จึงทำให้มีการผลิตอย่างต่อเนื่อง จนปัจจุบันสามารถเปิดรับสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 60 คน

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

ลูกจันทน์เทศหรือลูกจันทน์ จัดอยู่ในประเภทผลไม้พื้นบ้านของบ้านสวนจันทร์ และบ้านร่อนนา อำเภอร่อนพิบูลย์ ปลูกได้ดีในแถบเชิงเขา ชอบความชุ่มน้ำ มีลักษณะลำต้นเป็นไม้พุ่ม ดอกมีลักษณะเป็นร่างแหสีส้มแดงระติติดกันแน่นกับเมล็ด เริ่มเก็บเกี่ยวผลได้เมื่ออายุประมาณ 6 ปี ซึ่งให้ผลผลิตต้นละประมาณ 1,500 – 2,000 ผลต่อต้นต่อปี สำหรับการเพาะคัดเลือกเอาลูกจันทน์สดมาใช้ โดยเลือกผลที่ไม่สุกมากและไม่แก่หรืออ่อนจนเกินไป เพราะจะทำให้รสชาติเปลี่ยน แล้วจึงนำมาแปรรูปทำเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบต่างๆ ส่วนในเรื่องของแหล่งวัตถุดิบนั้นมีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งให้ผลผลิตทั้งปีไม่ขาด สมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มจะมีสวนจันทน์ และ

ทางกลุ่มจะรับซื้อลูกจันของสมาชิกทั้งหมด จึงทำให้กลุ่มมีวัตถุดิบเพียงพอกับการผลิตตลอดทั้งปี สำหรับการทำให้ได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากบรรพบุรุษ ในสมัยก่อนคนในท้องถิ่นนิยมนำลูกจันมาทำเป็นขนมรับประทานกันในครอบครัวและนำไปถวายพระ เนื่องจากเป็นผลไม้ที่พระสงฆ์สามารถฉันได้ตลอด 24 ชั่วโมง ทางกลุ่มจึงได้นำภูมิปัญญาที่คนในรุ่นบรรพบุรุษได้ทำกันมาต่อยอด ด้วยการทดลองและพัฒนาเรื่อยมาจนปัจจุบัน

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ออกมาทดลองตลาดเริ่มแรก มี 2 แบบคือ ลูกจันเส้นกับลูกจันชิ้น ต่อมาจึงเริ่มคิดค้นและแปรรูปเพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆ จนปัจจุบันมีหลายแบบ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลายและลูกค้าสามารถที่จะเลือกซื้อได้ตามรสชาติที่ชื่นชอบ ได้แก่ ลูกจันแช่อิ่ม ลูกจันหยาบลูกจัน 3 รส ลูกจันลอยแก้ว ลูกจันกวน และน้ำลูกจัน ครั้นเมื่อทำเสร็จแล้วจะนำไปบรรจุใส่ถุงพลาสติกและติดสติ๊กเกอร์สัญลักษณ์ของกลุ่ม โดยรูปแบบของบรรจุภัณฑ์นั้น ประธานและสมาชิกในกลุ่มได้ช่วยกันออกแบบและคิดค้นขึ้นมา แล้วไปสั่งทำที่โรงพิมพ์ในท้องถิ่น

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

ทางกลุ่มได้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ โดยการคิดค้นและแปรรูปผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ จากลูกจันเพิ่มเติม เพื่อเป็นการสร้างทางเลือกให้กับลูกค้า และทางกลุ่มให้ความสำคัญในเรื่องของรสชาติผลิตภัณฑ์ โดยได้กำหนดสูตรในการทำที่แน่นอนซึ่งใช้วิธีการชั่งและตวง เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีมาตรฐานเดียวกันทุกครั้งที่ทำการผลิต ส่วนในด้านของบรรจุภัณฑ์ได้พัฒนาเรื่อยมา จากการบรรจุใส่ถุงพลาสติกแบบเรียบๆ เปลี่ยนมาเป็นถุงที่มีลวดลายสีสนับรับประทานยิ่งขึ้น และได้คิดที่จะเพิ่มรูปแบบบรรจุภัณฑ์เป็นกล่องกระดาษมีหูหิ้ว ในลักษณะเป็นกล่องที่สามารถใช้เป็นที่บรรจุของขวัญของฝาก ซึ่งทางกลุ่มกำลังดำเนินการอยู่ และได้พัฒนารูปแบบสติ๊กเกอร์ให้มีชื่อกลุ่มและเบอร์ติดต่อเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์กลุ่ม อีกทั้ง ทางกลุ่มจะเน้นมากในเรื่องของความสะอาด และได้ดำเนินการขอรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์จากองค์การอาหารและยา (อย.) และปัจจุบันได้ผ่านการรับรองเป็นที่เรียบร้อย

1.4 ด้านเทคโนโลยี

เทคโนโลยีที่ทางกลุ่มใช้ส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องทุ่นแรงที่นำมาใช้ในการผลิต ได้แก่ เครื่องกวนและเครื่องมือสำหรับปิดปากถุงบรรจุภัณฑ์ ส่วนในด้านอื่นๆ ใช้แรงงานสมาชิกทั้งหมด เนื่องจาก ทางกลุ่มไม่มีงบประมาณมากพอที่จะนำมาใช้ในการจัดซื้อเครื่องมือหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ เหล่านี้

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

การดำเนินงานกลุ่มนั้นได้แบ่งสมาชิกออกเป็น 2 ประเภทคือ สมาชิกรายวัน ส่วนใหญ่จะทำผลิตภัณฑ์เป็นอาชีพเสริม มีหน้าที่เข้ามาช่วยปอกเปลือกลูกจัน โดยทางกลุ่มจะให้ค่าแรงคิดเป็นร้อยละ 20 และสมาชิกรายเดือน ซึ่งยึดการทำผลิตภัณฑ์เป็นอาชีพหลัก ทางกลุ่มได้จัดแบ่งหน้าที่การทำงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ ดังนี้ ฝ่ายผลิตมีหน้าที่ จัดเตรียมวัตถุดิบ การทำผลิตภัณฑ์ จนถึงขั้นตอนการบรรจุ ส่วนฝ่ายการตลาดมีหน้าที่ ออกจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ติดต่อกับลูกค้า และประชาสัมพันธ์ข้อมูลผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้ลูกค้าทราบ ฝ่ายற்றுญก็มีหน้าที่ ทำบัญชีรายรับรายจ่ายของกลุ่ม จัดการเรื่องเอกสารต่างๆ ของกลุ่ม และจัดแบ่งรายได้ให้กับสมาชิก ส่วนการควบคุมคุณภาพและตรวจสอบผลิตภัณฑ์ประธานกลุ่มเป็นผู้ดูแล และจะมีการจัดแบ่งรายได้เป็นรายเดือน อีกทั้ง จัดให้มีการประชุมกลุ่มทุกวันที่ 19 ของเดือน นอกจากนี้ ทางกลุ่มได้จัดให้มีการออมสัจจะขึ้นด้วย โดยกำหนดเงินฝากขั้นต่ำคนละ 100 บาทต่อเดือน เพื่อให้สมาชิกเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็น ซึ่งเงินฝากนี้จะมีการปันผลให้ทุกสิ้นปี

1.6 ด้านงบประมาณ

งบประมาณที่นำมาใช้ในกลุ่มได้จากการลงหุ้น และการสมทบทุนกันของสมาชิกเป็นจำนวน 17,000 บาท ซึ่งได้นำมาใช้ในการจัดซื้อวัตถุดิบและอุปกรณ์ในการทำ และเป็นทุนใช้ในการทำสติ๊กเกอร์และบรรจุภัณฑ์อีกประมาณ 50,000 บาท นอกจากนี้ ได้งบประมาณบางส่วนมาจากการเข้าร่วมแข่งขันประกวดผลิตภัณฑ์ในงานต่างๆ มาสมทบอีกทางหนึ่งด้วย

1.7 ด้านการตลาด

ในช่วงแรกของการดำเนินงานด้านการตลาดนั้น สมาชิกในกลุ่มได้ช่วยกันจัดหาตลาดกันเอง โดยเริ่มมีการทดลองตลาดครั้งแรกที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยสมาชิกได้นำผลิตภัณฑ์ใส่ตะกร้าไปเดินเร่ขายเพื่อให้แม่ค้าในท้องตลาดและลูกค้ากลุ่มต่างๆ ได้ทดลองชิมกัน อีกทั้ง ได้นำไปวางขายในตลาดจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยทดลองฝากขายกับร้านค้าต่างๆ และหากไปเข้าร่วมประชุมที่ได้ก็ตาม จะนำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายด้วยเสมอๆ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์อีกทางหนึ่ง จนทำให้ผลิตภัณฑ์เริ่มเป็นที่รู้จัก และปัจจุบันมีสถานที่จัดจำหน่ายหลายแห่งด้วยกัน อาทิเช่น ที่บิมน้ำมัน ร้านค้า ซูเปอร์มาเก็ต และที่สนามบินของจังหวัด เป็นต้น ส่วนในต่างจังหวัดจะมีลูกค้ามาติดต่อสั่งซื้อ ได้แก่ จังหวัดสงขลา ระนอง ภูเก็ต ชุมพร และกรุงเทพมหานคร เป็นต้น นอกจากนี้ มีลูกค้าจากประเทศมาเลเซียเข้ามาติดต่อสั่งซื้อที่กลุ่มโดยตรง ส่วนใหญ่จะเป็นช่วงเทศกาลถือศีลตลอดประมาณเดือนเมษายน และเมื่อไปออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์ที่ได้ก็ตามจะนำแผ่นพับไปแจกให้กับลูกค้าอีกด้วย

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม พบว่า ข้อมูลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ส่วนใหญ่ได้จากการคิดค้นและอาศัยประสบการณ์ในการทำงานของตนเอง อีกทั้ง ได้รับแรงใจและการสนับสนุนส่งเสริมจากสมาชิกในครอบครัว เกี่ยวกับการให้คำแนะนำในการทำผลิตภัณฑ์ ตลอดจนพัฒนาการชุมชน ที่เข้ามาให้ความรู้ในเรื่องของการตลาด และให้โอกาสได้เข้าร่วมอบรมสัมมนาในงานต่างๆ ส่วนเกษตรอำเภอเข้ามาให้ความรู้ในเรื่อง รูปแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ๆ เป็นต้น และจากการได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกับสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่ไปออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์ร่วมกัน เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม เทคนิคในการหาตลาด ก็สามารถนำความรู้ที่นำมาปรับใช้กับทางกลุ่มได้ สำหรับแหล่งที่จะไปใช้ค้นหาข้อมูลคือ วิทยุออนไลน์ ในวันที่มีการประชุมกลุ่มเพราะ ที่วัดจะมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน แต่โดยส่วนใหญ่จะติดตามข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ วารสารที่เกี่ยวข้องกับอาหารและงานประดิษฐ์ ซึ่งเมื่อมีการประชุมในจังหวัดก็จะไปซื้อมาจากร้านหนังสือหรือตามแผงหนังสือ นอกจากนี้ ได้เข้าร่วมอบรมและประชุมที่ทางหน่วยงานราชการจัดขึ้น และได้ไปดูงานเกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอื่นๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัดอย่างสม่ำเสมอ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่ม พบว่า ข้อมูลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ได้รับถ่ายทอดความรู้มาจากประธานกลุ่ม และจากการฝึกฝนด้วยตนเอง อีกทั้ง การแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ก็มีส่วนสำคัญมากที่ช่วยให้ได้รับความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ สำหรับการค้นหาความรู้เพิ่มเติมนั้น ส่วนใหญ่จะดูจากหนังสือพิมพ์หรือวารสารที่ประธานซื้อมาไว้ที่กลุ่ม ได้ติดตามข่าวจากโทรทัศน์ และจากการฟังวิทยุซึ่งจะเปิดไว้ตลอดทั้งวันคือ ทำงานไปด้วยฟังวิทยุไปด้วย นอกจากนี้ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ จากการไปดูงาน และจากที่สมาชิกกลุ่มอื่นๆ มาดูงานที่กลุ่มด้วย อีกทั้ง การไปออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด ก็ได้เห็นรูปแบบและการพัฒนาของผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายของกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ และการได้พูดคุยกับลูกค้า หรือการออกไปสอนหรือถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน นักศึกษาในสถาบันต่างๆ ของจังหวัด มีส่วนช่วยเป็นอย่างมากที่ทำให้ได้รับคำแนะนำและข้อมูลใหม่ๆ เกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม พบว่า จากการไปดูงานมักจะประสบปัญหาในเรื่องของข้อมูลที่ได้รับคือ ผู้ให้ข้อมูลไม่เต็มใจหรือมีการปิดบังข้อมูลบางส่วนเอาไว้ และข้อมูลที่ได้ไม่มีความน่าเชื่อถือ นำมาใช้กับกลุ่มไม่ได้ และการเข้ารับการอบรมบางครั้งข้อมูลที่ได้ไม่ตรงกับความต้องการ เนื่องจาก ลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ต่างกัน เช่น ทางกลุ่มต้องการความรู้ในเรื่องของบรรจุภัณฑ์ แต่ความรู้ที่ได้จากการอบรมหรือสัมมนาส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่องของการบริหารงาน หรือการทำธุรกิจขนาดย่อม (SME) ซึ่งเป็นข้อมูลที่น่ามาใช้ประโยชน์ได้น้อย

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่ม พบว่า ไม่มีเวลาไปใช้ข้อมูล เนื่องจาก ต้องทำผลิตภัณฑ์ทั้งวัน อีกทั้ง ต้องไปออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์ตามสถานที่ต่างๆ อยู่เรื่อยๆ ทำให้ไม่มีเวลาที่จะไปใช้แหล่งข้อมูล และเมื่อมีผู้เข้ามาให้ความรู้ที่กลุ่มหรือเข้ามาเยี่ยมเยียนกลุ่มข้อมูลที่ได้ไม่ตรงกับความต้องการ บางเรื่องเป็นสิ่งที่รู้แล้ว

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม พบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลในเรื่องบรรจุภัณฑ์ เกี่ยวกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์หรือรูปแบบใหม่ๆ ของบรรจุภัณฑ์ และสติ๊กเกอร์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มเพื่อให้เกิดความดึงดูดใจแก่ลูกค้า และข้อมูลด้านแหล่งเงินทุน เนื่องจาก ในช่วงที่ผลิตมากๆ เงินหมุนเวียนของกลุ่มที่จะนำมาใช้ในการจัดซื้อวัตถุดิบมีจำนวนไม่เพียงพอ ส่วนข้อมูลในด้านภาวะการตลาด อยากให้มีช่องทางจัดจำหน่ายที่กว้างขึ้น เพื่อจะได้ขยายตลาด และอยากให้นักเรียนต่าง ๆ เข้ามาช่วยในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ เนื่องจาก ลูกค้านั้นยังไม่เป็นที่รู้จักของลูกค้าต่างถิ่น เมื่อนำไปจำหน่ายแล้วลูกค้ารับประทานไม่ค่อยเป็น

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่ม พบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยี และเครื่องมือที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องทุ่นแรงในการผลิต อีกทั้ง ต้องการทราบแหล่งจำหน่ายอุปกรณ์ในการผลิต เช่น เตอบ เครื่องกวน เป็นต้น ที่มีราคาจำหน่ายไม่สูงมากนัก เพื่อให้การผลิตดำเนินไปอย่างรวดเร็วและผลิตได้ปริมาณมากขึ้น และต้องการให้นักเรียนที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยสนับสนุนในเรื่องของเงินทุนที่จะใช้ในการจัดทำโรงเรือน เพราะปัจจุบันทางกลุ่มได้อาศัยบ้านของประธานเป็นสถานที่ผลิตยังไม่มีความเหมาะสมในการผลิตเป็นของกลุ่ม

อาหารแปรรูปกะปิ หมูผัดกะปิ ตำบลดงเคอ

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

การทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเสนาเภสาสามัคคี เริ่มจากการรวมตัวของแม่บ้านในท้องถิ่นที่ต้องการหารายได้เสริมให้กับครอบครัว จึงได้ชักชวนกันมาจัดตั้งเป็นกลุ่มขึ้นเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2524 ซึ่งมีสมาชิกแรกเข้าจำนวน 24 คน โดยเริ่มแรกจัดตั้งเป็นกลุ่มกลองยาวและไปเล่นให้กับงานต่างๆ ในท้องถิ่นและในอำเภอที่ใกล้เคียง ต่อมาการเล่นกลองยาวไม่เป็นที่นิยมส่งผลให้งานเริ่มลดลงทางกลุ่มจึงคิดที่จะหาอาชีพใหม่ ประกอบกับในหมู่บ้านนั้นมีอาณาเขตติดชายฝั่งทะเล การประกอบอาชีพของคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นคือ การทำประมงและแปรรูปอาหารทะเล ซึ่งเป็นอาชีพที่ทำกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ โดยจะแปรรูปอาหารทะเลที่หามาได้เก็บไว้บริโภค และอีกส่วนแบ่งขายเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว ซึ่งการทำนั้นมีความกระจัดกระจายและเกิดความซ้ำซ้อนกัน ดังนั้น สมาชิกกลุ่มจึงเกิดความคิดที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้ อีกทั้ง เป็นการรวบรวมภูมิปัญญาของแต่ละคนให้เป็นหนึ่ง เพื่อควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปให้ได้มาตรฐานเดียวกันและมีเอกลักษณ์เป็นของท้องถิ่น จึงมีการแปรรูปอาหารทะเลให้เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้แก่ กะปิป่นพริก น้ำปลา มั่นกุ้ง เป็นต้น โดยเริ่มแรกนั้นนำไปจำหน่ายในท้องถิ่นก่อน จนปัจจุบันผลิตภัณฑ์เริ่มเป็นที่รู้จักของลูกค้ามากขึ้น จึงมีการนำไปขายในที่ต่างๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 72 คน

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

การทำผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการทำมาตั้งแต่บรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น เนื่องจาก มีถิ่นฐานอยู่ใกล้กับทะเลและมีอาหารทะเลมากมายจึงได้เห็นกรรมวิธีการแปรรูป และจากคลุกคลีมาตั้งแต่เด็ก ๆ จึงได้จดจำเทคนิคและวิธีการทำ เช่น เทคนิคในการทำกะปิให้มีสีแตงนารับประทานโดยไม่ต้องเจือสีสังเคราะห์ หรือวิธีการที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ทำเสร็จแล้วเก็บไว้รับประทานได้นานโดยไม่บูดเน่าหรือเป็นเชื้อรา เป็นต้น วัตถุดิบที่นำมาใช้ในการทำคือ กุ้งสายไหมและกุ้งสารส้มโอ หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “กุ้งเคย” ซึ่งในแต่ละปีจะมีโอกาสจับกุ้งประเภทนี้ได้เพียง 2 - 3 เดือนเท่านั้นคือ ในช่วงเดือนมีนาคม – พฤษภาคม ของทุกปี โดยกุ้งพวกนี้จะจับได้ทั้งริมฝั่งทะเลและในทะเลน้ำลึก สำหรับทางกลุ่มนั้นจะเลือกใช้กุ้งจากทะเลน้ำลึก เนื่องจากให้รสชาติที่ดีกว่า โดยจะไปสั่งซื้อที่แพปลาในท้องถิ่น ดังที่กล่าวมาแล้วว่าวัตถุดิบในท้องถิ่นนั้นจะมีเป็นช่วงๆ ดังนั้นทางกลุ่มจะต้องหาแหล่งทดแทนไว้เสมอ กล่าวคือ หากวัตถุดิบที่ใช้ในท้องถิ่นมีจำนวนไม่เพียงพอ ก็จะไปหาซื้อจากแพปลาจังหวัดปัตตานี หรือที่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ เพราะมีคุณภาพที่ใกล้เคียงกัน

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มทำตั้งแต่เริ่มแรกมี 2 ชนิดคือ กะปิ และหมูผัดกะปิ ด้วยเห็นว่า มีผลิตภัณฑ์ให้ลูกค้าเลือกน้อย จึงได้ช่วยกันคิดค้นที่จะทำผลิตภัณฑ์เพิ่มเติม จึงได้ทดลองทำแกงไตปลาคั่วแห้ง และมีน้กุ่ม เพิ่มขึ้นมา เพื่อให้ลูกค้ามีโอกาสเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายขึ้น ส่วนบรรจุภัณฑ์นั้นทางกลุ่มจะใช้กระปุกพลาสติกขนาดต่างๆ และมีฉลากผลิตภัณฑ์ระบุชื่อกลุ่มและเบอร์โทรศัพท์ สำหรับฉลากผลิตภัณฑ์คุณลงอรุณ เกษรสิทธิ์ ที่ปรึกษากลุ่มเป็นผู้ออกแบบ

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

ทางกลุ่มได้พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในเรื่องรสชาติ เมื่อได้รับคำแนะนำจากลูกค้าก็จะนำมาเป็นข้อมูลและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ จนได้สูตรที่แน่นอน อีกทั้งรูปแบบการบรรจุภัณฑ์ซึ่งก่อนนี้จะบรรจุใส่ถุงพลาสติก ต่อมาได้พัฒนามาบรรจุใส่กระปุกพลาสติก และจะเน้นในเรื่องของความสะอาด ความสวยงามได้สัดส่วน สำหรับกะปิเมื่อบรรจุใส่กล่องแล้วได้นำเทียนไขมาใช้ปิดด้านบนของกระปุกอีกชั้นหนึ่ง เพื่อป้องกันกลิ่นและเชื้อโรคที่จะเข้าไปปลอมปน อีกทั้ง ด้านข้างของกระปุกจะมีฉลากกำกับแสดงส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ และมีตราสัญลักษณ์ อย. (องค์การอาหารและยา) ที่ทางกลุ่มได้ดำเนินการขอการรับรอง เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้า และในขั้นตอนการผลิตนั้นสมาชิกจะต้องสวมหมวกคลุมผมและผ้ากันเปื้อนทุกครั้ง นอกจากนี้วัตถุดิบที่นำมาใช้ ได้มาจากธรรมชาติทั้งหมดไม่มีส่วนผสมของผงชูรสหรือสารเคมีใดๆ เจือปน

1.4 ด้านเทคโนโลยี

เทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ในการผลิตนั้นอยู่ในช่วงของการดำเนินการ ดังนั้นในการทำผลิตภัณฑ์ทุกขั้นตอนยังคงใช้แรงงานสมาชิกทั้งหมด

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

ทางกลุ่มได้ดำเนินการบริหารงานโดยจัดให้มีคณะกรรมการกลุ่ม ดังนี้ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรัญญิก และแบ่งฝ่ายการดำเนินงานตามหน้าที่ ได้แก่ ฝ่ายผลิต ฝ่ายการตลาด ฝ่ายการเงินและบัญชี โดยสมาชิกกลุ่มจะมี 2 ประเภทคือ สมาชิกผู้ปฏิบัติงานกับสมาชิกผู้ถือหุ้น ซึ่งผลกำไรที่ให้แก่แตกต่างกัน

กล่าวคือ สมาชิกผู้ปฏิบัติงานจะได้สัดส่วนมากกว่า เนื่องจากเป็นผู้ปฏิบัติงานกลุ่ม และทางกลุ่มได้จัดให้มีการประชุมกลุ่มในทุกๆ เดือน เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน และให้สมาชิกได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน

1.6 ด้านงบประมาณ

งบประมาณเริ่มแรกที่ใช้เป็นทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม ได้จากการลงหุ้นของสมาชิกคนละ 100 บาท และจากเงินกู้ธนาคารบางส่วน ต่อมาในปี พ.ศ. 2537 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตรจำนวน 220,800 บาท ซึ่งนำมาใช้ในการจัดสร้างโรงเรือน และในปี พ.ศ. 2540 ได้รับงบประมาณเป็นเงินกู้คืนต้องใช้คืนภายใน 5 ปีจากโครงการช่วยเหลือเกษตรกร (ค.ก.ช.) จำนวน 400,000 บาท ใช้ในการปรับปรุงโรงเรือนและกระบวนการผลิตทุกขั้นตอนให้ถูกสุขลักษณะได้มาตรฐาน

1.7 ด้านการตลาด

ทางกลุ่มได้ดำเนินงานด้านการตลาดด้วยตนเอง โดยการไปออกร้านแสดงผลผลิตกันในงานต่างๆ ที่หน่วยงานราชการจัดขึ้นทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด อีกทั้ง ได้วางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ศูนย์จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ร้านค้าสหกรณ์ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอ สถานีขนส่งในอำเภอ เป็นต้น สำหรับต่างจังหวัดได้ส่งไปจำหน่ายที่จังหวัดสงขลา ชุมพร ตาก เป็นต้น ซึ่งจะมีลูกค้าติดต่อขอสั่งซื้อเข้ามาที่กลุ่ม นอกจากนี้ ได้จัดให้มีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในตำบลและอำเภอด้วย เพื่อให้ลูกค้ารู้จักผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า การทำผลิตภัณฑ์นั้นได้เรียนรู้จากป้าสมถวิล เกษรสิทธิ์ ซึ่งเป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ให้ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกและการได้ไปออกร้านแสดงผลผลิตกันที่ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับมีเกษตรกรอำเภอได้เข้ามาให้ความรู้ในเรื่องการดำเนินงานกลุ่ม และการที่มีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการต่างๆ เข้ามาอบรมให้ความรู้ที่กลุ่ม และการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน นักศึกษา ผู้มาเยี่ยมชมการทำงานของกลุ่มก็มีส่วนส่งเสริมให้เกิดความชำนาญมากขึ้น อีกทั้ง เป็นการเพิ่มความมั่นใจในการบริหารและดำเนินงานกลุ่ม นอกจากนี้ได้ค้นคว้าหาความรู้จากการฟังข่าวจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน อ่านหนังสือพิมพ์ และดูโทรทัศน์บ้างหากมีเวลาว่างจากการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า การทำผลิตภัณฑ์นั้นได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากบรรพบุรุษ ที่แปรรูปอาหารทะเลเก็บไว้รับประทาน ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มก็นำความรู้ที่ได้รับถ่ายทอดมาฝึกฝนและทดลอง จนสามารถคิดค้นสูตรเป็นของตนเอง อีกทั้ง สมาชิกในครอบครัวมีส่วนสำคัญที่ช่วยผลักดันและเป็นกำลังใจในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งช่วยให้คำแนะนำในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม และช่วยออกแบบรูปแบบผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ เกษตรอำเภอและพัฒนากรชุมชนได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือในเรื่องของงบประมาณ และสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ได้เข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม สำหรับการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมนั้นทำอยู่ตลอดเวลา โดยส่วนใหญ่ข้อมูลที่ได้มาจากการไปออกร้านแสดงผลผลิตกันในรูปแบบของการพูดคุยกับลูกค้า และเก็บมาเป็นข้อมูลว่าลูกค้าในภาคใด ชอบรสชาติแบบใด โดยข้อมูลเกี่ยวกับคำแนะนำหรือคำติชมนั้นมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก ที่จะนำมาปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ดียิ่งขึ้นตลอดจนการเรียนรู้ในเรื่องของตลาด เทคนิควิธีการขาย ได้จดจำมาจากการดูแบบอย่างของสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ ว่าเขามีวิธีการอย่างไรที่ทำให้ผลิตภัณฑ์กลุ่มน่าสนใจ อีกทั้ง การติดตามข่าวสารจากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เพื่อดูว่าสถานการณ์หรือสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร และกลุ่มอื่นๆ เขามีการพัฒนาไปอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะรายการที่น่าเสนอเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนจะติดตามดูเกือบทุกวัน และได้เข้าร่วมประชุมและอบรมที่ทางหน่วยงานราชการจัดขึ้นเสมอๆ

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ไม่มีเวลาไปใช้แหล่งข้อมูลไม่ว่าจะเป็นที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือที่ศูนย์อนามัย เพราะติดปัญหาในเรื่องภาระทางครอบครัว และต้องเข้ามาดูแลการทำผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนข้อมูลที่ได้รับจากการที่มีวิทยากรของหน่วยงานต่างๆ เข้ามาให้ความรู้ที่ตรงกับความต้องการ เนื่องจากผู้ให้ความรู้มักจะพูดในลักษณะของงานวิชาการ แต่เมื่อชาวบ้านนำมาปฏิบัติมักจะไม่ได้อผล

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ผู้รู้ในเรื่องของการทำผลิตภัณฑ์มีน้อย ทำให้ไม่มีโอกาสที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลในการทำ ส่วนใหญ่ผู้ที่เข้ามาที่กลุ่มเป็นลักษณะของการเข้ามาขอความรู้ ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน นักศึกษา หรือหน่วยงานราชการ จึงต้องคอยให้การต้อนรับ ประกอบกับต้องควบคุมการผลิตอยู่ที่กลุ่มด้วย ดังนั้น จึงทำให้ไม่มีเวลาดังที่จะไปใช้แหล่งข้อมูล ทำให้ขาดโอกาสที่จะได้รับรู้ข้อมูลใหม่ๆ ไปอีกทางหนึ่ง

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีกลุ่มอย่างเป็นทางการที่ผู้อื่นอ่านแล้วเข้าใจตรงกัน เนื่องจากปัจจุบันทางกลุ่มได้จัดทำบัญชีในลักษณะบัญชีชาวบ้าน นอกจากนี้ในเรื่องของแหล่งเงินทุน อยากให้หน่วยงานใดก็ได้เข้ามาสนับสนุน เพื่อกลุ่มจะได้มีการพัฒนาและขยายงานได้มากขึ้น อีกทั้ง เป็นการช่วยให้สมาชิกในกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลด้านแหล่งเงินทุน ที่จะนำมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนสำหรับจัดซื้อวัตถุดิบและอุปกรณ์เครื่องมือการผลิตที่ยังขาดแคลน เช่น เครื่องบด กะทะ หม้อ บรรจุภัณฑ์ขนาดต่างๆ เป็นต้น และข้อมูลเกี่ยวกับการตลาด ในเรื่องของวิธีการเทคนิค กลยุทธ์ในการจัดจำหน่ายและตลาดรับซื้อที่แน่นอน ตลอดจนความรู้ในเรื่องการบริหารงานที่มีลักษณะเป็นทางการ นอกจากนี้ อยากให้หน่วยงานรัฐเข้ามาให้ความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่จะนำมาใช้กับกลุ่ม เช่น คอมพิวเตอร์ เพื่อจะได้มีการจัดเก็บข้อมูลและรายละเอียดต่างๆ ของกลุ่ม และจะได้อำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่เข้ามาเรียนรู้หรือขอข้อมูลจากกลุ่มได้อย่างเต็มที่

อาหารแปรรูปขนมลา ตาบหล่อง

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

ขนมลาคือขนมที่มีมาแต่โบราณ โดยชาวบ้านนิยมทำกันในช่วงของประเพณีสารทเดือนสิบ ซึ่งเป็นประเพณีประจำท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช และขนมลาที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของลูกค้านั้นต้องมาจากอำเภอปากพนัง โดยชาวบ้านส่วนใหญ่ของท้องถิ่นมีความรู้ในเรื่องการทำขนมลาเป็นอย่างดี เนื่องจากได้รับการถ่ายทอดวิธีการทำกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เมื่อชาวบ้านทุกคนทำการผลิตชนิดเดียวกันทุกครัวเรือนจึงเกิดการแข่งขันกัน ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ที่ทำมีราคาตกลง ประกอบกับฝีมือและคุณภาพที่ต่างกันจึงทำให้เกิดปัญหาขึ้น ชาวบ้านในท้องถิ่นกลุ่มหนึ่งจึงได้คิดรวมกลุ่มกันขึ้นมา เพื่อรวบรวมเอาภูมิปัญญาที่แต่ละคนได้รับถ่ายทอดมารวมกัน และเป็นการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้ง ลดคู่แข่งทางการตลาด การทำขนมลาที่สืบทอดกันมามีรูปแบบหรือลักษณะเป็นลาแผ่น ดังนั้น เพื่อให้เกิดความแตกต่างและมีความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม สมาชิกจึงได้ช่วยกันระดมความคิดและพัฒนาขนมลา โดยนำมาแปรรูปให้มีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม ซึ่งเมื่อนำไปจำหน่ายปรากฏว่าได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคเป็นอย่างดี จนทำให้มีการผลิตกันมาจนถึงปัจจุบัน

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

ในการทำผลิตภัณฑ์ได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากบรรพบุรุษ เนื่องจากในท้องถิ่นส่วนใหญ่เกือบทุกครอบครัวมีอาชีพทำขนมลา จากการได้คลุกคลีจึงทำให้รู้เคล็ดลับ วิธีการทำ และการลงมือปฏิบัติ จนเกิดความชำนาญ ภูมิปัญญาที่ได้มาส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับเคล็ดลับเล็กๆ น้อยๆ ที่คนทั่วไปมักจะมองข้าม ได้แก่ การคัดเลือกพันธุ์ข้าวที่จะนำมาใช้ หรือกรรมวิธีการหมักแป้ง เป็นต้น ซึ่งเคล็ดลับเหล่านี้ ส่งผลให้รสชาติของผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นและแตกต่างจากการทำของชาวบ้านทั่วไป วัตถุดิบหลักที่นำมาใช้ในการผลิต ได้แก่ ข้าวสาร แป้งมัน น้ำตาล ไข่ และน้ำผึ้งจาก (น้ำตาลที่ได้จากต้นจาก) โดยวัตถุดิบส่วนใหญ่สั่งซื้อจากร้านค้าในตัวจังหวัด และทางร้านค้าจะนำมาส่งให้ที่กลุ่ม ยกเว้นน้ำผึ้งจากจะรับซื้อจากชาวบ้านในท้องถิ่น

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

รูปแบบผลิตภัณฑ์ขนมลาที่ทำกันมาแต่เดิมนั้นคือ ลาแผ่น ต่อมาทางกลุ่มได้คิดค้นแปรรูปทำเป็นลาม้วน ลากรอบ จากนั้นเกิดปัญหาในเรื่องของการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ทางสมาชิกจึงช่วยกันคิดค้นเพิ่มเติมเข้ามาอีก ได้แก่ ขนมลาทับน้ำผึ้ง ขนมลาอบเนย ขนมลาดัด เป็นต้น โดยบรรจุใส่ถุงพลาสติกใสสำหรับใส่ขนมและติดสติ๊กเกอร์ตราสัญลักษณ์ของกลุ่ม โดยรูปแบบบรรจุภัณฑ์ประธานกลุ่มเป็นผู้ออกแบบ

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

ทางกลุ่มได้พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง เริ่มจากการขอรับรองมาตรฐานสินค้าแปรรูปจากองค์การอาหารและยา (อย.) และมีการควบคุมการผลิตโดยเน้นในเรื่องของความสะอาด ถูกสุขลักษณะ ซึ่งกำหนดให้สมาชิกทุกคนสวมหมวกและผ้ากันเปื้อนทุกครั้งที่ทำกรผลิต อีกทั้งยังควบคุมในเรื่องความสะอาดของโรงเรือนและอุปกรณ์การผลิตอยู่อย่างสม่ำเสมอ และปัจจุบันกำลังปรับปรุงรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ คือ จะทำเป็นถุงพลาสติกที่ประทับตราสัญลักษณ์ของกลุ่ม

1.4 ด้านเทคโนโลยี

เทคโนโลยีที่นำมาใช้ส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องมือและอุปกรณ์การผลิตที่ช่วยทุ่นแรง ได้แก่ เต้าอบขนม เครื่องไม่แป้ง เครื่องผสมแป้ง เป็นต้น ส่วนขั้นตอนการทอดและการบรรจุภัณฑ์ ยังคงใช้แรงงานสมาชิก โดยเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้อยู่นี้สามีสมาชิกของประธานกลุ่มเป็นผู้คิดค้นและประดิษฐ์ให้ เนื่องจากมีอาชีพเป็นช่างเชื่อม

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

ในการบริหารจัดการกลุ่มนั้น ทางกลุ่มได้จัดแบ่งการทำงานตามความถนัดของสมาชิก โดยแบ่งเป็นฝ่ายต่างๆ ดังนี้ ฝ่ายผลิต มีหน้าที่ทำการผลิตผลิตภัณฑ์ทุกขั้นตอน โดยสมาชิกทุกคนมีหน้าที่ทำการผลิต และมีการสลับสับเปลี่ยนกันผลิตในงานต่างๆ โดยทุกคนจะได้ทำในทุกหน้าที่ ฝ่ายการตลาด มีหน้าที่จัดหาลาด ออกจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ซึ่งฝ่ายการตลาดนี้จะต้องเป็นผู้ที่สามารถทำผลิตภัณฑ์ได้ด้วย เนื่องจากทุกครั้งที่ไปออกร้านจะมีการสาธิตควบคู่กันไปด้วย ฝ่ายเหรียญ มีหน้าที่การทำรายรับรายจ่าย และทำบัญชีกลุ่ม อีกทั้ง จัดเก็บเอกสารต่างๆ ของกลุ่มด้วย โดยการทำงานของทุกฝ่ายจะอยู่ภายใต้การควบคุมของประธานและรองประธาน สำหรับค่าแรงนั้นทางกลุ่มมีการจัดสรรให้สมาชิกเป็นรายวัน ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของงานที่ทำในวันนั้นๆ และทางกลุ่มได้จัดอาหารกลางวันไว้บริการสมาชิก โดยสมาชิกต้องเข้ามาทำงานตั้งแต่ 7 โมงเช้าจนถึง 5 โมงเย็น นอกจากนี้ ทางกลุ่มจัดให้มีการประชุมกลุ่มในทุกๆ เดือนด้วย

1.6 ด้านงบประมาณ

งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานได้มาจากการกู้เงินนอกระบบเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจาก

เป็นเงินกู้ที่สามารถกู้ได้อย่างรวดเร็ว โดยกู้มาครั้งละประมาณ 300,000 บาท ในช่วงประเพณีสารทเดือนสิบ เนื่องจากต้องนำมาใช้ในการซื้อวัตถุดิบและใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่ม อีกทั้ง ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในการจัดซื้อเตาอบขนม

1.7 ด้านการตลาด

ทางกลุ่มได้หาตลาดจากการเข้าร่วมกับทุกหน่วยงานที่ได้เชิญให้ไปร่วมกิจกรรม และออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์ไปในจังหวัดต่างๆ ซึ่งในปัจจุบันนี้ผลิตภัณฑ์เริ่มเป็นที่รู้จักของลูกค้า และได้นำผลิตภัณฑ์ไปวางจำหน่ายที่ร้านค้าต่างๆ ในจังหวัด และร้านแสดงผลิตภัณฑ์พื้นเมือง ส่วนในต่างจังหวัดส่งไปจำหน่ายที่จังหวัดยะลา กระบี่ ปัตตานี ภูเก็ต และกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ ได้เข้าร่วมกลุ่มกับผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของจังหวัดในลักษณะกลุ่มเครือข่าย เมื่อกลุ่มใดไปออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์ก็จะฝากผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอื่นไปจำหน่ายด้วยโดยการสลับสับเปลี่ยนกันไป

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ปัจจุบันนี้ข้อมูลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่มาจากประสบการณ์ของตนเอง ผสมผสานกับเทคนิควิธีการที่ได้เรียนรู้มาจากบรรพบุรุษ นอกจากนี้ ได้รับความรู้ในด้านสุขภาพอนามัย จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดที่เข้ามาให้ความรู้ อีกทั้ง พัฒนาการชุมชน ได้เข้ามาให้คำแนะนำช่วยเหลือในเรื่อง การจัดตั้งและการดำเนินงานกลุ่ม ช่วยประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูล นอกจากนี้ ได้เข้าร่วมงานแสดงผลิตภัณฑ์ในสถานที่ต่างๆ ทำให้มีโอกาสดูพูดคุยแลกเปลี่ยนกับสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ อีกทั้ง การได้เห็นรูปแบบใหม่ๆ ก็มีมีส่วนช่วยให้เกิดความคิดที่จะออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม เนื่องจากเป็นคนที่มีนิสัยรักการอ่าน ในชีวิตประจำวันจะอ่านหนังสือทุกประเภท อาทิเช่น ตำราอาหาร การบริหารงาน เทคโนโลยี หนังสือธรรมะ เป็นต้น ตลอดจนติดตามข่าวจากสื่อทุกชนิด ทั้งวารสาร หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งมักจะอ่านในช่วงเวลาก่อนเข้านอน และการได้เข้ารับการอบรมที่หน่วยงานราชการต่างๆ จัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นของสำนักพัฒนาชุมชน สาธารณสุขจังหวัด หรืออุตสาหกรรมจังหวัด และของสื่อมวลชนต่างๆ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ได้รับความรู้จากคุณยายและอาศัยประสบการณ์ในการลงมือปฏิบัติ และได้แลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกในกลุ่ม อีกทั้ง การที่มีอาจารย์จากวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช ได้เข้ามาแนะนำเกี่ยวกับรูปแบบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ เกษตรอำเภอ พัฒนาการ ได้เข้ามาให้ความรู้ในเรื่องของการทำงานกลุ่ม และการที่มีโอกาสได้ไปจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และสาธิตการทำในงานแสดงผลิตภัณฑ์ในสถานที่ต่างๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด จึงได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ และลูกค้าด้วย หากมีเวลาวางก็จะติดตามข่าวสารจากโทรทัศน์ นอกจากนี้ ได้เข้ารับการอบรมที่ทางจังหวัดจัดขึ้น ในเรื่องของวางแผนการตลาด และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศคือ ในชีวิตประจำวันต้องทำผลิตภัณฑ์และต้องไปออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทำให้ไม่มีเวลา อีกทั้ง บางครั้งเกิดปัญหา หรือข้อสงสัยแล้วเข้าไปขอความรู้กับผู้อื่นในห้องถิ่น ผู้ให้ข้อมูลไม่เต็มใจหรือไม่มีความรู้ที่จะให้คำปรึกษา

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศคือ ไม่มีเวลาที่จะใช้แหล่งข้อมูล เนื่องจากต้องยุ่งอยู่กับการทำผลิตภัณฑ์ตลอดทั้งวัน และต้องไปออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ด้วย ประกอบกับการไม่กล้าที่จะพูดคุยซักถาม เพราะความเกรงใจ อีกทั้ง ในห้องถิ่นไม่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือห้องสมุด ทำให้ไม่มีที่ที่จะค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลด้านแหล่งเงินทุน เนื่องจากปัจจุบันต้องกู้เงินนอกระบบมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม จึงอยากได้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเงินทุน หรือการจัดทำวิสาหกิจชุมชน ที่สามารถจะเข้ามาช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มในส่วนนี้ นอกจากนี้ อยากให้หน่วยงานราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้มากขึ้น เพื่อกลุ่มจะได้มีช่องทางการจำหน่ายที่เพิ่มขึ้นด้วย

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะการตลาด อยากทราบเกี่ยวกับความนิยมหรือรสนิยมของผู้บริโภคในแต่ละจังหวัด เพื่อเวลาไปออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ จะได้นำผลิตภัณฑ์ไปให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า อีกทั้ง อยากให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามาสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ เนื่องจากกลุ่มจำเป็นต้องใช้งบประมาณมาใช้ในการขยายงานเพื่อให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น และใช้ปรับปรุงโรงเรียนให้ดีขึ้นด้วย

อาหารแปรรูปแกงไตปลาบรรจุขวด ตำบลโพธิ์เสด็จ

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปแกงไตปลา เกิดขึ้นจากความคิดของอาจารย์รัศมี บุณณมี อดีตอาจารย์จากวิทยาลัยอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อเกษียณอายุราชการจึงคิดหางานอดิเรกเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และเพื่อหาอาชีพเสริมที่จะเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว เนื่องจากเห็นว่าแกงไตปลาเป็นอาหารที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคของภาคใต้ ในอดีตนั้นแต่ละครอบครัวมักจะปรุงแกงไตปลาไว้รับประทานกันเอง แต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง คนมักจะได้มีความจำเป็นต้องไปประกอบอาชีพในท้องถิ่นอื่นๆ มากขึ้น จึงคิดหาวิธีการที่จะให้คนเหล่านั้นสามารถที่จะนำแกงไตปลาไปรับประทานได้ โดยไม่ต้องเสียเวลาเตรียมหรือปรุง และสามารถเก็บแกงไตปลาไว้รับประทานได้นานๆ จึงได้ริเริ่มทำแกงไตปลาบรรจุกระป๋องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 ซึ่งเป็นกิจการเล็กๆ ในครอบครัว แกงไตปลาบรรจุกระป๋องเป็นผลพลอยได้จากการสอนวิชาถนอมอาหารให้แก่นักเรียนนักศึกษา เมื่อครั้งที่เป็นอาจารย์สอนอยู่ที่วิทยาลัยอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นผลงานชิ้นโบว์แดงของวิทยาลัย ชื่อเสียงของอาจารย์จึงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปพร้อมๆ กับแกงไตปลาที่อาจารย์ทำอยู่ และในปี พ.ศ. 2541 เกิดปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำทำให้คนในท้องถิ่นเดือดร้อนกันไปทั่ว อาจารย์จึงเกิดความคิดที่จะจัดตั้งกลุ่ม จึงชักชวนเพื่อนๆ ข้าราชการบำนาญ แม่บ้านที่ว่างงาน และนักศึกษาที่จบด้านอาหารแล้วยังไม่มียานหา เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรโพธิ์เสด็จ เพื่อให้คนเหล่านั้นมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งในช่วงนั้นประสบความสำเร็จพอควรมีสมาชิกให้ความสนใจสมัครเข้าร่วมกลุ่ม จนกระทั่งเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2542 จึงได้จัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการ โดยได้รับคำแนะนำและความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตร และนักวิชาการเกษตร เข้ามาให้ความรู้ จนปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 40 คน

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

แกงไตปลาเป็นอาหารพื้นบ้านคู่ครัวคนภาคใต้มาแต่โบราณ เนื่องด้วยจังหวัดนครศรีธรรมราช มีพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ติดกับทะเลทำให้มีอาหารทะเลรับประทานกันมาก โดยเฉพาะพวกปลา นอกจากนั้น ยังมีพื้นที่ราบลุ่มซึ่งมีปลาน้ำจืดชุกชุม ฉะนั้นช่วงก่อนฤดูน้ำหลากชาวบ้านจะจัดเตรียมอาหารเพื่อเก็บไว้สำหรับ

รับประทานในฤดูฝน ซึ่งมักจะมีน้ำท่วมเป็นเวลาหลายเดือน อาหารที่เก็บไว้ได้นานนอกจากปลาแห้ง ปลาเค็ม ก็จะมีการหมักไตปลา (หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าฟุงปลา) ซึ่งวิธีการเหล่านี้ได้ถ่ายทอดกันเรื่อยมาจนถึงลูกหลาน นับได้ว่าเป็นวิธีการถนอมอาหารเพื่อเก็บไว้รับประทาน และสามารถอนุรักษ์อาหารพื้นเมืองปักษ์ใต้ที่ในด้านรสชาติให้เหมือนธรรมชาติมากที่สุด การคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ ที่จะนำมาใช้ในการทำแกงไตปลา มีส่วนประกอบหลัก คือ ไตปลา หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “ฟุงปลา” โดยทางกลุ่มจะไปสั่งซื้อจากแม่ค้าประจำที่ตลาดแพปลาโดยใช้ไตปลาซ่อน เนื่องจากเมื่อนำมาทำแกงไตปลาแล้วมีรสชาติอร่อย นอกจากนี้ น้ำพริกแกง ก็จะมีเจ้าประจำเช่นกัน เพราะสามารถกำหนดสัดส่วนของส่วนผสมน้ำพริกแกงได้ตามต้องการ

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

สำหรับรูปแบบผลิตภัณฑ์เริ่มแรกใช้วิธีการบรรจุแกงไตปลาลงกระป๋อง แต่ต้องประสบปัญหา คือ แกงไตปลาที่ทำเสร็จแล้วเก็บไว้ได้ไม่นาน สมาชิกในกลุ่มจึงได้ช่วยกันระดมความคิดว่าจะมีวิธีใดที่จะทำให้แกงไตปลาที่ทำเสร็จแล้วสามารถเก็บรักษาไว้ได้นานขึ้น มีความสะดวกในการรับประทาน สวยงามดึงดูดใจลูกค้า และง่ายต่อการขนส่งเคลื่อนย้าย จึงได้ทดลองเปลี่ยนมาเป็นการบรรจุขวดแก้ว ซึ่งแกงไตปลาที่วางจำหน่ายมีอยู่ 2 ลักษณะคือ ชนิดน้ำ และชนิดแห้ง เมื่อได้ผลดีจึงได้จัดทำฉลากและตราสัญลักษณ์สินค้า โดยมีอาจารย์รัศมี บุญณณี และลูกสาว เป็นผู้ที่ช่วยกันออกแบบและส่งไปพิมพ์ที่โรงพิมพ์ในตัวเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้ชื่อฉลากการค้าว่า แกงไตปลาแก้วแห่งรัศมี และแกงไตปลาสำเร็จรูปรัศมี

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

ทางกลุ่มได้พัฒนาปรับปรุงคุณภาพการทำผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ เริ่มตั้งแต่การเลือกซื้อวัตถุดิบ จนกระทั่งการควบคุมขั้นตอนการผลิต อีกทั้ง ได้มีการป้องกันการบูดเน่าของอาหารและการปนเปื้อนของเชื้อแบคทีเรีย โดยจัดทำในลักษณะการปรุงโดยผ่านการฆ่าเชื้อด้วยระบบสเตอริไลซ์ (Sterilization System) ซึ่งเป็นวิธีการถนอมอาหารให้สามารถเก็บรักษาไว้ได้นานขึ้นถึง 1 ปี โดยไม่ต้องใส่สารกันเสีย นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มได้ผ่านการรับรองคุณภาพจากองค์การอาหารและยา (อย.) อีกทั้งได้รับเครื่องหมายฮาลาล (ตราสัญลักษณ์รับรองคุณภาพของอาหารว่าถูกต้องตามหลักศาสนาโดยเครื่องหมายนี้ผ่านการรับรองจากจุฬาราชมนตรี) ซึ่งสิ่งสำคัญที่ทางกลุ่มจะเน้นกับสมาชิกผู้ผลิตเสมอคือ เรื่องความสะอาด ถูกสุขลักษณะ และรสชาติได้มาตรฐานตามสูตรที่กำหนดมาเป็นอันดับแรก และปัจจุบันได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เข้ามาเสริมด้วย อาทิเช่น น้ำพริกเผากุ้งแห้ง น้ำพริกเผาตาแดงกุ้งแห้ง น้ำพริกนรก น้ำพริกมะขามเปียก น้ำพริกไทยสด น้ำคลุกข้าวยา และชิงฉิงสามรส การที่คิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพิ่มเข้ามานั้นก็เพื่อเป็นการสร้างทางเลือกให้กับผู้บริโภคอีกทางหนึ่งด้วย

1.4 ด้านเทคโนโลยี

เทคโนโลยีที่มีส่วนช่วยในการผลิตให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น ได้แก่ เครื่องอบความร้อนฆ่าเชื้อโรคนำมาใช้ในขั้นตอนการบรรจุอาหารลงขวด เป็นการรักษาอาหารให้มีคุณภาพ และเก็บไว้ได้นานยิ่งขึ้น เครื่องมือทุ่นแรงอีกตัวหนึ่งคือ เครื่องปิดฝาขวด เตอบอาหาร เครื่องผึ่งข้าวสด และหม้ออัดความดัน ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง ช่วยทุ่นแรงงานสมาชิกและทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการผลิต เป็นการประหยัดแรงงานได้ระดับหนึ่งด้วย อีกทั้ง สามารถควบคุมเวลาและกำหนดเวลาที่แน่นอนในการผลิตได้ โดยอุปกรณ์เหล่านี้ทางกลุ่มได้ติดต่อสั่งซื้อจากบริษัทในกรุงเทพมหานคร

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

ทางกลุ่มได้จัดแบ่งหน้าที่ในการทำงานออกเป็น 7 ฝ่ายได้แก่ ประธานกลุ่ม มีหน้าที่ควบคุมดูแลการทำงานของสมาชิก นัดประชุมสมาชิก ประสานงาน และคอยดูแลให้คำปรึกษาแก่ฝ่ายต่างๆ เมื่อเกิดความติดขัดในการดำเนินงาน ส่วนรองประธานกลุ่มมีหน้าที่ ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอก

ต่างๆ ได้แก่ สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักพัฒนาชุมชน เป็นต้น ทั้งในเรื่อง รายละเอียดของการดำเนินงานกลุ่ม ความก้าวหน้าและการพัฒนา กลุ่ม ตลอดจนการประชุมอบรม สัมมนา และคอยควบคุมการผลิตด้วย ฝ่ายเลขานุการ มีหน้าที่จัดเตรียมวาระการประชุม จัดบันทึกข้อมูลต่างๆ ของกลุ่ม ตลอดจนการแจ้งข่าวสารและรายงานข้อมูลเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มให้สมาชิกทราบ ฝ่ายจัดซื้อ มีหน้าที่ติดต่อจัดซื้อวัตถุดิบ อุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการผลิต การจัดเตรียมวัตถุดิบเพื่อใช้สำหรับปรุง และจัดเก็บรักษาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ฝ่ายผลิตมีหน้าที่ ดูแลขั้นตอนการผลิตทุกขั้นตอนตั้งแต่การเตรียมวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ตลอดจนการบรรจุกระป๋อง การติดฉลากผลิตภัณฑ์และความเรียบร้อยสมบูรณ์ของผลิตภัณฑ์ จนกระทั่งถึงการจัดส่งให้กับฝ่ายขายเพื่อนำไปจำหน่าย ฝ่ายขายหรือการตลาดมีหน้าที่ ติดต่อประสานงานกับองค์กรหรือร้านค้าต่างๆ เพื่อขยายตลาด และหาช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้า การจัดเตรียมสถานที่จัดแสดงสินค้าเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ฝ่ายการเงินและบัญชี มีหน้าที่ เก็บรักษาเงิน แสดงรายรับรายจ่ายที่ได้จากกิจกรรมต่างๆ ให้สมาชิกทราบ ควบคุมการจ่ายเงินของกลุ่มทั้งในเรื่องการจัดซื้อวัตถุดิบ หรืออุปกรณ์ต่างๆ ที่จะนำมาใช้ในการผลิต ซึ่งในการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิกทุกคนในกลุ่มสามารถทำหน้าที่ทดแทนกันได้ ในแต่ละเดือนจะจัดให้มีการประชุมสมาชิกเพื่อพูดคุยในเรื่องการดำเนินงาน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ทั้งที่เป็นผลิตภัณฑ์ในกลุ่มและต่างกลุ่ม ตลอดจนร่วมระดมความคิดเห็นปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อให้มีคุณภาพดีขึ้น

1.6 ด้านงบประมาณ

งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานกลุ่มนั้นในเบื้องต้นได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตรจำนวน 10,000 บาท สมาชิกกลุ่มสมทบอีก 7,000 บาท และเมื่อได้ตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการจึงได้มีการรวบรวมและลงหุ้นร่วมกันของสมาชิก จำนวนหุ้นละ 50 บาท จำนวน 481 หุ้น รวมเป็นเงิน 24,050 บาท ทำให้กลุ่มมีเงินลงทุนที่จะนำมาใช้หมุนเวียนและบริหารจัดการกลุ่ม ต่อมาได้รับงบประมาณสนับสนุนจากอุตสาหกรรมจังหวัด ซึ่งเข้ามาให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ โดยทางกลุ่มได้นำงบประมาณในส่วนนี้มาใช้ในการขยายงานและจัดซื้ออุปกรณ์ใหม่ๆ เข้ามาใช้ในกลุ่ม นอกจากนี้ ทางกลุ่มได้รับงบประมาณสนับสนุนจากมูลนิธิส่งเสริมพัฒนางานผู้สูงอายุของประเทศแคนาดา เป็นจำนวนเงิน 69,000บาท โดยทางมูลนิธิไม่ได้ให้เป็นเงินสด แต่จะให้นโยบายของการนำสมาชิกไปอบรมและดูงานในสถานที่ต่างๆ เพื่อเป็นการเพิ่มความรู้และประสบการณ์ สำหรับการปันผลให้กับสมาชิกจะอยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน ของทุกปี

1.7 ด้านการตลาด

ตลาดของแกงไตปลานั้นเริ่มแรกได้วางจำหน่ายภายในท้องถิ่น จากนั้นเมื่อเป็นที่รู้จักของลูกค้าด้วยวิธีการบอกต่อๆ กันไป จึงส่งผลให้แกงไตปลาของกลุ่มเริ่มติดตลาด ปัจจุบันจึงเริ่มมีผู้แทนหรือตัวแทนจำหน่ายเข้ามาติดต่อไปวางจำหน่ายทั่วประเทศ ได้แก่ บริษัทเลมอนฟาร์มจำกัด และบริษัทฟูดแลนด์ จำกัด เป็นต้น อีกทั้ง มีตัวแทนจำหน่ายในจังหวัด เช่น ร้าน 12 นักษัตริย์ ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมือง เป็นต้น และมีพ่อค้าคนกลางในอำเภอต่างๆ เช่น อำเภอทุ่งสง อำเภอปากพนัง อำเภอสิชล เป็นต้น เข้ามารับซื้อที่กลุ่มเพื่อไปจำหน่ายที่ร้านค้าของตน บางครั้งจะมีลูกค้าประจำและลูกค้าจรมาซื้อที่กลุ่ม และทางกลุ่มได้ใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์แกงไตปลา และผลิตภัณฑ์อื่นๆ ของกลุ่มผ่านทางเว็บไซต์ของจังหวัดอีกด้วย และหากมีการสั่งซื้อทางกลุ่มก็จะจัดการส่งไปให้ทางไปรษณีย์ อีกทั้ง การไปแสดงผลงานผลิตภัณฑ์ไม่ว่าจะเป็นงานแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เช่น ที่เมืองทองธานี ศูนย์ประชุมสิริกิตต์ หรืองานประจำปีที่จังหวัดต่างๆ จัดขึ้น ทางกลุ่มจะส่งสมาชิกไปร่วมแสดงสินค้าด้วยอย่างสม่ำเสมอ และทุกครั้งที่ไปจะนำนามบัตรและแผ่นพับไปแจกให้กับลูกค้า เพื่อเป็นการขยายตลาดและแนะนำผลิตภัณฑ์ให้ลูกค้ารู้จัก

นอกจากนี้ ได้ประชาสัมพันธ์ผ่านทางรายการหรือหนังสือพิมพ์ที่เข้ามาสัมภาษณ์อีกทางด้วย เช่น รายการบ้านเลขที่ 5 และการได้ลงในคอลัมน์ต่างๆ ของหนังสือพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ข่าวสด เป็นต้น ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ลูกค้ารู้จักผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มมากขึ้น

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า การทำผลิตภัณฑ์เริ่มต้นจากการได้รับคำชักชวนจากอาจารย์ รัตมี บุณณมี จนกระทั่งได้เข้ามาเรียนรู้งานและกรรมวิธีการทำผลิตภัณฑ์จนเกิดความชำนาญ ประกอบกับเดิมนั้นเคยรับราชการในตำแหน่งพัฒนากรชุมชน ทำให้มีความรู้ในเรื่องของการบริหารจัดการ จึงได้เข้ามาช่วยเหลือและส่งเสริมกลุ่มในด้านนี้ ในชีวิตประจำวันได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกับสมาชิกในกลุ่มอย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับข่าวสารความเคลื่อนไหวของกลุ่มผลิตภัณฑ์ด้านอาหาร รวมทั้งการได้ไปอบรมและประชุมที่ทางหน่วยงานราชการจัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบบรรจุภัณฑ์ รูปแบบผลิตภัณฑ์ และอบรมการดำเนินการขอ อย. ที่สาธารณสุขจังหวัด เป็นต้น ทั้งนี้ทุกครั้งที่เข้าร่วมอบรมไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไรก็ตามจะนำข้อมูลความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดให้สมาชิกในกลุ่มเสมอๆ และการที่ได้พูดคุยกับเพื่อนๆ ต่างผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเทคนิค วิธีการดำเนินงานของกลุ่ม การจัดหาตลาด ตลอดจนปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาที่กลุ่มนั้นๆ ประสบ เพื่อรวบรวมมาเป็นข้อมูลในการบริหารงานกลุ่ม ประกอบกับการที่เป็นคนรักการอ่านซึ่งชอบอ่านหนังสือทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็น หนังสือพิมพ์ วารสาร เอกสารต่างๆ และหนังสือธรรมะ โดยข้อมูลที่ได้จากหนังสือพวกนี้ทำให้เป็นคนทันเหตุการณ์ได้รับรู้ความเคลื่อนไหวของสังคม ซึ่งข้อมูลที่ได้มาเหล่านี้สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทั้งในเรื่องสมาชิกและผลิตภัณฑ์กลุ่มได้

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า การทำผลิตภัณฑ์นั้นเริ่มเรียนรู้มาจากคุณยายและคุณแม่ เนื่องจากในครอบครัวนั้นชอบทำอาหารรับประทานกันเอง แกงไตปลาเป็นอาหารประจำที่รับประทานกันเกือบทุกมื้อ การได้เห็นการทำบ่อยๆ จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ จดจำเคล็ดลับและเทคนิคในการปรุงไว้ ประกอบกับการเป็นอาจารย์สอนสาขาเคมีในวิทยาลัยอาชีวศึกษา การสั่งสมประสบการณ์จากการทดลองทำ และการสอนนักเรียนนักศึกษาจึงทำให้เกิดความชำนาญ อีกทั้ง การได้อ่านตำราทำอาหารตำรับต่างๆ จนได้คิดค้นและรวบรวมสูตรเป็นของตนเอง ในชีวิตประจำวันไม่ค่อยได้ออกไปพบปะพูดคุยกับใครมากนัก เนื่องจากติดปัญหาเรื่องสุขภาพ ส่วนใหญ่หากมีเวลาว่างจะอ่านหนังสือพิมพ์ วารสาร และหนังสือประเภทตำราอาหาร ซึ่งจะคอยติดตามเนื้อหาในด้านรูปแบบของผลิตภัณฑ์ การออกแบบตราสินค้าและฉลากผลิตภัณฑ์ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และติดตามข่าวสารบ้านเมืองจากโทรทัศน์เป็นประจำทุกวัน นอกจากนี้ ได้พูดคุยและแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกที่ได้ไปออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์ เกี่ยวกับเรื่องราวที่ไปพบเห็น ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ได้รับฟังข่าวสารใหม่ๆ อย่างสม่ำเสมอ และได้แลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่เข้ามาเยี่ยมชมงานที่กลุ่มอีกทางหนึ่งด้วย

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศ คือ ไม่มีเวลาไปใช้แหล่งข้อมูล เนื่องจากในแต่ละวันต้องทำงานประจำอยู่ที่กลุ่ม และมีผู้เข้ามาเยี่ยมชมหรือขอความรู้เกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มเกือบทุกวัน ต้องคอยอำนวยความสะดวกและบรรยายรายละเอียดให้แก่ผู้เข้ามาเยี่ยมชม นอกจากนี้ จะต้องเข้าร่วมประชุมและอบรมที่ทางจังหวัดจัดขึ้น ส่งผลให้เวลาในแต่ละวันหมดไปกับเรื่องเหล่านี้ อีกทั้ง ข้อมูลที่ได้รับไม่ว่าจะมีผู้เข้ามาให้ความรู้ที่กลุ่ม หรือได้รับมาจากการประชุมหรืออบรมก็ตาม ข้อมูลที่ได้ส่วนใหญ่ค่อนข้างเก่าล้าสมัยไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์ และปัญหาในเรื่องของการสื่อสารที่เข้าใจไม่ตรงกันก็มักจะสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเสมอๆ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศคือ ไม่สามารถ

ไปใช้แหล่งสารสนเทศได้เนื่องจากติดปัญหาด้านสุขภาพ ประกอบกับข้อมูลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เกิดจากภูมิปัญญา และการทดลองทำผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง ดังนั้น ข้อมูลในส่วนนี้จึงไม่จำเป็นมากนัก บางครั้งมีผู้เข้ามาให้ข้อมูลความรู้ที่กลุ่ม แต่ผู้ที่เข้ามาให้ข้อมูลนั้นมีความรู้ในเรื่องที่มาถ่ายทอดไม่ลึกซึ้ง เมื่อทางกลุ่มนำความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ผลที่ได้รับคือ ข้อมูลที่ได้มานั้นนำมาใช้ประโยชน์ไม่ได้ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เกิดความเสียหาย ซึ่งทำให้สิ้นเปลืองในเรื่องของค่าใช้จ่าย

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการจะนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลในด้านแหล่งเงินทุน เพราะทางกลุ่มต้องการขยายโรงงานให้อยู่ในลักษณะอุตสาหกรรมขนาดย่อม เนื่องจากโรงงานที่ใช้ในการผลิตปัจจุบันใช้บ้านพักอาศัยของอาจารย์รัศมี บุณณมี รองประธาน และข้อมูลในด้านการบรรจุภัณฑ์หรือรูปลักษณะผลิตภัณฑ์ เช่น วิธีการจัดกระเช้า หรือกระบวนการออกแบบกล่องบรรจุภัณฑ์ในลักษณะของขวดของฝาก เป็นต้น และต้องการให้หน่วยงานราชการเข้ามาสนับสนุนในด้านการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ปัจจุบันนี้เงินที่ใช้หมุนเวียนในกลุ่มมีจำนวนไม่เพียงพอจึงอยากได้แหล่งเงินทุนที่จะเข้ามาสนับสนุนในส่วนนี้ และต้องการข้อมูลความรู้ด้านการตลาดเพื่อจะได้กระจายผลิตภัณฑ์ไปยังพื้นที่ต่างๆ ให้มากกว่านี้ เช่น ต้องการให้ผลิตภัณฑ์ไปวางขายในสหกรณ์ร้านค้าของหน่วยงานราชการ โรงเรียน โรงพยาบาล เป็นต้น หรือการขายฝากกับกลุ่มแม่บ้านต่างๆ หรือตามสถานีส่งต่างๆ ทั่วประเทศ จะได้กระจายสินค้าและเจาะตลาดให้กว้างขึ้น

ผลิตภัณฑ์พริกป่น ตาบลดคลองกระป๋อง

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

การก่อตั้งกลุ่มครั้งแรกนั้นเริ่มจากการทำผลิตภัณฑ์เต้าเจี้ยว โดยผู้ทำส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งมีสมาชิกจำนวน 18 คน จากนั้นเมื่อเห็นว่าการทำเต้าเจี้ยวไม่ได้ผลจึงเปลี่ยนไปทำแฮมพู โดยมีเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตรเป็นผู้เข้ามาสอนวิธีการทำให้ แต่ในตอนนั้นตลาดไม่ตอบรับเท่าที่ควร ประกอบกับในท้องถิ่นชาวบ้านมีการทำสวนพริกกันเป็นจำนวนมาก แต่ราคาผลผลิตตกต่ำชาวบ้านเดือดร้อนกันไปทั่ว และสมาชิกในกลุ่มจำนวนหนึ่งก็มีสวนพริกด้วยเช่นกัน เพื่อเป็นการแก้ปัญหาเบื้องต้นทางกลุ่มจึงนำเงินทุนที่เหลือมารับซื้อพริกของชาวบ้านเอาไว้ และนำพริกมาตากและป่นแห้ง ในช่วงแรกต้องไปจ้างป่น เนื่องจากไม่มีเครื่องมือ ต่อมาเริ่มจำหน่ายได้ดีขึ้นแต่ด้วยปัญหาเรื่องเครื่องป่น สมาชิกจึงได้หยุดทำพริกป่นแล้วหันมาทำกล้วยฉาบอีกประมาณ 2 ปี จากนั้นเมื่อได้กำไรจึงคิดที่จะนำเงินส่วนนั้นกลับมาซื้อเครื่องป่นพริก เพื่อลงมือทำผลิตภัณฑ์พริกป่นอีกครั้ง ซึ่งการทำพริกป่นนี้ทำกันเป็นอาชีพเสริมหลังจากที่ว่างเว้นจากฤดูกาลทำนาหรือไร่นาสวนผสม โดยการทำในช่วงแรกนั้นประสบปัญหาในเรื่องของความรู้กรรมวิธีการทำคือ นำทุกส่วนของพริกป่นใส่รวมกันส่งผลให้เกิดเชื้อราและสินค้าโดนตีกลับ จึงได้มาร่วมกันคิดที่จะแก้ไขปัญหา โดยการสอบถามและไปดูงานในกลุ่มต่างๆ จึงได้ความรู้ในการคัดเลือกส่วนพริกที่จะนำมาใช้และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เรื่อยมาจนปัจจุบัน

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

ในการทำผลิตภัณฑ์พริกป่นนั้นได้เรียนรู้และจดจำเทคนิค และเคล็ดลับมาจากบรรพบุรุษ เช่น การคัดเลือกพันธุ์พริกที่จะนำมาใช้ปลูกต้องใช้พริกพันธุ์จินดา เพราะจะได้ดอกพริกที่มีสีแดงสด ไม่ชืดเหลือง และมีความทนทานต่อโรคต่างๆ ได้ดี และการเก็บรักษาพริกโดยการเก็บไว้ในโถง หรือที่ชาวบ้านในท้องถิ่น

และจะมีการนัดประชุมสมาชิกกลุ่มทุกวันที่ 5 ของเดือน อีกทั้ง ได้รวมกิจกรรมหลาย ๆ อย่างในวันเดียวกันด้วย เช่น การนัดพบเกี่ยวกับกิจกรรมร้านค้าชุมชน ธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น เพื่อให้ชาวบ้านในท้องถิ่นไปพบปะพูดคุยกัน และในแต่ละปีได้จัดให้มีการปันผลให้กับสมาชิกที่ลงทุนโดยจัดแบ่งให้ 30% ของผลกำไร และส่วนที่เหลือจะเก็บไว้เป็นทุนหมุนเวียนในกลุ่ม

1.6 ด้านงบประมาณ

งบประมาณที่ใช้ในการหมุนเวียนในกลุ่มนั้น ส่วนใหญ่มาจากการลงทุนของสมาชิก โดยกำหนดให้ลงทุนขั้นต่ำคนละ 100 บาท และได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและองค์กรเอกชน ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร สถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย จังหวัดนครศรีธรรมราช (อสมท.) เกี่ยวกับอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการผลิต และมูลนิธิส่งเสริมพัฒนางานผู้สูงอายุของประเทศแคนาดา ใช้งบประมาณสนับสนุนในลักษณะของการให้สมาชิกไปดูงานกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมอาชีพต่างๆ ใน 22 จังหวัดที่มูลนิธิให้การสนับสนุน อีกทั้ง ส่งสมาชิกไปอบรมในเรื่องของการจัดทำบัญชีกลุ่มอีกด้วย

1.7 ด้านการตลาด

การดำเนินงานด้านการตลาดนั้นเริ่มจากการพูดคุย สอบถาม กับกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ และการแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์กันและกัน เช่น เอาฟริกไปแลกกับกลุ่มน้ำปลาในอำเภอขนอม เป็นต้น และเมื่อไปประชุมก็จะนำผลิตภัณฑ์ฟริกไปเสนอด้วยทุกครั้ง จากการได้พูดคุยและประชาสัมพันธ์เรื่อยมาจนทำให้เกิดเครือข่ายกลุ่มแม่บ้าน และเครือข่ายของกองทุนเพื่อสังคม (ZIF) กองทุนร้านค้าชุมชนหรือสินค้านักค้าชุมชน ทำให้ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มมีตลาดจำหน่ายกว้างขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ จังหวัดสงขลา ภูเก็ต ชัยนาท และกรุงเทพมหานครที่วังสวนจิตรลดา เป็นต้น และการส่งออกต่างประเทศได้แก่ มาเลเซีย และแคนาดา เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกค้าประจำที่สั่งซื้อเข้ามาที่กลุ่ม นอกจากนี้ การไปออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์ในงานต่างๆ ที่หน่วยงานราชการจัดขึ้น ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้มีตลาดจำหน่ายที่กว้างขึ้น

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานพบว่า ข้อมูลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์นั้นได้เรียนรู้มาจากบรรพบุรุษ และจากการสังเกต จนสามารถจดจำเทคนิคและวิธีการทำ มาผนวกกับประสบการณ์ของตนเอง จากการสอบถามแลกเปลี่ยนกับสมาชิกกลุ่ม และการเข้าไปขอคำแนะนำจากเกษตรอำเภอ เกี่ยวกับความรู้ในการทำ จนทำให้เกิดความชำนาญ อีกทั้ง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้เข้ามาให้ความรู้ในเรื่องวิธีการป้องกัน การรักษาความสะอาดในการทำ และวิธีการดูแลสุขภาพของสมาชิก เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ นอกจากนี้ครอบครัวมีส่วนสำคัญมากในการส่งเสริมและเป็นที่ยอมรับ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบริหารงานกลุ่ม การจัดทำบัญชี การออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เป็นต้น สำหรับการค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมนั้นไม่ค่อยมี เนื่องจากอ่านหนังสือไม่ออก จะใช้วิธีการฟังวิทยุและติดตามข่าวสารจากโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการทำงานจะได้มาจากการอบรม การเข้าร่วมประชุม การไปดูงานจากกลุ่มผลิตภัณฑ์และหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น โดยทุกครั้งที่ไปจะนำความรู้ที่ไปมาเผยแพร่ให้กับสมาชิกและคนในท้องถิ่นรับรู้เสมอๆ ในลักษณะของการเผยแพร่ผ่านทางหอกระจายข่าว ซึ่งจะเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเองในช่วงเช้าของทุกวัน หากวันใดติดภาระกิจก็มีจะสามี่ช่วยทำหน้าที่แทน

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ในการทำผลิตภัณฑ์นั้นได้ใช้วิธีการลองผิดลองถูกด้วยตนเอง และทดลองทำเรื่อยมาจนรู้เทคนิค และวิธีการทำ โดยในการทำนั้นได้แลกเปลี่ยนความรู้และพูดคุยกับสมาชิกบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกใหม่ เกี่ยวกับเทคนิคและเคล็ดลับในการทำ นอกจากนี้ ในชีวิตประจำวันได้ฟังข่าวสารเกี่ยวกับความรู้ใหม่ๆ และความก้าวหน้าของกลุ่มจากหอกระจายข่าว

ซึ่งจะฟังในทุกๆ เช้า และเช้าวัดอย่างสม่ำเสมอในทุกวันพระเพื่อเข้าไปสนทนาธรรมกับพระและพูดคุยกับเพื่อนๆ ผู้สูงอายุด้วยกัน อีกทั้ง ได้ติดตามข่าวจากโทรทัศน์โดยเฉพาะรายการเกี่ยวกับอาชีพ เพื่อดูว่ากลุ่มผลิตภัณฑ์ของจังหวัดอื่นๆ ได้พัฒนาไปอย่างไรบ้างและมีอะไรใหม่ๆ ที่สามารถจะนำมาใช้กับกลุ่มได้บ้าง

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศเกิดจากการอ่านหนังสือไม่ออก ทำให้ไม่สามารถที่จะเข้าไปใช้ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ต้องฟังข่าวสารจากผู้อื่นหรือสื่ออื่นๆ ซึ่งทำให้เสียโอกาสที่จะรู้ในเรื่องที่สนใจไปบ้าง และส่งผลให้ข้อมูลที่ได้รับไม่ทันกับเวลาที่ต้องการนำมาใช้

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศคือ ไม่มีผู้รู้จริงในเรื่องของผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มทำอยู่ ต้องใช้วิธีการทดลองด้วยตนเอง ส่งผลให้การพัฒนางานกลุ่มเป็นไปอย่างช้าๆ ประกอบกับปัญหาในเรื่องของภาษาที่ใช้ในการสื่อสารที่เข้าใจไม่ตรงกันกับผู้ที่เข้ามาให้ความรู้ ทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน อีกทั้ง จากการที่กลุ่มอยู่ห่างไกล และไม่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน จึงทำให้ไม่มีแหล่งที่จะไปใช้ค้นคว้าหรืออ่านหนังสือพิมพ์ ทำให้พลาดโอกาสในการติดตามข่าวสารใหม่ๆ

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลในเรื่องแหล่งเงินทุนที่ให้การสนับสนุนโดยไม่คิดดอกเบี้ย เพราะทางกลุ่มต้องการนำมาเป็นทุนหมุนเวียนในการจัดหาวัตถุดิบ เพื่อใช้ในการผลิตและจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทางกลุ่มขาดอยู่ เช่น เครื่องบรรจุภัณฑ์แบบสูญญากาศ เครื่องล้างฟริก สารกันความชื้น เป็นต้น ซึ่งหากทางกลุ่มได้รับการสนับสนุนในส่วนนี้ก็จะส่งผลให้กลุ่มเติบโตขึ้นสามารถที่จะขยายกำลังการผลิต ทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น ตลอดจนในเรื่องของการขยายโรงเรือนและสถานที่สำหรับบรรจุภัณฑ์ เนื่องจากทางกลุ่มไม่มีสถานที่สำหรับการบรรจุภัณฑ์ที่มีดัดจริต ดังนั้น จึงอยากให้หน่วยงานราชการเข้ามาให้การสนับสนุนในส่วนนี้

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลในเรื่องของเทคโนโลยีที่จะเข้ามาช่วยในการผลิต ต้องการทราบเกี่ยวกับแหล่งจัดจำหน่ายและราคาอุปกรณ์เหล่านั้น เช่น เครื่องล้างฟริก เพราะปัจจุบันใช้แรงงานสมาชิกทำให้เกิดอาการแสบร้อนมือมากใช้ถุงมือป้องกันก็ไม่ดีขึ้น อีกทั้ง ต้องการเครื่องมือที่ใช้ในการคั่วฟริก เพราะในการคั่วฟริกนั้นกลิ่นอายของความเผ็ดร้อนเข้าตาเกิดผลกระทบต่อสุขภาพตาเป็นอย่างมาก จึงอยากได้เทคโนโลยีใหม่เหล่านี้มาใช้ ตลอดจนอยากให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นการขยายตลาดให้ลูกค้ารู้จักผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมากขึ้น

ผลิตภัณฑ์จากกระจูด ตำบลนางหลง

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

งานหัตถกรรมจักสานเสื่อกระจูดนี้ชาวบ้านบ้านโคกทรง ตำบลนางหลง ได้ทำติดต่อกันมานานเกือบ 20 ปี โดยส่วนใหญ่จะทำกันเป็นอาชีพเสริม เมื่อว่างเว้นจากฤดูกาลทำนา รูปแบบที่ทำคือ การนำต้นกระจูดมาสานเป็นเสื่อ กระสอบ และทำเป็นภาชนะใส่ของต่างๆ แต่ตลาดของเสื่อกระจูดไม่กว้างขวางมากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นลูกค้าในท้องถิ่นหรือลูกค้าในจังหวัดเท่านั้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2526 ได้มีโครงการพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการทำผลิตภัณฑ์เสื่อกระจูด และมีพระประสงค์ที่จะอนุรักษ์งานหัตถกรรมเก่าแก่นี้เอาไว้จึงได้ทรงสนับสนุน แต่การทำในตอนนั้นจะอยู่ในลักษณะต่างคนต่างทำหรือผลิตกันเฉพาะในครอบครัวเท่านั้น ทำบ้างหยุดบ้างแล้วแต่ความพึงพอใจของผู้ทำ และผู้ที่จักสานส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุ ผลิตภัณฑ์ก็ยังไม่เป็นที่รู้จักของท้องตลาด ต่อมาในปี พ.ศ. 2543

การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอชะอวดได้เข้ามาให้การสนับสนุนอาชีพการทำผลิตภัณฑ์เสื่อกระจูด ได้ส่งเสริมและช่วยเหลือให้ชาวบ้านรวมกลุ่มขึ้นเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2543 ครั้งแรกมีสมาชิก 18 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ในการจักสานเสื่อกระจูดเป็นพื้นเดิมอยู่แล้ว แต่ไม่มีความรู้ในการแปรรูปให้เป็นรูปแบบต่างๆ ประกอบกับตลาดของเสื่อกระจูดเริ่มอึมครึม เนื่องจากมีผู้นิยมใช้น้อยลง ทำให้ทางกลุ่มเกิดปัญหาคือ เมื่อผลิตเสื่อออกมาแล้วขายไม่ได้ ทางกลุ่มจึงได้ติดต่อประสานงานกับการศึกษานอกโรงเรียนอีกครั้ง เพื่อขออาจารย์หรือผู้ที่มีความรู้เข้ามาสอนเกี่ยวกับวิธีการแปรรูปเสื่อกระจูด จากนั้นจึงได้มีอาจารย์จากวิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช ได้เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยแปรรูปเป็นกระเป๋าแบบต่างๆ ที่ใส่ของจดหมาย ที่รองจาน ตะกร้า และภาชนะใส่ของ เป็นต้น ทำให้ผลิตภัณฑ์ได้รับความนิยมของลูกค้าในท้องตลาด จนทำให้ผลิตไม่ทันกับความต้องการ จึงได้ชักชวนและเปิดรับสมาชิกเพิ่มขึ้นจนปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 63 คน ซึ่งมีทั้งสมาชิกที่ทำเป็นอาชีพหลักและสมาชิกบางคนก็ทำเป็นอาชีพเสริม

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

การทำผลิตภัณฑ์จากกระจูดนั้นได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากบรรพบุรุษ ตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตายายและทำสืบทอดกันเรื่อยมา ทำให้ชาวบ้านในท้องถิ่นทุกครอบครัวจักสานเสื่อกระจูดเป็นกันทุกคน จากการที่ได้เห็นการทำจนเกิดความซึมซับ ผนวกกับการบอกเล่า และการสอนจนได้รู้เทคนิคและวิธีการทำ ส่งผลให้คนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านมีความรู้ในเรื่อง การจักสานเสื่อกระจูดเป็นพื้นฐานในการทำเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็น ความรู้ในเลือกการคัดเลือกกระจูด จนกระทั่งลวดลายในการจักสาน วัตถุดิบที่ใช้ในการทำนั้นคัดเลือกตามชนิดของผลิตภัณฑ์ เช่น ถ้าหากจะนำมาจักสานเป็นกระเป๋า ต้องเลือกกระจูดเส้นเล็ก เพื่อให้เกิดความละเอียด ในเนื้องาน ถ้าหากจักสานเป็นเสื่อกระจูด ต้องใช้กระจูดเส้นใหญ่เพราะจะมีความคงทนมากกว่า กระจูดที่จะนำมาใช้จักสานต้องมีความแก่กำลังพอดี หากอ่อนตัวจนเกินไปจะทำให้ความคงทนในการใช้งานลดลงและยากต่อการจักสาน ซึ่งสังเกตได้โดยการจับถ้าไม่นิ่มมือก็นำมาใช้จักสานได้ โดยทั่วไปต้นกระจูดที่จัดจำหน่ายจะมี 2 รูปแบบคือ กระจูดสด เป็นกระจูดที่ต้องนำมาหมักหรือแช่โคลนก่อนจึงจะนำไปใช้ได้ และกระจูดที่ผ่านการหมักโคลนแล้ว ซึ่งกระจูดแบบนี้สามารถนำมาฝัดแล้วใช้จักสานได้เลย ส่วนแหล่งวัตถุดิบนั้นทางกลุ่มได้สั่งซื้อต้นกระจูดจากตำบลเคร็ง ซึ่งจะมีชาวบ้านในระแวกนั้นเก็บมาขายโดยจะต้องไปสั่งจองเอาไว้ล่วงหน้า ซึ่งทางกลุ่มจะกำหนดขนาดและจำนวนที่ต้องการไปให้ ส่วนราคาของกระจูดนั้นจะไม่เท่ากันโดยทั่วไปกระจูดเส้นเล็กจะมีราคาแพงกว่า

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

ทางกลุ่มยึดรูปแบบที่อาจารย์ทวี พลายด้วง อาจารย์จากวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นผู้ที่เข้ามาถ่ายทอดความรู้ในการทำ อีกทั้ง สมาชิกผู้จักสานและสมาชิกที่ทำหน้าที่แปรรูปได้ช่วยกันคิดรูปแบบใหม่ๆ ขึ้นมา โดยศึกษาจากหนังสือ วารสาร และจากการสังเกตการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ แล้วนำมาเลียนแบบและดัดแปลงให้เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม นอกจากนี้ มีลูกค้านำแบบที่ต้องการมาสั่งทำที่กลุ่มด้วย ซึ่งปัจจุบันไม่ว่าลูกค้าต้องการแบบใด ทางกลุ่มสามารถทำได้ทุกรูปแบบ โดยลูกค้าต้องกำหนดรูปแบบ ขนาด ความสูงความกว้างมาให้ชัดเจน ผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มมีอยู่ 2 รูปแบบคือ ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป ได้แก่ กระเป๋า ที่รองจาน ที่ใส่ของหรือตะกร้า ที่ใส่ของจดหมาย เป็นต้น อีกรูปแบบหนึ่งคือ ผลิตภัณฑ์กระจูดจักสานธรรมดาไม่มีการตกแต่ง ลูกค้าส่วนมากจะสั่งให้จักสานเป็นรูปทรงต่างๆ แล้วนำไปแปรรูปอีกครั้ง

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

ปัจจุบันทางกลุ่มได้มีการปรับปรุงเรื่องสีย้อม เพราะก่อนหน้านั้นจะมีปัญหาในเรื่องของการ

หลุดลอกของสี ซึ่งสมาชิกทางกลุ่มได้ช่วยกันคิดและสอบถามเคล็ดลับและเทคนิคต่างๆ จากคนเก่าแก่ในท้องถิ่น เช่น การทำให้กระจุกอยู่ตัวไม่นิ่มหรือแข็งจนเกินไปเมื่อนำไปจักสาน โดยการนำกระจุกไปแช่หรือหมักในน้ำโคลน หรือวิธีการย้อมสีกระจุก ให้ผสมน้ำมะนาวหรือน้ำมะขามลงไปในส่วนที่ย้อม จะทำให้สีเข้มหรือจับตัวเข้าไปในเนื้อของกระจุก และทำให้สีย้อมติดทนนาน เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นภูมิปัญญาที่ได้รับถ่ายทอดกันมา สำหรับการจักสานนั้นได้มีการคิดขนาดของกระจุกที่จะนำมาใช้ให้เหมาะกับชนิดของผลิตภัณฑ์ที่ทำ นอกจากนี้ ได้มีการพัฒนาฝีมือสมาชิกผู้ผลิตอยู่เสมอๆ และเน้นความประณีตสวยงาม ความละเอียดในฝีมือผู้จักสานเป็นสำคัญ โดยทั่วไปลักษณะงานที่ออกมาจะเป็นตัวควบคุมคุณภาพอยู่ในตัว กล่าวคือ ถ้างานออกมาดี ฝีมือประณีต ผลิตภัณฑ์ก็สามารถจำหน่ายได้ราคาดี ด้วยวิธีการนี้จะเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกต้องพัฒนาฝีมืออย่างต่อเนื่อง

1.4 ด้านเทคโนโลยี

โดยส่วนใหญ่ขั้นตอนในการจักสานจะทำด้วยมือทั้งหมด ยกเว้นขั้นตอนของการประดิษฐ์ ตกแต่ง เช่น การใส่สายสะพายของกระเป๋า การบุผ้าซับในกระเป๋า การเข้ารูปที่รองจาน เป็นต้น ต้องนำจักรอุตสาหกรรมเข้ามาช่วยในการตัดเย็บ เพื่อให้เกิดความสวยงามและความคงทนแข็งแรง

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

การดำเนินงานด้านการบริหารนั้นแบ่งตามหน้าที่การทำงานเป็นหลัก โดยแบ่งเป็น 3 ฝ่ายใหญ่ๆ คือ สมาชิกที่จักสานงานอยู่ที่บ้านมีหน้าที่ จักสานกระจุกเป็นรูปทรงต่างๆ เช่น สี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม การขึ้นรูปกระเป๋า เป็นต้น ส่วนสมาชิกฝ่ายแปรรูปผลิตภัณฑ์จะเป็นผู้ที่เข้ามาทำงานประจำที่กลุ่ม มีหน้าที่แปรรูปกระจุกที่จักสานเรียบร้อยแล้วนำมาตกแต่งติดสายสะพาย บุผ้าซับในกระเป๋า ประกอบ และเข้ารูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ ตลอดจนการตกแต่ง เป็นต้น ตลอดจนทำบัญชีรายรับรายจ่าย และบัญชีสมาชิกของกลุ่ม ส่วนฝ่ายตลาดมีหน้าที่ ออกไปจำหน่ายผลิตภัณฑ์โดยทางกลุ่มจะคิดราคาส่งให้ส่วนราคาขายฝ่ายตลาดจะเป็นผู้กำหนดเอง ซึ่งการทำงานทั้งหมดจะมีประธานกลุ่มเป็นผู้ประสานงานกับทุกฝ่าย อีกทั้ง เป็นผู้ที่จัดหาวัตถุดิบ และประชาสัมพันธ์ข้อมูลของทางกลุ่มด้วย และจะมีการประชุมกลุ่มกันทุกๆ วันที่ 10 ของเดือน สำหรับการจัดแบ่งรายได้จะแบ่งกันหลังจากที่ฝ่ายตลาดกลับมาจากการจำหน่ายสินค้าในครั้งนั้นๆ เสร็จเรียบร้อยแล้ว นอกจากนี้ แล้วทางกลุ่มได้จัดทำให้สมาชิกมีการออมเงินในรูปแบบกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งแล้วแต่กำลังทรัพย์ของสมาชิกแต่ละคนไม่มีการบังคับ ใครจะออมเงินในแต่ละเดือนจำนวนเท่าใดก็ได้ และในการส่งผลิตภัณฑ์ของสมาชิกแต่ละคน ทางกลุ่มจะมีบัญชีจัดเก็บเอาไว้ เมื่อสิ้นปีหากผลิตภัณฑ์ของสมาชิกคนใดมียอดขายมากที่สุด ทางกลุ่มจะเฉลี่ยยอดขายหรือเป็นโบนัสให้ 1 % ด้วย

1.6 ด้านงบประมาณ

ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากการศึกษาออกโรงเรียนเป็นวัสดุที่จะนำมาใช้ ได้แก่ สีย้อมกระจุก เป็นจำนวน 3,000 บาท จากนั้นเมื่อรวมกลุ่มแล้วจึงเขียนโครงการเสนอต่อกองทุนชุมชนเพื่อสังคม (ZIF) และได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกองทุน เพื่อขอของบประมาณสนับสนุนเรื่องการศึกษาดูงานการทำผลิตภัณฑ์ และขอจัดซื้ออุปกรณ์ที่จะใช้ทำผลิตภัณฑ์จำนวน 60,000 บาท ต่อมาเมื่อทางกองทุนลงมาประเมินผล ทางกลุ่มก็ได้รับการส่งเสริมและได้รับงบประมาณเพิ่มเติมอีก 570,000 บาท เพื่อนำมาใช้ในการสร้างโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ของท้องถิ่น อีกทั้ง ทางพัฒนาชุมชนได้เข้ามาสนับสนุนในเรื่องของการให้จักรเย็บผ้าอุตสาหกรรมอีก 2 ตัว พร้อมด้วยสีย้อมกระจุก เมื่อเริ่มทำผลิตภัณฑ์ทางกลุ่มเห็นว่าสมาชิกยังขาดความรู้ในด้านการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ จึงได้เขียนโครงการของบประมาณสนับสนุนไปยังองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จำนวน 7,000 บาท เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายให้กับวิทยากรที่จะเข้ามาแนะนำหรือสอนในเรื่องของการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ จนกระทั่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเริ่มเป็นรูปเป็นร่างและเป็นที่รู้จักของลูกค้าจึงเริ่มมีรายได้ ทางกลุ่มจึงได้นำเงินในส่วนนี้มาใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการจัดซื้อวัตถุดิบและอุปกรณ์ต่างๆ ต่อไป

1.7 ด้านการตลาด

ทางกลุ่มใช้วิธีในการหาตลาดโดยการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูล โดยการแจกจ่ายแผ่นพับให้ลูกค้า และได้จัดทำนามบัตรของกลุ่มเพื่อให้เกิดความสะดวกในการสั่งซื้อสินค้า นอกจากนี้ หากมีการจัดงานไม่ว่าจะเป็นของหน่วยงานใด ทางกลุ่มจะเข้าไปร่วมงานและออกร้านแสดงผลผลิตภัณฑ์ด้วยทุกครั้ง แต่โดยทั่วไปหน่วยงานราชการจะเป็นผู้จ้างชาวสารมาให้ที่กลุ่ม ซึ่งทางกลุ่มจะเลือกไปแสดงผลงานหรือออกร้านในงานที่ไม่ต้องมีการเสียค่าใช้จ่ายด้านสถานที่ เนื่องจากงบประมาณในส่วนนี้มีจำกัด และได้ประชาสัมพันธ์ข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ของจังหวัด ตลอดจนปัจจุบันกลุ่มได้เข้าร่วมอยู่ในเครือข่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีการพึ่งพาอาศัยกัน กลุ่มใดที่ไปออกร้านแสดงผลผลิตภัณฑ์ก็จะนำสินค้าของกลุ่มเครือข่ายติดไปด้วยเป็นลักษณะของการฝากขาย ซึ่งก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ลูกค้ารู้จักผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมากขึ้นและเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายอีกด้วย

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่นำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ได้มาจากประสบการณ์การที่เป็นผู้ใหญ่บ้านมากกว่า 20 ปี จึงมีความรู้ในด้านการบริหารและจัดการ ประกอบกับมีอาชีพเสริมคือ การทำการเกษตรจึงทำให้มีความรู้ในเรื่องของคัดเลือกพันธุ์พืชเป็นอย่างดี ในด้านการทำผลิตภัณฑ์ได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกับสมาชิก เกี่ยวกับขั้นตอนการทำและรูปแบบของผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากไม่มีความรู้ในเรื่องของการจักสาน แต่ได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากการที่มีอาจารย์วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช เข้ามาให้ความรู้เรื่องของการแปรรูปผลิตภัณฑ์ อีกทั้ง ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในท้องถิ่นอื่นๆ เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นและการทำผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ จะมีเจ้าหน้าที่และหน่วยงานราชการ เช่น พัฒนาการชุมชนเกษตรอำเภอ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานและการบริหารงานกลุ่มการทำผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ และในเรื่องของการตลาด เป็นต้น และปัจจุบันบริษัทยูไนแคลจำกัด ได้ร่วมกับอุตสาหกรรมภาคใต้ ได้เข้ามาต่อยอดและให้ความรู้เสริมเกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์กระจุ๊ดอีกด้วย และจากการได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกับลูกค้า เมื่อครั้งที่ไปออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ซึ่งในชีวิตประจำวันได้ติดตามข่าวสารทุกวัน ไม่ว่าจะเป็นการฟังข่าวสารท้องถิ่นจากศูนย์กระจายข่าวของหมู่บ้าน อ่านหนังสือและคู่มือที่ได้รับมาจากการไปอบรมในเรื่องต่างๆ หรือการเข้าไปขอความรู้กับทางสาธารณสุข เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพของสมาชิกในกลุ่มอันเกิดจากการทำผลิตภัณฑ์ และได้ติดตามดูข่าวจากโทรทัศน์และอ่านหนังสือพิมพ์ อีกทั้ง ได้มีโอกาสไปดูงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ อำเภอพรหมคีรี กลุ่มผลิตภัณฑ์กระจุ๊ดบ้านทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง อีกทั้ง เข้ารับการอบรมเรื่องวิสาหกิจชุมชน และการทำธุรกิจขนาดย่อม ที่ทางหน่วยงานราชการจัดขึ้นอีกด้วย

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่นำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์นั้นได้รับถ่ายทอดมาจากพ่อแม่ และทุกคนในครอบครัวมีอาชีพจักสานเสื่อกระจุ๊ดเป็นอาชีพหลัก ต่อมาได้เรียนรู้เรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากอาจารย์วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช นอกจากนี้ได้มีหน่วยงานราชการ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของการศึกษานอกโรงเรียน และพัฒนาการชุมชน เข้ามาช่วยให้คำแนะนำเพิ่มเติมและสนับสนุนด้านการตลาด อีกทั้ง ได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกับเพื่อนสมาชิกฝ่ายการตลาด ซึ่งมักจะกลับมาบอกเล่าเกี่ยวกับรูปแบบใหม่ๆ ตลอดจนคำติชมและความนิยมของลูกค้า ส่วนในเรื่องของการค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมนั้นมีน้อยมาก เนื่องจาก ที่ตั้งกลุ่มผลิตภัณฑ์อยู่ไกลจากตัวจังหวัด ประกอบกับไม่มีห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ทำให้ไม่มีแหล่งค้นคว้าข้อมูล โดยส่วนมากหากมีเวลาว่างจากการทำผลิตภัณฑ์จะติดตามข่าวสารจากโทรทัศน์และวิทยุ

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศนั้นมีน้อย เนื่องจาก

มีโอกาสออกไปหาตลาดด้วยตัวเอง ทำให้มีโอกาสได้พบปะพูดคุยกับผู้รู้ในสาขาต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ อาทิเช่น ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ พัฒนาการชุมชน เกษตรอำเภอ ตลอดจนลูกค้า เป็นต้น ซึ่งปัญหาจะมีบ้างก็ในเรื่องของความยุ่งยากในด้านเนื้อหาของข้อมูลที่ได้รับคือ ต้องมาทำความเข้าใจหรือตีความก่อนจะทำไปใช้ได้ เพราะภาษาที่ใช้ค่อนข้างเป็นทางการทำให้เข้าใจยาก อีกทั้ง ในเรื่องของการสื่อสารที่เข้าใจไม่ตรงกันส่งผลให้เกิดปัญหาในการที่จะนำข้อมูลที่ได้มาใช้กับกลุ่ม

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการพบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของความไม่สะดวกในการเดินทาง เนื่องจากกลุ่มตั้งอยู่ใกล้กับตัวเมือง ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ถนนหนทางไม่ดีและไม่มีรถประจำทางผ่าน ประกอบกับในท้องถิ่นไม่มีผู้รู้ในเรื่องของการแปรรูป จึงทำให้เกิดปัญหาในขั้นตอนของการผลิตต่อผู้พอควร นอกจากนี้ เมื่อมีวิทยากรเข้ามาให้ความรู้หรือคำแนะนำในเรื่องของการแปรรูปผลิตภัณฑ์ กว่าสมาชิกจะฝึกได้ หรือว่าจะเกิดความชำนาญ ผลิตภัณฑ์ที่ทำอยู่ก็ล้าสมัยหรือไม่เป็นที่นิยมของกลุ่มลูกค้า

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุดิบที่ใช้คือ ต้องการรู้เกี่ยวกับเรื่องของการปลูกและการบำรุงรักษาต้นกระจุต เพราะปัจจุบันทางกลุ่มเริ่มทดลองปลูกกระจุตเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการทำผลิตภัณฑ์ อีกทั้ง อยากได้ตลาดที่เข้ามารับซื้อผลิตภัณฑ์ หรือช่องทางการจัดจำหน่ายที่แน่นอน เนื่องจากปัจจุบันทางกลุ่มต้องไปออกร้านในงานแสดงสินค้าต่างๆ ซึ่งรายได้ที่ได้รับไม่ค่อยแน่นอน ขึ้นอยู่กับความนิยมของลูกค้าในแต่ละท้องที่ จึงอยากให้หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานใดก็ได้ที่เกี่ยวข้อง เข้ามาสนับสนุนและช่วยประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายของลูกค้า

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลในเรื่องของการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพราะปัจจุบันทางกลุ่มทำการผลิตอยู่ไม่กี่แบบ หากได้แบบหรือลวดลายใหม่ๆ เพิ่มเข้ามาบ้างจะทำให้ลูกค้ามีตัวเลือกมากขึ้น ตลอดจนต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการทำบรรจุภัณฑ์ ซึ่งโดยส่วนใหญ่ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเมื่อทำเสร็จแล้วจะไม่มีกล่องบรรจุภัณฑ์ ทำให้ดูแล้วเป็นสินค้าที่ไม่มีราคาและไม่ดึงดูดใจลูกค้า อีกทั้ง ต้องการให้หน่วยงานของสาธารณสุขเข้ามาช่วยเหลือ หรือให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันอันตรายจากสีย้อม เนื่องจากปัจจุบันทางกลุ่มกำลังประสบปัญหาเรื่องสุขภาพ อันเกิดจากกลิ่นของสีย้อมกระจุต ทำให้สมาชิกผู้ผลิตเกิดอาการคลื่นไส้และเวียนเมื่อสูดดมกลิ่นเข้าไปเป็นเวลานานๆ

ผลิตภัณฑ์จากกกสามเหลี่ยม ตำบลแหลม

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

การทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มนั้นเริ่มจากการที่มีคุณอำนวย บุญอินทร์ ซึ่งเป็นอาจารย์จากศูนย์ศิลปาชีพ ได้เข้ามาสอนการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกระจุตให้กับสมาชิกในท้องถิ่น เนื่องจากเห็นว่าชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นเมื่อว่างจากฤดูกาลทำนาแล้วมักจะไม่ค่อยมีรายได้ จึงเกิดความคิดที่จะเข้ามาถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง ประกอบกับชาวบ้านแต่ละคนมีความรู้ในเรื่องของการจักสานเป็นพื้นฐานอยู่ก่อนแล้ว โดยส่วนมากจักสานไว้เพื่อใช้งาน ได้แก่ สานเสื่อ กระสอบใส่เกลือหรือข้าวเปลือก เป็นต้น แต่ยังไม่ได้อัดเป็นอาชีพ ครั้นเมื่อเข้ามาในท้องถิ่นพบว่า มีต้นกกสามเหลี่ยมขึ้นอยู่เต็มท้องนาซึ่งมีลักษณะคล้ายกับต้นกระจุต จึงได้คิดดัดแปลงและสอนวิธีการทำให้กับชาวบ้าน โดยครั้งแรกที่สอนนั้นให้นำกกสามเหลี่ยมทั้งต้นมาตัด แล้วจักสานแบบถักเปีย เป็นรูปทรงต่างๆ เช่น หมวก กระเป๋า เป็นต้น โดยใช้ระยะเวลาในการสอน 20 วัน

ช่วงแรกในการฝึกหัดนั้นประสบปัญหาเป็นอย่างมาก ในเรื่องของฝีมือและความละเอียดสวยงาม เนื่องจากผู้ที่ผลิตส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ต่อมาชาวบ้านที่เข้ารับการสอน จึงมาร่วมกันคิดดัดแปลงเอาความรู้เดิมในเรื่องของการจักสานที่แต่ละคนมีมาใช้ และคิดวิธีการทำโดยเปลี่ยนจากการสานแบบถักเปียมาเป็นวิธีการจักสานแบบมีลวดลายต่างๆ เช่น ลายสอง ลายลูกแก้ว และลายอื่นๆ ตามแต่ความถนัดของแต่ละคน อีกทั้ง ดัดแปลงให้มีขนาดต่างๆ ซึ่งทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตมีความละเอียดและสวยงามมากขึ้น ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เริ่มเป็นที่รู้จักของชาวบ้านในท้องถิ่นและในพื้นที่ใกล้เคียง ต่อมาเมื่อเห็นว่าผลิตภัณฑ์ได้รับความนิยมจึงได้มีการรวมกลุ่มสมาชิกและจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาในปี พ.ศ. 2544 แรกเริ่มนั้นมีสมาชิก 22 คน โดยส่วนใหญ่ทำกันเป็นอาชีพเสริม

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

ต้นกกเป็นพืชที่ขึ้นได้ง่าย และเจริญเติบโตได้ดีในที่ลุ่มโคลนเลน เช่น ริมแม่น้ำลำคลอง มีลักษณะเป็นกอ กอหนึ่งๆ มีประมาณ 5 - 6 ต้น แพร่พันธุ์โดยการใช้หน่อหรือรากเหง้า ต้นกกที่นำมาใช้คือ กกสามเหลี่ยม หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า กกควาย ลักษณะของลำต้นมี 3 กีบ ด้านทั้งสามเรียวกว่าหา แกนกลาง ใบเรียวกลมหนา โดยการเลือกกกที่จะนำมาใช้นั้นจะต้องเลือกลำต้นอ่อน เพราะหากเลือกต้นแก่จะแข็งเปราะนำมาทำไม่ได้ ซึ่งวัตถุดิบนั้นสามารถหาซื้อได้ในท้องถิ่น

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ทำกันได้ยึดหลักตามแบบโครงสร้างที่อาจารย์เข้ามาสอน โดยอาจารย์จะทำต้นแบบกับโฟมไว้ให้ และนอกจากนี้สมาชิกในกลุ่มได้ช่วยกันดัดแปลงวิธีการทำคือ ช่วงเริ่มต้นการทำผลิตภัณฑ์จะนำกกทั้งต้นมาใช้ในการจักสาน ต่อมาสมาชิกได้นำกกมาแบ่งเป็นเส้นเล็กๆ ซึ่งการจักสานผลิตภัณฑ์จะมี 2 รูปแบบคือ จักสานเป็นกระเป๋ารูปแบบต่างๆ และการจักสานหมวกซึ่งมีแบบต่างๆ แล้วแต่ความถนัดของสมาชิกแต่ละคน โดยลวดลายจักสานที่ทำกันอยู่นั้นคือ ลายสอง ลายขัด ลายลูกแก้ว เป็นต้น โดยรูปแบบของลวดลายที่ทำนั้นสมาชิกแต่ละคนจะเป็นผู้คิดค้นและออกแบบด้วยตนเอง

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

การทำผลิตภัณฑ์นี้ทางกลุ่มได้พัฒนาเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการมาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การนำก้ามตะกั่วมาใช้ในการอบผลิตภัณฑ์ เพื่อป้องกันการเกิดความชื้นหรือการป้องกันเชื้อรา โดยการอบกับต้มไต้ (ชาวบ้านในท้องถิ่นเรียกกันว่า “โองน้ำ”) ที่ไม่ใช่แล้ว เนื่องจากสามารถเก็บความร้อนได้ดี อีกทั้งในการทำผลิตภัณฑ์นั้นทางกลุ่มจะเน้นในเรื่อง การคิดค้นและพัฒนาารูปแบบลวดลายใหม่ๆ ที่จะนำมาใช้ในการจักสาน ประกอบกับการประดิษฐ์ตกแต่งผลิตภัณฑ์ เช่น การตกแต่งด้วยดอกไม้และวัสดุจากธรรมชาติ การเพิ่มสีสันของผลิตภัณฑ์โดยการนำกบไปย้อมสี เป็นต้น เพื่อให้เกิดความโดดเด่น มีสีสันและผลิตภัณฑ์ดูมีราคาเพิ่มขึ้น ประกอบกับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มนั้นเป็นงานหัตถกรรมทางกลุ่มจึงให้ความสำคัญกับฝีมือของสมาชิกผู้ผลิต โดยจะเน้นในเรื่องของความประณีตและความละเอียดของงาน อีกทั้ง ได้ตรวจสอบคุณภาพและความสมบูรณ์ของผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นก่อนจะจัดส่งจำหน่ายด้วย หากมีตำหนิก็จะคัดออกเพื่อให้สมาชิกนำกลับไปแก้ไข เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความสมบูรณ์มากที่สุด

1.4 ด้านเทคโนโลยี

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า การทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มนั้นเป็นงานหัตถกรรม ทางกลุ่มจึงต้องเน้นในเรื่องของฝีมือและเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผลิตภัณฑ์ ไม่ได้นำเทคโนโลยีใดๆ เข้ามาช่วยในการผลิต เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีความรู้ในเรื่องเหล่านี้ค่อนข้างน้อย ดังนั้น ในทุกขั้นตอนของการผลิตใช้แรงงานคนทั้งหมด

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการกลุ่มนั้นยังไม่เป็นรูปแบบที่ชัดเจนมากนัก เพราะอยู่ในช่วงการปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยการทำงานของกลุ่มนั้นจะมีพัฒนากรชุมชนเข้ามาให้คำแนะนำและเป็นพี่เลี้ยง โดยสมาชิกส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นพี่น้อง เครือญาติ และชาวบ้านในละแวกเดียวกัน ซึ่งงานหลักประธานกลุ่มและรองประธานกลุ่มจะเป็นผู้รับผิดชอบ ทั้งในด้านการตลาด การจัดทำบัญชี และการบริหารงานกลุ่ม ส่วนสมาชิกกลุ่มนั้น มีหน้าที่ในการผลิตและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ โดยการทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นสมาชิกจะทำงานกันที่บ้านของตน เมื่อเสร็จแล้วจึงนำมาจำหน่ายให้กับกลุ่ม และทุกๆ วันศุกร์ของสัปดาห์ สมาชิกจะมาเจอกันที่ร้านผลิตภัณฑ์ที่กลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนพูดคุยถึงการทำงานของแต่ละคน รูปแบบหรือลวดลายใหม่ๆ ของผลิตภัณฑ์ที่แต่ละคนได้คิดค้นก็จะนำมาถ่ายทอดให้กับเพื่อนสมาชิก สำหรับการจัดสรรรายได้ทางกลุ่มจะให้ราคาเป็นชิ้นงาน ซึ่งขึ้นอยู่กับฝีมือของสมาชิก

1.6 ด้านงบประมาณ

งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มนั้น ในครั้งแรกเมื่อก่อตั้งกลุ่มได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานพัฒนาชุมชน มาใช้ในการสร้างโรงเรือน และศูนย์การเรียนรู้ จำนวน 50,000 บาท ส่วนเงินทุนที่ใช้ในการหมุนเวียนภายในกลุ่ม ได้มาจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

1.7 ด้านการตลาด

การดำเนินงานด้านการตลาด ทางกลุ่มจะใช้วิธีการฝากจำหน่ายกับสถานที่ต่างๆ ในจังหวัด เช่น ที่ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมืองโรงแรมทวินโลดิส ศูนย์ศิลปะที่ตำบลเนินธัมมัง ร้านค้าจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน และร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น นอกจากนี้ จากการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในงานต่างๆ อีกทั้ง การประชาสัมพันธ์โดยผ่านทางเว็บไซต์ของจังหวัด ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ลูกค้ารู้จักผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมากขึ้น

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ได้มาจากการแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนสมาชิกอยู่เสมอๆ เนื่องจากได้เรียนรู้การทำผลิตภัณฑ์มาพร้อมๆ กันจึงสามารถที่จะพูดคุยกันได้ อีกทั้ง ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ เช่น พัฒนาการชุมชน ได้เข้ามาเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาในการก่อตั้งกลุ่ม เจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมการเกษตร เข้ามาให้ความรู้ในเรื่องของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และอาจารย์จากโรงเรียนและสถาบันต่างๆ ในจังหวัด ได้มาเชิญให้ไปเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนนักศึกษา ซึ่งก็ได้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กับกลุ่มเด็กๆ เหล่านั้นด้วย อีกทั้ง การได้พูดคุยกับเพื่อนสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่ได้เข้าร่วมประชุม หรืออบรมเกี่ยวกับข้อมูลด้านการตลาด เทคนิควิธีการดำเนินงานบริหารงานกลุ่ม เป็นต้น ในชีวิตประจำวันได้ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจากเพื่อนๆ สมาชิกในกลุ่มต่างๆ หากเกิดการติดขัดในขั้นตอนการทำงานเรื่องใดก็จะเข้าไปซักถาม หรือโทรศัพท์ถาม อีกทั้ง ติดตามข่าวสารจากโทรทัศน์บ้างหากมีเวลาว่าง

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ในการทำงานส่วนใหญ่เมื่อมีปัญหาจะปรึกษาหรือพูดคุยกับประธานกลุ่ม เนื่องจากเป็นผู้ที่รู้ข้อมูลของกลุ่มและเข้าไปในตัวจังหวัดบ่อยที่สุด และจากการได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกับสมาชิกในทุกสัปดาห์ ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับเรื่องของการทำผลิตภัณฑ์ ภาวะการตลาด การให้คำแนะนำและถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกที่เข้ามาใหม่ ก็มีบางส่วนช่วยให้ตนเองต้องพัฒนาฝีมืออย่างสม่ำเสมอ อีกทั้ง ได้รับความรู้เพิ่มเติมจากหน่วยงานราชการ ที่เข้ามาให้ความรู้ในเรื่องการดำเนินงานกลุ่มและการพัฒนาฝีมือการผลิต นอกจากนี้ได้ติดตามและฟังข่าวจากหอกระจายข่าวในช่วงเช้าและช่วงเย็นแล้วแต่เวลาที่จัด อีกทั้ง การได้ไปดูงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ ในจังหวัดด้วย

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการใช้สารสนเทศคือ ผู้รู้ในเรื่องของผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มทำอยู่นั้นมีน้อย ซึ่งอาจารย์ผู้สอนที่เข้ามาถ่ายทอดความรู้ให้ก็อยู่ไกลจึงไม่สามารถที่จะขอคำปรึกษาได้ อีกทั้ง กลุ่มเพิ่งก่อตั้งขึ้นมาใหม่จึงต้องเรียนรู้หลายๆ ด้าน และที่ตั้งกลุ่มอยู่ไกลจากแหล่งชุมชนทำให้ไม่สะดวกในการที่จะเข้าไปใช้แหล่งข้อมูล นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้รับมาจากแหล่งต่างๆ นั้น มักจะเกิดปัญหาในเรื่องของภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร และเนื้อหาที่เป็นวิชาการซึ่งทำให้เสียเวลาเป็นอย่างมากที่จะต้องมาทำความเข้าใจ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการใช้สารสนเทศคือ ไม่กล้าที่จะเข้าไปขอข้อมูลจากผู้รู้ เนื่องจากเห็นว่าเป็นชาวบ้านกลัวพูดผิดๆ ถูกๆ และไม่รู้ว่าจะถามอย่างไร อีกทั้ง การทำผลิตภัณฑ์จากกนั้นผู้รู้ในเรื่องนี้มีน้อย เมื่อเกิดปัญหาสมาชิกในกลุ่มต้องร่วมกันแก้ไขไม่มีผู้ให้คำปรึกษา และเมื่อมีผู้เข้ามาให้ความรู้หรือแนะนำเกี่ยวกับเทคนิคใหม่ๆ ข้อมูลที่ได้เข้าใจยาก และนำมาใช้ในทางปฏิบัติไม่ค่อยได้ผล

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลด้านการตลาดและช่องทางการจัดจำหน่าย โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง เนื่องจากในปัจจุบันผลิตภัณฑ์ของกลุ่มต้องจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง จึงเกิดปัญหาว่ามีการจำหน่ายในราคาที่สูงมาก ส่งผลให้สินค้าจำหน่ายได้ช้าและตกค้างอยู่เป็นจำนวนมาก จึงอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้การสนับสนุนในเรื่องของการตลาด และช่วยประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม อีกทั้ง ต้องการข้อมูลในเรื่องแหล่งเงินทุนที่จะนำมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม ใช้สำหรับรับซื้อผลิตภัณฑ์ของสมาชิก และใช้สำหรับจ้างอาจารย์หรือวิทยากรเข้ามาสอนเกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ๆ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ และข้อมูลเกี่ยวกับการประดิษฐ์ตกแต่ง เพื่อนำมาใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ อีกทั้ง ข้อมูลในเรื่องของการบรรจุภัณฑ์ที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นมีคุณค่าและราคาเพิ่มขึ้น จึงอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งอาจารย์หรือวิทยากรเข้ามาอบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มหรือของท้องถิ่น

ผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภา ตำบลนาเคียน

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

งานจักสานย่านลิเภาเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีมาแต่ดั้งเดิม โดยนำย่านลิเฬามาประดิษฐ์เป็นภาชนะใช้สอยในชีวิตประจำวัน ได้แก่ กระเชอ ตับใส่หมาก พาน เขียนหมาก กระเป๋าถือ กล่องบุหรี และเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน สำหรับการทำผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นนั้นเริ่มจาก คุณลุง ช้วน ราชกิจ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้เริ่มทำย่านลิเภาได้รับความรู้มาจากเรือนจำนครศรีธรรมราช และได้ถ่ายทอดความรู้ให้ลูกชายคือ นายบุรี ราชกิจ ด้วยเห็นว่าชาวบ้านในท้องถิ่นทำสวนเป็นอาชีพหลัก และมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย จึงได้คิดที่จะถ่ายทอดความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภาให้กับชาวบ้านเหล่านั้น จากนั้นได้มีชาวบ้านเข้ามาฝึกได้เริ่มทำในลักษณะของต่างคนต่างทำภายในครอบครัว เมื่อทำเสร็จจะนำไปจำหน่ายให้กับคนที่ฐานะทางการเงินในตัวเมือง ซึ่งตลาดในตอนนั้นยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ต่อมาในปี พ.ศ. 2525

ทางหน่วยงานราชการได้เข้ามาให้การสนับสนุน อีกทั้ง กลุ่มสตรีนครศรีธรรมราชได้เข้ามาให้คำแนะนำและให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบ และช่วยหาตลาด ทำให้ชาวบ้านเริ่มมีที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ และในปี พ.ศ. 2529 ชาวบ้านจึงได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มเป็นกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านหนองบัว โดยมีสหกรณ์การเกษตรเป็นผู้ให้ความรู้ โดยมีสมาชิกเริ่มแรกประมาณ 20 คน ซึ่งส่วนใหญ่ทำกันเป็นอาชีพเสริม ต่อมาเมื่อผลิตภัณฑ์เริ่มเป็นที่รู้จักของตลาดจึงมีสมาชิกมาขอร่วมกลุ่มเพิ่มเติม จนปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 30 คน

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

ย่านลิפהเป็นพืชในตระกูลเฟิร์น มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น ย่านยายפה ย่านลิפה ย่านพา เป็นต้น มีลักษณะเป็นแถววัลย์ขึ้นในที่ลุ่มดินทรายมีอยู่ทั่วไปในภาคใต้ ได้แก่ นครศรีธรรมราช ปัตตานี สงขลา เป็นต้น มีลำต้นโตประมาณก้านไม้ขีดไฟ เมื่อเจริญเติบโตเต็มที่มีความยาวประมาณ 1 เมตร ลำต้นตรง ขึ้นตามริมรั้ว ป่าละเมาะปะปนกับต้นไม้อื่น โดยส่วนที่นำมาใช้ในการจักสานคือ ส่วนเปลือกของเถาลิפה ซึ่งย่านลิפהที่จะนำมาใช้มี 2 ชนิดคือ สีดำกับสีน้ำตาล โดยต้องเลือกย่านลิפהที่เป็นย่านแก่ มีความสดและสมบูรณ์ตลอดเส้น มีความยาวไม่น้อยกว่า 1 เมตร นอกจากนี้ วัตถุดิบที่ใช้ร่วมด้วยได้แก่ หวาย ใช้ประกอบเป็นหูหิ้วหรือขอบโครง ไม้ไผ่ใช้ทำซี่กระเป่า และไม้เนื้ออ่อนใช้ประกอบเป็นรูปทรงกระเป่าหรือผลิตภัณฑ์รูปแบบ เป็นต้น ซึ่งวัตถุดิบทั้งหมดสามารถหาได้ในท้องถิ่น

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มทำอยู่นั้นจะมี 2 รูปแบบคือ แบบทึบ ใช้วิธีสอดและพัน โดยการพลิกด้านหน้าและด้านหลังของเส้นลิפהเพื่อให้เกิดลาย โดยจะมีวัสดุเพียงย่านลิפהและหวาย ส่วนแบบโปร่ง ใช้วิธีขัดและยกลาย ซึ่งจะมีลักษณะเกี่ยวกับการทอผ้าคือ จะมีเส้นยืนและเส้นนอน สำหรับลายที่จักสานมี 5 ลายคือ ลายสอง ลายดินน้ำมัน ลายลูกแก้ว ลายคชกรีซ และลายลูกกรง ส่วนรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ทำนั้นจะเป็นรูปทรงต่างๆ มี 3 แบบคือ รูปทรงสี่เหลี่ยม วงกลม และวงรี โดยทำเป็นกระเป่าแบบต่างๆ ตะกร้า ก้าไล ปากกาลูกกลิ้งหุ้มลิפה กรอบรูป กล้อง เป็นต้น ซึ่งรูปแบบส่วนใหญ่จะทำตามกันมาตั้งแต่ดั้งเดิม และมีสมาชิกช่วยกันคิดเพิ่มเติมบ้างจากการดูตัวอย่างจากผลิตภัณฑ์ต่างๆ จากการไปออกร้าน หนังสือหรือวารสาร อีกทั้ง ทำตามคำแนะนำหรือความต้องการของลูกค้า ส่วนสีสันจะเป็นสีธรรมชาติจากลิפה คือ สีดำ น้ำตาลแก่ น้ำตาลอ่อน เป็นต้น

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

ทางกลุ่มมีการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพและผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในเรื่องของอุปกรณ์และเทคนิคในการทำ เช่น วิธีการขูดเถาให้ย่านลิפהที่ใช้ในการทำมีขนาดเท่ากัน และเป็นเส้นกลม โดยชาวบ้านจะนำแผ่นโลหะหรือฝากระป๋องมาเจาะเป็นรูเล็กๆ ตามขนาดที่ต้องการ แล้วนำย่านลิפהที่ปอกแล้วสอดเข้าไปในรูที่เจาะไว้แล้วดึงผ่านจากโคนถึงปลาย ตามขนาดที่ต้องการ และมีความเท่ากัน ซึ่งชาวบ้านเรียกขั้นตอนการทำว่า "การชักเสียด" นอกจากนี้การถ่ายทอดเกี่ยวกับลวดลายที่ใช้ในการจักสาน เช่น ลายคชกรีซ ลายไทย ลายลูกแก้ว เป็นต้น นอกจากนี้ มีการพัฒนารูปแบบและนำผลิตภัณฑ์อื่นๆ มาประกอบเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความแข็งแรงและสวยงาม อีกทั้ง มีสีสันธรรมชาติที่โดดเด่น ได้แก่ ลวดทองแดง ใช้สำหรับยึดฝากระเป่าให้ติดกับตัวกระเป่า และใช้ทำเป็นกุกญแหงหัวกลองกระเป่า หมุดสำหรับยึดกระเป่ากับฝากระเป่า เครื่องถมทองสำหรับตกแต่งและประกอบฝากระเป่า อีกทั้ง กระเป่าทุกใบจะมีการเคลือบแล็คเกอร์หรือลวงวานิช เพื่อให้กระเป่าที่ทำเสร็จแล้วมีความเงางาม และสามารถเก็บไว้ได้นานโดยไม่มีเชื้อรา นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์ที่ทำเป็นรูปแบบกระเป่านั้น ด้านในกระเป่าจะหุ้มด้วยกำมะหยี่หรือผ้าสักกะหลาดและติดกระจกเงา กระเป่าบางแบบ

ก็เปลี่ยนมาเป็นสายสะพาย โดยใช้โลหะเคลือบเงินหรือทองแทนการใช้หุ้ว เพื่อให้กระเป๋าดูมีราคาขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นพัฒนาการของกลุ่มที่ช่วยคิดค้นปัจจุบันทางกลุ่มเริ่มมีการนำสีย้อมมาใช้กับย่านลิเภาด้วย เพื่อเพิ่มสีสันให้กับผลิตภัณฑ์และลูกค้าสามารถที่จะเลือกแบบต่างๆ ได้ตามความชอบ

1.4 ด้านเทคโนโลยี

การทำผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภา เป็นงานหัตถกรรมที่ใช้แรงงานสมาชิกเป็นหลัก ดังนั้นทางกลุ่มจึงไม่ได้นำเทคโนโลยีสมัยเข้ามาใช้ เนื่องจากผลิตภัณฑ์ที่ทำนี้ต้องการความประณีต และเป็นงานที่ละเอียดอ่อน อีกทั้ง เครื่องมือที่ใช้ทำนั้นไม่มีวางจำหน่ายในท้องตลาด ลักษณะเทคโนโลยีที่ใช้จึงเป็นเทคโนโลยีแบบชาวบ้าน โดยให้สมาชิกในกลุ่มจะเป็นผู้ประดิษฐ์หรือคิดค้นเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งกลุ่มขึ้นมาทางกลุ่มจะมีสหกรณ์การเกษตร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นผู้คอยช่วยเหลือและให้การดูแลมาโดยตลอด ลักษณะการทำงานของกลุ่มจะแบ่งหน้าที่ตามความถนัดของสมาชิก โดยประธานกลุ่มมีหน้าที่ ติดต่อตลาดซึ่งจะทำงานร่วมกันกับฝ่ายตลาด และคอยจัดเตรียมผลิตภัณฑ์เพื่อไปออกร้าน และจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ฝ่ายเหรัญญิกมีหน้าที่ จัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย และบัญชีผลิตภัณฑ์ที่สมาชิกแต่ละคนนำมาส่งให้กลุ่ม ส่วนคณะกรรมการกลุ่มมีหน้าที่ จัดซื้อย่านลิเภาและวัสดุในการผลิตให้กับสมาชิก โดยการทำงานนั้นสมาชิกจะนำย่านลิเภาไปจักสานที่บ้านของตนโดยซื้อวัตถุดิบจากกลุ่มไปในราคาทุน เมื่อทำเสร็จจึงนำมาขายให้กับกลุ่ม เพื่อทางกลุ่มจะนำไปตกแต่ง บูผ้า ประดับถมเงินถมทอง ที่ร้านในจังหวัดเป็นขั้นตอนต่อไปก่อนส่งไปจำหน่าย และจัดสรรเงินให้สมาชิกเมื่อผลิตภัณฑ์นั้นจำหน่ายได้

1.6 ด้านงบประมาณ

การก่อตั้งกลุ่มในครั้งแรกนั้น กลุ่มได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ การเกษตรจำนวน 60,000 บาท ซึ่งใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดอบรมเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2531 ได้รับการสนับสนุนทุนและอุปกรณ์การผลิตจากมูลนิธิฟรีดิช เอเบรท จำกัด และในปี พ.ศ. 2544 ได้รับงบประมาณอุดหนุนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์การเกษตรอีกครั้งจำนวน 90,000 บาท เพื่อนำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม โดยกลุ่มได้จัดแบ่งเป็นทุนหมุนเวียน 60% และใช้เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับซ่อมแซมและจัดหาวัตถุดิบอีก 40%

1.7 ด้านการตลาด

การดำเนินงานด้านการตลาดของกลุ่มสหกรณ์การเกษตรนั้นมี 2 แหล่งคือ ตลาดภายในประเทศ โดยจำหน่ายตามแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัด และการออกร้านจำหน่ายในงานเทศกาลต่างๆ ส่วนต่างจังหวัดส่งไปจำหน่ายที่จังหวัดเชียงใหม่ ภูเก็ต กระบี่ และจังหวัดอื่นๆ ที่มีลูกค้าสั่งเข้ามาทั่วประเทศ สำหรับตลาดต่างประเทศนั้นจะส่งผ่านพ่อค้าคนกลาง และบริษัทเอกชนทั่วไปตามใบสั่งซื้อ โดยลูกค้าเป็นผู้ออกแบบและสั่งทำมาที่กลุ่ม โดยส่งไปจำหน่ายยังประเทศจีน ฮองกง ญี่ปุ่น อเมริกา เป็นต้น นอกจากนี้ทางกลุ่มได้ประชาสัมพันธ์และจัดเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ของจังหวัดด้วย

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มให้ข้อมูลว่า ในปัจจุบันข้อมูลหรือความรู้ที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ได้มาจากประสบการณ์ของตนเองในการทำผลิตภัณฑ์มากกว่า 20 ปี โดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในเรื่องของการทำผลิตภัณฑ์ให้กับสมาชิก ทั้งในเรื่องของรูปแบบและลวดลาย ส่วนในด้านของการดำเนินงานหรือการบริหารงานกลุ่ม ตลอดจนการจัดทำบัญชี ได้รับความรู้จากการเข้าอบรมที่หน่วยงานราชการต่างๆ ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร อุตสาหกรรมจังหวัด ตลอดจนอบรมความรู้ในเรื่องสุขภาพอนามัย ที่สาธารณสุขจังหวัด อีกทั้ง จากการไปออกร้านแสดงผลภัณฑ์ได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกับลูกค้า ในเรื่องของรูปแบบและการ

ตกแต่ง และหากมีเวลาว่างก็จะติดตามข่าวจากโทรทัศน์และวิทยุ ซึ่งจะฟังในช่วงการทำผลิตภัณฑ์คือ ฟังไปด้วยทำงานไปด้วย

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มให้ข้อมูลว่า ข้อมูลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากสมาชิกในครอบครัว จากการสังเกตและฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ และหากมีปัญหาเกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์ก็จะไปขอคำแนะนำและปรึกษากับประธานกลุ่ม หากมีเวลาว่างก็จะแวะไปพูดคุยกับสมาชิกในกลุ่ม โดยมากจะไปดูรูปแบบและลวดลาย อีกทั้ง ได้เข้ารับการอบรมที่หน่วยงานราชการจัดขึ้น เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการไปออกร้านแสดงผลผลิตภัณ์ในงานเทศกาลต่างๆ ก็จะได้พูดคุยกับสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ และลูกค้าด้วย

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศคือ มีผู้ในเรื่องของการทำผลิตภัณฑ์ไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่เข้ามาฝึกหัด ทำให้ไม่มีที่ปรึกษา อีกทั้งเข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ข้อมูลที่ได้มาไม่ค่อยตรงกับความต้องการ อีกทั้ง เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นลักษณะงานเชิงวิชาการทำให้เข้าใจยาก

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศคือ ไม่สะดวกในการเดินทาง เนื่องจากอยู่ไกลจากตัวเมือง อีกทั้ง ในท้องถิ่นไม่มีแหล่งค้นคว้าข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นที่อ่านหนังสือ หรือหอกระจายข่าว ส่งผลให้ขาดโอกาสที่จะรับรู้ข่าวสารใหม่ๆ

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ คือ ข้อมูลด้านแหล่งวัตถุดิบ เนื่องจากปัจจุบันย่านลิเภาเริ่มขาดแคลน เดิมที่สามารถหาได้ในท้องถิ่นและบริเวณใกล้เคียง ครั้นเมื่อผลิตภัณฑ์เป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้นจึงมีผู้ผลิตเพิ่มขึ้น ทำให้ย่านลิเภาในท้องถิ่นเริ่มหมดไป จึงอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความรู้และส่งเสริมให้มีการปลูก อีกทั้ง ต้องการให้สาธารณสุขเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพหรือสอนวิธีการนวดแผนโบราณ เนื่องจาก สมาชิกทุกคนล้วนประสบปัญหาคล้ายๆ กันคือ ปวดเมื่อยร่างกายและปวดตาเพราะต้องใช้สายตามาก

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับกรรมวิธีในการทำแบบครบวงจร กล่าวคือ เมื่อทางกลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์เสร็จแล้วต้องส่งไปตกแต่งที่ร้านค้าในตัวเมือง ดังนั้น จึงอยากได้ข้อมูลในการทำเกี่ยวกับการบุผ้ากำมะหยี่หรือผ้าสักกะหลาด การติดสายสะพาย ตลอดจนการประดิษฐ์ตกแต่ง เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้มีการทำงานแบบครบวงจรไม่ต้องไปจ้างร้านค้าและเป็นการลดต้นทุนการผลิตด้วย จึงอยากให้หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งวิทยากรเข้ามาอบรมในเรื่องของบรรจุภัณฑ์ให้ที่กลุ่ม หากไปอบรมที่หน่วยงานเวลาในการอบรมมีน้อยและมีผู้เข้าอบรมมาก ทำให้ไม่สามารถที่จะได้ซักถามและพูดคุยได้เต็มที่

ผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อ ตำบลทุ่งโพธิ์

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

การจักสานพัดใบกะพ้อเริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2505 โดยยายขลิบ อำนัภมณี ซึ่งเดิมเป็นคนอำเภอหัวไทร และต่อมาได้ย้ายถิ่นฐานมาที่หมู่บ้านสวนอายุเลา ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอจุฬาภรณ์ (เดิมเป็นอำเภอร่อนพิบูลย์) โดยท่านเป็นคนแรกที่นำใบกะพ้อสดมาจากสานเป็นพัด และได้สอนวิธีการทำให้กับตาเอื้อน กำเนิดดี ซึ่งเป็นผู้ที่ชอบประดิษฐ์ประดิษฐ์ประดอยผนวกกับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จึงได้ปรับปรุงกรรมวิธีการผลิตคือ จากการใช้ใบกะพ้อสดเปลี่ยนมาเป็นการนำใบกะพ้อมาตากแห้ง แล้วจึงนำมาจักสานเพื่อให้เก็บรักษาได้นานขึ้น จากนั้นได้ถ่ายทอด

ความรู้ให้กับเพื่อนบ้านในละแวกใกล้เคียง แต่ในช่วงนั้นยังไม่ได้มีการรวมกลุ่ม การทำจะอยู่ในลักษณะต่างคนต่างทำ ต่อมาชาวบ้านในท้องถิ่นกลุ่มหนึ่งได้ร่วมกันคิดเกี่ยวกับวิธีการที่จะนำการทำผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อเข้ามาช่วยเสริมและเพิ่มรายได้จากอาชีพหลัก จึงได้รวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการขึ้นได้สมาชิก 4 ครัวเรือน และครอบครัวของแม่คำ แป้นแก้ว เป็นสมาชิกหนึ่งในนั้น ท่านเป็นผู้หนึ่งในท้องถิ่นที่ได้เรียนรู้การทำผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อ และได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบของพัด โดยการนำใบกะพ้อมาตัดเป็นรูปใบโพธิ์ (ซึ่งเป็นรูปแบบที่ผลิตตามกันมาจนถึงปัจจุบัน) จุดประสงค์เพื่อให้มีขนาดกะทัดรัดและง่ายต่อการใช้งาน เช่น นำมาใช้เพื่อพัดลมคลายร้อน และใช้พัดลมสำหรับติดไฟหุงต้ม แต่ใช้ได้ไม่นานก็เกิดการชำรุด เนื่องมาจากการคลี่ใบออกตามธรรมชาติของใบกะพ้อ ต่อมาได้ปรับปรุง โดยการนำใบกะพ้อมากรีดแยกกลีบออกแล้วนำมาสานเข้าด้วยกันเป็นลักษณะลายขัดซ้อนกันไปมาเป็นรูปใบโพธิ์ และพัฒนาปรับปรุงให้คงทนถาวรมากขึ้น จากนั้นจึงได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเหล่านี้ให้กับลูกๆ ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน จนเริ่มผลิตได้มากขึ้นจึงนำไปขายในตลาดนัดใกล้บ้าน และในตลาดนัดอำเภอต่างๆ จนได้รับความนิยมและเป็นที่รู้จัก และกลายเป็นเอกลักษณ์พัดใบกะพ้อบ้านสวนอายุเสลา ต่อมาในปี พ.ศ. 2532 ทางจังหวัดได้มีการจัดประกวดงานหัตถกรรมพื้นบ้านในเทศกาลงานเดือนสิบ ซึ่งเป็นเทศกาลประจำปีของทางจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงได้มีการนำพัดใบกะพ้อเข้าร่วมแข่งขันด้วยจนได้รับรางวัลชนะเลิศ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อเริ่มเป็นที่รู้จักแพร่หลาย และในปี พ.ศ. 2536 จึงได้รวมกลุ่มอย่างเป็นทางการขึ้นโดยการสนับสนุนจากพัฒนาการชุมชน จนปัจจุบันมีสมาชิก 18 ครัวเรือน ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 ได้จัดสร้างโรงเรือน และในปี พ.ศ. 2542 ได้เปิดรับสมาชิกเพิ่มเพื่อเข้ามาช่วยในการผลิต เนื่องจากตลาดมีความต้องการพัดใบกะพ้อเพิ่มขึ้น และเพื่อเป็นการช่วยเหลือชาวบ้านในท้องถิ่นให้มีรายได้ ซึ่งส่วนใหญ่ทุกครัวเรือนจะยึดการทำผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อเป็นอาชีพหลัก

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

การทำผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อของกลุ่มนั้น ได้นำต้นกะพ้อซึ่งเป็นพืชที่ขึ้นตามธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยบรรพบุรุษได้ใช้วิธีการลองผิดลองถูก และคิดค้นกรรมวิธีในการนำใบกะพ้อมาใช้ประดิษฐ์จักสานจนเป็นรูปร่างของพัด ตลอดจนการคิดค้นลวดลาย และได้มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกหลานจากรุ่นสู่รุ่น วัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตนั้น ได้แก่ ต้นกะพ้อซึ่งเป็นพืชในตระกูลปาล์ม ขึ้นและงอกงามได้ดีในที่ราบลุ่มแถบที่มีอากาศร้อนชื้น ลักษณะลำต้นแข็งแรง ขึ้นรวมเป็นกอๆ ก้านใบมีหนามยอดใบอ่อนเป็นกลีบซ้อนกันหลายชั้น เมื่อยอดใบแก่ขึ้นใบจะค่อยๆ คลี่กางออกตามธรรมชาติ สำหรับการคัดเลือกใบกะพ้อที่จะนำมาใช้ ต้องเลือกใบที่ไม่มีตำหนิ เพราะถ้าใบมีตำหนิเมื่อนำมาสานจะทำให้เกิดเป็นจุดลายๆ ดูแล้วไม่สะอาด ส่งผลให้ความทนทานในการใช้งานลดลงด้วย ก่อนหน้านั้นต้นกะพ้อสามารถหาได้ในท้องถิ่น แต่เนื่องจากปัจจุบันตลาดมีความต้องการเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ต้นกะพ้อที่มีอยู่ในท้องถิ่นมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการผลิต ทางกลุ่มจึงสั่งซื้อมาจากต่างอำเภอคือ อำเภอทุ่งใหญ่ และอำเภอรังษิภา วัตถุดิบอีกอย่างหนึ่งที่ใช้ร่วมด้วยคือ หวาย นำมาใช้ทำห่วงหูของด้ามพัด ซึ่งจะอยู่ตรงปลายด้ามของพัดใบกะพ้อ ซึ่งต้นหวายสามารถหาได้ในท้องถิ่นและขึ้นอยู่ในป่าและที่ราบลุ่มริมน้ำ

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

การออกแบบผลิตภัณฑ์โดยส่วนใหญ่จะยึดรูปแบบดั้งเดิมตั้งแต่เริ่มทำคือ พัดรูปใบโพธิ์ เพื่อเป็นการรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเอาไว้ นอกจากนี้ ได้เพิ่มลวดลายหรือตกแต่งด้วยวัสดุอื่นๆ ลงไปประดับตกแต่งบนตัวพัดเพื่อเพิ่มความสวยงาม และเพื่อดึงดูดความสนใจของลูกค้า เช่น การติดดอกไม้ การถักไหมขอบพัดด้วยริบบิ้น เป็นต้น รูปแบบที่ผลิตในปัจจุบันจะมี 3 ขนาดคือ เล็ก กลาง ใหญ่ (5 นิ้ว, 10 นิ้ว

และ 12 นิ้ว) โดยแบ่งสินค้าออกเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทของที่ระลึก ได้แก่ พัดใบกะพ้อขนาดเล็ก มีการตกแต่งและประดับด้วยดอกไม้หรือวัสดุเหลือใช้ มีสีสันสวยงาม มักใช้เป็นของขวัญ อีกประเภทใช้ประโยชน์โดยตรง ได้แก่ พัดขนาดกลางและพัดขนาดใหญ่คือ ใช้เพื่อพัดลมคลายร้อน และคนในท้องถิ่นมักนำไปใช้พัดเตาถ่านเพื่อการหุงต้ม เป็นต้น

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

ลักษณะรูปทรงนั้นได้ยึดตามแบบดั้งเดิมตั้งแต่แรกเริ่มคือ รูปใบโพธิ์ เพราะเป็นเอกลักษณ์ของพัดใบกะพ้อ ยาวประมาณ 3 นิ้ว เป็นต้น ทางกลุ่มได้พัฒนารูปแบบด้ามจับพัด จากเดิมเป็นด้ามเชือกไนลอนไม่มีหูสำหรับแขวน เปลี่ยนมาเป็นด้ามหวายและใส่หูแขวนได้รูปแบบสวยงาม และพัดสีพื้นธรรมดาก็พัฒนาเป็นพัดที่มีสีสันต่างๆ สลับกับสีพื้น นอกจากนี้ ได้มีการทำกล่องบรรจุภัณฑ์เพื่อใช้ใส่พัดใบกะพ้อในลักษณะที่ใช้เป็นของขวัญของฝากหรือใช้เป็นของที่ระลึก และเริ่มมีการเล่นขอบสีต่างๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น และปัจจุบันได้มีการทำพัดใบกะพ้อขนาดจิ๋ว (3 นิ้ว) เพื่อจำหน่ายเป็นของขวัญอีกด้วย ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมของลูกค้า สิ่งสำคัญที่ทางกลุ่มเน้นมากที่สุดคือ คุณภาพและความเป็นมาตรฐานเดียวกัน ในฝีมือการผลิตของสมาชิกแต่ละคน จะมีการตรวจสอบพัดทุกด้ามที่ทำสำเร็จแล้ว หากมีพัดอันใดไม่ผ่านเกณฑ์ที่ทางกลุ่มตั้งไว้ จะส่งกลับคืนให้สมาชิกรับกลับไปใช้งานที่บ้าน แต่โดยส่วนใหญ่คุณภาพของผลิตภัณฑ์มักจะไม่มีปัญหา เนื่องจากสมาชิกแต่ละคนมีประสบการณ์ และมีการทำสืบทอดติดต่อกันมานานจนเกิดความชำนาญ

1.4 ด้านเทคโนโลยี

การทำผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อนี้ เป็นงานหัตถกรรมที่ใช้แรงงานสมาชิกในการคิดประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ขึ้นมา ดังนั้น เทคโนโลยีที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นเทคโนโลยีแบบชาวบ้าน เนื่องจากในท้องตลาดไม่มีเครื่องมือที่ใช้ในการทำวางจำหน่าย ทางกลุ่มจึงได้ช่วยกันคิดประดิษฐ์เครื่องมือที่นำมาใช้ในการทำ ได้แก่ เหล็กแหลม ใช้สำหรับร้อยเส้นหวายเพื่อผูกด้ามพัด โดยดัดแปลงมาจากก้านร่มที่ชำรุดแล้ว หรือจากซี่ล้อรถจักรยาน มีลักษณะเป็นเหล็กปลายแหลมคล้ายเข็ม ส่วนมีดดอก เป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้ทำแต่ละคนจะต้องมีเป็นของตนเอง มีรูปร่างแหลม ปลายด้ามงอน สำหรับประโยชน์ใช้สอยนั้นตามชื่อเรียกคือ เป็นมีดที่ใช้สำหรับจักดอก ซึ่งสามารถหาซื้อได้ในท้องถิ่น

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

การบริหารงานกลุ่มนั้นแบ่งออกเป็น 3 ฝ่ายคือ ฝ่ายผลิตมีหน้าที่ ออกแบบพัด ประสานงานกับสมาชิกที่ผลิตพัดเกี่ยวกับจำนวนที่ผลิต ตลอดจนอธิบายและแนะนำในเรื่องรูปแบบลวดลายใหม่ๆ ของพัดตามทีออกแบบไว้ และจัดส่งสินค้าตามสถานที่ต่างๆ ที่ลูกค้าสั่ง สมาชิกที่ทำหน้าที่ในการผลิตแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ ผู้ที่มาปฏิบัติงานที่กลุ่ม และผู้ที่นำใบกะพ้อไปจักสานที่บ้านแล้วนำกลับมาส่งให้กับทางกลุ่ม สำหรับฝ่ายบัญชีและการเงินมีหน้าที่ ดูแลเรื่องการเงินของกลุ่มและจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ส่วนฝ่ายสารสนเทศมีหน้าที่ ในการออกแบบเว็บไซต์และปรับปรุงข้อมูลบนเว็บไซต์ให้ทันสมัยอยู่เสมอ แจ้งข่าวสารใหม่ๆ เกี่ยวกับความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้า ตลอดจนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ และรวบรวมข้อมูลข้อเสนอแนะคำแนะนำของลูกค้า มาบอกกล่าวให้แก่สมาชิกในกลุ่มทราบ เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไป และฝ่ายตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ มีหน้าที่ ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของพัดที่ผลิต ไม่ว่าจะเป็ขนาด การตกแต่งลวดลาย และกล่องบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น สำหรับการตลาดนั้น จะให้สมาชิกทุกคนรับผิดชอบร่วมกันออกไปจำหน่ายสินค้าหรือการแสดงผลผลิตในงานต่างๆ โดยการจัดให้สมาชิกแต่ละคนที่ว่างสลับหมุนเวียนกันไป เพื่อเป็นการฝึกประสบการณ์ อีกทั้ง จะได้รู้ถึงจุดเด่นและจุดด้อยของผลิตภัณฑ์ที่ผลิต และเพื่อให้สมาชิกแต่ละคนได้มีโอกาสออกไปสู่สังคมภายนอก ได้แลกเปลี่ยน

พูดคุยกับลูกค้า และจัดให้มีการประชุมกลุ่มทุกวันที่ 1 ของเดือน เพื่อให้สมาชิกที่ไม่ได้มาทำงานที่กลุ่มได้มีโอกาสพบปะและพูดคุยกัน ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 45 คน

1.6 ด้านงบประมาณ

เงินที่ใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานกลุ่มนั้น ได้มาจากการรวมหุ้นครั้งแรกของสมาชิกคนละ 100 บาท และในแต่ละเดือนทางกลุ่มจะหักรายได้จากการขายของสมาชิกไว้คนละ 100 บาท เพื่อนำมาใช้ลงทุนซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ในการผลิต และพัฒนาการชุมชนได้เข้ามาให้ช่วยเหลือโดยการสนับสนุนครุภัณฑ์และงบประมาณในการสร้างโรงเรียน ส่วนสหกรณ์การเกษตรให้งบประมาณสนับสนุนเพื่อใช้จัดซื้อเครื่องมือในการผลิต และทางสำนักงานเกษตรจังหวัดให้งบประมาณมาใช้ในการปลูกต้นกะพ้อ ซึ่งเงินที่ทางกลุ่มได้รับนั้นเป็นงบประมาณได้เปล่าทั้งหมด

1.7 ด้านการตลาด

ปัจจุบันนี้ผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อเริ่มเป็นที่รู้จักของลูกค้า ทางกลุ่มจึงได้ใช้กลยุทธ์ โดยนำลักษณะเด่นในด้านต่างๆ ของผลิตภัณฑ์ อาทิเช่น การที่ผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อเป็นงานหัตถกรรมจักสานที่มีลักษณะเฉพาะตัวตั้งแต่การใช้วัสดุธรรมชาติที่ไม่ได้แปรสภาพ และรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีเฉพาะในท้องถิ่น อีกทั้ง พัดใบกะพ้อเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีราคาไม่สูง เมื่อเทียบกับกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานชนิดอื่นๆ ในขณะที่มีคุณภาพในเรื่องความคงทน สวยงาม น้ำหนักเบา มีประโยชน์ใช้สอยในตัวของผลิตภัณฑ์เป็นต้น โดยนำลักษณะเด่นเหล่านี้มาใช้ในการประชาสัมพันธ์และหาตลาด ซึ่งตลาดส่วนใหญ่จะเป็นลูกค้าประจำที่อยู่ในจังหวัดต่างๆ เช่น พัทลุง สงขลา ภูเก็ต และกรุงเทพมหานคร เป็นต้น โดยลูกค้าเหล่านี้บางคนจะเข้ามาสั่งซื้อถึงที่กลุ่ม บางคนก็ใช้วิธีการส่งผ่านทางโทรศัพท์และให้ทางกลุ่มจัดส่งไปให้ อีกทั้ง จัดทำแผ่นพับแจกจ่ายให้กับผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมการทำผลิตภัณฑ์ที่กลุ่ม หากมีการออกร้านแสดงผลงานที่ใดก็จะนำแผ่นพับเหล่านี้ไปแจกพร้อมกับการสาธิตขั้นตอนการจักสานให้ชมด้วย นอกจากนี้ ทางกลุ่มได้นำผลิตภัณฑ์ไปจัดแสดงผลงานที่ศาลากลางจังหวัด และนำผลิตภัณฑ์ไปวางจำหน่ายที่ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมืองในตัวจังหวัดด้วย เพื่อให้ผู้ที่ผ่านไปมาได้รู้จัก อีกทั้ง มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ โดยกลุ่มได้จัดทำเว็บไซต์เป็นของตัวเองคือ www.baikaphow.ecombot.com เพื่อเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายให้กว้างขึ้น ทำให้มีการกระจายข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ไปยังลูกค้าหรือผู้ที่สนใจได้ทั่วโลก ส่งผลให้พัดใบกะพ้อเริ่มเป็นที่รู้จักและเริ่มได้รับความนิยมนอกจากท้องตลาดมากขึ้น

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่นำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์โดยส่วนใหญ่ได้รับการสอนและถ่ายทอดมาจากแม่ เนื่องจากการทำพัดใบกะพ้อนั้นเป็นอาชีพดั้งเดิมของครอบครัว นอกจากนี้ ได้แลกเปลี่ยนพูดคุยเรื่องการทำผลิตภัณฑ์และเรื่องการค้าขายกับพี่ๆ น้องๆ อย่างสม่ำเสมอ เพราะทุกคนยึดการทำผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อเป็นอาชีพหลัก นอกจากนี้ ได้ค้นคว้าเพิ่มเติมจากหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ เกี่ยวกับข่าวสารและความเคลื่อนไหวของผลิตภัณฑ์ต่างๆ ประกอบกับทางกลุ่มเป็นศูนย์กระจายข่าว โดยจะเปิดข่าวสารให้ชาวบ้านในท้องถิ่นฟังตั้งแต่ 6.00 – 8.00 น. ของทุกวัน อีกทั้ง การที่ได้ไปอบรมเกี่ยวกับการดำเนินงานในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่จังหวัดเชียงใหม่ และการไปออกร้านแสดงผลงานการสาธิตการทำผลิตภัณฑ์ที่เมืองทองธานี และงานภูมิปัญญาพื้นบ้านที่รัฐสภา เป็นต้น ทุกครั้งที่ไปอบรมหรือแสดงผลงานมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อนๆ ที่ทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ อยู่เสมอ ส่วนใหญ่มักจะพูดคุยเรื่องการตลาด การบริหารงานหรือการค้าขายกลุ่ม และข่าวสารเหตุการณ์บ้านเมือง เป็นต้น นอกจากนี้ ได้ไปสาธิตและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์ให้กับนักเรียน และผู้ที่สนใจทั้งในอำเภอและต่างอำเภอ

บางครั้งมีหน่วยงานราชการ เอกชน และกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด เข้ามาดูงานเยี่ยมชม การทำผลิตภัณฑ์ที่กลุ่ม

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่ม พบว่า การทำผลิตภัณฑ์นั้นได้รับถ่ายทอดความรู้มาจาก พ่อแม่ และพี่ๆ ซึ่งทุกคนในครอบครัวมีอาชีพทำพัดใบกะพ้อ นอกจากนี้ ได้พูดคุยกับเพื่อนสมาชิกคนอื่นๆ ที่ได้ไปออกร้าน ซึ่งมักจะกลับมาเล่าเรื่องราวหรือถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ได้ไปพบเห็น อาทิ เช่น รูปแบบผลิตภัณฑ์ การตกแต่ง หรือเทคนิคการขายให้ฟังอย่างสม่ำเสมอ และพัฒนาการชุมชน ได้ส่งบุคลากรของอำเภอเข้ามาให้ความรู้ทางด้านการจัดทำบัญชี อีกทั้ง ในตอนเช้าของทุกวันจะได้รับฟังข่าวสารจาก ศูนย์กระจายข่าวของกลุ่ม และอ่านหนังสือ คู่มือทัศนีย์ พังวิทย์บังถ้ามีเวลาวางจากการทำผลิตภัณฑ์ ในแต่ละเดือนจะมีผู้เข้ามาศึกษาดูงานการทำผลิตภัณฑ์ก็ได้มีโอกาสได้พูดคุยและได้รับคำแนะนำต่างๆ อยู่เสมอๆ

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคจากการใช้สารสนเทศคือ ในหมู่บ้านไม่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ประกอบกับการเดินทางไปใช้ห้องสมุด หรือการติดต่อหน่วยงานต่างๆ ไม่สะดวก เนื่องจากแหล่งสารสนเทศเหล่านี้อยู่ไกลจากหมู่บ้าน การเดินทางค่อนข้างลำบาก ไม่มีรถประจำทางผ่าน อีกทั้ง ผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อนั้นเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นโดยเฉพาะ และมีการผลิตที่เดียวในประเทศไทย ส่งผลให้ไม่มีแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่จะใช้ค้นหาข้อมูล ในปัจจุบันผู้รู้ในเรื่องการทำผลิตภัณฑ์มีน้อย และคนเก่าแก่ของท้องถิ่นได้เสียชีวิตไปหมดแล้ว

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคจากการใช้สารสนเทศคือ ไม่มีสถานที่ที่จะให้ใช้ค้นหาข้อมูล ประกอบกับปัจจุบันผลิตสินค้าไม่ทันกับความต้องการของลูกค้า ส่งผลให้ไม่มีเวลาไปใช้ข้อมูล และการเดินทางไม่สะดวกเนื่องจากบ้านอยู่ไกลจากแหล่งชุมชน บางครั้งมีผู้เข้ามาให้ความรู้ในการทำหรือพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ แต่ข้อมูลหรือคำแนะนำที่ได้รับไม่ตรงกับความต้องการเท่าใด

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งวัตถุดิบ เพราะขณะนี้ต้นกะพ้อมีจำนวนลดลงไม่เพียงพอต่อการผลิต เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มเพิ่มขึ้นและพัดใบกะพ้อกำลังเป็นที่ต้องการของตลาด อีกทั้ง ข้อมูลด้านการบรรจุภัณฑ์ ได้แก่ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ รูปแบบบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น เป็นที่ต้องการของทางกลุ่มเป็นอย่างมาก เนื่องจากหากทางกลุ่มมีรูปแบบของการบรรจุภัณฑ์ที่ดี เพื่อจะได้ดึงดูดความสนใจของลูกค้าอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ ต้องการข้อมูลด้านการตลาด และวิธีการส่งออกผลิตภัณฑ์ เพื่อมาช่วยเสริมและขยายตลาดพัดใบกะพ้อ ให้ชาวต่างชาติรู้จักสินค้าหัตถกรรมของไทยให้มากขึ้น และอยากให้หน่วยงานของรัฐบาล เช่น กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศหรือหน่วยงานใดๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องที่สามารถให้ข้อมูลในเรื่องการส่งออกผลิตภัณฑ์ เข้ามาให้ความรู้คำแนะนำ ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อของทางกลุ่มให้มากขึ้น

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ต้องการข้อมูลด้านแหล่งเงินทุนที่สามารถจะเข้ามารองรับให้กลุ่มขยายงานได้มากขึ้น อีกทั้ง ทางกลุ่มกำลังจัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน ตลอดจนเด็ก ๆ รุ่นใหม่ในท้องถิ่นเข้ามาเรียนรู้และฝึกทำผลิตภัณฑ์ที่กลุ่ม แต่ปัญหาที่ทางกลุ่มกำลังประสบคือ ขาดงบประมาณที่จะนำมาใช้บริการในส่วนนี้ นอกจากนี้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการลูกค้า หรือรสนิยมของลูกค้ามีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้การผลิตพัดใบกะพ้อมีตลาด หรือช่องทางการจัดจำหน่ายที่กว้างขึ้น และอยากให้หน่วยงานของรัฐบาลหรือเอกชนเข้ามาช่วยเหลือ ในเรื่องการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายอีกทางหนึ่ง

ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว ตำบลสระแก้ว

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

ผู้ก่อตั้งกลุ่มผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว คือ นายฉัตรชัย หมวดช่วย ซึ่งพิการเนื่องด้วยประสบอุบัติเหตุโดนปืนของพี่ชายขณะที่ยิงสุนัข แต่พลาดมาถูกที่ไหล่หลังส่งผลให้ขาขวาพิการ หลังจากรักษาจนอาการดีขึ้น ได้เข้ารับการฝึกอาชีพที่ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการที่บ้านสระแก้ว ทางด้านการทำเครื่องถม 1 ปี จากนั้นจึงรู้ว่าการทำเครื่องถมนั้นตนไม่ค่อยถนัด และถ้าไม่มีชื่อเสียงและมีมือจริง ๆ จะไม่สามารถทำงานนี้ได้ ง่ายนัก จึงได้ตัดสินใจออกจากศูนย์ฝึกอาชีพคนพิการและออกหาอาชีพอื่น จนมาเจอศูนย์หัตถกรรมกะลามะพร้าวที่อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช และได้เข้ารับการอบรมอยู่ประมาณ 1 เดือน ได้เกิดความคิดที่จะออกมาทำเอง จึงขอความช่วยเหลือจากกรมประชาสัมพันธ์โดยขอกู้เงินมาลงทุนจำนวน 40,000 บาท สำหรับการเริ่มต้นการทำผลิตภัณฑ์ในครั้งแรกๆ นั้น ยังไม่มีความชำนาญ จึงต้องสั่งผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าวมาจากที่อื่นมาวางจำหน่ายที่หน้าบ้านก่อน เพื่อให้เป็นที่รู้จักของลูกค้า ในขณะที่เดียวกันก็พยายามพัฒนาชิ้นงานของตนเอง แล้วลองเอาไปวางขายปะปนกับสินค้าหัตถกรรมกะลาที่สั่งมาจากที่อื่น ในช่วงแรกๆ ก็ยังจำหน่ายไม่ได้เพราะลูกค้ายังไม่รู้จัก และไม่เป็นที่นิยม กว่าที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องใช้เวลากว่า 1 ปีเต็ม จึงสามารถผลิตออกจำหน่ายได้เอง จนต่อมาผลิตไม่ทันกับความต้องการของลูกค้าที่สั่งซื้อเข้ามา จึงเกิดความคิดที่จะชักชวนเพื่อนคนพิการที่มีความสนใจเข้ามาฝึกงาน จนได้จัดตั้งกลุ่มหัตถกรรมคนพิการบ้านสระแก้ว ขึ้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2540 มีผู้ร่วมงานและสมาชิกจำนวน 26 คน ซึ่งมาจากจังหวัดต่างๆ ทางภาคใต้ และได้ยึดการทำผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าวเป็นอาชีพหลักทำติดต่อกันมาเป็นระยะเวลา 4 ปี

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

การคัดเลือกวัตถุดิบสำหรับการผลิตผลิตภัณฑ์นั้น ได้นำเอากะลามะพร้าวซึ่งเป็นวัสดุเหลือใช้จากธรรมชาติ บวกกับฝีมือทางด้านศิลปะและภูมิปัญญาชาวบ้าน มาพัฒนาเป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการทำจากศูนย์หัตถกรรมกะลามะพร้าว และได้ดัดแปลงรูปแบบเรื่อยมาจากการสังเกตสิ่งที่อยู่ใกล้ๆ ตัว สำหรับกะลาที่นำมาใช้นั้นสามารถใช้กะลามะพร้าวได้ทุกชนิด ทุกขนาด ทุกรูปทรง แต่โดยส่วนใหญ่จะใช้มะพร้าวลีบ ดังนั้น การเลือกว่ากะลาอันไหนเหมาะสมจึงขึ้นอยู่กับลักษณะงานชิ้นนั้นๆ แต่ที่สำคัญกะลามะพร้าวที่จะนำมาใช้ทำต้องเป็นผลแก่ ซึ่งสีของกะลาจะเป็นตัวบอกความอ่อนแก่ของมะพร้าว เมื่อประมาณ 2 ปีก่อน กะลามะพร้าวนั้นสามารถหาได้ภายในท้องถิ่น แต่ปัจจุบันมีจำนวนไม่เพียงพอกับการผลิต จึงรับซื้อมาจากจังหวัดที่ใกล้เคียง คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และชุมพร โดยจะมีชาวสวนนำมาส่งให้ซึ่งทางกลุ่มรับซื้อมะพร้าวในราคาถูกลงละ 1.50 - 2 บาท

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

ในการทำผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าวนั้น สมาชิกแต่ละคนจะเป็นคิดค้นและเป็นผู้ออกแบบงานด้วยตัวเอง ในครั้งแรกๆ ที่เริ่มทำนั้นก็ใช้วิธีการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ที่มีผู้อื่นทำอยู่ก่อน ต่อมาเริ่มคิดเองโดยใช้แบบจากธรรมชาติหรือสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัว เช่น ที่ใส่ปากการูปลากัด ที่เขี่ยบุหรี่รูปเปิด เป็นต้น และดัดแปลงเป็นเครื่องประดับ เช่น สร้อยคอลูกประคำ ปิ่นปักผม เข็มขัด เป็นต้น บางครั้งก็ทำตามความต้องการของลูกค้า ส่งผลให้รูปแบบที่ทำอยู่นั้นส่วนใหญ่มักทำอยู่ซ้ำๆ กัน เนื่องจากมีลูกค้าต้องการเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ทางกลุ่มผลิตได้ไม่ทันต่อความต้องการ และในการผลิตงานใหม่ขึ้นมาแต่ละชิ้นต้องใช้เวลา แต่อย่างไร

ก็ตามหากมีเวลาว่างจากการทำผลิตภัณฑ์ที่ลูกค้าสั่งเข้ามา ก็จะพัฒนาและคิดค้นรูปแบบใหม่ๆ อยู่เสมอ สำหรับรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ทำอยู่ในปัจจุบันนี้มีหลากหลาย อาทิเช่น เครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องประดับตกแต่งบ้าน ของใช้ต่างๆ เป็นต้น

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

การทำผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าวเป็นงานที่ต้องอาศัยฝีมือ ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพในการทำต้องเริ่มจากการพัฒนาฝีมือของผู้ทำงาน บวกกับประสบการณ์และความชำนาญในงานชิ้นนั้นๆ ของสมาชิกแต่ละคน เนื่องด้วยกะลามะพร้าวซึ่งเป็นวัสดุธรรมชาติที่มีความแข็งแรง มีสีและลวดลายเป็นริ้วรอยตามธรรมชาติเมื่อนำมาขัดให้เรียบผิวของกะลาจะเรียบเป็นมันเงาสวยงามคล้ายเคลือบด้วยแล็กเกอร์ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ทางกลุ่มร่วมกันคิดค้นวิธีและพัฒนาขึ้นมา นอกจากนี้เครื่องมือที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์นั้นไม่มีจำหน่ายในท้องตลาด จึงต้องประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาเองทั้งหมด โดยใช้ภูมิปัญญาที่ได้จากชาวบ้านในท้องถิ่น เช่น เครื่องขัดผิวกะลามะพร้าวได้ใช้หลักการนำเข้ช่าทราย มาพัฒนาเป็นเครื่องมือที่ใช้งานในปัจจุบัน ทำให้กะลามะพร้าวมีเสน่ห์และทรงคุณค่าทางศิลปะขึ้นมา และในการทำงานทุกชิ้นงานจะมีการรับประกันความพึงพอใจ หากลูกค้าไม่พอใจไม่ว่าจะเป็นเรื่องฝีมือ หรือรูปแบบที่สามารถส่งคืนมายังกลุ่มได้ นอกจากนี้แล้วในปัจจุบันทางกลุ่มจะเน้นเรื่องความประณีตเป็นหลัก และจะมีการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่จะส่งไปจำหน่ายก่อนทุกชิ้น

1.4 ด้านเทคโนโลยี

เทคโนโลยีในการผลิตนั้นแทบจะไม่มีมีความสำคัญ เนื่องจากไม่มีเครื่องมือใดที่สามารถใช้กับกะลามะพร้าวได้ โดยส่วนใหญ่เครื่องมือที่ใช้จะได้รับการดัดแปลงจากสิ่งของต่างๆ ใกล้เคียง เช่น เศษเหล็กที่เหลือใช้ จากนั้นจึงนำมาดัดแปลงใช้เข้าด้วยกัน เช่น เครื่องขัดขอบกะลา ได้ใช้หลักการนำเข้ช่าทรายกล่าวคือดัดแปลงเอามอเตอร์เครื่องไสน้ำแข็งและกะละมังซักผ้ามาประกอบกัน และติดกระดาษทรายด้านข้างของกะละมังใช้สำหรับขัดโดยใช้มอเตอร์เป็นตัวหมุน เป็นต้น เครื่องมือทุกชิ้น คุณฉัตรชัย หมวดช่วย จะเป็นผู้คิดค้นและลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งใช้วิธีการลองผิดลองถูก ผนวกกับประสบการณ์และความชำนาญในการทำมานาน

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการกลุ่มนั้นต้องการให้สมาชิกมีธุรกิจเป็นของตัวเอง โดยเน้นการทำงานหรือการกระจายงานในกลุ่มคนพิการและสมาชิกในครอบครัวคือ ทางกลุ่มให้การสนับสนุนด้านวัตถุดิบและเครื่องมือ ส่วนการบริหารงานนั้นให้สมาชิกทุกคนช่วยกันบริหารและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้รู้สึกว่าเป็นกำลังสำคัญในการผลิตงาน และเป็นเหมือนคนในครอบครัวเดียวกันมีอะไรก็ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นอกจากนี้ ได้จัดให้มีสวัสดิการในด้านการรักษาพยาบาล ที่พักอาศัย และอาหารให้สมาชิกด้วย สำหรับการจัดสรรรายได้นั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถและความชำนาญของแต่ละบุคคล ใครทำมากก็ได้ผลตอบแทนมาก เฉลี่ยแล้วต่อคนมีรายได้ประมาณเดือนละ 3,000 - 4,000 บาท และสำหรับผู้ที่มีความชำนาญพิเศษก็สามารถรับงานเป็นชิ้นๆ ตามใบสั่งสินค้าไปทำส่วนตัว หรือกระจายงานไปให้คนในครอบครัวช่วยกันผลิตก็จะมีรายได้ไม่จำกัด

1.6 ด้านงบประมาณ

งบประมาณที่นำมาใช้มาลงทุนนั้น เริ่มแรกได้รับการสนับสนุนจากกรมประชาสงเคราะห์ หลังจากนั้นได้รับเงินอุดหนุนจากชาวญี่ปุ่น โดยมีนายโอมาตะ โนริยุกิ จากมูลนิธิเด็กพิการของเมืองโยโกฮาม่าเป็นผู้ประสานงานและให้ความช่วยเหลือ และมอบเงินสร้างอาคารให้เป็นที่พักคนพิการที่มาฝึกอาชีพ จนปัจจุบันเริ่มมีทุนสะสมของกลุ่มซึ่งได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ จึงได้นำเงินส่วนนั้นมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนในกลุ่มในการจัดซื้อกะลามะพร้าวเพื่อนำมาใช้ในการผลิต

1.7 ด้านการตลาด

การตลาดนั้นเริ่มแรกก็ตั้งขายผลิตภัณฑ์หน้าบ้านให้แก่ผู้ที่เดินทางผ่านไปมา และลงทุน

พิมพ์แผ่นพับเกี่ยวกับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ ซึ่งค่าจ้างพิมพ์ในตอนนั้นไม่ได้จ่ายเป็นเงินสดให้กับทางโรงพิมพ์ แต่ใช้ลักษณะวิธีการแลกเปลี่ยนสินค้ากัน กล่าวคือ ค่าพิมพ์แผ่นพับทั้งหมดราคา 15,000 บาท ทางกลุ่มก็จะทำผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าวมาแลกเปลี่ยนเท่ากับจำนวนเงินของค่าแผ่นพับนั้น และเมื่อผลิตภัณฑ์เริ่มเป็นที่รู้จักก็จะมีลูกค้าเข้ามาสั่งซื้อที่กลุ่ม ช่องทางด้านการตลาดในปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะของการบอกต่อของกลุ่มลูกค้ากันเอง และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ เช่น อุตสาหกรรมจังหวัดและหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดได้เข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์ จัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้า ตลาดในประเทศส่วนใหญ่จะส่งไปขายที่กรุงเทพมหานคร ภูเก็ต เกาะสมุย พัทยา สงขลา และแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ สำหรับตลาดต่างประเทศนั้น การผลิตยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดและในระยะหลังนี้ลูกค้าจากต่างประเทศจะกำหนดรูปแบบและลักษณะที่ต้องการมาให้เอง ทางกลุ่มก็จะผลิตตามรูปแบบที่ลูกค้ากำหนด อีกทั้ง จะมีบริษัทส่งออกที่กรุงเทพมหานครครั้งสินค้าเข้ามา และส่งไปขายที่ดิสเนย์แลนด์ สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ทางกลุ่มได้มีกลยุทธ์ในการตั้งราคาสินค้า โดยกำหนดราคาส่วนใหญ่ให้ลงท้ายด้วยเลข 0 เพราะเป็นเลขที่มีความรู้สึกว่ามีน้อย และมีความสะดวกในการใช้จ่ายใช้สอย ไม่ต้องเสียเวลาในการหาเศษสตางค์และการรอคอยเงินทอน ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์จำหน่ายได้ดีขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า การทำผลิตภัณฑ์นั้นเริ่มเรียนรู้จากการลองผิดลองถูกด้วยตนเอง และการทดลองทำบ่อยๆ จนเกิดความชำนาญ บางครั้งได้ปรึกษาพูดคุยเรื่องงานกับภรรยาและลูกชายบ้าง งานบางชิ้นได้ร่วมกันออกแบบคิดค้นร่วมกันกับลูกชาย แต่โดยรวมแล้วในการทำผลิตภัณฑ์จะอาศัยประสบการณ์ความคิดของตนเองเป็นหลัก นอกจากนี้ ได้แลกเปลี่ยนความรู้กับประธานกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ บ้างแต่ไม่ค่อยบ่อยนัก เนื่องด้วยติดปัญหาเรื่องการเดินทางและปัญหาสุขภาพ โดยบุคคลที่คุยปรึกษาด้วยไม่ว่าจะเรื่องงานหรือเรื่องข่าวสารบ้านเมืองคือ ครูหนึ่งสุชาติซึ่งมีอาชีพแกะหนังตะลุง นอกจากนี้ มูลนิธิช่วยเหลือคนพิการในประเทศญี่ปุ่น ได้เข้ามาช่วยเหลือและพาไปดูงานการทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ ในประเทศญี่ปุ่น อีกทั้งได้ไปออกงานสาธิตการทำผลิตภัณฑ์ในกรุงเทพมหานคร ทำให้ได้ประสบการณ์นำมาใช้พัฒนางานได้บ้างบางส่วนในชีวิตประจำวันโดยส่วนใหญ่จะอยู่อยู่กับงานที่ลูกค้าสั่งมา ทำให้ไม่เวลาได้อ่านหนังสือหรือดูโทรทัศน์มากนัก แต่จะพยายามติดตามข่าวสารอยู่เสมอๆ โดยจะรับหนังสือพิมพ์ทุกเช้าซึ่งจะมีผู้มาส่งให้ที่กลุ่ม และใช้เวลาในการอ่านแต่ละวันประมาณ 20 - 30 นาที เนื้อหาที่อ่านส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับข่าวสารบ้านเมืองในแต่ละวัน เมื่อได้อ่านหนังสือพิมพ์แล้วทำให้รู้สึกตัวเองเป็นคนมีค่าของสังคม ในด้านที่รู้จักนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์ หากมีเวลาว่างจะขับรถไปหาที่พักผ่อน เช่น ในสวน นั่งชมธรรมชาติ เป็นต้น จะสังเกตได้ว่างานส่วนใหญ่ที่ผลิตออกมาจะได้แบบมาจากธรรมชาติหรือสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ได้รับเชิญให้ไปบรรยายเกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์ในที่ต่างๆ ทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด อีกทั้ง สอนให้กับอาจารย์และนักเรียนในท้องถิ่นได้มาฝึกหัดและทดลองทำอยู่อย่างสม่ำเสมอ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ในการทำนั้นเริ่มเรียนรู้จากคุณฉัตรชัย หมวดช่วย ซึ่งเป็นประธานและเป็นผู้ที่ให้ความรู้ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนการทำ และการใช้เครื่องมือต่างๆ และอาศัยประสบการณ์จากการจดจำและฝึกทำบ่อยๆ จนเกิดความชำนาญ จนปัจจุบันได้ทำงานที่ลูกค้าสั่งมาไปทำเองที่บ้าน ในชีวิตประจำวันไม่ค่อยได้ค้นหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์มากนัก เพราะงานพวกนี้ส่วนใหญ่จะเป็นงานฝีมือ จึงต้องขึ้นอยู่กับความชำนาญและมีมือ อีกทั้ง งานที่ลูกค้าสั่งก็ทำไม่ทัน ประกอบกับที่ตนเป็นคนพิการจึงไม่สะดวกในเรื่องการเดินทาง ส่วนใหญ่ถ้ามีปัญหาเรื่องงานที่ทำก็จะปรึกษากับคนในครอบครัว และคุณฉัตรชัย หมวดช่วย ในฐานะที่เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ ในชีวิตประจำวันดูโทรทัศน์และฟังวิทยุบ้าง ส่วนมากเป็นรายการข่าว หนังสือที่อ่านบ่อยที่สุดคือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐเพราะ

หาซื้อง่ายและราคาไม่แพงมากนัก

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า มีปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้นว่า ผลิตภัณฑ์กะลามาพร้าวนั้นสมาชิกที่ผลิตคือคนพิการทั้งหมด ดังนั้นจึงทำให้เกิดข้อจำกัดในการเดินทางไปใช้สารสนเทศ อีกทั้ง แหล่งสารสนเทศต่างๆ อยู่ไกล ประกอบกับการทำผลิตภัณฑ์นี้ในจังหวัดนครศรีธรรมราชผู้ผลิตมีน้อย และกลุ่มที่เกิดขึ้นใหม่ก็เข้ามาเรียนรู้จากทางกลุ่มทั้งสิ้น ดังนั้น สารสนเทศที่ใช้จึงได้จากการสั่งสมจากประสบการณ์ที่ทำกันเอง ไม่มีแหล่งข้อมูลให้ศึกษาค้นคว้ามากนัก

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศคือ การเดินทางไม่สะดวกและแหล่งสารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็นที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน หรือแม้แต่หอกระจายข่าวก็อยู่ไกลจากที่ตั้งของกลุ่มมาก และผู้ที่มีความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์นี้ในจังหวัดแทบจะไม่มีเลย ทำให้ไม่สามารถปรึกษาหาความรู้หรือแลกเปลี่ยนความรู้จากใครได้ และหนังสือหรือวารสารต่างๆ ก็มีราคาแพงไม่มีเงินพอที่จะไปซื้อมาอ่านได้ สำหรับสื่อประเภทอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุหรือโทรทัศน์ก็นำเสนอข้อมูลไม่ตรงกับที่ต้องการ นานๆ ครั้งจึงจะมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องบ้าง แต่ก็นำมาใช้ประโยชน์เกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์ได้ไม่มากนัก

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า มีความต้องการข้อมูลด้านแหล่งเงินทุนที่จะนำมาใช้ขยายงานในการผลิต ตลอดจนต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้เป็นที่รู้จักในท้องตลาดเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันกำลังประสบปัญหา พ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อแล้วโกงราคา อยากทราบวิธีการตัดตอนพ่อค้าคนกลางออกไป และต้องการให้ทางราชการให้ความสำคัญหรือให้การสนับสนุนกับผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มผลิตให้มากขึ้น เช่น ให้เข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการขาย และช่วยเผยแพร่อาชีพนี้ให้เป็นที่รู้จัก เพื่อจะได้ส่งเสริมให้ผู้สนใจเข้ามาฝึกอาชีพ ซึ่งปัจจุบันนี้กำลังประสบปัญหาด้านแรงงานเพราะมีจำนวนน้อย โดยเฉพาะในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีผู้สนใจหรือผู้ที่ต้องการสืบทอดการทำผลิตภัณฑ์น้อยมาก นอกจากนี้ ต้องการข้อมูลด้านบรรจุภัณฑ์ เพราะแบบที่ทำในปัจจุบันเน้นเฉพาะความสะดวกในการขนส่งหรือเคลื่อนย้าย และการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดกับตัวผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่ยังขาดเรื่องความสวยงามและแรงดึงดูดใจของลูกค้า ตลอดจนต้องการข้อมูลที่จะนำมาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับบรรณนิยมของตลาดแต่ละพื้นที่

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า มีความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบใหม่ๆ ของผลิตภัณฑ์ ความนิยมของท้องตลาด ตลอดจนช่องทางการจัดจำหน่ายที่ไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง นอกจากนี้ ต้องการข้อมูลด้านสุขภาพ เพราะการผลิตงานแต่ละชิ้นนั้นต้องใช้เวลาอันยาวนาน ยิ่งช่วงที่ลูกค้าสั่งสินค้าเข้ามาในปริมาณมากจะต้องเร่งและใช้เวลาการผลิตแต่ละวันเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดอาการปวดเมื่อย และอ่อนเพลีย จึงอยากได้ข้อมูลในส่วนนี้เพื่อมาใช้ในการดูแลรักษาสุขภาพของสมาชิกในกลุ่ม และอยากให้หน่วยงานราชการเข้ามาประสาน ช่วยหาสถานที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในลักษณะถาวร ช่วยส่งเสริมประชาสัมพันธ์ข้อมูลของกลุ่มให้เป็นที่รู้จัก และช่วยเชิญชวนผู้ที่สนใจเข้ามาฝึกอาชีพการทำผลิตภัณฑ์นี้ให้มากขึ้น

ผลิตภัณฑ์จากการแกะหนัง ตำบลปากพูน

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

การทำผลิตภัณฑ์แกะรูปหนัง เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างหนึ่งของชาวนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ควบคู่กับการเล่นหนังตะลุงในจังหวัดภาคใต้ โดยสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น การแกะหนังเป็นงานศิลปะที่ละเอียดอ่อน ประณีต มีขั้นตอนและกรรมวิธีการผลิตที่ซับซ้อน ต้องใช้ความรู้และทักษะหลายด้านประกอบกัน อีกทั้ง ต้องมีความพิถีพิถันทุ่มเทเพื่อให้งานออกมามีชีวิตและจิตวิญญาณ และ

ทรงคุณค่าทางศิลปะให้มากที่สุด โดยในท้องถิ่นนี้ส่วนใหญ่ชาวบ้านมีความรู้ในการแกะหนังเป็นพื้นฐานมาอย่างดี แต่การทำนั้นจะกระจุกกระจายในแต่ละครอบครัว ส่งผลให้ผลงานที่ออกมามีคุณภาพไม่เท่าเทียมกันขึ้นอยู่กับฝีมือของช่างแต่ละคน ดังนั้นชาวบ้านกลุ่มหนึ่งจึงเกิดความคิดที่จะรวมกลุ่มกันขึ้น เพื่อเป็นการรวบรวมภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้อยู่ในที่เดียวกัน อีกทั้ง เพื่อพัฒนาคุณภาพของงานให้มีมาตรฐานที่เท่าเทียมกัน ประกอบกับมีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เข้ามาให้การสนับสนุน โดยมีผู้นำกลุ่มได้แก่ นายทวี คงบุรี นายประสิทธิ์ ทองขาว นายมนัส ช่วยกรวด ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลได้ชักชวนชาวบ้านและเป็นแกนนำในการรวมกลุ่ม จึงเป็นผลสำเร็จและก่อตั้งกลุ่มขึ้นในวันที่ 1 มกราคม 2543 ช่วงแรกมีสมาชิกเข้าร่วมกลุ่มจำนวน 50 คน ทุกคนประกอบเป็นอาชีพหลัก ต่อมาเมื่อผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักและเป็นที่ต้องการของตลาดทางกลุ่มจึงได้เปิดรับสมาชิกเพิ่ม จนปัจจุบันทางกลุ่มมีสมาชิกทั้งหมด 70 คน

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

วัตถุดิบที่นำมาใช้ส่วนใหญ่จะเป็นหนังวัวหรือหนังควาย เพราะมีความหนาพอเหมาะ เหนียว และมีความทนทาน เมื่อฟอกแล้วจะโปร่งแสง สำหรับหนังสัตว์ชนิดอื่นๆ เช่น หนังหมี หนังค่าง หนังแพะ หนังกวาง เป็นต้น สามารถนำมาใช้ได้แต่จะทึบแสงดูแล้วไม่สวยงาม และหายาก ปัจจุบันเพื่อเป็นการประหยัดเวลาในการทำงาน ทางกลุ่มได้สั่งซื้อหนังที่จะนำมาใช้มาจากสมุทรปราการ โดยผ่านพ่อค้าคนกลาง ด้านการคัดเลือกหนังที่จะนำมาใช้ ต้องดูว่าสภาพหนังที่รอยข้ำหรือรอยขีดขีดหรือไม่ อีกทั้ง ดูความโปร่งแสงของหนัง ถ้าหนังอยู่ในสภาพไม่ดีก็ไม่เหมาะที่จะนำมาแกะ และน้ำหนักของหนังต่อหนึ่งผืนต้องอยู่ระหว่าง 8 – 13 กิโลกรัม เพราะถ้าหนังเบาแสดงว่าเมื่อนำมาแกะจะฉีกขาดง่าย ถ้ามีน้ำหนักมากแสดงว่าหนาเกินไปจะทำให้เสียเวลาในการแกะ โดยในการคัดเลือกนั้นสมาชิกกลุ่มทุกคนมีความรู้และสามารถที่จะเลือกและดูเป็นกันทุกคน

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

การออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นโดยส่วนใหญ่จะยึดตามแบบที่ถ่ายทอดกันมา เพื่อเป็นการสานต่อและอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านไว้ อีกทั้ง ได้มีการดัดแปลงรูปแบบต่างๆ ให้เข้ากับยุคสมัย ซึ่งสมาชิกแต่ละคนจะเป็นผู้คิดค้นประดิษฐ์จากจินตนาการ ประสบการณ์ และการดูแบบจากที่ต่างๆ โดยส่วนใหญ่การแกะหนังนั้นทางกลุ่มได้แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทแสดงฝีมือเพื่อความสวยงามใช้สำหรับโชว์โดยเฉพาะ เช่น ภาพวิวภาพโบราณสถานและโบราณวัตถุต่างๆ ที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด เป็นต้น ส่วนอีกประเภททำขึ้นเพื่อใช้ในการแสดง รูปที่แกะส่วนใหญ่จะเป็นตัวหนังสือได้แก่ พระฤาษี เจ้าเมือง นางเมือง ตัวตลก เป็นต้น ในการออกแบบนั้นจะต้องเขียนภาพลงบนกระดาษเขียนแบบ เมื่อเขียนเสร็จแล้วก็นำแบบมาวางทาบบนผืนหนัง แล้วใช้สิ่วตัดตุ้สลักลวดลายตามแบบ เมื่อแกะภาพได้แล้วก็นำไประบายสี และทาน้ำมันกันชื้น เช่น แล็คเกอร์หรือวานิช หากแกะตัวหนังสือที่ใช้นั่งหนังตะลุงก็ต้องทำแขนหรือขาเพิ่ม เพื่อให้เคลื่อนไหวได้ต่างหากแล้วจึงนำมาประกอบเข้ากันภายหลัง

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

ปัจจุบันทางกลุ่มเริ่มให้ความสำคัญกับคุณภาพของตัวหนังที่แกะ โดยจัดให้มีการควบคุมตั้งแต่การเตรียมหนังที่จะนำมาแกะ และกรรมวิธีในการผลิต โดยใช้วิธีการฟอกหนังแบบธรรมชาติ กล่าวคือนำสับประรด มะเฟือง ใบชะมวง ใบส้มป่อย มาหมัก ซึ่งสามารถช่วยให้หนังที่ฟอกนั้นไม่มีกลิ่นคาว และมีความโปร่งแสง สำหรับการเขียนลายลงในแผ่นหนังเพื่อให้การเขียนลายนั้นติดง่าย ก็จะทำเอาหน้าขาวผสมกับเขม่าไฟทาหนังให้ทั่ว และตัวหนังที่จะนำมาใช้ในการแกะภาพรูปขัตติย์ เจ้าเมือง ตัวพระ รูปเหล่านี้จะต้องเลือกใช้หนังที่มีความโปร่งแสง หนังบางๆ ใสๆ เพื่อให้เกิดความคมชัดในลวดลาย อีกทั้ง มีความโดดเด่น

สวยงาม ซึ่งวิธีการเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมาทั้งสิ้น และทางกลุ่มจะเน้นในเรื่องของการพัฒนาฝีมือช่างด้วย โดยใช้ราคาเป็นตัวพัฒนาคุณภาพของงาน นอกจากนี้ ทางกลุ่มได้เพิ่มรูปแบบการแกะ เช่น การแกะรูปวิวทิวทัศน์ ภาพสัตว์น้ำใต้ท้องทะเล ภาพโบราณสถานหรือโบราณวัตถุสำคัญๆ ของจังหวัด เป็นต้น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีความหลากหลาย และมีความแตกต่างจากกลุ่มผลิตภัณฑ์การแกะหนังในจังหวัดอื่นๆ

1.4 ด้านเทคโนโลยี

การทำผลิตภัณฑ์การแกะหนัง นับเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่ต้องอาศัยฝีมือ และความประณีต ในการทำเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการแกะ หรือการฉลุสลักลาย จึงไม่สามารถที่จะนำเทคโนโลยีใดๆ เข้ามาใช้ได้ อีกทั้ง ทางกลุ่มต้องการรักษาเอกลักษณ์และภูมิปัญญา ที่ได้รับการถ่ายทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ จึงไม่ได้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการผลิต

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

การบริหารงานกลุ่มนั้นได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มโดยมี ประธาน รองประธาน และคณะทำงานฝ่ายต่างๆ ดังนี้ ฝ่ายผลิตมีหน้าที่ ควบคุมดูแลการผลิตของสมาชิกทุกคน ตลอดจนควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ออกจำหน่าย ฝ่ายการตลาดมีหน้าที่ ออกจำหน่ายผลิตภัณฑ์และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลกลุ่ม ติดต่อกับลูกค้า จัดหาช่องทางจัดจำหน่าย เป็นต้น ฝ่ายற்றுญกมีหน้าที่ จัดทำรายรับรายจ่ายของกลุ่ม และจัดเตรียมเอกสารข้อมูลต่างๆ ของกลุ่มไว้ให้บริการแก่ผู้ที่เข้ามาดูงาน และขอความรู้ต่างๆ คณะกรรมการบริหารจะมีวาระในการทำงาน 4 ปี และในทุกเดือนจะมีการประชุมสมาชิก เพื่อให้สมาชิกได้พบปะพูดคุยกัน และจัดแบ่งเงินให้กับสมาชิกด้วย

1.6 ด้านงบประมาณ

การก่อตั้งกลุ่มครั้งแรกได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 30,000 บาท มาใช้ในการดำเนินงานภายในกลุ่ม ต่อมาเมื่อกลุ่มเริ่มเป็นเป็นรูปเป็นร่าง ทางสำนักพัฒนาชุมชน จึงได้เข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนในการจัดซื้ออุปกรณ์ในการผลิตเพิ่มเติม และจากการได้รับงบประมาณสมทบ จากหน่วยงานและผู้มีอุปการะคุณอย่างสม่ำเสมอ ในปัจจุบันทางกลุ่มได้นำเงินที่ได้จากการออมและการลงทุนของสมาชิก และจากการไปจำหน่ายผลิตภัณฑ์มาเป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน สำหรับการปันผลให้สมาชิก นั้นปันผลให้สมาชิก 50% ของสินค้าที่ขายได้อีก 20% จัดเก็บเป็นสวัสดิการกลุ่ม และใช้ในสาธารณประโยชน์ อีก 10% และใช้ในการดำเนินงานบริหารงานอีก 20%

1.7 ด้านการตลาด

ปัจจุบันตลาดของผลิตภัณฑ์การแกะหนังมีอยู่ทั่วประเทศ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด สำหรับในจังหวัดนั้นได้วางจำหน่ายที่ร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง และในร้านค้าย่อยในวัดพระมหาธาตุ ส่วนในต่างจังหวัดจะส่งไปจำหน่ายที่จังหวัดภูเก็ต เกาะสมุย เชียงใหม่ และกรุงเทพมหานคร เป็นต้น โดยมีลูกค้าสั่งซื้อเข้ามาที่กลุ่ม ส่วนใหญ่จะเป็นลูกค้าประจำที่สั่งซื้อมาเพื่อนำไปจำหน่าย อีกทั้ง การได้ไปออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์ในงานต่างๆ ก็จะทำให้นำแผ่นพับไปแจกจ่ายให้กับลูกค้า นอกจากนี้ได้เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผ่านทางเว็บไซต์ของจังหวัดอีกด้วย

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ในการทำผลิตภัณฑ์นั้นจะใช้ประสบการณ์และความคิดของตนเองเป็นหลัก เนื่องจากเป็นความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และเป็นอาชีพหลักของครอบครัว บางครั้งได้แลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนสมาชิกเก่าๆ ที่ได้แยกตัวออกไปทำผลิตภัณฑ์ของตนในจังหวัดต่างๆ เช่น จังหวัดภูเก็ต กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เป็นต้น โดยแลกเปลี่ยนกันในเรื่องของรูปแบบ เทคนิคใหม่ๆ

ในการทำ อีกทั้ง จากการได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ เจ้าหน้าที่พาณิชย์จังหวัด ซึ่งเข้ามาให้ความรู้ในเรื่องของการจัดหาช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์ เป็นต้น และจากการค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเองจากวารสารต่างๆ หนังสือพิมพ์ และจากการดูโทรทัศน์

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์นั้นได้รับการถ่ายทอดมาจากพ่อแม่ และการเริ่มทำมาตั้งแต่เด็กๆ และยึดเป็นอาชีพหลักมานาน ดังนั้นในการทำผลิตภัณฑ์ จึงอาศัยประสบการณ์ของตนเป็นหลัก อีกทั้ง การแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกในกลุ่ม โดยการสอนและถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกก็เกิดการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กันด้วย และการติดตามข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ จากหนังสือพิมพ์ การดูโทรทัศน์เกี่ยวกับรูปแบบใหม่ๆ และจากการเข้ามาให้ความรู้ของหน่วยงานราชการ ประกอบกับรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ทำอยู่นั้นจะเน้นรูปแบบเดิมๆ ที่เป็นรูปตัวละครต่างๆ เนื่องจากปัจจุบันคนที่ทำแบบเก่าๆ เริ่มลดน้อยลง นอกจากนี้ ยังเป็นวิทยากรให้กับผู้สื่อข่าวและรายการโทรทัศน์ต่างๆ เช่น รายการกระแจะกุดด้านหนึ่งนาที่ในเมืองไทย ทอล์คออฟเดอะทาวน์ เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศคือ ข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นความรู้ในเรื่องวิชาการนำมาใช้ประโยชน์ได้น้อย บางครั้งผู้เข้ามาให้ความรู้พูดไทยคำอังกฤษคำฟังแล้วไม่เข้าใจ อีกทั้ง ทำให้เสียเวลาในการผลิต

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศคือ ข้อมูลเกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์นั้นส่วนใหญ่ต้องอาศัยประสบการณ์ของตนเป็นหลัก เนื่องจากผู้รู้ในเรื่องนี้มีน้อยลง และไม่มีเวลาไปค้นคว้าความรู้ใหม่ๆ เนื่องจากต้องเดินทางเข้าไปในตัวเมืองทำให้เสียเวลา

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลด้านแหล่งวัตถุดิบ เนื่องจากปัจจุบันวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตต้องสั่งซื้อมาจากต่างจังหวัด และต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง ส่งผลให้มีต้นทุนในการผลิตสูง อีกทั้ง ข้อมูลในด้านการบริหารงานกลุ่ม อยากรู้วิธีการดำเนินงานบริหารงานกลุ่มอย่างเป็นระบบ การทำบัญชีกลุ่มที่เป็นมาตรฐาน นอกจากนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายหรือวิธีการดำเนินการในการจดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับรูปแบบและลวดลายที่คิดค้นขึ้นมา

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลด้านแหล่งเงินทุน หรืองบประมาณที่จะนำมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานกลุ่ม เพราะต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากในการจัดซื้อวัตถุดิบ และรับซื้อผลิตภัณฑ์ของสมาชิกเพื่อนำไปจำหน่ายต่อไป อีกทั้ง ข้อมูลด้านสาธารณสุขเกี่ยวกับวิธีการปฐมพยาบาลเบื้องต้น และการดูแลสุขภาพ เนื่องจากในการทำต้องนั่งทั้งวันทำให้ปวดเมื่อย นอกจากนี้ อยากรู้ให้หน่วยงานราชการเข้ามาสนับสนุน ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกลุ่มไปยังต่างประเทศ เพราะผลิตภัณฑ์กลุ่มเริ่มเป็นที่สนใจของชาวต่างชาติ ถ้าผลิตภัณฑ์กลุ่มได้รับการสนับสนุนก็จะทำให้สามารถขยายตลาดให้กว้างขึ้นได้

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเปลือกมังคุด ตาบลดำโลน

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

การทำผลิตภัณฑ์นี้เริ่มจาก การสังเกตเห็นปัญหาของท้องถิ่นเกี่ยวกับความยากจนของชาวบ้านในภาคการเกษตรกรรม และนับวันสภาพความเป็นอยู่ยิ่งขัดสนและย่ำแย่ลงเรื่อยๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ชาวบ้านไม่มี

ที่ทำงาน ไม่มีรายได้ที่มั่นคงแน่นอน ประกอบกับต้องบริโภคสินค้าจากภายนอกที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวันของครอบครัว เช่น สบู่ แชมพูสระผม ครีมนวดผม ยากันยุง เป็นต้น จึงเกิดความคิดว่าจะมีวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างไร ด้วยการคิดที่จะแก้ปัญหาดังกล่าว คุณสนทยา ชานี จึงคิดที่จะสร้างผลิตภัณฑ์ของครอบครัวขึ้นมา โดยสังเกตเห็นว่าชาวบ้านในท้องถิ่นมีอาชีพทำสวนสมรม และมังคุดก็เป็นผลิตผลตัวหนึ่งที่โดดเด่นที่สุดของท้องถิ่นเนื่องจากมีจำนวนมาก ประกอบกับสภาพทั่วไปในท้องถิ่นเป็นป่าไม้ มีภูเขาล้อมรอบ อีกทั้ง มีสมุนไพรต่างๆ ที่สามารถจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ จึงได้มีการรวมกลุ่มขึ้นเมื่อเดือนเมษายน 2542 จากการสังเกตเห็นว่าในท้องถิ่นมีเปลือกมังคุดที่ทิ้งเอาไว้มาก ดูแล้วเป็นของไร้ค่า จึงได้นำเปลือกมังคุดมาทดลองด้วยความรู้ดั้งเดิมที่มีมาแต่บรรพบุรุษว่า เปลือกมังคุดมีคุณค่าและสรรพคุณทางสมุนไพรที่สามารถช่วยรักษาโรคผิวหนังเริ่มแรกจึงได้ทดลองนำมาผสมกับสมุนไพรชนิดต่างๆ และเริ่มทดลองใช้ เมื่อได้ผลดีและไม่ผลข้างเคียงใดๆ จึงนำไปแจกจ่ายให้กับเพื่อนฝูงและญาติๆ ได้ทดลองใช้ ต่อมาเมื่อเริ่มเป็นที่รู้จักจึงได้มีการจัดจำหน่ายจนกระทั่งผลิตภัณฑ์สามารถสร้างรายได้ให้กับสมาชิก และช่วยให้คนในท้องถิ่นมีงานทำมากขึ้นอีกด้วย

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

วัตถุดิบหลักที่ใช้ในการผลิตคือ เปลือกมังคุด ซึ่งหาซื้อได้ภายในท้องถิ่นโดยไปสั่งเอาไว้แล้วจะมีชาวบ้านนำมาส่งให้ที่กลุ่ม หากช่วงใดมีการผลิตมากวัตถุดิบในท้องถิ่นมีไม่เพียงพอที่จะสั่งซื้อมาจากต่างจังหวัด ได้แก่ ชุมพร ระยอง จันทบุรี เป็นต้น ส่วนวัตถุดิบอื่นๆ ที่ใช้เป็นส่วนผสม ได้แก่ ขมิ้นชัน ทองพันชั่ง ชุมเห็ดเทศ เสดดพังพอน ว่านพังโหม ว่านสาวหลง เป็นวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นทั้งสิ้น สำหรับเมล็ดสบู่ดำนั้นต้องสั่งซื้อมาจากกรุงเทพมหานคร

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

การออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นคุณสนทยา ชานี เป็นผู้ออกแบบด้วยตนเองทั้งหมด รูปแบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเป็นสบู่อัดแท่งขนาดต่างๆ ส่วนบรรจุภัณฑ์นั้นเป็นกล่องพลาสติกใส โดยมีเอกลักษณ์ของกลุ่มคือ จะแนบแผ่นพับชิ้นเล็กๆ ซึ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับสรรพคุณของสมุนไพรแต่ละตัวที่ใช้เป็นส่วนผสมลงไปด้วยเพื่อเป็นการให้ข้อมูลและเพิ่มความมั่นใจให้กับลูกค้า

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

ตั้งแต่เริ่มต้นการทำผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มได้มีการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง จนปัจจุบันได้ค้นพบสูตรการทำที่แน่นอนและเป็นที่ยอมรับของลูกค้า จึงได้หยุดคิดค้นและพยายามรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานให้เหมือนเดิม ไม่ว่าจะเป็ปริมาณของส่วนผสมหรือกรรมวิธีการผลิต นอกจากนี้ ทางกลุ่มได้ทดลองคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นคือ แชมพูสระผม ครีมนวด น้ำมันคลายเส้น และยากันยุงที่ทำมาจากเปลือกมังคุด เพิ่มเติมขึ้นมาอีกด้วย ซึ่งอยู่ในช่วงของการทดลอง คิดค้น และปรับปรุงคุณภาพ

1.4 ด้านเทคโนโลยี

เทคโนโลยีที่นำมาใช้ ได้แก่ เครื่องย่อยสบู่ เครื่องบั่น และเครื่องอัดแท่งสบู่ ซึ่งนำมาใช้เป็นเครื่องทุ่นแรงในการผลิต และเป็นการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐานเหมือนกัน อีกทั้งช่วยประหยัดเวลาในการผลิตอีกด้วย

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

การดำเนินการงานบริหารงาน มีลักษณะการทำงานแบบกลุ่มย่อยในกลุ่มใหญ่ ซึ่งภายในกลุ่มใหญ่จะมีผลิตภัณฑ์หลากหลายชนิด ได้แก่ สบู่สมุนไพรเปลือกมังคุด แชมพูและครีมนวดผมจากเปลือกมังคุด

อาหารเสริมลดน้ำหนักจากส้มแขก น้ำส้มแขก ยากันยูง ดอกซีเหล็กแปรรูป น้ำมันนวดคลายเส้นจากเปลือกมังคุด เป็นต้น โดยแต่ละกลุ่มก็จะมีสมาชิกของตน ในการดำเนินงานนั้นไม่ได้จัดแบ่งหน้าที่ในการทำงานอย่างชัดเจน แต่จะใช้การรวมกลุ่มแบบช่วยเหลือกัน โดยให้สมาชิกกลุ่มสมุนไพรเปลือกมังคุด มีหน้าที่รับผิดชอบและเป็นแกนนำหลักในการดำเนินงานคือ กำหนดให้สมาชิกของแต่ละผลิตภัณฑ์ต้องเข้ามาเรียนรู้กระบวนการทำงาน และเทคนิควิธีการที่กลุ่มสมุนไพรเปลือกมังคุด ก่อนที่จะแยกย้ายกันไปคิดค้นผลิตภัณฑ์ของตน เมื่อมีผลิตภัณฑ์ของตนเองแล้วนำมาจำหน่ายที่กลุ่ม เหตุผลการจัดการบริหารงานแบบนี้ เพื่อป้องกันการเอาเปรียบและการเกิดข้อขัดแย้งของสมาชิก อีกทั้ง เป็นการสร้างอาชีพให้ชาวบ้านในท้องถิ่นและกลุ่มจะได้มีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย โดยมีสมาชิกทุกคนเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ และรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของตน

1.6 ด้านงบประมาณ

ช่วงแรกที่เราเริ่มทำผลิตภัณฑ์นั้นได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์กรเอกชน และได้ใช้วิธีการระดมทุนจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยตัดในส่วนที่เป็นกำไรที่ได้มาเป็นทุนในการผลิตครั้งต่อไป

1.7 ด้านการตลาด

ปัจจุบันตลาดของผลิตภัณฑ์นั้นมีอยู่ทั่วประเทศ และส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศด้วย โดยทางกลุ่มเริ่มต้นจากการเผยแพร่ข้อมูลผ่านกลุ่มเพื่อนและชาวบ้านในท้องถิ่น อีกทั้ง กลุ่มนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่เข้ามาท่องเที่ยวหรือเยี่ยมชมท้องถิ่น โดยใช้วิธีการแจกให้ไปทดลองใช้ดูก่อน จากนั้นก็มีการสั่งซื้อเข้ามาเรื่อยๆ ตลอดจนได้จัดทำเว็บไซต์ของท้องถิ่น และได้เผยแพร่ข้อมูลกลุ่มโดยการแทรกรายละเอียดลงไปในเว็บไซต์ที่จำหน่าย และการไปออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้เป็นที่รู้จักของลูกค้ายิ่งมากขึ้น

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ได้มาจากประสบการณ์ในการทำงานของตนเองเป็นหลัก เนื่องจากเป็นผู้คิดค้นและทดลองทำผลิตภัณฑ์จนกระทั่งมีสูตรเป็นของตนเอง อีกทั้ง ได้รับความช่วยเหลือและแนะนำจากเพื่อนๆ ในเรื่องของการตลาด ช่วยทำเว็บไซต์ให้ และจากการได้ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา ซึ่งเป็นผู้ที่อ่านหนังสือทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นตำรา หนังสือ พ็อคเก็ตบุ๊ค วารสาร นิตยสาร โดยจะค้นคว้าในทุกเรื่องที่สนใจ ได้แก่ ข้อมูลด้านการเกษตร เทคโนโลยี เศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งหนังสือพวกนี้จะไปซื้อมาจากแผงหนังสือหรือร้านหนังสือในตัวเมือง อีกทั้ง ได้ค้นคว้าผ่านทางอินเทอร์เน็ต และดูโทรทัศน์ ส่วนมากจะเป็นรายการสารคดี และข่าวเกี่ยวกับอาชีพ เป็นต้น และได้หาข้อมูลเพิ่มเติมจากการเข้ารับการอบรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานกลุ่ม ได้แก่ การอบรมเรื่องข้อมูลในการส่งออกของกรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ และเรียนรู้ด้านเภสัชกรรมแพทย์แผนไทยของชมรมแพทย์แผนไทย อบรมด้านกฎหมาย เป็นต้น และการได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรให้กับหน่วยงานต่างๆ ทั้งของราชการและเอกชน ทั่วประเทศ ทำให้มีโอกาสดำเนินการกับผู้ในกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ ผู้บริหาร นักวิชาการ ส่งผลให้มีความรู้ที่เพิ่มขึ้น

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ได้รับถ่ายทอดความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์มาจากคุณสนทยา ชานี และจากการเข้ามาฝึกฝนการทำผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มเป็นเวลากว่า 2 ปี จึงทำให้เกิดความชำนาญ อีกทั้ง การได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกับสมาชิกด้วยกัน เกี่ยวกับเทคนิคการทำ จึงทำให้มีความรู้เพิ่มเติมขึ้น นอกจากนี้ได้ค้นคว้าเพิ่มเติมจากหนังสือ วารสารต่างๆ ที่ทางกลุ่มจัดขึ้น ซึ่งมีหนังสือหลากหลายชนิดและมีอินเทอร์เน็ตด้วย ทำให้ได้รับข้อมูลและข่าวสารใหม่ๆ ตลอดเวลา จากการที่มีผู้เข้ามาดูงานที่กลุ่มแทบทุกวัน และการที่เป็นผู้ให้ความรู้แก่คนเหล่านั้น ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ หน่วยงานราชการและเอกชน เป็นต้น จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ อีกทั้ง คำแนะนำที่ได้รับสามารถนำมาเป็นข้อมูลในการทำงานได้

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศนั้นส่วนใหญ่เกิดจากการที่ไม่มีผู้รู้ในเรื่องผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม บางครั้งได้เข้าไปสอบถามจากกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ ข้อมูลที่ได้รับไม่ค่อยสมบูรณ์มีการบิดเบือนจากความจริง อีกทั้ง ผู้ให้ข้อมูลไม่เต็มใจที่จะถ่ายทอดความรู้ให้เนื่องจากเกรงว่าจะรู้สูตรหรือเคล็ดลับแล้วนำไปทำตาม และลักษณะของข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าจะเป็นลักษณะกว้างๆ ไม่เจาะลึก ซึ่งนำมาใช้ประโยชน์ในการทำผลิตภัณฑ์ได้น้อย

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศนั้นส่วนใหญ่จะเกิดจากการที่ไม่ค่อยมีเวลาไปใช้ เนื่องจากต้องทำผลิตภัณฑ์ทั้งวัน หากเสร็จจากการทำผลิตภัณฑ์แล้วต้องไปทำสวนผลไม้ การไปใช้ข้อมูลจะทำให้เสียเวลา และหากมีผู้เข้ามาให้ข้อมูลหรือผู้มาดูงานให้ข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำ ส่วนใหญ่ข้อมูลที่ได้มักล้าสมัยคือเป็นเรื่องที่รู้อยู่แล้ว

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลเกี่ยวกับการตลาด คือ อยากรู้ช่องทางทางการจัดจำหน่ายที่เพิ่มขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อจะขยายงานกลุ่มและเป็นการส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นมีงานทำมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อช่วยประหยัดเวลาในการทำงาน และให้งานดำเนินไปอย่างรวดเร็วเป็นระบบมากขึ้น อีกทั้ง ข้อมูลในเรื่องสุขภาพ เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพสุขภาพ เนื่องจากในการต้มยำต้องใช้เตาถ่านซึ่งมีปัญหาในเรื่องของกลิ่นและควันไฟ เมื่อปะทะกับหน้าแล้วทำให้แสบร้อนมาก จึงอยากได้วิธีการและอุปกรณ์ป้องกัน

ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ตำบลโพธิ์ทอง

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

เครื่องปั้นดินเผาบ้านมะยิงได้ทำกันมาหลายร้อยปี แต่ไม่มีใครบอกได้ว่าเมื่อใด และสมัยใด จากการสันนิษฐานและการบอกเล่าสืบต่อกันมาจับความได้ว่า บ้านมะยิงเริ่มทำเครื่องปั้นดินเผาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2425 โดยครอบครัวนางดวง พายนาค เริ่มทำจำพวกหม้อหุงข้าว หม้อต้มยา และอ้อมใส่ผ้า สันนิษฐานว่าได้รับการถ่ายทอดวิธีการทำมาจากบรรพบุรุษ จากนั้นมีคนฝึกทำจากรุ่นสู่รุ่น สำหรับการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้เริ่มเป็นรูปเป็นร่างในช่วงปี ในปี พ.ศ. 2537 โดยมีการฟื้นฟูเรื่องการทำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาอีกครั้ง เริ่มมีการทำจำพวกกระถางต้นไม้ ผู้ที่ทำในช่วงนั้นมีประมาณ 20 - 30 ครอบครัว ในปี พ.ศ. 2541 เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้ชาวบ้านที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาได้รับผลกระทบคือ สินค้าล้นตลาดและราคาลดลงจนส่งผลให้ผู้ผลิตลดลงเรื่อยๆ ประกอบกับทุกครอบครัวในชุมชนได้ยึดการทำเครื่องปั้นดินเผานี้เป็นอาชีพติดต่อกันมานาน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเกิดการจัดตั้งกลุ่มอาชีพการทำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาขึ้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2541 เพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและเพื่อความอยู่รอดของคนในชุมชน โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการและได้รับการสนับสนุนจากปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ทอง และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอท่าศาลา การทำผลิตภัณฑ์ในช่วงแรกก่อนที่จะมีการรวมกลุ่มนั้น การผลิตจะเป็นลักษณะของต่างคนต่างผลิต เน้นเฉพาะปริมาณส่งผลให้ผลผลิตที่ออกมาไม่มีคุณภาพและมีมาตรฐานต่างกัน ขึ้นอยู่กับฝีมือและความชำนาญของสมาชิกแต่ละคน ดังนั้น จึงได้มีการปรึกษาและระดมความคิดเห็นร่วมกันแก้ปัญหาและร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

วัตถุดิบหลักที่ใช้ในการผลิตคือ ดินเหนียว ดินทรายละเอียด เปลือกมะพร้าว และไม้พิน โดยการคัดเลือกสำหรับดินเหนียวจะต้องเลือกดินที่มีเนื้อละเอียดจับตัวแล้วต้องลื่นมือ ซึ่งดินในพื้นที่ที่มีความเหนียวพอเหมาะ มีการอ่อนตัวเมื่อถูกน้ำ ช่วยให้การขึ้นรูปทรงต่างๆ ทำได้ง่าย อีกทั้งมีความแข็งแรงเมื่อแห้งหรือถูกเผา ซึ่งหาได้ตรงบริเวณที่ราบลุ่มต่ำและเป็นดินที่มีอยู่ตามธรรมชาติในท้องถิ่น ส่วนดินทรายจะต้องใช้ดินที่มีสีขาวเป็นเม็ดเล็กๆ ละเอียด เมื่อคลุกเคล้ากับดินเหนียวแล้วจะช่วยให้เครื่องปั้นดินเผามีความแข็งแรง ไม่แตกร้าวง่าย ทรายที่นำมาใช้เป็นทรายจืดได้มาจากลำคลอง สำหรับเปลือกมะพร้าวและไม้พินนั้น ใช้เป็นเชื้อเพลิงจะต้องเลือกที่แห้งสนิท ไม่ชุ่มหรือเปียกน้ำ ส่วนใหญ่แล้วแหล่งวัตถุดิบทั้งหมดจะหาได้ในท้องถิ่น

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

การออกแบบผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่จะทำตามแบบที่เคยทำกันมา นอกจากนี้สมาชิกในกลุ่มบางคนที่มีความรู้ทางด้านศิลปะ ก็จะช่วยกันออกแบบและคิดลวดลายใหม่ๆ บ้าง และได้นำเอาแบบใหม่ๆ ที่คิดค้นมาผสมผสานกับลวดลายโบราณที่ได้เรียนรู้กันมาจากบรรพบุรุษมาผลิตชิ้นงาน อีกทั้ง การเลียนแบบจากสิ่งที่เป็นธรรมชาติ สิ่งใกล้ตัว ไม่ว่าจะเป็นพืชหรือสัตว์ ผนวกกับความคิดของแต่ละคนถ่ายทอดลงไปในงาน จนกลายเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งปัจจุบันรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ทำอยู่แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ ประเภทผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในครัวเรือน ได้แก่ เผล้ง ไห หม้อหุงต้ม เป็นต้น ประเภทที่ใช้ในงานก่อสร้าง ได้แก่ อิฐสิ่ว อิฐปูพื้น เป็นต้น และประเภทของประดับ ได้แก่ แจกัน กระถาง อ่างบัว ของชำร่วย เป็นต้น

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

ปัจจุบันมีการพัฒนาแบบบ้างแต่ไม่ต่างไม่จากเดิมมากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นการเพิ่มลวดลายหรือการออกแบบลายแปลกๆ บ้าง ซึ่งแบบเหล่านี้ได้มาจากการดูโทรทัศน์ บางครั้งก็เลียนแบบจากที่อื่นๆ ที่เคยเห็นตอนไปออกงานแสดงผลผลิตภัณฑ์ และงานบางชิ้นก็ทำตามคำบอกเล่าของลูกค้า หรือทำตามที่ลูกค้าสั่งมา ซึ่งเขาจะเอาแบบมาให้ดู เป็นต้น และทางกลุ่มได้พยายามสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีความแปลกใหม่ออกมาตลอดเวลา และได้พัฒนาทั้งความคิดและฝีมือ นอกจากนี้จะมีการตรวจสอบคุณภาพของดินที่จะนำมาใช้ทุกครั้ง เพื่อเป็นการรักษามาตรฐานในเรื่องของความทนทานไม่แตกร้าว ในการทำนั้นจะมีเคล็ดลับสำคัญอยู่ที่การเผา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการสังเกตปริมาณความร้อน (อุณหภูมิ) ที่ใช้ภายในเตาเผา ทิศทางของการตั้งเตา ระบบระบายอากาศ ระบบเก็บความร้อน เชื้อเพลิงที่ใช้ ซึ่งผู้ทำจะต้องเข้าใจถึงคุณสมบัติ ชนิด ขนาด และธรรมชาติของเชื้อเพลิงเป็นอย่างดี นอกจากนี้ รูปแบบสัดส่วนของเตาเผา และฤดูกาลในการเผาจะต้องสัมพันธ์กับทั้งเนื้อดินปั้นและการเผา จึงจะทำให้ผลผลิตที่ทำออกมาสวยงามและมีคุณภาพ สิ่งเหล่านี้ลูกหลานทุกคนที่ทำเครื่องปั้นดินเผาจะได้รับการสอนมาจากบรรพบุรุษทั้งสิ้น

1.4 ด้านเทคโนโลยี

สำหรับเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตนั้น ได้แก่ แป้นหมุนแบบใช้เครื่องจักร ซึ่งก่อนหน้านี้เป็นแป้นหมุนใช้แรงงานคน เมื่อนำแป้นหมุนแบบเครื่องจักรมาใช้ทำให้งานผลิตได้สะดวกรวดเร็วขึ้น นอกจากนี้ก็จะมีเครื่องขุดดินหรือแช่ดินซึ่งปัจจุบันมีขายตามท้องตลาด ส่วนอุปกรณ์อื่นๆ ก็ใช้ตามกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ไม่ว่าจะเป็นเตาเผา เครื่องลूमดิน บ่อเก็บดิน เสียม เพราะงานเหล่านี้เป็นงานที่ต้องอาศัยฝีมือและแรงงานคน เทคโนโลยีเข้ามาช่วยได้เพียงบางส่วนเท่านั้น

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

ทางกลุ่มมีคณะกรรมการบริหารจำนวน 11 คน แบ่งเป็น 2 ชุดคือ อนุกรรมการศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ มีหน้าที่รับผิดชอบศูนย์จำหน่าย ควบคุมดูแลการซื้อขายผลิตภัณฑ์ ประเมินผลและจัดทำสถิติการซื้อขาย ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ และการจัดหาช่องทางจัดจำหน่ายหรือลูกค้า และอนุกรรมการโรงงานผลิต มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการผลิต การจัดทำบัญชี งบประมาณ ออกแบบและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ โดยคณะกรรมการดังกล่าวมีวาระทำงาน 1 ปี และทางกลุ่มจะมีการประชุมกลุ่มเพื่อชี้แจงผลการดำเนินงาน ตลอดจนการจัดแบ่งผลกำไรให้กับสมาชิกทุกสิ้นเดือน

1.6 ด้านงบประมาณ

ตำแหน่งเงินทุนที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์นั้นมาจากการระดมทุนของสมาชิกในกลุ่ม โดยจัดตั้งกองทุน และมีการบริหารทุนกลุ่มโดยจัดทำเป็นรูปแบบสหกรณ์ ให้สมาชิกถือหุ้นในราคาหุ้นละ 100 บาท และได้กู้ยืมจากองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ทอง จำนวน 100,000 บาท อีกทั้ง เงินสำรองจากโครงการเงินกู้พิเศษกระตุ้นเศรษฐกิจมิยาซาว่า 30,000 บาท ซึ่งเงินเหล่านี้นำมาใช้ในการจัดสร้างศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ใช้ซื้ออุปกรณ์ จัดสร้างโรงเรือน และเตาเผาถ่าน อีกทั้ง ใช้เป็นเงินหมุนเวียนภายในกลุ่ม

1.7 ด้านการตลาด

ผลิตภัณฑ์ที่ทำขึ้นส่วนใหญ่จะมีพ่อค้าและแม่ค้าเข้ามาสั่งซื้อ โดยจะนำไปจำหน่ายตามแหล่งต่างๆ เช่น จังหวัดสงขลา พัทลุง ตรัง ยะลา สุราษฎร์ธานี พังงา กระบี่ ภูเก็ต เป็นต้น นอกจากนี้ มีลูกค้าประจำและลูกค้าจรซึ่งจะทราบโดยวิธีการบอกต่อๆ กันเข้ามาซื้อผลิตภัณฑ์ที่กลุ่ม และได้นำไปวางจัดจำหน่ายในงานแสดงผลิตภัณฑ์ตำบล และงานประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ที่ทางจังหวัดหรืออำเภอจัดขึ้น นอกจากนี้ ได้ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับประเภทของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตผ่านทางเว็บไซต์ของจังหวัดอีกทางหนึ่งด้วย

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า พัฒนาการชุมชนเข้ามาช่วยเหลือ และให้ข้อมูลด้านการตลาด และการจัดจำหน่าย ตลอดจนให้คำแนะนำในเรื่องการบริหารจัดการและการดำเนินงานของกลุ่ม สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ไห้งบประมาณมาใช้ในการสร้างโรงผลิตและเตาเผาถ่าน อีกทั้ง กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม การส่งออก ได้ส่งวิทยากรมาฝึกอบรมให้กับสมาชิกในกลุ่มเกี่ยวกับวิธีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การแกะสลักลวดลาย กรมทรัพยากรธรณี ได้เข้ามาให้ข้อมูลเกี่ยวกับการหาดินแหล่งใหม่ เพราะในปัจจุบันดินที่มีอยู่ในท้องถิ่นมีไม่เพียงพอ นอกจากนี้ ได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกับสมาชิกของกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ บ้าง เกี่ยวกับข้อมูลด้านการตลาดและปัญหาในการดำเนินงาน วิธีการแก้ปัญหา โดยส่วนใหญ่แล้วจะมีปัญหาคล้ายๆ กันคือ เรื่องการตลาด สินค้าผลิตออกมาแล้วไม่มีสถานที่จัดจำหน่าย นอกจากนี้ ยังได้หาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัย โดยไปดูจากที่ต่างๆ ได้แก่ กลุ่มที่มีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของจังหวัดต่างๆ เช่น ราชบุรี ซึ่งสิ่งที่ได้กลับมาคือ รูปแบบใหม่ๆ วิธีการเคลือบเงา บางครั้งก็ดูแบบจากโทรทัศน์ รายการที่ดูเป็นประจำคือ รายการแนะนำเกี่ยวกับอาชีพของช่อง 11 และโฆษณาของช่องต่างๆ และในแต่ละปีจะออกไปแสดงหรือสาธิตตามสถานที่ต่างๆ อยู่เสมอ โดยผ่านกลุ่มและอำเภอเป็นผู้พาไป จึงได้นำประสบการณ์จากส่วนนี้มาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้บ้าง อีกทั้ง คำแนะนำและความต้องการของลูกค้า ก็มีส่วนในการผลิตรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างออกไปจากเดิม

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ได้เรียนรู้วิธีการทำมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น และอาศัยประสบการณ์ของตนเองที่ทำมาหลายปี อีกทั้ง ได้คิดค้นแบบต่างๆ เองบ้าง และบางครั้งก็มีครูเข้ามาสอนการแต่งลวดลาย นอกจากนี้ก็จะมีหน่วยงานต่างๆ ของทางราชการเข้ามาให้ความรู้ อาทิเช่น เรื่องรูปแบบผลิตภัณฑ์ การจัดหาช่องทางจัดจำหน่าย เป็นต้น สำหรับรูปแบบของ

ผลิตภัณฑ์ที่ทำกันอยู่ในปัจจุบันก็ได้จากค่าบวกแล้ว หรือทำตามแบบ และความต้องการของลูกค้าบ้าง กล่าวคือ ลูกค้าจะเอาแบบที่ต้องการมาให้ดู ทางกลุ่มก็จะผลิตตามที่ลูกค้าต้องการ นอกจากนี้ ดูแบบจากกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดต่างๆ ที่ไปดูงานมา หรือจดจำแบบมาจากที่อื่นๆ ที่ได้ไปออกร้านในการแสดงผลิตภัณฑ์ บางครั้งก็ได้รูปแบบจากโฆษณาหรือจากการดูละคร

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศที่ประสบมากที่สุด คือ การที่กลุ่มนั้นอยู่ห่างไกลจากแหล่งข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุดหรือสถานที่ราชการ การเดินทางไม่สะดวก ทำให้ไม่มีแหล่งในการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ บางครั้งผลิตภัณฑ์ที่กำลังทำอยู่ก็ไม่นิยมหรือลูกค้าไม่ต้องการแล้วเพราะแบบที่ได้มาล้าสมัย

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศคือ ที่ตั้งของกลุ่มอยู่ห่างไกล และในหมู่บ้านไม่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดและร้านหนังสือต่างๆ ส่วนใหญ่จะอยู่ในตัวอำเภอ ทำให้เสียเวลาในการไปใช้ข้อมูล อีกทั้ง ถนนไม่ค่อยดีทำให้เดินทางไม่สะดวก และการสื่อสารระหว่างผู้ที่เข้ามาให้ความรู้กับสมาชิกในกลุ่มไม่ตรงกัน ทำให้เกิดความผิดพลาดในการทำผลิตภัณฑ์หรือการจัดจำหน่ายอยู่เสมอๆ

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการจะนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ คือ ข้อมูลด้านแหล่งวัตถุดิบ เพราะในปัจจุบันเริ่มเกิดปัญหาเรื่องดินที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์มีจำนวนไม่เพียงพอ ต้องการหาแหล่งดินใหม่ อีกทั้ง ต้องการข้อมูลด้านการตลาด และที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ อยากให้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ทำอยู่ไม่จำเป็นเป็นการตีป้ายประกาศ หรือการจัดทำแผ่นพับ และอยากให้ทางราชการเข้ามาช่วยเหลือในการจัดหาเครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้ในการผลิต เนื่องจากปัจจุบันการผลิตทำได้จำนวนน้อยและล่าช้า และจำนวนเครื่องมือไม่เพียงพอสำหรับการผลิต ต้องการให้หน่วยงานราชการเข้ามาช่วยในเรื่องงบประมาณ สำหรับการฝึกอบรมหรือถ่ายทอดความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์ให้กับคนรุ่นใหม่ ซึ่งทางกลุ่มมีผู้สอนหรือถ่ายทอดความรู้ให้ แต่ติดปัญหาเรื่องงบประมาณที่มีไม่เพียงพอเกรงจะทำให้ภูมิปัญญาตรงจุดนี้สูญหาย

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ในปัจจุบันนี้อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตมีจำนวนไม่เพียงพอหรือที่มีอยู่ล้าสมัยทำให้ผลิตได้ช้า อยากได้ข้อมูลเกี่ยวกับที่จัดจำหน่ายอุปกรณ์เหล่านี้ ตลอดจนเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่จะช่วยผ่อนแรงลงได้บ้าง เช่น เครื่องนวดดิน แป้นหมุน เป็นต้น นอกจากนี้ ต้องการให้ทางราชการเข้ามาช่วยในเรื่องการตลาด ช่วยประชาสัมพันธ์ และเรื่องการขนส่งผลิตภัณฑ์เพราะทางกลุ่มไม่มีรถขนส่งผลิตภัณฑ์ส่งผลให้ต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากในการเสียค่าขนส่ง

ผลิตภัณฑ์เครื่องถม ตำบลในเมือง

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

เครื่องถม คือ ชื่อเรียกภาชนะหรือเครื่องประดับที่ทำด้วยโลหะเงิน และใช้ผงยาถมผสมกับน้ำประสานทองลงบนลวดลายที่แกะสลักแล้วขัดผิวให้เป็นเงา เล่ากันว่ากำเนิดเครื่องถมชาวนครศรีธรรมราชเป็นผู้คิดค้นและถ่ายทอดกันมานาน จนเครื่องถมของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงจนเรียกว่า "ถมนคร" ซึ่งมีอยู่ 2 ชนิดคือ "ถมเงิน" และ "ถมทอง" หรือ "ถมตะทอง" ถมทั้งสองชนิดต่างต้องลงยาถม ซึ่งมีสีดำ ทั้งสองแบบไม่มีการลงยาสีอย่างเครื่องลงยาแต่อย่างใดเพียงแต่ถมเงินนั้นไม่ต้องทาหรือฉาบด้วยทองอย่างเครื่องถมทอง เครื่องถมในสมัยก่อนนั้นนับได้ว่าเป็นของใช้เฉพาะชนชั้นสูงเท่านั้น ทำให้การทำเครื่องถมนั้นไม่ค่อยแพร่หลายมากนัก และช่างถมที่มีนับวันยิ่งขาดหายไป สำหรับการนำผลิตภัณฑ์เครื่องถมของทางกลุ่มนั้นเริ่มโดย อาจารย์พยงค์ จันทรังสี ซึ่งเคยรับราชการครูโรงเรียนช่างโลหะพรรณ (ปัจจุบันคือวิทยาลัยศิลป

หัตถกรรมนครศรีธรรมราช) จากการทำานได้สั่งสมประสบการณ์ และการเป็นผู้สอนเขียนแบบและออกแบบ เครื่องถม ช่างเงิน ช่างทอง ของศิลปาชีพพิเศษกองราชเลขาธิการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ จาก การเรียนรู้ต่างๆ จึงได้นำความรู้อาสมผสานกับงานจนเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และได้ถ่ายทอดฝีมือช่างให้ กับลูกๆ ลูกศิษย์ และผู้ที่สนใจเรียนรู้เพื่อจะได้นำไปสร้างอาชีพ และเป็นการอนุรักษ์ศิลปะการทำาถมนครต่อไป ปัจจุบันนี้ลูกสาวของอาจารย์ คือ คุณสกลวรรณ จันทรังษี ได้เป็นผู้สืบทอดการทำาผลิตภัณ์เครื่องถมนี้ โดยมี อาจารย์พยงค์ จันทรังษี ผู้เป็นบิดาคอยให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา สำหรับการรวมกลุ่มนั้นยังไม่เป็นทางการ มากนัก เนื่องจากช่างฝีมือที่ทำาเครื่องถมมีน้อย ช่างส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่จบการศึกษาจากวิทยาลัยศิลปหัตถกรรม นครศรีธรรมราช และสาขานี้มีผู้สนใจเรียนน้อย ประกอบกับงานแต่ละชิ้นต้องอาศัยเวลาเพราะขั้นตอนการผลิต มีหลายขั้นตอนต้องใช้ช่าง 3-4 คนต่อหนึ่งชิ้นงาน และการทำาผลิตภัณ์เครื่องถมนี้ส่วนใหญ่จะทำากันเป็นอาชีพ เสริม ดังนั้นจึงต้องแบ่งงานไปทำากันที่บ้านตามขั้นตอนที่ช่างแต่ละคนถนัด และใช้วิธีการส่งงานต่อกันเป็นทอดๆ จนกว่าจะสำเร็จเป็นรูปผลิตภัณ์ที่สมบูรณ์ ยกเว้นที่เป็นผลิตภัณ์ชิ้นเล็กๆ เช่น กำไลข้อมือ แหวน เป็นต้น ก็จะมีช่างประจำที่มากำทำาการผลิตที่กลุ่ม

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำาผลิตภัณ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

วัตถุดิบหลักที่ใช้ในการทำาเครื่องถม คือ เงินกับทองแดง ซึ่งจะไปสั่งซื้อวัตถุดิบดังกล่าว จากร้านทองทั้งในกรุงเทพมหานครและในท้องถิ่น โดยโลหะเงินที่ใช้จะต้องมีความบริสุทธิ์ของเนื้อเงินไม่น้อยกว่า 95% มีโลหะอื่นผสมอยู่ได้ไม่เกินกว่า 5% ส่วนมากใช้ทองแดงบริสุทธิ์เป็นส่วนผสม เพื่อให้เนื้อเงินแข็งขึ้น แต่เนื้อเงินบริสุทธิ์ 100% เติมนั้นไม่นิยมใช้กันเพราะเนื้อเงินอ่อนมาก อยู่ในรูปทรงเดิมไม่ได้นานอาจบยุบเบี้ยว ได้ง่าย แต่ถ้าเนื้อเงินบริสุทธิ์ต่ำกว่า 95% ก็เป็นของไม่ดีจะทำให้ดำหรือหมองคล้ำได้ง่าย แต่ถ้าเนื้อเงินที่ใช้ ต่ำกว่า 50% จะทำให้การลงยาถมติดยาก ทองก็เช่นเดียวกับโลหะเงิน วันไว้แต่โลหะทองผสมด้วยโลหะเงิน ก็จะไม่มีปัญหาในเรื่องการลงยาถม เพราะทองและเงินนั้นเวลาถมติดด้วยกันทั้งสองอย่าง นอกจากนี้ รับซื้อ เครื่องเงินที่ชำรุดผุอรอนแล้วจากในท้องถิ่น เช่น เขียนหมาก เครื่องเงินเก่าๆ เป็นต้น นำมาสกัดเอาเนื้อเงิน บริสุทธิ์ โดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์คือ ใช้กรดมาเป็นตัวหลอมหรือตัวทำลาย สำหรับนำยาถมทางกลุ่ม ทำากันเองโดยมีส่วนผสมของตะกั่ว ทองแดง และเงิน เอาโลหะทั้งสามชนิดมารวมกันใส่เตาหลอมจนเข้ากัน จากนั้นเทใส่เบ้ารองจนเย็นแล้วนำไปบดหรือทุบให้ละเอียดแล้วคลุกด้วยน้ำประสานทอง ส่วนวัตถุดิบอื่นๆ ก็จะหา ซื้อในท้องถิ่น

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณ์และรูปแบบผลิตภัณ์

เครื่องถมนั้นเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่บ่งบอกให้เห็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ซึ่งใน สมัยก่อนนั้น ผู้ที่มีสิทธิ์ที่จะใช้เครื่องถมได้ต้องเป็นชนชั้นเจ้านายขึ้นไป ประกอบกับงานทำาเครื่องถมเป็นงาน อนุรักษ์ ดังนั้นลวดลายต่างๆ บนเครื่องถมยังคงอนุรักษ์รูปแบบลวดลายเดิมไว้ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มากนัก เช่น ลายบัวคว่ำบัวหงาย ลายดาวกระจาย ลายกนก ลายพุดตาล เป็นต้น ในการทำาโดยส่วนใหญ่ จะดูรูปแบบจากของเก่าๆ ในอดีตแล้วนำมาประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัย และตามความต้องการของกลุ่มลูกค้า สำหรับรูปแบบที่ทำาอยู่ในปัจจุบันนี้แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ เป็นจำพวกเครื่องประดับ ได้แก่ กำไลข้อมือ แหวน สร้อยคอ ต่างหู เป็นต้น อีกประเภทคือ เครื่องใช้สอยต่างๆ ไป ได้แก่ ชั้นน้ำพานรอง ชุดรดน้ำสังข์ พาน เขียนหมาก แจกัน กระเป่าถือ เป็นต้น นอกจากนี้ได้มีการพัฒนารูปแบบงานใหม่ๆ เช่น กระเป่าถือสตรีก็ดู

รูปแบบจากงานเครื่องหนัง และนำมาประยุกต์ให้เข้ากับงานเครื่องถมในด้านของลวดลาย กำไลมีก็ดัดแปลงให้มีตัวลวดโดยเรียนแบบจากกำไลสมัยใหม่ เป็นต้น และปัจจุบันมีการพัฒนาด้านบรรจุภัณฑ์และการบรรจุหีบห่อเพื่อให้งานนั้นดูมีคุณค่าและมีราคาสูงขึ้น

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

เนื่องจากการทำเครื่องถมมีขั้นตอนในการทำหลายขั้นตอน จึงต้องอาศัยช่างหลายคน ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะควบคุมงานให้มีคุณภาพและเป็นมาตรฐานในระดับเดียวกัน แต่ทางกลุ่มก็ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพมาโดยตลอดคือ พยายามจ่ายงานให้ตรงกับความถนัดของช่างแต่ละคน และได้ตรวจสอบซักถามอยู่อย่างสม่ำเสมอ ก่อนแจกงานในแต่ละครั้งจะมีการประชุมและอธิบายงานแก่ช่างแต่ละคนก่อนว่าต้องการแบบไหน ลักษณะอย่างไร เพื่อให้งานนั้นออกมาตรงตามความต้องการของลูกค้า และเพื่อเป็นการรักษามาตรฐานและคุณภาพของงานชิ้นนั้นๆ ด้วย

1.4 ด้านเทคโนโลยี

การทำเครื่องถมในช่วงแรกๆ นั้น โดยส่วนใหญ่จะทำด้วยมือทุกขั้นตอน เพราะเป็นงานศิลปะที่ต้องอาศัยความประณีตในการแกะสลักลวดลาย ต่อมาในระยะหลังได้มีการนำเอาเครื่องจักรทุ่นแรงมาใช้ได้บ้างในบางขั้นตอน เช่น ในการขึ้นรูปภาชนะก็ได้มีเครื่องกระแทกพิมพ์รูป เรียกกันว่า “เครื่องปั๊ม” และการทำโลหะให้เป็นแผ่นก็ใช้เครื่องรีดแทนใช้พะเนินและค้อนทุบแผ่ด้วยแรงคน

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการกลุ่มยังไม่เป็นทางการมากนัก สมาชิกส่วนใหญ่ทำงานในลักษณะเครือญาติและช่างอีกกลุ่มก็จะเป็นศิษย์เก่า ที่จบการศึกษาจากวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ที่ประกอบอาชีพอิสระ การดำเนินงานของกลุ่มนั้นไม่ได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน โดยงานส่วนใหญ่คุณสกุลวรรณจันทร์รังษี เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบและประสานงานด้วยตัวเองทุกฝ่าย ตั้งแต่เริ่มรับงาน การตลาด ประชาสัมพันธ์ และการส่งงานไปให้ช่างในการทำแต่ละขั้นตอน ได้แก่ ขึ้นผสมโลหะ ขึ้นหลอมโลหะ ขึ้นทำรูป ขึ้นเขียนลาย ขึ้นแกะสลักลาย ขึ้นเก็บรูปผิวพรรณ และขึ้นลงถม จนกระทั่งการส่งมอบสินค้าให้ลูกค้า การทำเครื่องถมนั้นเป็นการสร้างสรรค์งานศิลปะบนเนื้อโลหะ ดังนั้น กรรมวิธีในการผลิตเครื่องถมต้องอาศัยความละเอียดอ่อนและความพยายามเป็นอย่างมาก ดังนั้นช่างที่ทำงานต้องมีลักษณะพิเศษในตัวเองคือ นอกจากจะมีพรสวรรค์แล้ว ยังต้องใจเย็น และใจสู้ จึงจะสามารถจับเครื่องมือแต่ละชิ้นมาสร้างสรรค์เป็นลวดลายบนเครื่องถมได้ ช่างทำถมที่ดินนั้นควรมีความเป็นสหช่างคือ มีความรู้ความชำนาญการช่างสาขาต่างๆ รวมอยู่อย่างน้อย 3 สาขา ซึ่งประกอบด้วย ช่างขึ้นรูป ช่างแขนงนี้มาจากช่างเงินหรือช่างทองที่จะทำรูปภาชนะหรือเครื่องประดับต่างๆ ให้ได้สัดส่วนและช่างแกะสลักคือ ผู้บรรจงสลักเสลาลวดลายให้อ่อนช้อยงดงามตามแบบนิยม อีกทั้ง ช่างถมคือ ช่างที่ต้องใช้ความชำนาญในการผสมผสานและลงยาถมบนพื้นที่ซึ่งแกะสลักลวดลายไว้ การจะได้ช่างในลักษณะนี้จึงเป็นเรื่องยากและต้องใช้เวลาในการฝึกฝนฝีมือ ดังนั้น เมื่อรับงานจากลูกค้าแต่ละชิ้นก็ต้องมาพิจารณาว่าใครที่เหมาะสมที่จะทำงานประเภทไหน จะจัดแบ่งงานไปให้ตามความถนัดของช่างแต่ละคน และส่งมอบงานให้ช่างแต่ละขั้นตอนไปจนกว่าจะสำเร็จเป็นรูปผลิตภัณฑ์ที่สมบูรณ์

1.6 ด้านงบประมาณ

ในการทำเครื่องถมนั้นใช้เงินในการลงทุนค่อนข้างสูง เงินที่ใช้ในการลงทุนส่วนใหญ่จะเป็นเงินส่วนตัวหรือเงินสำรองของกลุ่ม ส่งผลให้ผลิตงานออกมาได้ไม่มากเท่าที่ควร โดยส่วนใหญ่จะผลิตงานชิ้นเล็กๆ จำพวกกำไลมือ สร้อยคอ แหวน เป็นต้น ส่วนงานชิ้นใหญ่ๆ จำพวกเครื่องใช้จะทำตามความต้องการของลูกค้าไม่สามารถทำสำรองไว้เพื่อเป็นตัวอย่างให้ดูได้

1.7 ด้านการตลาด

ตลาดของเครื่องถักนั้น กลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นลูกค้าที่มีความชื่นชอบในการสะสมของเก่า และมีฐานะทางการเงินค่อนข้างดี สำหรับช่องทางในการหาตลาดนั้น จะเป็นการบอกต่อของลูกค้าที่มาสั่งทำเครื่องถักที่กลุ่ม นอกจากนี้ก็ได้ประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์ แผ่นพับ โฆษณาของทางจังหวัด การไปแสดงผลงานและการสาธิตการทำในจังหวัดต่างๆ นอกจากนี้ ได้มีการถ่ายภาพชิ้นงานที่ทำสำเร็จเรียบร้อยแล้วเก็บไว้ก่อนที่จะส่งมอบงาน เพื่อใช้เป็นตัวอย่างให้ลูกค้าในครั้งต่อไปดูได้

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ครอบครัวมีอาชีพทำเครื่องถักมาตั้งแต่สมัยคุณปู่และคุณย่า อีกทั้ง คุณพ่อก็เป็นอาจารย์สอนการทำเครื่องถักและได้เห็นคุณพ่อ คุณลุง และคนในครอบครัวทำเครื่องถักมาตั้งแต่ตนยังเล็ก ๆ การสังเกตประกอบกับการคลุกคลีอยู่ทุกวันทำให้รู้สึกซึมซับ จากนั้นจึงได้เริ่มฝึกฝนและเรียนรู้ด้วยตนเอง และได้แลกเปลี่ยนพูดคุยด้านรูปแบบกับลูกค้า การเรียนรู้จากช่างถักชั้นครู นอกจากนี้ ได้มีหน่วยงานราชการเข้ามาให้ความช่วยเหลือ ได้แก่ พัฒนาการชุมชน เจ้าหน้าที่อุตสาหกรรมจังหวัด เจ้าหน้าที่พาณิชย์จังหวัด เป็นต้น ได้เข้ามาให้ข้อมูลด้านการตลาด การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ และได้ศึกษาเพิ่มเติมจากการอ่านจากตำรา วารสารใหม่ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นสารคดี การไปอบรมและแลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่ทางจังหวัดจัดขึ้น เช่น การอบรมเรื่องบรรจุภัณฑ์ การบริหารจัดการกลุ่ม การตลาด เป็นต้น และได้ไปออกร้านแสดงสินค้าและสาธิตขั้นตอนการทำอย่างคร่าวๆ ในจังหวัดต่างๆ ที่มีการแสดงสินค้าในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า เริ่มเรียนรู้จากวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช จากการสังเกตการทำจากพ่อแม่และอาศัยประสบการณ์จากการฝึกฝนบ่อยๆ จนเกิดเป็นความชำนาญ ในชีวิตประจำวันไม่ค่อยได้แลกเปลี่ยนความรู้ในการทำกับใครมากนัก หน้าที่ที่ทำในปัจจุบันคือ เป็นที่ปรึกษาให้กับทางกลุ่ม และงานโดยส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะการถ่ายทอด หรือสอนการทำผลิตภัณฑ์ให้คนรุ่นหลังมากกว่า และได้พูดคุยกับช่างถักเก่าๆ เมื่อมีการประชุมกลุ่ม และได้ติดตามข่าวความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จากทางโทรทัศน์เพื่อดูว่ากลุ่มต่างๆ มีความก้าวหน้าและได้พัฒนาอย่างไร และมีวิธีการในการพัฒนาอย่างไร นอกจากนี้ยังได้ไปเรียนรู้และศึกษาดูแบบเครื่องถักเก่าๆ จากพิพิธภัณฑ์ วัด และจากโรงแรมที่สะสมของเก่าพวกเครื่องถักในจังหวัดปัตตานี เป็นต้น นอกจากนี้ ได้ไปอบรมในเรื่องของรูปแบบและการพัฒนารูปแบบที่ทางกรมส่งเสริมการส่งออกจัดขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศ คือ การทำเครื่องถักเป็นงานหัตถกรรมที่เก่าแก่ ดังนั้น จึงไม่มีผู้รู้วิธีการในการทำมากนัก ประกอบกับผู้รู้หรือช่างทำเครื่องถักบางคนก็หวงวิชาความรู้ ไม่เต็มใจที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลภายนอกเท่าใดนัก โดยทั่วไปจะถ่ายทอดวิธีการทำให้กับลูกหลานของตนเท่านั้น บางครั้งถ้ามีการสอนให้ ข้อมูลที่ได้มาก็ไม่มีความจริงหรือไม่สมบูรณ์ และเชื่อถือได้น้อย

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศ คือ ในการทำเครื่องถักนั้น ช่างที่มีความรู้ในการทำมีน้อย ช่างเก่าแก่ต่างๆ ค่อยๆ ล้มหายตายจากไป หรือไม่ช่างที่มีอยู่ก็ไปประกอบอาชีพอื่นกัน เพราะงานเครื่องถักนั้นต้องใช้เวลา ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาหรือข้อสงสัยเกี่ยวกับการทำก็จะไม่มีผู้ให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำ ต้องใช้วิธีการลองผิดลองถูก หรือทดลองทำด้วยตัวเอง

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประชาชนกลุ่มผลิตภัณฑ์ พบว่า ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่สอนการทำบรรจุภัณฑ์หรือรูปแบบหีบห่อ เพื่อนำมาใช้ในการบรรจุเครื่องถมที่ทำเสร็จแล้ว เพราะในปัจจุบันเครื่องถมที่ทำเสร็จแล้วเมื่อนำไปส่งให้ลูกค้าก็ใส่ถุงพลาสติกธรรมดา ทำให้ดูแล้วผลิตภัณฑ์ที่ทำไม่มีราคา นอกจากนี้ ต้องการให้ทางหน่วยงานราชการเข้ามาช่วยเหลือในด้านการตลาด อยากให้เข้ามาช่วยส่งเสริมประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการทำเครื่องถมให้มากขึ้น อีกทั้ง อยากให้จัดตั้งแหล่งจัดจำหน่ายเครื่องถมโดยเฉพาะ เพราะในปัจจุบันสถานที่จำหน่ายเครื่องถมโดยตรงนั้นไม่มี ส่วนใหญ่จะนำไปจำหน่ายหรือฝากขายกับร้านจำหน่ายเครื่องเงิน

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผลิตภัณฑ์พบว่า ในการทำผลิตภัณฑ์ต้องการความรู้ทางด้านวิชาการเพราะว่า การทำเครื่องถมของทางกลุ่มนั้นได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งความรู้ทางด้านเทคโนโลยีในการผลิตไม่มี มีแต่หลักการในการปฏิบัติทำต่อๆ กันมา ถ้าหากมีความรู้ทางเทคโนโลยีใหม่ๆ จะได้นำมาใช้ในการพัฒนาการทำให้มีคุณภาพมากขึ้น ปัจจุบันมีการทำเครื่องถมปลอมขึ้นมา ทำให้เกิดปัญหากับทางกลุ่มในเรื่องของชื่อเสียง ดังนั้นจึงต้องการให้มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาให้ความช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานเอกชนก็ตาม ได้เข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ความรู้ต่างๆ ให้คนทั่วไปรู้จักมากขึ้น

ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ ตำบลกำโลน

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

การทำผลิตภัณฑ์นี้เริ่มจากการเล็งเห็นปัญหาของคนในท้องถิ่นคือ ในช่วงที่ว่างเว้นจากงานหลักแล้วคนในท้องถิ่นจะมีเวลาว่าง ประกอบกับรายได้ที่หาเลี้ยงชีพในแต่ละวันไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับผลผลิตทางการเกษตรจากการเล็งเห็นปัญหาดังกล่าวคนรุ่นใหม่ของหมู่บ้านที่เรียนจบมาจากกรุงเทพมหานคร ประกอบกับความมุ่งมั่นที่จะสร้างงานสร้างอาชีพให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาการว่างงาน และเพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้คนรุ่นต่อไปเกิดความรู้สึกรักอยากที่จะกลับมาทำงานและพัฒนาท้องถิ่นต่อไป โดยการนำของคุณอุไร ด้วงสงค์ (ปัจจุบันเป็นประธานกลุ่ม) ได้ชักชวนเพื่อนๆ ในท้องถิ่นมาระดมความคิดร่วมกันว่าจะทำอาชีพอะไร เริ่มจากการสำรวจความต้องการของตนเองก่อนว่าสนใจและถนัดในด้านใด ประกอบกับก่อนหน้านี้คุณอุไร ด้วงสงค์ เคยทำงานในโรงงานผลิตผ้าทอส่งออกในกรุงเทพมหานคร ในตำแหน่งเลขานุการฝ่ายผลิต ทำให้รู้จักกรรมวิธีการผลิต ประกอบกับเรียนจบด้านการตลาด และมีประสบการณ์ในการทำงานด้านตลาด จึงได้เริ่มต้นทำผลิตภัณฑ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 ในเบื้องต้นมีอาจารย์และเจ้าหน้าที่พัฒนาอาชีพของมูลนิธิโกมลคีมทอง เข้ามาสอนในเรื่องการย้อมสีผ้า แต่ด้วยเหตุผลที่ไม่ต้องการใช้สีเคมีเพราะจะทำให้เกิดมลพิษในท้องถิ่น จึงได้ช่วยกันคิดค้นที่จะนำพืชพื้นบ้านที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้เป็นสีย้อม โดยการเรียนรู้จากตำรา วารสาร ข้อมูลข่าวสารต่างๆ และการคิดค้นทดลองด้วยตนเอง ช่วงแรกที่ทำผลผลิตที่ได้ก็นำมาใช้กันในกลุ่ม เมื่อผลิตภัณฑ์เริ่มมีคุณภาพดีขึ้นจึงได้จัดจำหน่ายพร้อมๆ กับการสำรวจความต้องการของลูกค้าและลักษณะสินค้าในท้องตลาด จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาจัดวางรูปแบบการทำงาน การรวมกลุ่มครั้งแรกนั้นมีสมาชิกในกลุ่ม 10 คน การทำงานในช่วงนั้นกลุ่มประสบปัญหาเป็นอย่างมาก ทำบ้างหยุดบ้าง จนกระทั่งปี พ.ศ. 2541 การทำงานเริ่มลงตัวเป็นรูปเป็นร่าง และเมื่องานเริ่มขยายตัวขึ้นมาจึงตัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการและเปิดรับสมาชิกเพิ่ม ปัจจุบันมีสมาชิก 30 คน ซึ่งมีทั้งผู้ที่ทำเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

เนื่องจากการมัดย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาตินั้นไม่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม แต่กลับช่วยฟื้นฟูธรรมชาติ เพราะเป็นกระบวนการที่พึ่งพากันและกัน ดังนั้นวัตถุดิบที่ใช้จึงมาจากส่วนต่างๆ ของต้นไม้ แล้วนำมาผสมผสานกัน เช่น ส่วนของเปลือก ราก ใบ ดอก และผล เป็นต้น ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าส่วนของต้นไม้ให้สีอะไร จากการคิดค้นสีที่ใช้ในปัจจุบันมาจากส่วนต่างๆ ของต้นไม้ ดังนี้ เปลือกมังคุดให้สีส้มกับชมพู ใบเพกาให้สีเขียวเข้ม เปลือกลูกเนียงให้สีน้ำตาลเข้ม เปลือกสะตอให้สีเทา แกนขนุนให้สีเหลืองสด แกนต้นหลุมพอให้สีน้ำตาลอ่อน และหูกวางให้สีเหลืองอมเขียว เป็นต้น ซึ่งวัตถุดิบเหล่านี้หาได้ในท้องถิ่นทั้งสิ้น สำหรับผ้าที่ใช้มัดย้อมนั้นทางกลุ่มสั่งซื้อผ้ามาจากโรงงานกรุงเทพมหานคร โดยประธานจะเป็นผู้คัดเลือกและขึ้นไปซื้อผ้าด้วยตนเอง

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติที่ผ่านกระบวนการมัดย้อมแล้วนั้น ทางกลุ่มได้นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์แบบต่างๆ เช่น เสื้อ กระโปรง ผ้าเช็ดหน้า กระเป๋า หมวก เป็นต้น โดยมีสมาชิกในกลุ่มร่วมกันคิดและช่วยกันออกแบบ ใครถนัดงานด้านไหนก็ทำด้านนั้น แต่โดยส่วนใหญ่ทุกคนจะได้รับการฝึกฝนทุกขั้นตอนของการทำงานเพื่อเป็นการเรียนรู้งานทั้งระบบ เริ่มตั้งแต่การมัดย้อมผ้าเป็นลวดลายต่างๆ สำหรับลวดลายของผ้านั้นไม่สามารถกำหนดแน่นอนได้ ขึ้นอยู่กับสมาชิกว่ามัดย้อมเสร็จแล้วจะออกมาเป็นแบบใด ถ้าต้องการจะได้ลายเดิมก็จะใช้วิธีการจดจำแบบการมัดเอาไว้ ดังนั้น ผ้าที่ผ่านการมัดย้อมแต่ละครั้งลวดลายที่ออกมาจะไม่เหมือนกัน เพียงแต่จะมีลักษณะลายคล้ายๆ กันเท่านั้น ซึ่งเป็นจุดเด่นของลายผ้าที่มีลวดลายไม่ซ้ำซ้อนกัน เมื่อนำไปตัดเย็บแล้วทำให้เกิดความแปลกใหม่ในด้านลวดลายอยู่เสมอๆ การตัดเย็บเสื้อผ้านั้นจะมีรูปแบบที่ทางกลุ่มกำหนดไว้แล้ว ซึ่งมีทั้งหมดเกือบ 200 แบบ สำหรับการตัดเย็บในแต่ละวันนั้นจะได้ผลผลิตประมาณ 30 ชุดต่อคน ส่วนจะตัดแบบใดมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความนิยมของตลาดด้วย

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาตินั้น ทางกลุ่มได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่อง การใช้สีธรรมชาติของชาวบ้านในภาคเหนือและภาคอีสานมาย้อมผ้า โดยเข้าไปศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสายพันธุ์ของต้นไม้ว่าต้นไม้อะไรให้สีอะไร แล้วนำความรู้ที่ได้มาเปรียบเทียบและดัดแปลงใช้กับพืชพรรณในท้องถิ่น ประกอบกับการซักถามจากอาจารย์ที่เข้ามาถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการมัดย้อมสี อีกทั้งทางกลุ่มได้ช่วยกันคิดค้นหาสีต่างๆ จากพันธุ์ไม้หลากหลายชนิดที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยเริ่มจากการทดลองด้วยวิธีการลองผิดลองถูก ผนวกกับความรู้เดิมที่แต่ละคนมีมาแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน ในการทำงานของกลุ่มจะมีประธานและรองประธาน เป็นผู้ควบคุมกระบวนการทำงานทั้งหมด เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความชำนาญ ดังนั้นในทุกขั้นตอนของงาน เมื่อเกิดปัญหาติดขัดสมาชิกจะได้รับคำแนะนำอย่างใกล้ชิด ส่งผลให้งานที่ออกมามีคุณภาพและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และทางกลุ่มได้ออกสำรวจตลาดอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบเสื้อผ้า ลักษณะเนื้อผ้าที่นิยมสวมใส่ เป็นต้น โดยนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาปรับปรุงดัดแปลงผลิตภัณฑ์ที่ออกใหม่ของกลุ่ม อีกทั้งได้มีการคิดค้นสีย้อมจากพันธุ์ไม้ต่างๆ และลวดลายการย้อมอยู่ตลอดเวลา เพื่อความแปลกใหม่และความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ และได้มีการดัดแปลงขยายขนาดเสื้อผ้า (Size) อีกด้วย เพื่อให้เสื้อผ้าของกลุ่มมีหลายขนาด เหมาะกับลูกค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งลูกค้าสามารถที่จะเลือกขนาดที่ตนต้องการได้ นอกจากนี้ ได้มีการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ โดยผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นต้องผ่านการตรวจสอบ ซึ่งทางกลุ่มจะมีแบบมาตรฐานและตัวอย่างที่กำหนดเอาไว้ และได้จัดแบ่งผลิตภัณฑ์ออกเป็น 3 เกรดได้แก่ เกรด A คือ ดีที่สุด เกรด B+ คือ ดี และเกรด B คือ พอใช้ ถ้าได้เกรดต่ำจากนี้ ทางกลุ่มจะให้สมาชิกนำกลับไปแก้ไข เมื่อมีการจัดแบ่งเกรดผลิตภัณฑ์ส่งผลให้ผลงานในกลุ่มมีคุณภาพดีขึ้น เป็นวิธีการที่ช่วยกระตุ้นให้สมาชิกพัฒนาฝีมือขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากราคาผลิตภัณฑ์และค่าแรงที่ได้รับจะจ่ายตามเกรดของผลิตภัณฑ์

1.4 ด้านเทคโนโลยี

การทำผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มยังไม่ได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานเป็นชาวบ้านทั้งหมด ตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการทำผลิตภัณฑ์จนถึงกระบวนการสุดท้ายใช้แรงงานคนทั้งหมด ปัจจุบันได้มีการคิดที่จะนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในการจัดเก็บข้อมูลของกลุ่ม ซึ่งก็ยังอยู่ในช่วงของการดำเนินการ

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

ทางกลุ่มได้แบ่งการดำเนินงานในกลุ่มออกเป็น 4 ฝ่ายใหญ่ๆ ตามลักษณะการทำงานคือ ฝ่ายผลิตมีหน้าที่ ควบคุมการผลิตทั้งในเรื่องของการย้อมและการตัดเย็บ การออกแบบผลิตภัณฑ์ รวมทั้ง การตรวจสอบผลิตภัณฑ์ที่ทำเสร็จแล้ว ฝ่ายจัดซื้อมีหน้าที่ จัดซื้อผ้าและจัดส่งสินค้าให้กับลูกค้า ฝ่ายเอกสารบัญชีมีหน้าที่ จัดเก็บเอกสารที่ได้มาจากที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นจากการอบรมหรือการประชุม รวมทั้งการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของกลุ่ม ฝ่ายการตลาดมีหน้าที่ ติดต่อประชาสัมพันธ์กับลูกค้า และหน่วยงานต่างๆ เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับของกลุ่มให้ลูกค้าทราบ โดยทุกฝ่ายอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของประธานกลุ่มและรองประธานกลุ่ม นอกจากนี้ ในแต่ละเดือนจะจัดให้มีการประชุมกลุ่มเพื่อให้สมาชิกได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกันในเรื่องของการทำงาน และเป็นการแจ้งผลการดำเนินงานกลุ่มให้สมาชิกทราบ และจะจัดแบ่งรายได้ให้กับสมาชิกในวันที่ 5 ของทุกเดือน นอกจากนี้แล้วในช่วงปิดเทอมทางกลุ่มได้เปิดโอกาสในเยาวชนในท้องถิ่นได้เข้ามาเรียนรู้งานและฝึกฝนการทำงานที่กลุ่มอีกด้วย

1.6 ด้านงบประมาณ

ในระยะแรกทางกลุ่มได้รับเงินสนับสนุนจากมูลนิธิโกมลคีมทอง 25,000 บาท ต่อมาได้กู้เงินจากกรมส่งเสริมกระทรวงอุตสาหกรรม 50,000 บาท และสำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดได้สนับสนุนในเรื่องของเครื่องมือ เครื่องใช้และอุปกรณ์ต่างๆ และในปัจจุบันทางกลุ่มเริ่มมีรายได้ จึงใช้เงินในส่วนนี้มาเป็นหมุนเวียนและดำเนินงานกลุ่ม

1.7 ด้านการตลาด

เนื่องกลุ่มผลิตภัณฑ์นั้นอยู่ห่างจากตัวเมืองมาก การดำเนินงานด้านนี้จึงเริ่มจากการประชาสัมพันธ์โดยผ่านทางกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในท้องถิ่น จากการบอกต่อๆ กัน และจากการที่หน่วยงานราชการได้เข้ามาช่วยในเรื่องการประชาสัมพันธ์ จนทำให้ผลิตภัณฑ์เริ่มเป็นที่รู้จัก จากนั้นลูกค้าก็เริ่มเข้ามาติดต่อสั่งซื้อที่กลุ่มโดยตรง บางครั้งมีการสั่งทางโทรศัพท์ จนปัจจุบันตลาดของผลิตภัณฑ์มีอยู่ทั่วประเทศ โดยกลุ่มใหญ่ๆ ส่วนมากจะเป็นเมืองท่องเที่ยว ได้แก่ จังหวัดกระบี่ ภูเก็ต และที่เกาะสมุยจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น ส่วนที่กรุงเทพมหานครมีจำหน่ายที่ร้านภูฟ้า ห้างเอ็มโพเรียม และตลาดนัดจตุจักร ซึ่งลูกค้าจะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์ของจังหวัดและเว็บไซต์ของชุมชนก็ช่วยให้ลูกค้ารู้จักกลุ่มมากขึ้นเช่นกัน

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ความรู้ที่นำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์นั้น ได้มาจากการคิดค้นและลองผิดลองถูกของตัวเอง อีกทั้ง การค้นคว้าจากเอกสารตำรา วารสาร หนังสือพิมพ์ และการได้แลกเปลี่ยนความรู้จากเจ้าหน้าที่ในมูลนิธิโกมลคีมทอง เกี่ยวกับการมัดย้อมสีผ้า ประกอบกับที่เรียนมาทางสายวิทยาศาสตร์ จึงได้นำความรู้ในส่วนนี้มาใช้ด้วย ในชีวิตประจำวันได้ติดตามข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นไปประชุมสัมมนาที่ใด เอกสารต่างๆ ที่แจกฟรี หรือวางขายจะซื้อกลับมาที่กลุ่มทุกครั้ง นอกจากนี้ ได้จัดให้มีห้องอ่านหนังสือของกลุ่ม เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาค้นคว้า โดยจะเป็นผู้ที่เลือกซื้อหนังสือและวารสารต่างๆ ด้วยตนเองทุกครั้งที่ออกไปในเมือง หรือไปส่งของที่กรุงเทพมหานคร ในด้านของสื่อไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ วารสาร หนังสือพิมพ์ รวมทั้งอินเทอร์เน็ตจะคอยติดตามข่าวสารและ

รับฟังข่าวทุกวัน เพราะเล็งเห็นว่าข้อมูลเหล่านี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งและเป็นประโยชน์กับตนเอง อีกทั้งสามารถที่จะนำมาใช้ในการพัฒนากลุ่มได้

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ความรู้ที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์นั้นได้มาจากการที่มูลนิธิโกลด์คิมทองได้ติดต่ออาจารย์สันติพงษ์ ธรรมธำรง หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า อาจารย์ตุ้ม เข้ามาสอนเกี่ยวกับการมัดย้อมผ้าจากสีธรรมชาติ ส่วนความรู้ในเรื่องการตัดเย็บเสื้อผ้านั้นทางการศึกษานอกโรงเรียนเข้ามาสอนให้ประมาณ 20 ชั่วโมง และหลังจากนั้นก็ศึกษาเพิ่มเติมจากนิตยสารหญิงไทย ขวัญเรือน เกี่ยวกับการออกแบบใหม่ๆ ประกอบกับการฝึกฝนจนทำให้เกิดความเชี่ยวชาญในงาน ในชีวิตประจำวันจะคอยติดตามข่าวสารและอ่านหนังสือพิมพ์เป็นประจำทุกวัน วารสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการออกแบบผ้า แบบเสื้อผ้าใหม่ๆ เป็นต้น อีกทั้ง ได้เข้าอบรมของศูนย์เศรษฐกิจชุมชน และกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เกี่ยวกับการจัดรูปแบบบรรจุภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์ การบริหารและจัดการกลุ่ม การจัดทำบัญชี เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า การใช้ข้อมูลโดยส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีปัญหา ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ทางกลุ่มได้จัดให้มีห้องอ่านหนังสือ ประกอบกับการที่เป็นคนกระตือรือร้นและติดตามข่าวสารตลอดเวลา ทำให้ปัญหาในส่วนนี้ไม่น้อย จะมีบ้างในเรื่องของความยุ่งยากหรือความไม่เข้าใจในการใช้ภาษาของสื่อต่างๆ ต้องนำข้อมูลนั้นมาวิเคราะห์หรือตีความเพราะภาษาที่ใช้คนละระดับกัน

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ไม่ค่อยมีเวลาที่จะออกไปใช้แหล่งสารสนเทศภายนอก เพราะกลุ่มนั้นอยู่ไกลจากตัวเมือง แต่ทางกลุ่มจะมีห้องหนังสืออยู่ที่กลุ่ม ซึ่งหนังสือหรือวารสารต่างๆ ที่อ่านก็จะมาใช้ในห้องนี้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งข้อมูลที่ได้อีกค่อนข้างทันสมัย เนื่องจากประธานกลุ่มจะซื้อหนังสือและวารสารใหม่ๆ มาเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลด้านแหล่งวัตถุดิบที่จะนำมาใช้คือ ปัจจุบันสั่งซื้อผ้าผ่านทางร้านค้าในตัวเมือง เนื่องจากไม่สามารถสั่งซื้อจากผู้ผลิตโดยตรงได้ เพราะต้องสั่งซื้อในปริมาณมากๆ ซึ่งทางกลุ่มไม่มีกำลังซื้อขนาดนั้น จึงต้องการข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวกับแหล่งที่จะซื้อผ้ากับผู้ผลิตได้โดยตรง เพื่อเป็นการช่วยลดต้นทุนการผลิต และต้องการที่จะเข้าไปร่วมในงานแสดงแบบเสื้อผ้าของนักออกแบบต่างๆ ที่จัดขึ้น เพื่อศึกษาและเรียนรู้แบบเสื้อใหม่ๆ แต่เนื่องด้วยไม่มีงบประมาณสนับสนุนในด้านนี้ทำให้ขาดโอกาสในส่วนนี้ไป

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลเรื่องสีย้อมผ้า อยากทราบข้อมูลของพืชหรือต้นไม้ที่ให้สีน้ำเงินหรือสีฟ้า เพราะตอนนี้ทางกลุ่มย้อมสีฟ้าเหมือนทางภาคอีสานไม่ได้ อยากให้กลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ หรือผู้มีความรู้เข้ามาให้ข้อมูลและถ่ายทอดความรู้ในเรื่องนี้

ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง ตำบลขอนแก่น

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

การทำผลิตภัณฑ์ผ้าทอของชาวบ้านเนินมวง ตำบลขอนแก่น เริ่มจากการที่ประธานกลุ่มคือ นางมณฑา กันนิดา ได้ไปเรียนรู้เรื่องการทอผ้า จากยายสมใจ มีชนะ ที่บ้านวังฆ้อง อำเภอรัตนบุรี ซึ่งเป็นคนเก่าแก่ในจังหวัด โดยเฉพาะการทำที่กระตุกซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้า และเกี่ยวกับลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้า ซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของผ้าทอพื้นเมืองหรือผ้ายกเมืองนคร ประกอบกับได้รับ

ความสนับสนุนจากกรมพัฒนาชุมชน และอาจารย์จากอุตสาหกรรมจังหวัดมาเพิ่มเติมความรู้ให้อีกทางหนึ่ง เมื่อกลับมาก็ได้นำความรู้ที่เล่าเรียนมาถ่ายทอดให้กับเพื่อนบ้านในท้องถิ่น แต่ในขณะนั้นไม่มีใครสนใจที่จะเรียนรู้มากนัก เนื่องจากติดขัดเรื่องเครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการผลิต และการทำผ้าทอไม่เป็นที่นิยมของตลาด ต่อมาในปี พ.ศ. 2532 อาจารย์อรรวรรณ รักษาพล ครูอาสาสมัครประจำตำบลขอนแก่น ร่วมกับกรมการศึกษา นอกโรงเรียนได้เข้ามาสนับสนุน และอบรมความรู้เพิ่มเติมให้กับชาวบ้านในท้องถิ่นอีกครั้ง และได้รวมกลุ่มจัดทำผ้าทอกีกระตุกขึ้น ซึ่งสมาชิกช่วยกันจัดหาวัตถุดิบและอุปกรณ์ ในตอนนั้นเริ่มต้นจากการทอผ้าขาวม้าและผ้าถุงสำหรับเอาไว้ใช้ ต่อมาเมื่อทอได้ปริมาณมาก จึงได้นำออกจำหน่ายและเริ่มทำกันต่อเนื่องเรื่อยมา เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2537 สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินมาเยี่ยมราษฎรบ้านตรอกแค ที่โรงเรียนขอนแก่นประชาสรรค์ ในครั้งนั้นได้พระราชทานพระราชดำริให้มีการจัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพ และได้กราบทูลขอให้ผ้าทอเป็นผลิตภัณฑ์ในโครงการ จากนั้นทางศูนย์ศิลปาชีพได้จัดให้อาจารย์มาอบรมและถ่ายทอดความรู้ใหม่ ๆ และให้กีกระตุกที่ใช้ทอผ้ามา 30 หลัง อีกทั้ง ได้ส่งเส้นฝ้ายมาให้ให้กับสมาชิกในโครงการปีละ 2 ครั้ง ต่อมาสมาชิกในโครงการได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เส้นฝ้ายที่ส่งมาก็ไม่พอกับจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นในปี พ.ศ. 2541 สมาชิกบางส่วนจึงได้แยกตัวออกมาจัดตั้งกลุ่มขึ้นใหม่ และได้ใช้ที่ดินบ้านประธานเป็นที่ทำการกลุ่มสำหรับการทำผลิตภัณฑ์ผ้าทอนี้ สมาชิกบางคนได้ยึดการทอผ้าเป็นอาชีพหลัก บางคนก็ทำเป็นอาชีพเสริมในการทำช่วงแรก ๆ ประสบปัญหาเรื่องในการทอผ้าคือ ผ้าที่ทอมีคุณภาพไม่สม่ำเสมอ และเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ อีกทั้ง เมื่อผลิตเสร็จแล้วก็ไม่มีตลาดรองรับ สมาชิกไม่รู้ว่าจะไปจำหน่ายผ้าทอได้ที่ใด ไม่รู้วิธีการจำหน่าย เมื่อมีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ขึ้นมารองรับและรัฐบาลให้การส่งเสริม หน่วยงานต่างๆ จึงได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือให้ความรู้เพิ่มเติมในการดำเนินงานกลุ่ม และได้จัดให้กลุ่มไปออกร้านแสดงผลงาน ส่งผลให้ผ้าทอพื้นเมืองหรือเรียกกันทั่วไปว่า “ผ้ายกเมืองนคร” เป็นที่รู้จักทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

วัตถุดิบหลักที่ใช้ในการทำ คือ เส้นด้าย ซึ่งมีทั้งที่เป็นสีธรรมชาติและที่ย้อมสี โดยด้ายที่ใช้เป็นด้ายผสมระหว่างเส้นด้ายโทแรกกับเส้นไหมประดิษฐ์ ในการคัดเลือกเส้นด้ายที่จะนำมาผลิตนั้น ใช้วิธีสังเกตจากการทำว่าสีจากเส้นด้ายลอกติดมือหรือไม่ ถ้าสีลอกหรือตกก็ต้องเปลี่ยนแหล่งที่ซื้อใหม่ ทางกลุ่มใช้วิธีการลองผิตลองถูกเรื่อยมาจนได้ร้านประจำในปัจจุบัน นอกจากนี้ ความเงางามของเส้นด้ายมีส่วนสำคัญ โดยต้องเลือกเส้นด้ายที่นำมาทอแล้วเป็นมันเงางาม สำหรับแหล่งที่ส่งวัตถุดิบ ชื่อมาจากพ่อค้าคนกลางที่ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา เนื่องจากถ้าสั่งซื้อจากบริษัทในกรุงเทพมหานครต้องสั่งจำนวนมากๆ ซึ่งทางกลุ่มไม่มีเงินทุนและไม่มีกำลังผลิตในปริมาณมากขนาดนั้น

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

รูปแบบผลิตภัณฑ์นั้นยังคงมีการทอลวดลายเดิมๆ เพื่อเป็นการรักษาภูมิปัญญาที่ได้รับถ่ายทอดจากคนโบราณ อีกทั้ง มีโครงการพัฒนาผ้าไทยในชนบทของเทคโนโลยีราชมงคล ได้ส่งอาจารย์มาจากการส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมในครัวเรือน มาให้แนวทางและวิธีการคิดค้นลวดลาย ตลอดจนคิดค้นลวดลายใหม่ๆ ให้บ้าง สมาชิกในกลุ่มช่วยกันคิดค้นบ้าง และดูแบบผ้าทอจากที่อื่นๆ บ้าง แล้วนำมาปรับปรุงให้เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม นอกจากนี้ได้มีการนำผ้าทอเก่าๆ ของปู่ย่าตายายมาเป็นแบบ โดยต้องนำมาแกะลาย

แล้วจึงนำมาทอเป็นผืนผ้าในขั้นตอนต่อไป ปัจจุบันได้มีการคิดค้นลวดลายใหม่ๆ ขึ้นมาบ้างเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย และกลุ่มของผู้ใช้ แต่จะเน้นเอกลักษณ์ผ้ายกเมืองนคร คือ การทอเป็นผ้ายกดอกทั้งหมด กล่าวคือ ในขั้นตอนการทอนั้นจะมีการยกลวดลายให้สูงกว่าพื้นผ้า ทอเส้นด้ายให้สูงเชิดขึ้นและจมลงสลับกัน ลวดลายต่างๆ ที่ทางกลุ่มจัดทำขึ้นได้แก่ ลายเบญจพิภูล ลายพิภูลกรอบแก้ว ลายดอกมวง และลายสุพรรณसार โดยชื่อของลวดลายนั้นสมาชิกในกลุ่มช่วยกันคิด และมีการจดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับลวดลายดังกล่าวไว้ด้วย

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

มีการคิดค้นลวดลายผ้ายกโดยเน้นผ้ายกดอก คือ มีลายดอกนูนขึ้นมาบนเนื้อผ้า ซึ่งเป็นเอกลักษณ์การทอผ้าของทางกลุ่ม และได้ควบคุมกระบวนการทอของสมาชิกแต่ละคน เพื่อให้ได้ผ้าเนื้อแน่นไม่หลุดลุ่ยง่าย นอกจากนี้ ได้มีการวางแผนด้านการแปรรูปจากผ้าทอธรรมดาให้เป็นเสื้อสำเร็จรูป ทั้งของสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี และในรูปแบบกระเป๋า ผ้าเช็ดหน้า เป็นต้น และได้สั่งซื้อเส้นฝ้ายจากกลุ่มผ้าทอทางภาคอีสาน ซึ่งลักษณะของเส้นด้ายเมื่อทอเป็นผ้าสำเร็จแล้ว จะมีคุณภาพดีกว่าที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ มีการทอโดยการเสริมดินทองเข้าไปเพื่อให้เกิดความเงางามในเนื้อผ้า อีกทั้ง ราคาจำหน่ายทางกลุ่มได้กำหนดมาตรฐานราคาไว้คงที่เพื่อรักษาลูกค้าประจำเอาไว้

1.4 ด้านเทคโนโลยี

เทคโนโลยีที่ใช้ในการทำนั้นเป็นเทคโนโลยีชาวบ้าน ได้แก่ เครื่องปั่นเส้นด้าย และกี่กระตุกที่ใช้สำหรับทอผ้า ซึ่งขั้นตอนในการทำนั้นใช้แรงงานสมาชิกทั้งหมด

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

การบริหารงานนั้นอยู่ในลักษณะของเครือญาติไม่ได้ดำเนินงานเป็นธุรกิจ ใครจะเข้ามาทอผ้าเวลาใดก็ได้แล้วแต่สะดวก ไม่มีการบังคับ ค่าแรงที่ได้ขึ้นอยู่กับความขยันของสมาชิกแต่ละคน ในการทอผ้านั้นทางกลุ่มจะจัดสรรวัตถุดิบและเครื่องมือที่ใช้ให้กับสมาชิก และได้แบ่งหน้าที่ออกเป็นฝ่ายๆ ดังนี้ ฝ่ายผลิตทำหน้าที่ ทอผ้าและคิดค้นออกแบบลวดลายใหม่ๆ ตลอดจนสรรหาผ้าลวดลายเก่าๆ ของบรรพบุรุษมาแกะลายเป็นต้น ฝ่ายจัดซื้อมีหน้าที่ สั่งซื้อและคัดเลือกวัตถุดิบ และสรรหาวัตถุดิบใหม่ๆ จากแหล่งต่างๆ เพื่อช่วยลดต้นทุน และเพิ่มคุณภาพผลิตภัณฑ์ในการผลิต เป็นต้น ฝ่ายการตลาดมีหน้าที่ ประชาสัมพันธ์และจัดจำหน่ายสินค้า หาดตลาด ตลอดจนการออกร้านในงานต่างๆ เป็นต้น ฝ่ายตรวจสอบมีหน้าที่ ตรวจสอบและควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ทั้งด้านของลวดลาย ความชำรุดและสมบูรณ์ของเส้นด้าย เป็นต้น ฝ่ายบัญชี มีหน้าที่จัดทำรายรับรายจ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือน อีกทั้ง การจัดสรรผลกำไรให้กับสมาชิก ซึ่งสมาชิกทุกคนสามารถทำงานทดแทนกันได้ในทุกหน้าที่ และทางกลุ่มได้จัดให้มีการประชุมกลุ่มทุกวันที่ 1 ของเดือนพร้อมกับการจัดสรรรายได้ โดยจัดแบ่งรายได้ให้กับสมาชิกตามจำนวนผ้าที่ทอได้ในราคาเมตรละ 60 บาท

1.6 ด้านงบประมาณ

เงินที่ใช้ในการลงทุนระยะแรกได้จากการรวมหุ้นของสมาชิกหุ้นละ 50 บาท และได้รับทุนอุดหนุนจากการศึกษาออกโรงเรียน อำเภอชะอวด 20,000 บาท มาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดหาวัตถุดิบสำหรับการฝึกการทอผ้าของสมาชิก ต่อมาได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนชุมชนเพื่อสังคม หรือคนในท้องถิ่นเรียกกันว่า “กองทุน ZIF” นอกจากนี้สนับสนุนกี่กระตุกและเส้นด้ายที่จะนำมาใช้ทอ และกู้เงินจากองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 40,000 บาท อีกทั้ง ได้กู้เงินสมทบจากโครงการเศรษฐกิจชุมชน 20,000 บาท และเงินผลกำไรที่ได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์อีกส่วนหนึ่ง มาใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานของกลุ่ม

1.7 ด้านการตลาด

ผ้าทอพื้นเมืองในปัจจุบันได้รับความนิยมมากขึ้น ตลาดมีการตอบรับ และคนส่วนใหญ่เริ่มตื่นตัวกับกระแสการอนุรักษ์ผ้าพื้นเมือง จึงทำให้มีการสั่งซื้อผ้าจากทางกลุ่มเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่

จะเป็นหน่วยงานราชการ โรงเรียน และบริษัทเอกชนต่างๆ ที่ได้สั่งซื้อเข้ามาเพื่อนำไปตัดแบบฟอร์ม และได้นำไปวางจำหน่ายในร้านค้าต่างๆ ในตัวจังหวัด นอกจากนี้ได้ส่งไปจำหน่ายในประเทศมาเลเซีย ตลอดจนการร่วมออกร้านในงานประจำปี งานประเพณี และเทศกาลต่างๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัดเพื่อประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปรู้จักผ้าทอพื้นเมืองมากขึ้น และได้เผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของจังหวัดอีกทางหนึ่งด้วย ส่งผลให้ปัจจุบันทางกลุ่มผลิตผ้าทอไม่ทันกับความต้องการของลูกค้า

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่นำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์นั้น ได้มาจากหลายทางด้วยกัน เช่น ความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และจากการที่อาจารย์จากสวนจิตรลดา มาสอนการทอผ้าลายลูกแก้ว อีกทั้ง ได้รับความช่วยเหลือจากกรมส่งเสริมการส่งออก และจากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตทุ่งสง ในการส่งวิทยากรมาสอนเสริมเกี่ยวกับลวดลายผ้า อีกทั้ง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้เข้ามาให้ความรู้ในการจัดทำบัญชี พัฒนาการชุมชน และเจ้าหน้าที่จากการศึกษา นอกโรงเรียน ได้มาช่วยให้ข้อมูลในการจัดการประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกับสมาชิกในกลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบและลวดลายที่จะทำการผลิต อีกทั้ง แลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกผลิตภัณฑ์ผ้าทอในภาคต่างๆ ที่ได้ไปออกร้านแสดงผลผลิตภัณฑ์ด้วยกัน เกี่ยวกับวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบที่จะนำมาใช้เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต ในชีวิตประจำวันไม่ค่อยมีเวลาอ่านหนังสือ หรือดูโทรทัศน์มากนัก ส่วนใหญ่จะมีโอกาสได้อ่านก็ต่อเมื่อไปออกร้านแสดงผลภัณฑ์ หรือว่างจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ สำหรับหนังสือที่อ่านมักจะเป็นหนังสือธรรมะ รู้สึกว่าอ่านแล้วช่วยข่มใจไม่ให้รู้สึกฟุ้งซ่าน และช่วยพัฒนาในด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น นอกจากนี้ ได้เข้ารับการอบรมเรื่องการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่ทางสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดจัดขึ้น และได้ศึกษาการทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ จากการที่ไปออกร้านแสดงผลภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ในการทำผลิตภัณฑ์นั้นได้รับการถ่ายทอดมาจากพี่สาวซึ่งเป็นประธานกลุ่ม และการได้แลกเปลี่ยนหรือพูดคุยกับสมาชิกในกลุ่มเกี่ยวกับเทคนิค เคล็ดลับการทอผ้า และการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับลายผ้าใหม่ๆ และเรื่องความนิยมของลูกค้า ที่แต่ละคนได้ประสบมาจากการไปออกร้านแสดงผลภัณฑ์ อีกทั้ง ได้รับความรู้จากการที่มีอาจารย์จากหน่วยงานต่างๆ เช่น อาจารย์จากสวนจิตรลดา อาจารย์จากกรมส่งเสริมการส่งออก เป็นต้น และทางกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในภาคอีสานเข้ามาถ่ายทอดเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการคิดแบบลวดลายผ้า การทอผ้าให้กับสมาชิก นอกจากนี้ ได้หาความรู้เพิ่มเติมจากการอ่านวารสาร หนังสือพิมพ์ เกี่ยวกับรูปแบบลวดลายผ้าของท้องถิ่นต่างๆ หากมีเวลาว่างก็ดูโทรทัศน์บ้าง ส่วนใหญ่จะเป็นรายการข่าวหรือละคร และได้เข้าอบรมที่ทางหน่วยงานของสาธารณสุขจังหวัดได้จัดขึ้น เกี่ยวกับข้อมูลความรู้ด้านการตลาด อีกทั้ง การได้ไปสาธิตแสดงผลงานในเทศกาลงานประเพณีที่ทางจังหวัดจัดขึ้น และการศึกษาดูงานกลุ่มผ้าทอในจังหวัดต่างๆ เช่น สงขลา อุบลราชธานี เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ไม่ค่อยมีเวลาที่ไปใช้ข้อมูลมากนัก เนื่องจากออกหาตลาดที่จะขายสินค้าทุกวัน และเมื่อมีปัญหาหรือต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงาน ก็ไม่กล้าที่จะเข้าไปปรึกษา เนื่องจากเกิดความรู้สึกเกรงใจ บางครั้งข้อมูลที่ได้มาจากการแลกเปลี่ยนกับสมาชิกผ้าทอในกลุ่มอื่นๆ มีความน่าเชื่อถือน้อย และมักจะมีปัญหาเมื่อนำมาปฏิบัติงานจริง

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ผู้ที่เข้ามาให้ข้อมูลนั้นส่วนใหญ่แล้วจะให้ข้อมูลในเชิงทฤษฎี แต่เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วไม่สามารถทำได้ เนื่องจากลักษณะของการทอหรือวัตถุดิบต่างกัน บางครั้งต้องนำความรู้ที่ได้นั้นไปปรับปรุงและดัดแปลงก่อนจึงจะนำไปใช้ได้จริง ประกอบกับปัญหาในด้านภาษาที่ใช้สื่อสารที่ไม่ตรงกัน

ทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน นอกจากนี้แล้วแหล่งที่จะใช้ในการค้นหาความรู้เพิ่มเติม เช่น ที่อ่านหนังสือ ประจำหมู่บ้าน อยู่ไกลและสถานที่ไม่ได้เป็นส่วนรวมคือ ใช้น้ำของชาวบ้านในท้องถิ่นเป็นสถานที่อ่าน ส่งผลให้เกิดความไม่สะดวกที่จะเข้าไปใช้บริการ

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ข้อมูลด้านแหล่งวัตถุดิบ ต้องการทราบแหล่งวัตถุดิบที่สามารถจะซื้อวัตถุดิบได้ในราคาที่ไม่สูงมากนักเพื่อจะช่วยลดต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูง ซึ่งปัจจุบันวัตถุดิบที่ใช้อยู่จำเป็นต้องซื้อผ่านพ่อค้าคนกลาง ส่งผลให้ราคาของผลผลิตที่จัดจำหน่ายสูงขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ทางกลุ่มต้องการทราบแหล่งที่จะกู้เงินหรือหน่วยงานที่จะเข้ามาสนับสนุนด้านเงินทุน เพื่อจะนำไปใช้ในการขยายโรงเรือนที่ใช้ในการทอผ้า เพราะโรงเรือนที่ใช้อยู่มีขนาดเล็ก มีพื้นที่ไม่พอที่จะรองรับการเพิ่มขึ้นของจำนวนสมาชิก และพื้นที่ที่จะใช้ในการวางก็กระตุกไม่เพียงพอ ทำให้ต้องนำไปวางไว้นอกโรงเรือนโดนแดดและฝนจนเกิดความซำรด และต้องการใช้ทุนสำหรับให้สมาชิกไปดูงานทอผ้า ในภาคต่างๆ อีกทั้ง ต้องการความรู้ด้านบรรจุภัณฑ์ เพราะปัจจุบันบรรจุภัณฑ์ที่ใช้อยู่ได้เลียนแบบจากกลุ่มอื่นๆ ไม่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง นอกจากนี้ต้องการให้หน่วยงานราชการเข้ามาช่วยในเรื่องของสถานที่จัดจำหน่าย อยากให้มีสถานที่จัดจำหน่ายผ้าทอพื้นเมืองโดยตรง และต้องการให้มีพ่อค้าหรือผู้ที่สนใจเข้ารับซื้อผ้า เพื่อจะได้ทราบยอดการผลิตหรือยอดการจำหน่ายที่แน่นอนในแต่ละเดือน ปัจจุบันนี้ทางกลุ่มต้องดำเนินการหาตลาดเอง รายได้ที่เข้ามาในแต่ละเดือนไม่แน่นอน บางสถานที่ขายดีบางสถานที่ก็ขายไม่ได้ ทำให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความรู้สึกไม่มั่นคง

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการพบว่า ข้อมูลที่ทางกลุ่มต้องการมากที่สุดคือ ข้อมูลด้านแหล่งวัตถุดิบที่จะนำมาใช้การผลิต อยากทราบถึงแหล่งจำหน่ายที่ราคาวัตถุดิบไม่สูงมากนักและมีคุณภาพดี และต้องการความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับเทคโนโลยีหรือเครื่องมือใหม่ๆ ในการทอผ้า ที่จะเข้ามาช่วยส่งเสริมการผลิตให้สามารถทำได้รวดเร็วขึ้น และต้องการให้หน่วยงานราชการ เอกชน หรือหน่วยงานใดก็ได้ เข้ามาให้ความรู้เรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะขั้นตอนและวิธีการตัดเย็บเสื้อผ้า เพราะทางกลุ่มได้วางแผนที่จะแปรรูปผลิตภัณฑ์ แต่ยังไม่มีความรู้ที่ใครคนใดในกลุ่มที่มีความรู้ทางด้านนี้

ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก ตำบลโพธิ์เสด็จ

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

การทำผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกเริ่มจากการที่อาจารย์สมพร ธรรมรัตน์ สังเกตเห็นว่าในจังหวัด นครศรีธรรมราชนั้น ยังไม่มีใครทำผ้าบาติก เมื่อลูกค้าต้องการก็ต้องไปสั่งทำหรือสั่งซื้อมาจากจังหวัดภูเก็ตหรือจังหวัดอื่นๆ เนื่องด้วยมีเพื่อนทำผ้าบาติกอยู่ที่จังหวัดภูเก็ต และมีพื้นฐานในการทำผ้าบาติกมาบ้างในตอนที่ยังเรียนที่วิทยาลัยเพาะช่าง จึงได้เข้าไปติดต่อขอความรู้และคำแนะนำจากเพื่อน ประกอบกับได้สอนนักเรียนมัธยมเกี่ยวกับการทำผ้าบาติกจึงเกิดการเรียนรู้ และพยายามฝึกฝนพัฒนาฝีมือตนเองเรื่อยมา และในช่วงปี พ.ศ. 2541 ยุคเศรษฐกิจตกต่ำ คนในท้องถิ่นมีรายได้ลดลงจึงได้เกิดความคิดที่จะถ่ายทอดความรู้ให้ และได้รับเชิญให้ไปสาธิตและฝึกอบรมในโครงการอาชีพทางเลือกของจังหวัดให้กับชาวบ้านในท้องถิ่น เมื่อสอนลูกศิษย์ให้ไปประกอบอาชีพหลาย ๆ รุ่น และตลาดก็ให้การตอบรับเป็นอย่างดี จึงเกิดความคิดที่จะจัดตั้งกลุ่ม เพื่อส่งเสริมให้คนที่ไม่มีงานทำหรือผู้ที่ต้องการอาชีพเสริมในท้องถิ่นได้มีรายได้ จึงได้ชักชวนเพื่อนสมาชิกในท้องถิ่นและนักเรียน เข้ามาฝึกงานการทำผลิตภัณฑ์ โดยมีสมาชิกกลุ่ม 10 คน ซึ่งส่วนใหญ่ทำกันเป็นอาชีพเสริม

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

วัตถุดิบหลักที่ใช้ในการทำคือ ผ้าคอตตอน 100% โดยไม่มีส่วนผสมของผ้าไนลอนเนื่องจากจะทำให้เขียนสีไม่ติด และผ้าที่ใช้จะต้องเป็นผ้าเกรด A มีขนาดหน้ากว้างกว่าปกติ โดยสั่งซื้อจากโรงงานที่กรุงเทพมหานคร และสีที่ใช้นั้นเป็นสีเฉพาะที่ใช้เขียนผ้า ซึ่งต้องไปซื้อที่ประเทศมาเลเซียโดยประธานกลุ่มจะเป็นผู้ไปเลือกซื้อด้วยตนเอง ส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ในการเขียนเทียนนั้น ตอนเริ่มแรกได้สั่งซื้อมาจากประเทศมาเลเซีย แต่ต่อมาได้นำมาดัดแปลง และคิดค้นอุปกรณ์ที่ใช้เขียนเทียนให้มีรูปแบบเป็นของกลุ่มคือ สามารถบรรจุเทียนได้ในปริมาณมากขึ้น และได้จดสิทธิบัตรไว้ด้วย

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

รูปแบบที่ใช้ในการเขียนลายนั้นได้นำมาจากเอกลักษณ์ในท้องถิ่น เนื่องจากกลุ่มตั้งอยู่ใกล้ตลาดกลางจำหน่ายผักและผลไม้ กลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่ก็เป็นแม่ค้าในตลาด ดังนั้น จึงได้มีการเขียนลายผักและผลไม้ขึ้นเพื่อแสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้ง ต้องการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับของดีเมืองนคร จึงได้เขียนลายต่างๆ ที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด เช่น รูปพระบรมธาตุ หนึ่งตะลุง เป็นต้น ซึ่งลวดลายต่างๆ สมาชิกได้ช่วยกันคิด ใคร่ถนัดลวดลายแบบใดก็คิดและเขียนรูปนั้น นอกจากนี้ บางครั้งก็เขียนลายตามแบบและความต้องการของลูกค้าที่เข้ามาสั่งทำ ไม่ว่าจะเป็นลวดลายแบบใด ทางกลุ่มสามารถทำได้ทั้งหมด ในปัจจุบันนี้ผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มผลิตมี 3 แบบคือ การเขียนลายผ้าเป็นผืน ผ้าที่เขียนลายแล้วนำไปตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าเขียนลาย ได้แก่ ผ้าเช็ดหน้า กระเป๋า หมวก เป็นต้น

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

ทางกลุ่มได้พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างสม่ำเสมอ โดยการคิดค้นและประยุกต์วิธีการทำลวดลายใหม่ๆ เช่น ในเรื่องของการเขียนลาย โดยการนำลายเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและสัญลักษณ์เด่นๆ ของท้องถิ่นมาเขียนลายและคัดเลือกวัตถุดิบที่จะนำมาใช้ โดยเฉพาะสีที่ใช้ จะเน้นในเรื่องความคงทน ทนทานแล้วสีไม่ซีดจาง นอกจากนี้ เรื่องคุณภาพของเนื้อผ้าก็เป็นสิ่งสำคัญ ที่ทำให้สีที่เขียนติดทนนาน ซึ่งทางกลุ่มจะเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพมาใช้ ตลอดจนการพัฒนาฝีมือของสมาชิกผู้ผลิต โดยจะนำสมาชิกไปดูงานการทำผ้าบาติกในจังหวัดต่างๆ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ อีกทั้ง เป็นการสั่งสมความรู้จากสิ่งที่ได้ไปพบเห็นเพื่อนำมาพัฒนางานของกลุ่มให้ดีขึ้น

1.4 ด้านเทคโนโลยี

เทคโนโลยีที่เข้ามาช่วยส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการเขียนลาย ได้แก่ บล็อกพิมพ์ลาย ซึ่งใช้ทุนแรงสำหรับเขียนลาย และสามารถทำการผลิตได้เร็วขึ้น งานที่ออกมามีคุณภาพและลวดลายเหมือนกัน แต่ยังไม่เป็นที่นิยมของลูกค้า เนื่องจากลวดลายที่ได้ค่อนข้างแข็งกระด้างดูแล้วไม่พริ้วไหว ส่วนขั้นตอนอื่นๆ ใช้แรงงานสมาชิกทั้งหมด

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

ทางกลุ่มไม่ได้แบ่งหน้าที่การทำงานที่มีรูปแบบเป็นทางการมากนัก เนื่องจากอยู่ในช่วงของการก่อตั้งกลุ่มและโยกย้ายสถานที่ทำการผลิต โดยส่วนใหญ่จะแบ่งการทำงานกันตามความถนัดของสมาชิก คือ ฝ่ายผลิตมีหน้าที่ ทำผ้าบาติกตั้งแต่การเขียนลาย เขียนเทียน ลงสี เป็นต้น และสมาชิกทุกคนมีหน้าที่ในการผลิต ฝ่ายการตลาดมีหน้าที่ จัดแสดงสินค้าและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งที่ร้านค้าของกลุ่ม และการไปออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์ในสถานที่ต่างๆ ฝ่ายการเงินมีหน้าที่ ควบคุมดูแลค่าใช้จ่าย และจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของกลุ่ม โดยการทำงานทุกขั้นตอนจะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของประธานและรองประธาน

1.6 ด้านงบประมาณ

เงินทุนที่นำมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม ช่วงแรกได้รับเงินสนับสนุนจากอุตสาหกรรมจังหวัดเป็นเงิน 10,000 บาท ต่อมาได้มาจากเงินกู้ของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูจำนวน 1,000,000 บาท ซึ่งนำมาใช้ซื้อวัตถุดิบ การจัดสร้างโรงเรือนการผลิต และจากผลกำไรที่ได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์อีกส่วนหนึ่งด้วย

1.7 ด้านการตลาด

ตลาดของผ้าบาติกสำหรับในจังหวัด ทางกลุ่มได้นำไปจัดจำหน่ายที่ร้านค้าจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมือง ร้านค้าในตลาดสด และที่ร้านแสดงผลภัณฑ์ของกลุ่ม และที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งลูกค้าจะเป็นกลุ่มโรงเรียนมัธยมต่าง ๆ ที่สั่งผ้าเข้ามาเพื่อนำไปตัดเป็นชุดแบบฟอร์ม และมีลูกค้าประจำที่เข้ามาสั่งให้เขียนลายพิเศษตามที่ต้องการ นอกจากนี้ได้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ของจังหวัด และเว็บไซต์ของกลุ่มคือ www.siambatic.com ซึ่งเป็นการสอนเกี่ยวกับวิธีการทำ และการไปแสดงผลภัณฑ์และสาธิตในสถานที่ต่าง ๆ และการจัดทำตำราเกี่ยวกับวิธีการทำผ้าบาติกจำหน่าย ซึ่งก็ทำให้ลูกค้ารู้จักเพิ่มขึ้น

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ได้รับความรู้พื้นฐานมาจากการเรียนที่วิทยาลัยเพาะช่าง และจากการเป็นอาจารย์สอนวิชาเกี่ยวกับการเขียนผ้าบาติก ด้วยประสบการณ์ในการสอนและการฝึกฝนทักษะตนเองเรื่อยมาจนชำนาญ นอกจากนี้ ได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมจากเพื่อนๆ ที่ทำผ้าบาติก อีกทั้ง การค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำผ้าบาติก และลวดลายต่างๆ ของต่างประเทศ ผ่านทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่ช่วยในการพัฒนางาน และหากมีเวลารว่างก็ไปจังหวัดต่างๆ ที่มีการทำผ้าบาติก เพื่อดูว่ากลุ่มต่างๆ เขามีการพัฒนาไปอย่างไรบ้าง หนังสือที่ใช้ค้นคว้าส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือแฟชั่น นิตยสารผู้หญิง และติดตามข่าวจากหนังสือพิมพ์ และโทรทัศน์ นอกจากนี้ ได้ไปสาธิตและเป็นวิทยากรสอนให้กับนักเรียน นักศึกษา กลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์นั้นได้รับการถ่ายทอดจากประธานกลุ่ม ประกอบกับการฝึกฝนด้วยตนเองจนเกิดการเรียนรู้และมีความชำนาญมากขึ้น และจากการได้มีโอกาสไปดูงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกของกลุ่มอื่นๆ ที่เป็นเครือข่ายกัน ได้แก่ กลุ่มผ้าบาติกที่อำเภอสิชล และที่จังหวัดภูเก็ต เป็นต้น และได้ค้นคว้าเพิ่มเติมจากการอ่านหนังสือ วารสาร และดูรายการสารคดี การ์ตูน และโฆษณาจากโทรทัศน์ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีส่วนในการคิดลวดลาย อีกทั้ง การได้แลกเปลี่ยนความรู้จากลูกค้า และการได้ไปสาธิตการทำผลิตภัณฑ์ เช่น ที่งานวันมัธยมศึกษา การแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศคือ ไม่มีเวลาที่จะใช้แหล่งสารสนเทศ เนื่องจากต้องทำงานประจำคือ งานสอนควบคู่ไปกับการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท และต้องทำผลิตภัณฑ์กลุ่มไปด้วย นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้รับมา เช่น การเขียนลายผ้า บางครั้งก็นำมาใช้ไม่ได้เนื่องจากล้าสมัย หรือลวดลายไปซ้ำกับกลุ่มอื่นๆ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สารสนเทศคือ ไม่มีเวลาในการไปใช้ เนื่องจากต้องทำผลิตภัณฑ์ ประกอบกับเมื่อไปดูงานจากกลุ่มต่างๆ จะเห็นเพียงลักษณะการทำงานในภาพรวมเท่านั้น ไม่สามารถที่จะรู้เทคนิคหรือเคล็ดลับในการทำ บางครั้งข้อมูลที่ได้มาก็บิดเบือนความเป็นจริง

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลในเรื่องของแหล่งจำหน่ายวัตถุดิบ โดยเฉพาะในเรื่องของสีที่ใช้ เนื่องจากต้องซื้อจากต่างประเทศทำให้ต้นทุนการผลิตสูง และต้องใช้เวลาในการเดินทาง อีกทั้ง ข้อมูลด้านภาวะการตลาดคือ ปัจจุบันมีการทำผ้าบาติกกันมากมาย หลายจังหวัด ดังนั้น ทางกลุ่มจึงต้องการให้หน่วยงานราชการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ข้อมูลของกลุ่ม เพื่อให้เป็นที่รู้จักของลูกค้าและเพิ่มช่องทางการตลาดให้กว้างขึ้น นอกจากนี้ ต้องการข้อมูลความรู้เรื่องของการบริหารจัดการกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มเพิ่งจัดตั้งยังไม่มีรูปแบบและวิธีการดำเนินงานที่เป็นทางการ จึงอยากให้หน่วยงานที่มีความรู้ในด้านนี้เข้ามาให้คำแนะนำและเป็นพี่เลี้ยง

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มพบว่า ข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์คือ ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ ต้องการรูปแบบที่หลากหลาย อีกทั้ง ข้อมูลด้านการตลาดเกี่ยวกับความต้องการและรสนิยมของลูกค้า เพื่อจะได้ผลิตผลิตภัณฑ์ออกมาได้ตรงกับความต้องการของลูกค้า และสินค้าที่ผลิตจะได้จำหน่ายได้หมดไม่เหลือตกค้าง นอกจากนี้ ข้อมูลด้านสุขภาพอนามัย เนื่องจากกลิ่นของสีที่ใช้เมื่อสูดดมเข้าไปนานๆ จะมีอาการวิงเวียน จึงอยากให้หน่วยงานสาธารณสุขจังหวัดเข้ามาให้การอบรม เกี่ยวกับวิธีการป้องกันอันตรายที่เกิดจากสีเคมี

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช สรุปผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

แนวคิดสำคัญ

ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ของหมวดผลิตภัณฑ์ต่างกันมีการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ผลิตภัณฑ์ได้รับการคัดเลือกจากจังหวัดให้เป็นผลิตภัณฑ์เด่นในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราชในปี พ.ศ. 2545

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ผลิตภัณฑ์ได้รับการคัดเลือกจากจังหวัดให้เป็นผลิตภัณฑ์เด่นในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ตามรายการผลิตภัณฑ์ในโครงการซึ่งมีทั้งสิ้น 18 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) อาหารแปรรูป – กล้วยเล็บมือนาง 2) อาหารแปรรูป – ลูกจัน 3) อาหารแปรรูป – กะปิ, หมูผัดกะปิ 4) อาหารแปรรูป – ขนมลา 5) อาหารแปรรูป - แกงไตปลาบรรจุขวด 6) ผลิตภัณฑ์พริกป่น 7) ผลิตภัณฑ์จากกระจูด 8) ผลิตภัณฑ์จากกกสามเหลี่ยม 9) ผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภา 10) ผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อ 11) ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว 12) ผลิตภัณฑ์จากการกะหนัง 13) ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรเปลือกมังคุด 14) ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา 15) ผลิตภัณฑ์เครื่องถม 16) ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ 17) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง และ 18) ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก

โดยจะสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มและคณะกรรมการกลุ่ม ซึ่งเลือกกลุ่มละ 2 คน คือ ประธานกลุ่ม 1 คน และคณะกรรมการกลุ่ม 1 คน จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 36 คน กลุ่มตัวอย่างนี้ใช้เพื่อสัมภาษณ์เรื่องการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

3.1 แบบบันทึกหัวข้อการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นวิธี

การเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ โดยกำหนดประเด็นต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้าและชักถามหรือพูดคุยแบบตัวต่อตัวระหว่างผู้วิจัยกับผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ให้ครบตามประเด็นที่กำหนดโดยแนวคำถามดังกล่าวเกี่ยวกับเรื่องการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

3.2 บันทึกภาคสนามของผู้วิจัย สร้างขึ้นเพื่อบันทึกเกี่ยวกับรายละเอียดที่ได้จากการสัมภาษณ์ ควบคู่กับการใช้วิธีการสังเกต โดยจะทำการสังเกตตลอดระยะเวลาการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยสังเกตเฉพาะสภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชนที่เป็นปัจจัยให้ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ได้รับสารสนเทศเพิ่มพูน

3.3 อุปกรณ์ภาคสนามประกอบด้วย คือ สมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกด้วยตนเอง โดยใช้แบบบันทึกหัวข้อการสัมภาษณ์ที่สร้างไว้ล่วงหน้าเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ควบคู่กับวิธีการสังเกตสภาพแวดล้อมชุมชนที่เป็นปัจจัยให้ผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ได้รับสารสนเทศเพิ่มพูน ระหว่างเดือน มกราคม – เมษายน 2546 ได้ข้อมูลในลักษณะเชิงพรรณนา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง มีขั้นตอนดังนี้

5.1 การเรียบเรียงข้อมูล (เนื้อหาและสภาพแวดล้อม) ที่ได้จากการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง โดยถอดข้อความจากเครื่องบันทึกเสียง เชื่อมโยงร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกจากการสังเกตเข้าด้วยกัน

5.2 นำข้อมูลทั้งหมดมาอ่านทบทวนเชิงวิเคราะห์ทั้งนี้เป็นการอ่านโดยละเอียด อ่านซ้ำๆ อย่างใช้ความคิดเพื่อทำความเข้าใจกับความหมายของข้อมูล

5.3 จับแนวเรื่องและประเด็นสาระต่างๆ ที่ปรากฏจากข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาประกอบกับพฤติกรรมที่แสดงออกที่ได้จากการสังเกตของผู้วิจัย แล้วรวบรวมแนวเรื่องและประเด็นที่ปรากฏมาประมวลโดยวิธีการแยกการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มในแต่ละด้านออกมาเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของคำตอบ

5.4 นำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์มาจัดเป็นหมวดหมู่โดยจำแนกตามหมวดผลิตภัณฑ์ พิจารณาคำตอบและสาเหตุความเป็นมาเพื่อให้ได้ข้อสรุป แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาเล่าเรื่องราวและอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือเกี่ยวข้อง โดยเน้นความคิดและข้อมูลที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์เป็นหลัก

5.5 นำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วให้ประธาน และกรรมการที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องในการวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช สรุปผลโดยจำแนกตามหมวดผลิตภัณฑ์ ได้ดังนี้

หมวดอาหารและสมุนไพร (ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปกล้วยเล็บมือนาง, ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปลูกจัน, ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปกะปิ หมูผัดกะปิ, ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปขนมลา, ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปแกงไตปลาบรรจุขวด และผลิตภัณฑ์พริกป่น)

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

ผลการวิจัยพบว่า แต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์มีความเป็นมาในการก่อตั้งกลุ่มแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพชุมชนและวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นนั้นๆ สำหรับการรวมกลุ่มของแต่ละกลุ่มโดยส่วนใหญ่มีการรวมกลุ่มกันก่อนโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จะเกิดขึ้น แต่เริ่มจัดตั้งกลุ่มเป็นรูปแบบอย่างถูกต้อง มีการจัดแบ่งหน้าที่

อย่างชัดเจน เมื่อมีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เข้ามาให้การสนับสนุน และมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาให้ความรู้ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกไม่ต่ำกว่า 20 คนขึ้นไป และส่วนใหญ่ยึดการทำผลิตภัณฑ์เป็นอาชีพหลัก

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

การใช้สารสนเทศในด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบนั้นแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับประเภทของผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่มทำ โดยส่วนใหญ่ได้รับถ่ายทอดความรู้มาจากบรรพบุรุษ อีกทั้ง จากการสังเกตและทดลองทำบ่อยๆ จึงทำให้เกิดความชำนาญ รู้ว่าวัตถุดิบแหล่งใดมีคุณภาพดี แหล่งใดมีราคาเหมาะสม ในการที่จะนำมาใช้ในการผลิต แต่สิ่งที่สังเกตได้ว่าเหมือนกันหรือคล้ายกันของแต่ละกลุ่มคือ ส่วนใหญ่จะคัดเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีความโดดเด่นทั้งในเรื่องของรสชาติและราคา นอกจากนี้ แหล่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตส่วนใหญ่เลือกใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นทั้งสิ้น เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ และเพื่อเป็นการประหยัดในเรื่องของค่าขนส่ง

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

ในเรื่องของการออกแบบนั้นทุกกลุ่มจะใช้สมาชิกของกลุ่มเป็นผู้ออกแบบ ซึ่งผู้ที่มีบทบาทในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ประธานกลุ่ม ที่ปรึกษากลุ่ม และการระดมความคิดของสมาชิกคนอื่นๆ ช่วยกันแสดงความคิดเห็น ซึ่งรูปแบบที่ได้มานั้นส่วนใหญ่จะศึกษามาจากการไปดูงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ ดูจากโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวารสาร อีกทั้ง จากการบอกเล่าของลูกค้าหรือเพื่อนสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ เมื่อไปออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์ด้วยกัน หรือจากการที่กลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ มาเยี่ยมชมงานที่กลุ่ม

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

การใช้สารสนเทศในด้านนี้จะเน้นในเรื่องของรูปแบบและสีล้นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่ทำให้เกิดความดึงดูดใจแก่ลูกค้า ส่วนใหญ่ได้มาจากการไปดูงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ การดูแบบผลิตภัณฑ์จากโฆษณาในหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ จากคำแนะนำของลูกค้า และจากการคิดค้นของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์มีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยการเข้ารับการอบรมกับกระทรวงสาธารณสุข เกี่ยวกับการขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ออย. (องค์การอาหารและยา) เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคและเป็นสัญลักษณ์ยืนยันในเรื่องความสะอาด ปลอดภัย ของผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มผลิตขึ้น ยกเว้นกลุ่มผลิตภัณฑ์พริกป่นซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินการ

1.4 ด้านเทคโนโลยี

สารสนเทศด้านเทคโนโลยีที่แต่ละกลุ่มนำมาใช้ในการผลิต โดยส่วนใหญ่เป็นการใช้เทคโนโลยีแบบผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีสมัยใหม่ กับเทคโนโลยีชาวบ้าน กล่าวคือ มีการซื้อเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ควบคู่กับการที่สมาชิกในแต่ละกลุ่มเป็นผู้คิดค้นเครื่องมือหรืออุปกรณ์แบบง่าย ๆ ที่ใช้ในการผลิตขึ้นมาเอง อีกทั้ง ในบางขั้นตอนของการผลิตต้องการความประณีตจึงยังคงใช้แรงงานสมาชิกคน อีกทั้งเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่นำมาใช้มีราคาแพงทางกลุ่มยังไม่มีทุนที่จะจัดซื้อได้

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

การใช้สารสนเทศด้านการบริหารจัดการกลุ่มในช่วงแรกๆ ใช้รูปแบบการบริหารแบบชาวบ้าน คือ ใครนัดหน้าที่ด้านไหนก็ทำด้านนั้น แต่ละคนต้องรับผิดชอบหน้าที่หลายๆ ด้าน ไม่ได้แบ่งแยกอย่างชัดเจน ต่อมาเมื่อมีเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ พัฒนาการชุมชน เจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตร เป็นผู้เข้ามาให้ความรู้และช่วยเหลือในการจัดตั้งหรือการรวมกลุ่มของสมาชิก จึงทำให้แต่ละกลุ่มมีการจัดแบ่งการทำงานอย่างเป็นรูปแบบ คือ ได้จัดแบ่งหน้าที่การทำงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ แต่ยังคงทำตามความถนัดของสมาชิกแต่ละคน

อีกทั้ง มีการจัดแบ่งรายได้ให้กับสมาชิกตามผลกำไรที่ทางกลุ่มได้รับ และมีการหักเงินไว้กับกลุ่มส่วนหนึ่งเพื่อใช้สำหรับการดำเนินงานกลุ่ม อีกทั้งจัดให้มีการอบรมหรือการลงหุ้นของสมาชิกในกลุ่ม โดยจะจัดปันผลให้กับสมาชิกทุกคนในทุกสิ้นปี

1.6 ด้านงบประมาณ

ในด้านงบประมาณในช่วงแรกที่กลุ่มยังไม่ได้มีการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ เงินทุนที่แต่ละกลุ่มใช้หมุนเวียนนั้น ส่วนใหญ่มาจากการระดมทุนหรือการลงหุ้นของสมาชิกในกลุ่ม อีกทั้ง ได้กู้เงินนอกระบบเพื่อใช้ในการจัดซื้อวัตถุดิบ และอุปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อนำมาใช้ในการผลิต ครั้นเมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มจึงมีหน่วยงานต่างๆ ของรัฐบาลเข้ามาสนับสนุน ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตรจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด และสาธารณสุขจังหวัด เป็นต้น โดยทางกลุ่มต้องเขียนโครงการเสนอไป ซึ่งรูปแบบเงินที่ได้มานั้นมีทั้งในลักษณะเงินกู้แบบไม่เสียดอกเบี้ย แต่ต้องใช้คืนภายในระยะเวลาที่กำหนด และเงินช่วยเหลือแบบได้เปล่าจากมูลนิธิและองค์กรเอกชนต่างๆ ก็เข้ามาให้การสนับสนุนในส่วนหนึ่งด้วย

1.7 ด้านการตลาด

การดำเนินงานด้านการตลาดของแต่ละกลุ่มนั้น ในช่วงแรกๆ ทุกกลุ่มต้องหาตลาดด้วยตนเอง ทั้งในรูปแบบการนำไปวางขายในตลาดหรือตามร้านค้าของท้องถิ่น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเป็นที่รู้จักของลูกค้า ต่อมาหน่วยงานของรัฐเข้ามาให้การสนับสนุน โดยจัดหาตลาดจัดจำหน่ายให้ เช่น การไปออกร้านจำหน่ายสินค้า ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดต่างๆ การวางจำหน่ายในสถานที่ราชการ สถานที่ท่องเที่ยว และการจัดจำหน่ายในร้านค้าชุมชนที่ทางจังหวัดจัดขึ้น การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ อีกทั้ง มีสถานีวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ต่างๆ เข้ามาช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มต่างๆ อีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ เมื่อผลิตภัณฑ์เริ่มเป็นที่รู้จัก แต่ละกลุ่มจึงเริ่มจัดส่งผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายยังต่างจังหวัด และบางกลุ่มจัดส่งไปจำหน่ายต่างประเทศอีกด้วย เช่น กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปลูกจันทน์ กลุ่มผลิตภัณฑ์พริกป่น เป็นต้น

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม เกี่ยวกับแหล่งข้อมูลบุคคลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่มาจากการที่ประธานกลุ่มเป็นผู้ที่คิดค้น และทดลองการทำผลิตภัณฑ์โดยอาศัยประสบการณ์ของตนเอง ประกอบกับการเรียนรู้และการได้รับถ่ายทอดความรู้มาจากบรรพบุรุษ ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปกล้วยเล็บมือนาง ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปลูกจันทน์ กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปขนมลา และกลุ่มผลิตภัณฑ์พริกป่น นอกจากนี้ การได้รับความสนับสนุนและการเข้ามาให้ความรู้ของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ได้แก่ พัฒนาการชุมชน เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตร เจ้าหน้าที่พาณิชย์จังหวัด เจ้าหน้าที่อุตสาหกรรมจังหวัด อาจารย์จากสถาบันอาชีวศึกษา และได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว การปรึกษากับสมาชิกภายในกลุ่มผลิตภัณฑ์ด้วยกัน และการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ เมื่อไปออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์ สำหรับแหล่งสถาบันที่ใช้ในการค้นหาความรู้มาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ โดยส่วนใหญ่พึ่งจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน รองลงมา ได้แก่ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และหน่วยงานราชการ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานเกษตรจังหวัด และวัด ส่วนแหล่งสื่อมวลชนที่ใช้ในการค้นหาความรู้มาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ โดยส่วนใหญ่ศึกษาข้อมูลจากการอ่านหนังสือพิมพ์ วารสาร หนังสือประเภทต่างๆ และเอกสารที่หน่วยงานราชการแจกให้ รองลงมา ได้แก่ การดูโทรทัศน์ และฟังข่าวจากวิทยุ ส่วนแหล่งสารสนเทศอื่นๆ ที่ใช้ในการค้นหาความรู้มาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การเข้ารับอบรมที่หน่วยงานราชการจัดขึ้น และการไปศึกษาดูงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดต่างๆ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่ม เกี่ยวกับแหล่งข้อมูลบุคคลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า ได้รับถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษเนื่องจากทำกันมาตั้งแต่รุ่นปู่ตายาย ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปแกงไตปลา กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปขนมลา กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปกะปิ หมูผัดกะปิ รongลงมา คือ การได้รับถ่ายทอดความรู้จากประธานกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้สอนและแนะนำเกี่ยวกับเทคนิคและกรรมวิธีการทำ ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปกล้วยเล็บมือนาง กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปลูกจัน และการคิดค้นลองผิดลองถูกด้วยตนเอง ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์พริกป่น นอกจากนี้ การได้พูดคุยกับเพื่อนสมาชิกกลุ่มต่างๆ ที่ไปออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์ การแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกภายในกลุ่มด้วยกัน และการได้รับการสนับสนุน และเข้ามาให้ความรู้ของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ได้แก่ พัฒนาการชุมชน เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตร อาจารย์จากสถาบันอาชีวศึกษา สำหรับแหล่งสถาบันที่ใช้ในการค้นหาความรู้มาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์มีเป็นส่วนน้อย โดยการฟังจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน และแหล่งสื่อมวลชนที่ใช้ในการค้นหาความรู้มาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การติดตามข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ วารสาร และหนังสือประเภทต่างๆ ดูจากโทรทัศน์ และฟังข่าวจากวิทยุ ส่วนแหล่งสารสนเทศอื่นๆ ที่ใช้ในการค้นหาความรู้มาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มผลิตภัณฑ์ด้วยกัน การเข้ารับการอบรมที่หน่วยงานราชการจัดขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคจากการใช้แหล่งข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่ไม่มีเวลาไปใช้แหล่งข้อมูล เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลา เพราะในชีวิตประจำวันต้องทำผลิตภัณฑ์ทั้งวันส่งผลให้ไม่มีเวลาไปใช้ รongลงมาคือ แหล่งข้อมูลอยู่ห่างไกลจากท้องถิ่นหรือที่ตั้งของกลุ่ม ในหลายท้องถิ่นไม่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และห้องสมุดส่วนใหญ่จะอยู่ในตัวจังหวัด ส่งผลให้ไม่สะดวกในการเดินทางไปใช้ นอกจากนี้ ปัญหาในเรื่องของผู้ให้ข้อมูลไม่เต็มใจหรือไม่มีเวลาให้คำปรึกษาเป็นอีกส่วนหนึ่งของแต่ละกลุ่มประสบปัญหา ส่วนปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้หรือข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ แต่ละกลุ่มแตกต่างกัน คือ ข้อมูลที่ได้ไม่ตรงกับความต้องการ ข้อมูลเก่าล้าสมัย ผู้นำกลุ่มมีทักษะในการอ่านและการใช้เทคโนโลยีที่จำกัด อีกทั้งข้อมูลที่ได้รับถ่ายทอดด้วยภาษาทางวิชาการที่เข้าใจยาก

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่ม เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคจากการใช้แหล่งข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่ไม่มีเวลาไปใช้แหล่งข้อมูล เนื่องจากอยู่ไกลจากแหล่งข้อมูล รongลงมาคือ ไม่มีผู้รู้ หรือผู้ให้ข้อมูลมีความรู้ไม่เพียงพอในเรื่องของผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มผลิต ส่วนปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้หรือข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ โดยส่วนใหญ่เกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับ กล่าวคือ ข้อมูลที่ได้ถ่ายทอดด้วยภาษาทางวิชาการทำให้เข้าใจยาก บางครั้งเข้าใจหรือตีความหมายไม่ตรงกัน

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม เกี่ยวกับความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่มีความต้องการข้อมูลด้านแหล่งเงินทุนที่จะนำมาใช้เพื่อการพัฒนา กลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการขยายหรือพัฒนาโรงเรือนที่ผลิต การนำมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม อีกทั้ง ใช้ในการจัดซื้ออุปกรณ์และเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย เพื่อช่วยให้ผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มมีมาตรฐานที่ดีขึ้น รongลงมาคือ ความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ และการออกแบบบรรจุภัณฑ์รูปแบบใหม่ๆ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีราคาดีขึ้น อีกทั้งดึงดูดใจผู้บริโภค ข้อมูลด้านการตลาด และข้อมูลด้านแหล่งวัตถุดิบ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่ม เกี่ยวกับความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่มีความต้องการข้อมูลแหล่งเงินทุน รongลงมาคือ ข้อมูลด้านแหล่งเทคโนโลยี และเครื่องมือที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องทุ่นแรงในการผลิต เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสามารถผลิตได้ทันตาม

ความต้องการของลูกค้า และมีมาตรฐานเท่าเทียมกันทุกครั้งที่มีการผลิต ข้อมูลเกี่ยวกับการตลาดในเรื่องของเทคนิค วิธีการ กลยุทธ์ในการจัดจำหน่าย และตลาดรับซื้อที่แน่นอน ข้อมูลด้านความต้องการและรสนิยมของผู้บริโภค ข้อมูลด้านรูปแบบการบริหารงานกลุ่ม และข้อมูลด้านแหล่งวัตถุดิบ

หมวดจักสานและเส้นใยพืช (ผลิตภัณฑ์จากกระจูด, ผลิตภัณฑ์จากกกสามเหลี่ยม, ผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภา และผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อ)

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

ผลการวิจัยพบว่า แต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์มีความเป็นมาในการก่อตั้งกลุ่มแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพชุมชนและวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นนั้นๆ โดยแต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์จะทำงานจักสานเป็นอาชีพเสริมจากการทำนาหรือทำสวน .ซึ่งในการทำงานจักสานนี้ได้รับการถ่ายทอดความรู้กันมาจากรุ่นสู่รุ่น ในช่วงแรกเป็นการผลิตภายในครอบครัว เมื่อทำเสร็จก็ต่างคนต่างจำหน่ายภายในชุมชนเท่านั้น ไม่ได้มีการรวมกลุ่มส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากนัก ต่อมาหน่วยงานของรัฐได้เข้ามาให้การสนับสนุนทั้งในด้านความรู้และด้านงบประมาณ และได้จัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการขึ้น ซึ่งในปัจจุบันแต่ละกลุ่มมีสมาชิกไม่ต่ำกว่า 25 คนขึ้นไป และสมาชิกส่วนใหญ่ของแต่ละผลิตภัณฑ์ได้ยึดการทำผลิตภัณฑ์เป็นอาชีพหลักเนื่องจากมีรายได้ที่แน่นอน มีสมาชิกเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ยึดเป็นอาชีพเสริม

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

การใช้สารสนเทศในด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบนั้น แตกต่างกันขึ้นอยู่กับผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่มผลิต ซึ่งแต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์จะเลือกใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่นเป็นหลัก เนื่องจากมีความสะดวกในการขนส่ง ประหยัดค่าใช้จ่าย อีกทั้งแสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ สำหรับวิธีการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบของแต่ละผลิตภัณฑ์นั้น โดยส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากบรรพบุรุษตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย และทำสืบทอดกันเรื่อยมาจนเกิดความชำนาญ ผนวกกับการคลุกคลีและการสังเกตเห็นการผลิตมาตั้งแต่เด็ก จึงเกิดความคุ้นเคยสั่งสมเป็นประสบการณ์ จึงทำให้ทราบเกี่ยวกับเทคนิคและเคล็ดลับว่าควรจะคัดเลือกวัตถุดิบใดจากแหล่งใด จึงจะทำให้ผลิตภัณฑ์ออกมามีคุณภาพและจำหน่ายได้ราคาดี

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

สำหรับรูปแบบของผลิตภัณฑ์นั้น แต่ละกลุ่มยังคงยึดรูปแบบดั้งเดิมที่เคยทำกันมาหรือเรียนรู้จากวิทยากรที่เข้ามาสอน เนื่องจากรูปแบบของผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่มแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม และผลิตภัณฑ์เริ่มเป็นที่รู้จักของลูกค้า แต่ละกลุ่มจึงคงยึดรูปแบบเดิมไว้ จะมีการออกแบบดัดแปลงและเพิ่มเติมลวดลายใหม่ๆ ลงไปบ้างแต่ไม่มากนัก ซึ่งสารสนเทศส่วนใหญ่ที่นำมาใช้ในส่วนนี้จะได้มาจากการไปศึกษาดูงานจากกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ และจากการร่วมกันคิดค้นหรือการปรึกษาหารือกันของสมาชิกในกลุ่ม นอกจากนี้ดูแบบจากโทรทัศน์ วารสารต่างๆ และหนังสือพิมพ์

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ เน้นในเรื่องของเทคนิคและวิธีการทำ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น แตกต่างจากผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอื่นๆ อีกทั้ง เน้นความประณีตและคุณภาพของงานที่ผลิต ดังนั้นการใช้สารสนเทศส่วนใหญ่ของแต่ละกลุ่มจะเกิดจากการช่วยกันคิดของสมาชิกในกลุ่ม รองลงมาคือการไปดูงานกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และจากการออกร้านจำหน่ายสินค้าในสถานที่ต่างๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด นอกจากนี้ ได้รับข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำจากลูกค้า และ

ทำผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของลูกค้าอีกทางหนึ่งด้วย

1.4 ด้านเทคโนโลยี

การใช้สารสนเทศในส่วนนี้ของแต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์มีอยู่น้อยมาก เนื่องจากงานที่ผลิตส่วนใหญ่ใช้ต้องอาศัยฝีมือ ความชำนาญ และความประณีตในการทำ ไม่สามารถที่จะนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ได้มากนัก จึงจำเป็นต้องอาศัยแรงงานสมาชิกเป็นหลัก จะเห็นได้ว่าแต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์ไม่ค่อยให้ความสำคัญเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

การใช้สารสนเทศในด้านนี้ ส่วนใหญ่แต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์จะได้รับคำแนะนำ และความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ได้แก่ พัฒนาการชุมชน เจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตร เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัด และเกษตรอำเภอ เป็นต้น เนื่องจากสมาชิกในแต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์แทบจะไม่มีความรู้ในการดำเนินงานด้านนี้ ซึ่งเจ้าหน้าที่จะเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่ม และการรวมกลุ่มของสมาชิก การดำเนินงานกลุ่ม ตลอดจนการจัดหาสถานที่ดูงาน และการฝึกอบรมในเรื่องต่างๆ เพื่อเป็นการเพิ่มเติมความรู้และประสบการณ์ในการทำผลิตภัณฑ์

1.6 ด้านงบประมาณ

ในด้านงบประมาณนี้ ส่วนใหญ่แต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์จะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชน และสหกรณ์การเกษตร ซึ่งงบประมาณเหล่านี้เป็นงบประมาณแบบได้เปล่าไม่ต้องใช้คืน จึงเป็นหน้าที่ของสมาชิกแต่ละกลุ่มจะต้องบริหารการใช้เงินกันเอง ซึ่งแต่ละกลุ่มจะนำมาใช้ในการจัดหาและจัดซื้อวัตถุดิบ และอุปกรณ์การผลิต และจัดแบ่งเป็นทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์ย่านลิเภา กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกกสามเหลี่ยม กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกระจูด นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อ ที่ใช้วิธีการระดมทุนจากสมาชิกในกลุ่มด้วยกันและใช้วิธีการลงทุน โดยมีรูปแบบที่ลงทุนเป็นเงินสดและเป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต และเมื่อสิ้นปีก็จะมีการจัดแบ่งผลกำไรให้กับสมาชิกตามสัดส่วนของแต่ละคน ซึ่งการดำเนินงานในลักษณะนี้ ทางกลุ่มได้รูปแบบจากการไปดูงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์ในจังหวัดต่างๆ และการได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐและเอกชน

1.7 ด้านการตลาด

การใช้สารสนเทศด้านการตลาดนี้ แต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์ได้ใช้กลยุทธ์โดยนำลักษณะเด่นของผลิตภัณฑ์มาเป็นจุดขาย ได้แก่ การใช้วัสดุธรรมชาติที่ไม่ได้แปรสภาพ ซึ่งไม่มีอันตรายต่อลูกค้า รูปแบบผลิตภัณฑ์เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและเป็นงานฝีมือล้วนๆ มีความคงทน สวยงาม และแต่ละกลุ่มได้มีการประชาสัมพันธ์โดยการจัดทำนามบัตรกลุ่มผลิตภัณฑ์ บางกลุ่มผลิตภัณฑ์มีการทำแผ่นพับ ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว และกลุ่มผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อ อีกทั้ง บางกลุ่มผลิตภัณฑ์ได้เผยแพร่ข้อมูลทางเว็บไซต์ ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกระจูด กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกกสามเหลี่ยม กลุ่มผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภา และกลุ่มผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อ นอกจากนี้ มีการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักแก่ลูกค้ามากขึ้น

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม เกี่ยวกับแหล่งข้อมูลบุคคลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างกันคือ ได้รับความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์จากการแลกเปลี่ยน และพูดคุยกับสมาชิกในกลุ่มด้วยตนเอง ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกระจูด และกลุ่มผลิตภัณฑ์จากกกสามเหลี่ยม การเรียนรู้การทำด้วยตนเองโดยใช้วิธีการลองผิดลองถูก จนเกิดประสบการณ์และความชำนาญในการทำผลิตภัณฑ์ ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์ย่านลิเภา และได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น เนื่องจากเป็นอาชีพหลัก

ของคนในท้องถิ่น ได้แก่ กลุ่มพัดโบกปะพ้อ นอกจากนี้แต่ละกลุ่มได้รับการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐและเอกชน ได้แก่ พัฒนาการชุมชน เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตร ซึ่งเจ้าหน้าที่เหล่านี้จะเข้ามาเป็นที่เลี้ยงให้คำแนะนำและช่วยเหลือทั้งในด้านการดำเนินงานการจัดหาสถานที่ดูงาน และการจัดฝึกอบรม สำหรับแหล่งสถาบันที่ใช้ค้นหาข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ โดยส่วนใหญ่ฟังจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน รองลงมาคือ สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด บริษัทยูโนแคลจำกัด สหกรณ์การเกษตร อุตสาหกรรมจังหวัด และแหล่งสื่อมวลชนที่ใช้ในการค้นหาความรู้มาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ โดยส่วนใหญ่ศึกษาข้อมูลจากการอ่านหนังสือพิมพ์ รองลงมา ได้แก่ ดูจากโทรทัศน์ และฟังข่าวจากวิทยุ ส่วนแหล่งสารสนเทศอื่นๆ ที่ใช้ในการค้นหาความรู้มาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การเข้ารับการอบรมที่หน่วยงานราชการจัดขึ้น และการไปศึกษาดูงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดต่างๆ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่ม เกี่ยวกับแหล่งข้อมูลบุคคลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า ได้รับถ่ายทอดความรู้มาจากบรรพบุรุษ เนื่องจากทำกันมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย พ่อแม่ และถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกระจูด กลุ่มผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภา และกลุ่มผลิตภัณฑ์พัดโบกปะพ้อ สำหรับการได้รับการถ่ายทอดความรู้จากประธานกลุ่มเป็นผู้สอนและแนะนำเกี่ยวกับเทคนิคและกรรมวิธีการทำ ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกกสามเหลี่ยม นอกจากนี้ได้แลกเปลี่ยนความรู้ และปรึกษาหารือกับเพื่อนสมาชิกด้วยกันในขณะที่ทำงานหรือการประชุมกลุ่ม อีกทั้ง ได้รับการสนับสนุนและได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ได้แก่ พัฒนาการชุมชน เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตร อาจารย์จากสถาบันอาชีวศึกษา สำหรับแหล่งสถาบันที่ใช้ในการค้นหาความรู้มาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ โดยส่วนใหญ่ฟังจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน ส่วนแหล่งสื่อมวลชนที่ใช้ในการค้นหาความรู้ ดูจากโทรทัศน์ และฟังวิทยุบ้างแต่เป็นส่วนน้อย และแหล่งสารสนเทศอื่นๆ ได้แก่ การไปศึกษาดูงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ แต่มีโอกาสน้อยมาก

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคจากการใช้แหล่งข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่ที่ตั้งกลุ่มผลิตภัณฑ์อยู่ห่างไกลจากแหล่งข้อมูล และสังเกตได้ว่าในหลายท้องถิ่นไม่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับข้อมูลที่ได้ หรือข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้รับเข้าใจยาก เนื่องจากผู้ให้ความรู้ใช้ศัพท์ทางวิชาการมากเกินไป ผู้ฟังต้องกลับมาตีความทำให้ยุ่งยากและเสียเวลาในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่ม เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคจากการใช้แหล่งข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่ไม่มีผู้รู้ในเรื่องของการทำผลิตภัณฑ์ที่แต่ละกลุ่มทำ อีกทั้งไม่มีเวลาไปใช้แหล่งข้อมูล เนื่องจาก ต้องทำการผลิตผลิตภัณฑ์ ประกอบกับการที่แหล่งข้อมูลอยู่ห่างไกลจากท้องถิ่นทำให้เดินทางไม่สะดวก รองลงมาคือ ไม่กล้าที่จะเข้าไปขอข้อมูลเนื่องจาก เห็นว่าเป็นชาวบ้านกลัวพูดผิดๆ ถูกๆ และไม่รู้ว่าจะพูดอย่างไร ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับข้อมูลที่ได้หรือข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลที่ได้รับเข้าใจยาก และการสื่อความหมายของคำไม่ตรงกัน อีกทั้ง ข้อมูลที่ได้ไม่ตรงกับความต้องการหรือไม่ตรงกับผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มทำ

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม เกี่ยวกับความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งวัตถุดิบที่จะนำมาใช้ในการผลิต เนื่องจาก ปัจจุบันผลิตภัณฑ์

ได้รับความนิยมนอกจากลูกค้าเป็นจำนวนมาก ทำให้วัตถุดิบมีจำนวนไม่เพียงพอกับการผลิต จึงอยากได้สารสนเทศเกี่ยวกับการปลูก การดูแลรักษา รองลงมาได้แก่ ข้อมูลด้านการตลาด ซึ่งแต่ละกลุ่มอยากให้มิตลาดจัดจำหน่ายที่แน่นอนและช่องทางการจำหน่ายที่กว้างขึ้น และข้อมูลด้านสาธารณสุขเกี่ยวกับการดูแลป้องกันอันตรายที่เกิดจากการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่ม เกี่ยวกับความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า มีความต้องการแตกต่างกัน ได้แก่ ข้อมูลด้านแหล่งเงินทุนที่จะเข้ามารองรับการขยายงานของกลุ่ม ข้อมูลด้านความนิยมหรือรสนิยมของลูกค้า และต้องการให้หน่วยงานไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลหรือเอกชนเข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการขาย ข้อมูลด้านบรรพบุรุษและการออกแบบบรรพบุรุษ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความทันสมัยเกิดความดึงดูดใจแก่ลูกค้า

หมวดศิลปะประดิษฐ์และหัตถกรรม (ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว, ผลิตภัณฑ์จากการแกะหนัง, ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเปลือกมังคุด, ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา และผลิตภัณฑ์เครื่องถม)

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

ผลการวิจัยพบว่า แต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์มีความเป็นมาในการก่อตั้งกลุ่มแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพชุมชนและวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นนั้นๆ สำหรับการเริ่มต้นการทำผลิตภัณฑ์นั้นโดยส่วนใหญ่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์มาจากบรรพบุรุษ เรียนรู้และทำสืบต่อกันเรื่อยมาจากรุ่นสู่รุ่น ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากการแกะหนัง กลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา และกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องถม รองลงมาเกิดจากการสอบถามผู้รู้ ผนวกกับการคิดค้นและเรียนรู้การทำผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการลองผิดลองถูก ทดลองทำจนเกิดเป็นประสบการณ์และความชำนาญในการทำ ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว และกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรเปลือกมังคุด การทำผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่มในระยะแรกนั้น จะเป็นลักษณะการผลิตภายในครอบครัวยังไม่ได้มีการรวมกลุ่ม จึงเกิดปัญหาขึ้นในหลายๆ ด้าน อาทิเช่น มาตรฐานการผลิตที่ไม่เท่าเทียมกัน การผลิตในรูปแบบที่ซ้ำๆ กัน ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีราคาตกต่ำ อีกทั้งผลิตภัณฑ์ไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย เนื่องจากมีวางจำหน่ายเฉพาะในท้องถิ่นเท่านั้น ต่อมาเมื่อมีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เกิดขึ้น จึงได้มีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐเข้ามาให้การสนับสนุนและช่วยเหลือให้ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันขึ้น ปัจจุบันแต่ละกลุ่มมีสมาชิกไม่ต่ำกว่า 10 คนขึ้นไป โดยสมาชิกส่วนใหญ่ยึดการทำผลิตภัณฑ์เป็นอาชีพหลัก

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

การใช้สารสนเทศในด้านนี้แต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์มีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับผลิตภัณฑ์ที่แต่ละกลุ่มผลิต สำหรับการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบนั้น แต่ละกลุ่มจะอาศัยประสบการณ์ในการทำผลิตภัณฑ์มานานจนเกิดความชำนาญ ทำให้รู้ว่าจะมีวิธีการหรือเทคนิคในการเลือกแบบใดจึงจะเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ที่ทำอยู่ ซึ่งความรู้ในการคัดเลือกในส่วนนี้ได้มาจากการสังเกตบรรพบุรุษที่ทำกันมา การสอบถามจากสมาชิกในกลุ่ม และดูจากหนังสือต่างๆ บ้าง โดยส่วนใหญ่วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตจะเน้นการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้ก่อน เนื่องจากเป็นการประหยัดในเรื่องของต้นทุนการผลิต และการขนส่งสะดวกรวดเร็ว หากมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการผลิตก็ต้องสั่งซื้อจากแหล่งอื่นๆ บ้าง เพื่อให้ทันกับการผลิต ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว และกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรเปลือกมังคุด และกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา สำหรับกลุ่มที่ไม่สามารถหาวัตถุดิบได้ในท้องถิ่น ต้องสั่งซื้อวัตถุดิบมาจากต่างจังหวัดโดยมีสมาชิกกลุ่มเป็นผู้ไปเลือกซื้อและส่งซื้อด้วยตนเอง ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากการแกะหนัง และกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องถม

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

การใช้สารสนเทศในด้านนี้ โดยส่วนใหญ่ทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์จะเน้นในเรื่องของการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้าน และเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นถ่ายทอดลงไปในช่วงงานที่ผลิต เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น ไม่ซ้ำแบบกับผลิตภัณฑ์ในจังหวัดอื่นๆ โดยการออกแบบนั้นจะใช้สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ออกแบบ อีกทั้ง ทำตามแบบหรือนุรักษ์แบบดั้งเดิมที่ทำกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และการดูแบบจากวารสาร หนังสือพิมพ์ ดูรายการโฆษณาทางโทรทัศน์ นอกจากนี้ ได้มีการนำแบบมาจากการสังเกตธรรมชาติ และสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว ได้แก่ ต้นไม้ ปลา ภูเขา ทะเล โบราณสถาน และโบราณวัตถุ เป็นต้น มาเป็นแบบในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อีกด้วย

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

การใช้สารสนเทศในด้านนี้ แต่ละกลุ่มจะเน้นในเรื่องของกรรมวิธีในการผลิตเป็นหลัก กล่าวคือ ในทุกขั้นตอนของการทำงานต้องเลือกสมาชิกหรือช่างที่ทำให้ตรงกับงานที่แต่ละคนถนัด เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมามีมาตรฐานเดียวกันและมีคุณภาพทัดเทียมกัน เพราะงานทุกชิ้นล้วนต้องอาศัยฝีมือ ดังนั้นแต่ละกลุ่มจะจัดให้สมาชิกได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ในการทำงาน จัดให้มีการพูดคุยหรือประชุมกลุ่มเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในงานที่แต่ละคนทำ และมีบางกลุ่มได้ใช้ราคาของผลิตภัณฑ์แต่ละชิ้นงานมาเป็นเกณฑ์พัฒนาคุณภาพของงานและมีฝีมือการผลิต กล่าวคือ สมาชิกคนใดทำงานออกมามีราคาสูง ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากการแกะหนัง กลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา และกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องถม

1.4 ด้านเทคโนโลยี

การใช้สารสนเทศด้านนี้แต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ส่วนใหญ่นำเทคโนโลยีการผลิตมาผสมผสานกับแรงงานของสมาชิก เนื่องจากการทำผลิตภัณฑ์ในระยะแรกๆ เครื่องมือที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ยังไม่มียี่ห้อในท้องตลาด จึงจำเป็นต้องใช้แรงงานของสมาชิกเป็นหลัก ครั้นต่อมาเมื่อมีเครื่องมือใหม่ๆ เกิดขึ้น ก็สามารถนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่มได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการประหยัดเวลาในบางขั้นตอนของการทำ และเป็นการทุ่มแรงงานของสมาชิก ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรเปลือกมังคุด กลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา และกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องถม และบางกลุ่มผลิตภัณฑ์ยังคงใช้เทคโนโลยีแบบชาวบ้าน เนื่องจากเครื่องมือเครื่องใช้ที่เหมาะสมกับการทำผลิตภัณฑ์ไม่มีจำหน่ายในท้องตลาด อีกทั้ง งานที่ทำนั้นต้องอาศัยฝีมือและความประณีตในการทำ สมาชิกแต่ละคนจึงช่วยกันคิดค้นและประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตขึ้นมาเอง เพื่อให้เหมาะสมและเกิดความสะดวกกับผลิตภัณฑ์ที่ทำ ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว และกลุ่มผลิตภัณฑ์จากการแกะหนัง

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

การใช้สารสนเทศด้านการบริหารจัดการกลุ่มนั้น แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ โดยส่วนใหญ่ใช้รูปแบบอย่างเป็นทางการ ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานรัฐเข้ามาช่วยเหลือและให้คำแนะนำในการจัดตั้งหรือการรวมกลุ่ม และแบ่งหน้าที่การทำงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้มากขึ้น ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว และกลุ่มผลิตภัณฑ์จากการแกะหนัง กลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา สำหรับกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ใช้รูปแบบไม่เป็นทางการ คือ การใช้วิธีการบริหารจัดการแบบชาวบ้าน โดยแบ่งหน้าที่กันทำตามความถนัดของสมาชิกแต่ละคน ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรเปลือกมังคุด กลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องถม โดยทุกกลุ่มจะมีการจัดแบ่งรายได้ให้กับสมาชิกตามผลกำไรที่ทางกลุ่มได้รับ และมีการหักเงินไว้กับกลุ่มส่วนหนึ่งเพื่อใช้ในการดำเนินงานกลุ่ม อีกทั้งจัดให้มีการออกรับหรือการรวมหุ้นของสมาชิกภายในกลุ่ม และจะจัดแบ่งผลกำไรให้ทุกสิ้นปี

1.6 ด้านงบประมาณ

การใช้สารสนเทศในด้านนี้ในระยะแรกๆ ของการจัดตั้งกลุ่ม โดยส่วนใหญ่กลุ่มผลิตภัณฑ์ มีการดำเนินงานในลักษณะภูมิปัญญาชาวบ้าน กล่าวคือ สมาชิกแต่ละคนจะช่วยกันระดมทุนด้วยวิธีการลงหุ้น ตามฐานะของแต่ละคน หากสมาชิกคนใดไม่มีเงินก็ลงหุ้นในลักษณะของอุปกรณ์หรือวัตถุดิบที่จะนำมาใช้ในการผลิต ต่อมาบางกลุ่มผลิตภัณฑ์ได้รับการช่วยเหลือด้านงบประมาณบางส่วนจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ทั้งในลักษณะการกู้ยืมและแบบได้เปล่า ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว กลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา และมีการสะสมทุนจากกำไรที่ได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์มาเป็นทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มอีกด้วย

1.7 ด้านการตลาด

การใช้สารสนเทศในด้านนี้ในช่วงแรกๆ ของการทำผลิตภัณฑ์ ส่วนใหญ่แต่ละกลุ่มจะใช้ อาศัยบอกต่อของลูกค้ำที่เข้ามาซื้อผลิตภัณฑ์ ครั้นต่อมาได้มีหน่วยงานของรัฐและเอกชนเข้ามาช่วยเหลือและ ส่งเสริมในด้านการประชาสัมพันธ์ จึงได้จัดให้มีการเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ของจังหวัด การได้ไปออกร้าน แสดงผลิตภัณฑ์ประกอบการสาธิตการทำผลิตภัณฑ์ และนามบัตรกลุ่ม ตลอดจนการนำผลิตภัณฑ์ไปวาง จำหน่ายในร้านค้าชุมชนที่ทางจังหวัดจัดขึ้น อีกทั้งมีผู้มารับซื้อผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายยังต่างจังหวัด และเมื่อ ผลิตภัณฑ์เริ่มเป็นที่รู้จักของกลุ่มลูกค้ำมากขึ้น จึงมีหลายกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายในต่างประเทศ ด้วย ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว กลุ่มผลิตภัณฑ์จากการแกะหนัง และกลุ่มผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพร เปลือกมังคุด

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม เกี่ยวกับแหล่งข้อมูลบุคคลหรือวิธีการได้มาของข้อมูลที่นำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้นำบางกลุ่มได้รับความรู้ ในการทำผลิตภัณฑ์มาจากบรรพบุรุษ เนื่องจากในครอบครัวยึดการทำผลิตภัณฑ์เป็นอาชีพหลักมาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตายาย ประกอบกับการสังเกตและเริ่มฝึกฝนเรียนรู้ด้วยตนเอง อีกทั้ง ได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกับลูกค้ำหรือเพื่อน สมาชิก ตลอดจนไปออกร้านสาธิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องถม กลุ่มผลิตภัณฑ์จากการแกะหนัง และกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ส่วนผู้นำบางกลุ่มให้ข้อมูลว่า แหล่งข้อมูลได้มาจากการประกอบการใน การทำงานของตนเป็นหลัก เนื่องจากเป็นผู้คิดค้นและทดลองทำผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง บางครั้งหากมี ปัญหาที่จะขอคำแนะนำจากเพื่อนๆ ไม่ว่าจะเป็นการตลาด การจัดทำเว็บไซต์ ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์จาก สบู่สมุนไพรเปลือกมังคุด และกลุ่มผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว สำหรับแหล่งสถาบันที่ใช้ในการค้นหาความรู้ มาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ โดยส่วนใหญ่พึ่งจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน นอกจากนี้ ทุกกลุ่มจะได้รับความช่วยเหลือ และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้แก่ กรม ส่งเสริมอุตสาหกรรม สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักพัฒนาชุมชน สำนักงานการเกษตรจังหวัด เป็นต้น ส่วนแหล่งสื่อมวลชนที่ใช้ในการค้นหาความรู้สำหรับการทำผลิตภัณฑ์นั้นโดยส่วนใหญ่ศึกษาจากหนังสือ ตำรา วารสาร รองลงมา ได้แก่ การดูจากโทรทัศน์ และฟังวิทยุบ้างแต่เป็นส่วนน้อย และแหล่งสารสนเทศอื่นๆ ที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ไม่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ การไปศึกษาดูงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ การเข้าร่วม อบรมในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ทางจังหวัดจัดขึ้น ตลอดจนการเข้าร่วมสัมมนาและการได้รับเชิญ ไปเป็นวิทยากรให้กับหน่วยงานต่างๆ และการออกร้านแสดงสินค้าสาธิตการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มเกี่ยวกับ แหล่งข้อมูลบุคคลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ของกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากพ่อแม่ หรือสมาชิกในครอบครัว อีกทั้ง อาศัยประสบการณ์จากการฝึกฝนบ่อยๆ จนเกิดความชำนาญ ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องถม กลุ่มผลิตภัณฑ์ จากการแกะหนัง และกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา รองลงมา ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากประธานกลุ่ม

ซึ่งเป็นผู้คอยแนะนำวิธีการทำ เทคนิคและเคล็ดลับต่างๆ ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาเมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ทำ ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากสบู่สมุนไพรเปลือกมังคุด และกลุ่มผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว ส่วนแหล่งสื่อมวลชนที่ใช้ในการค้นหาความรู้มาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์นั้นไม่แตกต่างกัน ได้แก่ การดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ การอ่านหนังสือพิมพ์ วารสาร และศึกษาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และแหล่งสารสนเทศอื่นๆ ที่ใช้ในการค้นหาความรู้มาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์นั้นมีน้อยมาก แต่ละกลุ่มไม่แตกต่างกัน ได้แก่ การไปดูงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ทางจังหวัดจัดขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการใช้แหล่งข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องที่ตั้งกลุ่มผลิตภัณฑ์อยู่ห่างไกลจากแหล่งข้อมูล และสังเกตได้ว่าในหลายท้องถิ่น ไม่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน รองลงมา ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลไม่เต็มใจที่จะให้ข้อมูลเนื่องจากการหวงวิชา เพราะผลิตภัณฑ์นั้นเป็นภูมิปัญญาเฉพาะท้องถิ่น ผู้รู้จะถ่ายทอดให้เฉพาะลูกหลานตนเท่านั้น ส่วนปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้หรือข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ แต่ละกลุ่มแตกต่างกัน ได้แก่ ข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือน้อยอีกทั้งไม่ตรงกับความต้องการ เพราะข้อมูลบางเรื่องที่ได้มานั้นเป็นข้อมูลที่รู้อยู่แล้ว และข้อมูลที่ได้รับมานั้นไม่ทันเวลา

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่ม เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการใช้แหล่งข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ ที่ตั้งกลุ่มผลิตภัณฑ์อยู่ห่างไกลจากแหล่งข้อมูล ห้องสมุดและร้านหนังสือส่วนใหญ่จะอยู่ในตัวจังหวัด ทำให้เดินทางเข้าไปใช้ไม่สะดวก เพราะแต่ละวันต้องทำผลิตภัณฑ์จึงไม่มีเวลาไปใช้ ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับข้อมูลที่ได้หรือข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า ไม่แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่จะมีปัญหาในเรื่องของรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่แต่ละกลุ่มทำ กล่าวคือ ข้อมูลที่ได้นั้นเป็นข้อมูลเก่ามีความล้าสมัย และไม่ทันเวลา รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้มาไม่เป็นที่ต้องการของลูกค้า

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม เกี่ยวกับความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่มีความต้องการเกี่ยวกับรูปแบบบรรจุภัณฑ์ เพราะเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่มดูมีราคาและคุณค่ามากยิ่งขึ้น รองลงมา ได้แก่ ข้อมูลด้านแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาใช้ในการขยายงานในกลุ่ม โดยต้องการเงินกู้แบบไม่คิดดอกเบี้ย และต้องการให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลของกลุ่ม เพื่อเป็นการส่งเสริมการขายและขยายตลาดให้กว้างขึ้น

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่ม เกี่ยวกับความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า มีความต้องการแตกต่างกัน ได้แก่ ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการผลิตเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพเท่าเทียมกันทุกชิ้นงาน อีกทั้งเพื่อช่วยทุนแรงในการผลิต และต้องการข้อมูลด้านการตลาด เพราะปัจจุบันมีหลายกลุ่มที่ต้องจำหน่ายผลิตภัณฑ์โดยผ่านพ่อค้าคนกลาง จึงต้องการข้อมูลที่จะจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้ถึงมือลูกค้าโดยตรง อีกทั้ง ข้อมูลด้านสุขภาพ เกี่ยวกับวิธีการป้องกันหรือการดูแลสุขภาพตนเองขณะทำงาน

หมวดผ้าและสิ่งทอ (ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ, ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง และผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก))

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

ผลการวิจัยพบว่า แต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์มีความเป็นมาในการก่อตั้งกลุ่มแตกต่างกัน แต่มี

ความมุ่งหมายที่คล้ายๆ กัน กล่าวคือ ต้องการสร้างงานสร้างอาชีพอันก่อให้เกิดรายได้ให้กับชาวบ้านในท้องถิ่น การทำผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าและสิ่งทอของแต่ละกลุ่มมีจุดเริ่มต้นจากตัวประธานกลุ่ม ที่ไปเรียนรู้และศึกษา กรรมวิธีการทำผลิตภัณฑ์มาจากผู้รู้ในท้องถิ่นอื่นๆ แล้วนำความรู้ที่ได้มาฝึกฝน ดัดแปลง ประยุกต์และทดลอง ทำจนเกิดความชำนาญ จากนั้นจึงได้มีการถ่ายทอดให้กับชาวบ้านในท้องถิ่นที่มีความสนใจ เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนได้มีอาชีพเสริมและมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น สำหรับการรวมกลุ่มนั้นส่วนใหญ่มีการรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการก่อนที่มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จะเกิดขึ้น ต่อมาเมื่อมีโครงการดังกล่าว จึงมีเจ้าหน้าที่จาก หน่วยงานรัฐและเอกชนเข้ามาให้การสนับสนุน ทั้งในเรื่องของการจัดอบรมความรู้เพิ่มเติมในการทำผลิตภัณฑ์ และการให้งบประมาณสนับสนุน ตลอดจนช่วยเหลือด้านการดำเนินงานของกลุ่มจนได้มีการรวมกลุ่มขึ้นอย่างเป็นทางการ ปัจจุบันแต่ละกลุ่มมีสมาชิกไม่ต่ำกว่า 15 คนขึ้นไป มีทั้งที่ยึดการทำผลิตภัณฑ์เป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม

การใช้สารสนเทศ

1. การใช้สารสนเทศในการทำผลิตภัณฑ์ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

การใช้สารสนเทศในด้านนี้แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับประเภทของผลิตภัณฑ์ที่แต่ละกลุ่มทำ โดยส่วนใหญ่อาศัยประสบการณ์ในการทำของตนเองเป็นหลัก การปรึกษาพูดคุยกับสมาชิกในกลุ่ม และจากการสอบถามจากกลุ่มผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกัน เมื่อครั้งไปดูงานในจังหวัดต่างๆ สำหรับการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบนั้น มีทั้งที่ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น และที่สั่งซื้อจากต่างพื้นที่ โดยส่วนใหญ่มักจะเป็นจำพวกผ้าหรือเส้นด้ายที่จะนำมาใช้ในการผลิต สำหรับการเลือกซื้อทางกลุ่มได้อาศัยประสบการณ์ที่ทำกันมานาน จากการสังเกตและทดลองทำ จนทำให้ทราบว่าจะเลือกแบบใดจึงจะทำให้ผลิตภัณฑ์ออกมามีคุณภาพ

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

การใช้สารสนเทศในด้านนี้ ทุกกลุ่มจะเน้นความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเอาไว้ เพื่อให้เกิดความโดดเด่นและไม่ซ้ำแบบกับที่อื่นๆ อีกทั้งรักษาภูมิปัญญาพื้นบ้าน โดยมีการออกแบบลวดลายที่เป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นตน ในการออกแบบนั้นจะใช้สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ช่วยกันคิดค้น และช่วยกันแสดงความคิดเห็น อีกทั้ง ดูแบบมาจากวารสาร หนังสือพิมพ์ หรือบางครั้งดูจากโฆษณาแล้วนำมาปรับปรุงให้เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม และมีการทำตามแบบที่ได้รับคำแนะนำจากลูกค้าหรือตามความนิยมของท้องตลาด

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

การใช้สารสนเทศในด้านนี้ แต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ บางกลุ่มได้พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพ โดยมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องของการใช้สีธรรมชาติของท้องถิ่นอื่นๆ มาดัดแปลงให้เข้ากับผลิตภัณฑ์ที่ผลิต อีกทั้ง การคิดค้นเรื่องสีจากพันธุ์ไม้ต่างๆ โดยใช้วิธีการสอบถามจากอาจารย์ที่เข้ามาถ่ายทอดความรู้ และการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ บางกลุ่มเน้นที่ฝีมือการผลิตของสมาชิกแต่ละคน โดยให้สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ควบคุมกระบวนการผลิตด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความเป็นมาตรฐานเดียวกัน อีกทั้ง การนำสมาชิกไปดูงานยังกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพื่อให้เห็นข้อเปรียบเทียบและเกิดประสบการณ์ในการทำงาน ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง และกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก และทุกกลุ่มได้ใช้วิธีการกำหนดราคาและค่าแรงการทำงานตามคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ทำ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกมีการพัฒนาฝีมือ และเป็นการเพิ่มคุณภาพของชิ้นงานแต่ละชิ้นที่ผลิตด้วย

1.4 ด้านเทคโนโลยี ผลการวิจัยพบว่า

การใช้สารสนเทศในด้านนี้ แต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์นำเทคโนโลยีมาใช้น้อยมาก เนื่องจาก

งานการทำผลิตส่วนใหญ่ใช้ต้องอาศัยฝีมือ ความชำนาญ และความประณีตในการทำ เมื่อนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ แบบที่ออกมาดูแข็งกระด้างส่งผลให้ไม่เป็นที่นิยมของลูกค้า จึงจำเป็นต้องอาศัยแรงงานสมาชิกเป็นหลัก อีกทั้ง ผู้ปฏิบัติงานโดยส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านไม่คุ้นเคยกับเครื่องมือเครื่องใช้สมัยใหม่ จึงทำให้เกิดความยุ่งยากในกระบวนการผลิต

1.5 ด้านการบริหารจัดการ ผลการวิจัยพบว่า

การใช้สารสนเทศในด้านนี้ จะเป็นการทำงานในลักษณะเครือข่ายและคนรู้จักสนิทสนมคุ้นเคยกันในท้องถิ่น มีการจัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการ โดยทำตามคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐและเอกชนที่เข้ามาให้ความรู้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน พัฒนาการชุมชนและเจ้าหน้าที่จากมูลนิธิโกมลคีมทอง โดยแบ่งความรับผิดชอบงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ ตามความถนัดของสมาชิก แต่มีข้อแม้ว่าสมาชิกทุกคนต้องเรียนรู้งานทั้งระบบเพื่อจะได้ทำหน้าที่ทดแทนกันได้

1.6 ด้านงบประมาณ ผลการวิจัยพบว่า

การใช้สารสนเทศในด้านนี้ มีอยู่ใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ทั้งในลักษณะงบประมาณแบบได้เปล่า และแบบการกู้ยืม ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้ามัดมัดย้อมสีธรรมชาติ และกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก นอกจากนี้กลุ่มที่เกิดจากการระดมทุนของสมาชิกในกลุ่มโดยใช้วิธีการลงทุน ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง และเมื่อสิ้นปีก็มีการจัดสรรกำไรให้ตามจำนวนหุ้นที่ลงไว้ ซึ่งเงินที่ได้มานี้ก็จะนำมาใช้ในการจัดหาวัตถุดิบและอุปกรณ์ในการผลิต อีกทั้ง เก็บไว้เป็นทุนหมุนเวียนของกลุ่มส่วนหนึ่งด้วย

1.7 ด้านการตลาด ผลการวิจัยพบว่า

การใช้สารสนเทศในด้านนี้ ทุกกลุ่มได้ใช้กลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทุกรูปแบบ โดยกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้ามัดมัดย้อมสีธรรมชาติ และกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก ใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ของกลุ่มและของจังหวัด กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองใช้วิธีการจัดทำนามบัตรกลุ่มสำหรับแจกจ่ายให้ลูกค้าและผู้สนใจ นอกจากนี้ การไปออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่จัดขึ้นทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด การนำผลิตภัณฑ์ไปฝากขายในศูนย์จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง โดยการประชาสัมพันธ์นี้มีให้มีหน่วยงานราชการเข้ามาให้ความช่วยเหลือ ได้แก่ อุตสาหกรรมจังหวัด สำนักพัฒนาชุมชน สำนักงานการเกษตรจังหวัด เป็นต้น

2. แหล่งข้อมูลและวิธีการได้มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม เกี่ยวกับแหล่งข้อมูลบุคคลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่ใช้วิธีการทำด้วยการลองผิดลองถูกด้วยตนเอง และอาศัยประสบการณ์ในการทำของตนเองมาประกอบกับความรู้ที่เคยศึกษาเล่าเรียนมาเป็นหลัก ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้ามัดมัดย้อมสีธรรมชาติ และกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก รองลงมา ได้เรียนรู้วิธีการทำผลิตภัณฑ์ และได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากบรรพบุรุษ การเรียนรู้จากวิทยากรที่เข้ามาให้การอบรม การแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนสมาชิกด้วยกันภายในกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง สำหรับแหล่งสถาบันที่ใช้ในการค้นหาความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์ ไม่แตกต่างกันโดยส่วนใหญ่ได้จากอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักพัฒนาชุมชน สำนักงานการเกษตรจังหวัด ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ส่วนแหล่งสื่อมวลชนที่ใช้ในการค้นหาความรู้ นั้น ไม่แตกต่างกัน ได้แก่ การศึกษาจากหนังสือ ตำรา วารสาร หนังสือพิมพ์ การดูโทรทัศน์ ตลอดจนการค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และแหล่งสารสนเทศอื่นๆ ที่ใช้ในการค้นหาความรู้มาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ไม่แตกต่างกัน ได้แก่ การเป็นวิทยากรสาธิตการทำผลิตภัณฑ์ การเข้าร่วมอบรมความรู้ด้านต่างๆ ที่หน่วยงานราชการและเอกชนจัดขึ้น และได้ศึกษาการทำผลิตภัณฑ์จากการไปออกร้านแสดงผลิตภัณฑ์ในจังหวัดต่างๆ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่ม เกี่ยวกับแหล่งข้อมูลบุคคลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่เรียนรู้การทำผลิตภัณฑ์มาจากประธานกลุ่ม และจากการฝึกฝนทดลอง จนเกิดประสบการณ์และความชำนาญ การแลกเปลี่ยนความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์กับสมาชิกในกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง และกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก รองลงมา ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากวิทยากรที่เข้ามาให้ความรู้ในกลุ่ม และการเรียนเพิ่มเติมจากอาจารย์ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้ามีดย้อมสีธรรมชาติ สำหรับแหล่งสถาบันที่ใช้ในการค้นหาความรู้สำหรับการทำผลิตภัณฑ์ ไม่แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่ได้จาก อุตสาหกรรมจังหวัด สำนักพัฒนาชุมชน สำนักงานการเกษตรจังหวัด กรมส่งเสริมการส่งออกกระทรวงพาณิชย์ ส่วนแหล่งสื่อมวลชนที่ใช้ค้นหาความรู้สำหรับการทำผลิตภัณฑ์ ไม่แตกต่างกัน ได้แก่ การอ่านวารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ การดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ และแหล่งสารสนเทศอื่นๆ ที่ใช้ในการค้นหาความรู้มาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ไม่แตกต่างกัน ได้แก่ การไปดูงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่มีความคล้ายคลึงกันกับการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม การไปสาธิตการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และการเข้ารับการอบรมความรู้ด้านต่างๆ ที่หน่วยงานราชการและเอกชนจัดขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการใช้แหล่งสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่จะมีปัญหาในเรื่องของการไม่มีเวลาที่จะไปใช้แหล่งข้อมูล เนื่องจาก ต้องวุ่นอยู่กับการทำผลิตภัณฑ์ ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับข้อมูลที่ได้หรือข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ มีความแตกต่างกัน ได้แก่ ความล้าสมัยของข้อมูลที่ได้ ข้อมูลที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือน้อย ซึ่งมักจะทำให้เกิดปัญหาเมื่อนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม อีกทั้ง ปัญหาเรื่องการสื่อสารที่เป็นวิชาการมากเกินไปทำให้ต้องมาวิเคราะห์หรือตีความข้อมูลที่ได้รับทำให้เสียเวลา

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่ม เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการใช้แหล่งสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างกัน ได้แก่ การไม่มีเวลาที่จะไปใช้แหล่งข้อมูล เนื่องจาก ต้องวุ่นอยู่กับการทำผลิตภัณฑ์ การที่ไม่มีแหล่งค้นคว้าข้อมูลไม่ว่าจะเป็นแหล่งบุคคลหรือสถาบัน ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับข้อมูลที่ได้หรือข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ แต่ละกลุ่มแตกต่างกัน ได้แก่ ข้อมูลที่ได้รับมามีการบิดเบือนจากความเป็นจริง ข้อมูลที่ได้ส่วนใหญ่เป็นเชิงทฤษฎีนำมาปฏิบัติหรือใช้ในการทำผลิตภัณฑ์จริงๆ ไม่ได้

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม เกี่ยวกับความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่ทุกกลุ่มต้องการข้อมูลด้านแหล่งวัตถุดิบ เพราะปัจจุบันต้องสั่งซื้อวัตถุดิบผ่านพ่อค้าคนกลาง ทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น รองลงมาคือ ข้อมูลด้านการตลาด อยากรู้ให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ข้อมูลของกลุ่มให้กว้างขึ้น และช่วยส่งเสริมหรือจัดหาตลาดจำหน่าย อีกทั้ง ต้องการข้อมูลด้านแหล่งเงินทุน เพื่อจะนำมาใช้ในการขยายงานและใช้เป็นทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่ม เกี่ยวกับความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า มีความต้องการแตกต่างกัน ได้แก่ ข้อมูลในด้านการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ ราคานิยมของลูกค้า ข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาช่วยในการผลิต เพื่อให้ผลิตงานได้รวดเร็วขึ้น และข้อมูลด้านสุขภาพเกี่ยวกับวิธีการป้องกันอันตรายที่เกิดจากการทำผลิตภัณฑ์

อภิปรายผล

จากการศึกษาการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัด นครศรีธรรมราช พบว่า ผู้นำกลุ่มของหมวดผลิตภัณฑ์ต่างกันมีการใช้สารสนเทศไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามแนวคิดสำคัญที่ตั้งไว้ มีรายละเอียดดังนี้

1. การใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัด นครศรีธรรมราช โดยจำแนกตามหมวดผลิตภัณฑ์เป็นด้านต่างๆ พบว่า

1.1 ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ

แต่ละหมวดผลิตภัณฑ์จะใช้วัตถุดิบที่หาได้ภายในท้องถิ่นตามความคิดค้นเป็นผลิตภัณฑ์ ด้วยความแตกต่างของสภาพชุมชนและสภาพภูมิอากาศของแต่ละท้องถิ่น จึงทำให้วัตถุดิบที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์มีความหลากหลาย ไม่ซ้ำแบบกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นนั้นๆ โดยแหล่งข้อมูลหรือวิธีการได้มาของข้อมูลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์มากที่สุดคือ การได้รับถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษ และการอาศัยประสบการณ์ในการทำผลิตภัณฑ์ของตนเองเป็นหลัก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การทำผลิตภัณฑ์นั้นเกิดจากภูมิปัญญาได้รับการส่งสมกันมาและการฝึกฝนทำบ่อยๆ จนเกิดความชำนาญ รองลงมาคือ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกในกลุ่ม ทั้งนี้เพราะ สมาชิกทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม อีกทั้ง บางคนมีความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์เป็นอย่างดี เนื่องจาก ในครอบครัวยึดการทำผลิตภัณฑ์เป็นอาชีพหลัก มาตั้งแต่ปู่ย่าตายาย และทุกคนในครอบครัวทำผลิตภัณฑ์สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประภาวดี สืบสนธิ์ (2530 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า แหล่งสารสนเทศที่เกษตรกรใช้มากในอันดับต้นๆ คือ ประสบการณ์ของตนเอง เพื่อนร่วมอาชีพ แหล่งสารสนเทศที่อยู่ใกล้ตัวผู้ใช้

1.2 ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์

ทุกหมวดผลิตภัณฑ์จะเน้นในเรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นถ่ายทอดลงไปในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ทำ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่นและไม่ซ้ำแบบกันกับผลิตภัณฑ์ในจังหวัดอื่นๆ โดยแหล่งข้อมูลหรือวิธีการได้มาของข้อมูลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์มากที่สุดคือแหล่งบุคคล โดยการให้สมาชิกภายในกลุ่มเป็นผู้ออกแบบ อีกทั้ง ได้ยึดตามรูปแบบเดิมที่เคยทำกันมาเป็นหลัก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ต้องการให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำผลิตภัณฑ์ และมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในกลุ่มอีกทางหนึ่งด้วย รองลงมาคือ การศึกษาจากแหล่งสื่อมวลชน ได้แก่ โทรทัศน์ วารสาร และหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะปัจจุบันสื่อโทรทัศน์มีเพิ่มมากขึ้น แทบทุกครัวเรือนมีโทรทัศน์ อีกทั้ง ข้อมูลเหล่านี้มีความกระชับ รวดเร็ว และง่ายต่อการทำความเข้าใจ ส่วนหนังสือพิมพ์และวารสารนั้นสามารถหาอ่านได้ทั่วไป หาซื้อได้ง่าย เพราะในทุกท้องถิ่นมีจำหน่าย อีกทั้ง มีราคาไม่แพง สมาชิกจึงสามารถหาซื้อมาอ่านหรือยืมอ่านกันได้

1.3 ด้านการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์

แต่ละหมวดผลิตภัณฑ์จะเน้นในเรื่อง กรรมวิธีหรือเทคนิคการผลิตเป็นหลัก อีกทั้ง ความประณีตและคุณภาพในแต่ละชิ้นงานที่ผลิต โดยกำหนดราคาและค่าแรงการทำงานตามคุณภาพของผลงานที่ออกมา เพื่อเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกมีการพัฒนาฝีมือ มีความตั้งใจในการทำงาน และเป็นการเพิ่มคุณภาพของงานแต่ละชิ้นที่ผลิตให้มีราคาสูงขึ้น นอกจากนี้ มีการคัดเลือกสมาชิกให้ทำงานที่ตรงกับความถนัด หรือตามความชำนาญในงานที่ทำ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมามีคุณภาพและมีมาตรฐานที่ทัดเทียมกัน โดยแหล่งข้อมูลหรือวิธีการได้มาของข้อมูลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์มากที่สุดคือ แหล่งอื่นๆ ได้แก่ การศึกษาดูงานการทำ

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด การออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ทำให้สมาชิกได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนพูดคุยกับเพื่อนสมาชิกของกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ หรือเป็นการรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากลูกค้าที่เข้ามาชมหรือซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาในการทำผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับ วาสนา นพคุณ (2544 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า แหล่งสารสนเทศที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในกรุงเทพมหานครใช้มากที่สุด คือ การสนทนาขอคำปรึกษาแนะนำแลกเปลี่ยนจากลูกค้า และหนังสือพิมพ์ เพื่อติดตามสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง

1.4 ด้านเทคโนโลยี

โดยส่วนใหญ่แต่ละหมวดผลิตภัณฑ์ มีการนำเทคโนโลยีแบบชาวบ้านเข้ามาช่วยในการทำผลิตภัณฑ์ เนื่องจาก อุปกรณ์เครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์นั้นไม่มีจำหน่ายในท้องตลาด โดยแหล่งข้อมูลหรือวิธีการได้มาของข้อมูลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์มากที่สุดคือ แหล่งบุคคล ได้แก่ การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านโดยให้สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ช่วยกันคิดค้น และประดิษฐ์เครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง รองลงมาคือ การนำเทคโนโลยีมาดัดแปลงใช้ในการผลิตผสมผสานกับแรงงานของสมาชิก แต่ก็ใช้ได้เฉพาะบางขั้นตอนของการผลิตเท่านั้น ยังไม่สามารถนำมาใช้ในรูปแบบครบวงจรได้ ทั้งนี้เป็นเพราะ ผลิตภัณฑ์ที่ทำนั้นยังคงต้องอาศัยฝีมือ ความประณีต และความละเอียดอ่อนของผู้ผลิต อีกทั้ง สมาชิกไม่มีความรู้ในเรื่องของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการผลิต ซึ่งส่งผลให้การทำงานล่าช้า หรือเกิดปัญหาในการทำงาน

1.5 ด้านการบริหารจัดการ

ในช่วงแรกๆ ของการทำผลิตภัณฑ์ แต่ละหมวดผลิตภัณฑ์จะใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบชาวบ้าน หรือลักษณะการทำงานแบบเครือญาติ โดยแบ่งหน้าที่กันทำตามความถนัดหรือตามความสามารถของสมาชิกแต่ละคน ต่อมาเมื่อเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐเข้ามาให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นทางการ เพื่อให้กลุ่มผลิตภัณฑ์มีรูปแบบการบริหารจัดการที่แน่นอนชัดเจน และสมาชิกแต่ละคนมีหน้าที่ความรับผิดชอบไม่ซ้ำซ้อนกัน เพื่อให้แต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์มีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว เพราะมีการทำงานที่เป็นระบบขึ้น อีกทั้ง เพื่อประโยชน์ในการรองรับงบประมาณสนับสนุน จากโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยแหล่งข้อมูลหรือวิธีการได้มาของข้อมูลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์มากที่สุดคือ แหล่งบุคคล ได้แก่ พัฒนาการชุมชน เจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตร เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาจารย์จากวิทยาลัยอาชีวศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก บุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีความรู้ มีการศึกษา และมีตำแหน่งหน้าที่การงาน อีกทั้ง เป็นบุคคลที่สมาชิกให้ความเคารพนับถือ จึงสามารถสร้างความมั่นใจและเชื่อใจให้กับสมาชิกในกลุ่มได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิธนา ท่วมทอง (2536 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารสนเทศในด้านเฉพาะบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา สาขาที่สำเร็จ และระดับตำแหน่ง

1.6 ด้านงบประมาณ

การดำเนินงานด้านนี้ของแต่ละหมวดผลิตภัณฑ์ แบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบการระดมทุนหรือการลงหุ้น โดยให้สมาชิกแต่ละคนลงหุ้นตามกำลังทรัพย์ของแต่ละคน ซึ่งทุนที่ลงมาในกลุ่มมีทั้งที่เป็นตัวเงิน และเป็นวัตถุดิบหรืออุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ในการผลิต ครั้นถึงสิ้นปีก็จะมีการจัดสรรกำไรตามจำนวนหุ้นที่ลง อีกรูปแบบหนึ่งคือ การได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่จัดสรรงบประมาณมาให้ทั้งที่เป็นตัวเงินและอุปกรณ์การผลิต บ้างก็ให้มาใช้ในการสร้างโรงเรือนการผลิต โดยงบประมาณที่ได้มานี้มีทั้งแบบได้เปล่าและแบบการกู้ยืม โดยแหล่งข้อมูลหรือวิธีการได้มาของข้อมูลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์มากที่สุดคือ แหล่งบุคคล สำหรับรูปแบบของการระดมทุนหรือการลงหุ้นนั้นจะได้มาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยอาศัยประสบการณ์ในการทำงานของตนเป็นหลัก ทำให้รู้ว่าจะมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้การทำผลิตภัณฑ์พัฒนาขึ้นมา

ได้ สำหรับการได้รับงบประมาณสนับสนุนนั้น จะมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐและเอกชน เข้ามาให้ความรู้ และข้อมูลแก่สมาชิก ได้แก่ พัฒนาการชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตร และเจ้าหน้าที่จากมูลนิธิ หรือเจ้าหน้าที่จากองค์กรเอกชน

1.7 ด้านการตลาด

แต่ละหมวดผลิตภัณฑ์มีการใช้สารสนเทศในรูปแบบหลากหลาย ได้แก่ การใช้วิธีการตลาดด้วยตนเอง โดยการนำผลิตภัณฑ์ออกไปจำหน่ายยังสถานที่ต่างๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด การใช้วิธีการบอกต่อของลูกค้าที่เข้ามาซื้อผลิตภัณฑ์ที่กลุ่ม การใช้กลยุทธ์การนำลักษณะเด่นของผลิตภัณฑ์ตนมาเป็นจุดขาย ได้แก่ การผลิตมาจากวัสดุธรรมชาติ ความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ที่ไม่ซ้ำแบบใคร และการนำไปฝากจำหน่ายยังร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองในตัวจังหวัด แต่สังเกตได้ว่าทุกกลุ่มจะเน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อในลักษณะต่างๆ เช่น การจัดทำแผ่นพับ การจัดทำนามบัตรกลุ่ม ซึ่งค่าใช้จ่ายในส่วนนี้แต่ละกลุ่มจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ และการเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์นั้นมีเพียงบางกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีเว็บไซต์เป็นของตนเอง ได้แก่ กลุ่มผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อ กลุ่มผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรเปลือกมังคุด กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ และกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก นอกจากนี้ ได้เผยแพร่ข้อมูลผ่านทางรายการโทรทัศน์และรายการวิทยุต่างๆ ที่เข้ามาสัมภาษณ์หรือขอข้อมูลที่กลุ่ม ตลอดจนการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด ที่อยู่ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยแหล่งข้อมูลหรือวิธีการได้มาของข้อมูลที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์มากที่สุดคือ แหล่งสื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วารสาร โทรทัศน์ และวิทยุ ทั้งนี้เพราะ เป็นแหล่งสารสนเทศที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เข้าถึงได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี ชลิดาพงษ์ (2533: บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า แหล่งสารสนเทศที่นักพัฒนาใช้ในระดับมาก ได้แก่ การอ่านหนังสือพิมพ์ และแหล่งสารสนเทศที่แต่ละหมวดผลิตภัณฑ์ใช้ รองลงมาคือ แหล่งบุคคล ได้แก่ พัฒนาการชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เกษตรอำเภอ เคหกิจเกษตร ซึ่งอาจเป็นเพราะ เจ้าหน้าที่เหล่านี้มีหน้าที่รับผิดชอบงาน การทำผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ พบว่า เจ้าหน้าที่กลุ่มนี้มีหน้าที่คอยดูแลเป็นพี่เลี้ยง ให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษา และพบปะช่วยเหลือชาวบ้านในการดำเนินงานจัดทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ

2. ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า

แต่ละหมวดผลิตภัณฑ์มีปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศในเรื่องของ การไม่มีเวลาไปใช้แหล่งข้อมูล เนื่องจากในชีวิตประจำวันต้องทำผลิตภัณฑ์ และแหล่งข้อมูลอยู่ห่างไกลจากท้องถิ่นหรือที่ตั้งกลุ่ม ส่งผลให้ไม่สะดวกในการเดินทางไปใช้ และในหลายท้องถิ่นไม่มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำกลุ่มชอบที่จะใช้แหล่งข้อมูลที่สะดวกต่อการใช้ หากพิจารณาจากการสัมภาษณ์และการสังเกต พบว่า การไม่มีเวลาไปใช้แหล่งข้อมูลอาจเป็นเพียงข้ออ้าง ซึ่งในความเป็นจริงผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ อีกทั้ง เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญในการทำผลิตภัณฑ์เป็นอย่างดี ดังนั้น แหล่งข้อมูลด้านอื่นๆ จึงเป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น ส่วนปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้หรือข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ แต่ละหมวดผลิตภัณฑ์แตกต่างกัน คือ ข้อมูลที่ได้ไม่ตรงกับความต้องการ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการปรับปรุงข้อมูลที่เผยแพร่ให้ตรงกับความต้องการ ในลักษณะของการส่งเสริมผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์ให้เป็นวิทยากร หรือปราชญ์ชาวบ้านในการถ่ายทอดความรู้ อีกทั้ง ข้อมูลที่ได้มาล้าสมัยไม่น่าเชื่อถือ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การทำผลิตภัณฑ์นั้นเป็นภูมิปัญญาเฉพาะท้องถิ่น ดังนั้น เจ้าหน้าที่ที่เข้ามาให้ข้อมูลจึงไม่มีความรู้มากพอในเรื่องของการทำผลิตภัณฑ์ จึงต้องใช้เวลาในการค้นคว้าข้อมูล ทำให้เกิดความล่าช้าไม่ทันกับเหตุการณ์หรือความต้องการ ส่งผลให้ผู้รับข้อมูลขาดความเชื่อถือ ซึ่งคล้ายคลึงกับงานวิจัยของ พิณทิมา

เลิศสมบูรณ์ (2538 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า ปัญหาที่สมาชิกกรุงเทพมหานครประสบจากการใช้สารสนเทศ คือ สารสนเทศมีความน่าเชื่อถือน้อย และ วาสนา นพคุณ (2544 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า ปัญหาและอุปสรรคในการใช้แหล่งสารสนเทศทางธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร ประสบปัญหา คือ สารสนเทศที่ได้รับไม่เพียงพอกับความต้องการ สารสนเทศที่ได้รับไม่ทันกับการใช้ดำเนินธุรกิจ และเสียเวลามากในการค้นหาสารสนเทศที่ต้องการ ส่วนข้อมูลที่ได้รับเข้าใจยาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ให้ข้อมูลใช้ศัพท์ทางวิชาการมากเกินไป และผู้นำกลุ่มส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับต้น อีกทั้งผู้นำบางคนมีอายุมากการเรียนรู้จึงเป็นไปได้ช้า

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

1.1 ควรประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยเชื่อมโยงสารสนเทศที่จำเป็นต่อการทำผลิตภัณฑ์ จัดรวบรวมให้เป็นระบบ ง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้นำแต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์ เพื่อให้สามารถนำสารสนเทศไปใช้ในการพัฒนาการทำผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น อีกทั้ง ควรตระหนักถึงความสำคัญของสารสนเทศที่ถูกต้อง ตรงกับความเป็นจริง ตรงกับความต้องการ และทันต่อเหตุการณ์

1.2 ควรทำการศึกษาปัญหาและความต้องการสารสนเทศของแต่ละผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนควรหาความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นั้นๆ ก่อนที่จะทำการส่งเสริมความรู้ให้กับกลุ่มผลิตภัณฑ์ เพื่อจะได้เป็นการต่อยอดองค์ความรู้ที่แต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์มีอยู่เดิมให้มีการพัฒนาขึ้น อีกทั้ง เพื่อให้บริการสารสนเทศที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของแต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ เนื่องจากปัญหาและความต้องการสารสนเทศอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามเหตุการณ์และสภาพแวดล้อม

1.3 ควรจัดให้มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้นำกลุ่มได้มีโอกาสได้ค้นคว้าหาความรู้ หรือจัดทำโครงการห้องสมุดเคลื่อนที่เข้าไปในท้องถิ่นต่างๆ เพื่อเผยแพร่สารสนเทศให้เข้าถึงกลุ่มผลิตภัณฑ์ให้มากที่สุด และควรมีการจัดหาบุคลากรทางด้านสารสนเทศไปประจำในแต่ละท้องถิ่น เพื่อเป็นตัวแทนในการให้สารสนเทศที่ผู้นำในแต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์ต้องการ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการทำผลิตภัณฑ์ต่อไป

1.4 ควรมีการประชาสัมพันธ์และจัดหาสื่อในรูปแบบต่างๆ ให้กับแต่ละกลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อจะได้รับรู้ถึงความก้าวหน้าของกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ และเป็นการสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้ง ควรมีการศึกษา รูปแบบของเอกสาร สิ่งพิมพ์ และสื่อต่างๆ ที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถและง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์

1.5 หน่วยงานที่มีส่วนรับผิดชอบกลุ่มผลิตภัณฑ์ควรปฏิบัติต่อกลุ่มผลิตภัณฑ์ให้เสมอภาคกัน ไม่ควรมองแค่ประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับ แต่ควรมองถึงความสำเร็จที่จะเกิดกับกลุ่มผลิตภัณฑ์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบการทำผลิตภัณฑ์กับภาคอื่นๆ ที่มีผลิตภัณฑ์คล้ายคลึงกัน เพื่อศึกษาถึงการใช้อินเทอร์เน็ตที่สำคัญที่จะนำไปใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ อีกทั้ง เป็นการขยายผลในการวางนโยบายเพื่อพัฒนาการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2.2 ควรวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะเจาะลึกเฉพาะผลิตภัณฑ์ เรื่องความต้องการรูปแบบสารสนเทศของผู้นำที่จะนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. (2542). *พอยู่พอกิน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสาวิชาดินแดน.
- กรมตำรวจ. (2532). *รายงานการวิจัยอาชญากรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช : ศึกษาเฉพาะกรณีฆ่าผู้อื่น*.
กรุงเทพฯ : กองวิจัยและวางแผน, กรมฯ
- กรมพัฒนาชุมชน. (2544ก). "กระบวนการพัฒนา : หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์," ใน *เอกสารประกอบการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์*. หน้า 4. กรุงเทพฯ : กรมฯ
- . (2544ข). *แนวทางการดำเนินงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์*. กรุงเทพฯ : กรมฯ.
- กำจร อึ้งโพธิ์. (2530). *เศรษฐศาสตร์เบื้องต้นและเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์*. สงขลา : ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กุสุมา ภูใหญ่. (2540). *การรับรู้ ความหวัง ความพึงพอใจ และการยอมรับของชาวมุสลิมในเขตหนองจอก ต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของอิหม่าม*. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ. (2545). *เอกสารงานประกาศรวมพลังแผ่นดินตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลตามนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์*. กรุงเทพฯ : อีทีเอ็นโปรดักชั่น.
- คณะทำงานจัดทำคู่มือปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนกรุงเทพมหานคร. (2544). *คู่มือปฏิบัติงานด้านการพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ : วีรพันธ์การพิมพ์.
- คณาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์. (2543). *สารนิเทศและการศึกษาค้นคว้าพิมพ์ครั้งที่ 4*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จเด็จ อินสว่าง. (2544). *การดำเนินงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ = One Tambon One Product Movement*. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- จรินทร์ เทควานิช. (2531). *หลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์.
- จันทิมา เขียวแก้ว. (2546). "การวิจัยเชิงคุณภาพทางสารนิเทศศาสตร์," ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยทางสารนิเทศศาสตร์ หน่วยที่ 1-7*. หน้า 259-326. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- จินตนา บุญบังการ. (2538). *สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์.
- จิวรรณ ภัคดิบุตร. (2532). "วิวัฒนาการความต้องการและพฤติกรรมการณ์หาสารนิเทศ," ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาสารนิเทศศาสตร์เบื้องต้น หน่วยที่ 1-7*. หน้า 176-182. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชญาภา เอี่ยมอุไร. (2536). *การใช้สารนิเทศในการปฏิบัติงานและปัญหาของผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาสตรีในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชุตินา สัจจามันท์. (2530). *สารนิเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชูศักดิ์ ชูช่วย. (2533). *บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนตามการรับรู้ของผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในหมู่บ้านพัฒนาดีและหมู่บ้านทั่วไปภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษานอกโรงเรียน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- เชษฐา มุกระ. (2540?). *แผนแม่บทชุมชนเข้มแข็งตำบลเขาคราม*. กระบี่ : องค์การบริหารส่วนตำบลเขาคราม.
- ตรีวุฒ พงษ์รัตน์ และ สากล ศรีใส เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จินตปาฎิ พิบูลย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์ ต.กำโลน เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2545.

- นฤมล ดันธสุเรศชฎ. (2544). "แหล่งวิทยาการในชุมชน," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาและการใช้แหล่ง
วิทยาการในชุมชน หน่วยที่ 1-8. หน้า 13-29. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บอนด์, เจเรมี และ ทินด์เนอร์, ไมก์. (2532). มาร์เก็ตติ้งสู่ความสำเร็จ. อำนวยชัย ปฏิพันธ์เฝ้าพงศ์.
แปลและเรียบเรียง. กรุงเทพฯ : สารมวลชน.
- บัญญัติ จุลนาพันธ์. (2534). การตลาดระหว่างประเทศ = *International Marketing*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- ประภาวดี สืบสนธิ์. (2530). การใช้และการแสวงหาสารสนเทศของเกษตรกร อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี.
กรุงเทพฯ : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2530, มกราคม-กุมภาพันธ์). "การสร้างสรรคภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา," ชุมชนพัฒนา.
1(5) : 75.
- ปราโมทย์ ทัศนสุวรรณ. (2534). จังหวัดของเรา 14 จังหวัดภาคใต้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนา
พานิช.
- เปล่งศรี อิงคินันท์. (2532). "พฤติกรรมสารสนเทศ," *ชมรมนิสิตบรรณารักษศาสตร์*. (9) : 24-39.
- (2533). "การพัฒนาศักยภาพในการแสวงหาสารสนเทศ," ใน รายงานการสัมมนาความร่วมมือระหว่าง
ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ครั้งที่ 8 กลยุทธ์การแสวงหาสารสนเทศ : ศาสตร์และศิลป์. หน้า 69-75.
กรุงเทพฯ : สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พวา พันธุ์เมฆา. (2541). สารนิเทศกับการศึกษาค้นคว้า. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- พัทธา สายหู. (2534). "การพัฒนาวัฒนธรรมบนพื้นฐานภูมิปัญญาชาวบ้านและศักยภาพชุมชน," ใน เอกสาร
ประกอบการสัมมนาเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน. หน้า 110. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ.
- พิณทิมา เลิศสมบูรณ์. (2537). การใช้สารสนเทศของสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ อ.ม.
(บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ถ่ายเอกสาร.
- พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ์. (2533ก). "การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความต้องการและการแสวงหาสารสนเทศ," *วารสาร
ห้องสมุด*. 34(4) : 72-79.
- (2533ข). "การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความต้องการและการแสวงหาสารสนเทศในประเทศไทย," ใน
รายงานการสัมมนาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ครั้งที่ 8 กลยุทธ์การแสวงหา
สารสนเทศ : ศาสตร์และศิลป์. หน้า 5-22. กรุงเทพฯ : สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิศมัย จารุจิตติพันธ์. (2530). *หลักเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- แมนมาส ขวาลิต, คุณหญิง. (2528, มกราคม-มีนาคม). "นโยบายสารสนเทศระบบสารสนเทศแห่งชาติ," *วารสาร
ห้องสมุด*. 29(1) : 5-15.
- (2532). "สารนิเทศศาสตร์เบื้องต้น," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสารนิเทศศาสตร์เบื้องต้น
หน่วยที่ 1-7. หน้า 4-12. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วัลย์ลักษณ์ ผาณิชชัย. (2542). การใช้และความต้องการสารสนเทศเพื่อการบริหารของผู้บริหารห้องสมุด
มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- วันชัย ริจิรวนิช. (2535). *การจัดการทางวิศวกรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ยูนิเวอร์แซลคอมพิวกราฟฟิค.
- วาสนา นพคุณ. (2544). *การใช้แหล่งสารสนเทศและความต้องการสารสนเทศทางธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรินทิพนิพนธ์ ศศ.ม.(บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิภาพรรณ วีระนะ. (2542, เมษายน-กรกฎาคม). "ไทยแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของโลก," *ชกส*. 22(1) : 61-82.
- วีณา ท่วมทอง. (2536). *พฤติกรรมการใช้สารสนเทศของนายอำเภอ : กรณีศึกษาเฉพาะภาคกลางในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ศัพท์บัญญัติอังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ. (2532). พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2542). *การบริหารเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธีระพิมพ์และไซเท็กซ์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ปรินู ลักษิตานนท์ และ สุภา เสรีรัตน์. (2534). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.
- สมจิต พรหมเทพ. (2542). *บริการสื่อสารสนเทศกับการพัฒนาชนบท*. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- สมทรง นุ่มนวล. (2537). *บทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2512-2535*. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม.(ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมบูรณ์ จิตเป็นธม. (2538). *การบริหารธุรกิจสำหรับผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศศูนย์ประสานงานสารสนเทศเศรษฐกิจศาสตร์*. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- สมพันธ์ เตชะอธิก, และคนอื่นๆ. (2537). *ศักยภาพและเครือข่ายผู้นำท้องถิ่น : คู่มือและทิศทางการพัฒนาผู้นำชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาชนบท*. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์.
- สามารถ จันทร์สุรย์. (2534). "ภูมิปัญญาชาวบ้านคืออะไร," ใน *ภูมิปัญญาชาวบ้าน*. หน้า 88. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549*. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สำนักงานเลขาธิการอนุกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดนครศรีธรรมราช. (2545). *การดำเนินงานตามนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์*. นครศรีธรรมราช : ฝ่ายส่งเสริมและพัฒนา สำนักงานฯ.
- สุดจิต นิमितกุล. (2545). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) กับการวางแผนพัฒนาจังหวัด*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.cdd.moi.go.th/oct33.html>.
- สุธรรม บุญฮอก. (2534). *ความต้องการและการใช้สารสนเทศของอาจารย์วิทยาลัยเกษตรกรรมในภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุธัญญา กลิ่นนุหงา. (2542). *การใช้และความต้องการใช้สารสนเทศด้านการตลาดและการผลิตของผู้ประกอบการส่งออกอาหารสดและอาหารแปรรูปในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- สุธันนี กิติริ. (2536). "บริการสารสนเทศ : สนองความต้องการผู้ใช้จริงหรือ," ใน *เอกสารการประชุมวิชาการประจำปี 2536 เรื่องบริการสารสนเทศ : สนองความต้องการของผู้ใช้จริงหรือ*. หน้าบทนำ. กรุงเทพฯ : สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.

- สุนทร แก้วฉาย. (2533). "แนวคิดและหลักการของการบริการและเผยแพร่สารนิเทศ," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการบริการและเผยแพร่สารนิเทศ หน่วยที่ 1-7. หน้า 5-11. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2542). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ. (2538, เมษายน-มิถุนายน). "ความต้องการการใช้สารนิเทศทางวิชาการ : มุมมองของนักวิชาการและนักการเมือง," *วารสารห้องสมุด*. 39(2) : 29-30.
- อมรรัตน์ ดวงสุวรรณ. (2540). *ความต้องการและการใช้สารสนเทศในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลใน จ.สงขลา*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ถ่ายเอกสาร.
- อมรรัตน์ ถาวรารักษ์. (2534). *การใช้สารสนเทศเพื่อเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัยของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อรรถพล สารพล. (2544). *การใช้สารสนเทศของประธานคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- อัครพร สุทธิบุญขร. (2534). *ความต้องการและการใช้สารนิเทศของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านเทคนิคบริษัทปิโตรเคมีแห่งชาติ จำกัด*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อัจฉรวรรณ ณัฏขัตติย. (2545, กุมภาพันธ์). *หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ = One Tampon One Product Movement*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.cdd.moi.go.th/aug191.html>.
- อัญชลี ชลิดาพงษ์. (2534). *การใช้สารนิเทศของนักพัฒนาในจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อุทัย ทุดิยโพธิ์. (2533). "ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับทรัพยากรสารนิเทศ," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาทรัพยากรสารนิเทศ หน่วยที่ 1-7. หน้า 5-7. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- โอวาท สุทธนารักษ์. (2531). *บทบาทผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนโดยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน*. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. (การศึกษานอกโรงเรียน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- American Library Association. (1983). *The ALA Glossary of Library and Information Science*. Tucson : Art Libraries Society of North America.
- Arif, Mohammannad & Meadows, A.J. (1994, March). "The Provision of Information to Industry : A Comparative Study of Saudi Arabia and the UK," *Journal of Librarianship and Information Science*. 26(1) : 29-33.
- Gilton, Donna Louise. (1989, February). "The Use of Information Sources By Small Pennsylvania Manufactures," (Online). Available: <http://thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>.
- Harrod, Leonard Montague. (1990). *Harrod's Librarians' Glossary of Terms Used in Librarianship Documentation and the Book Crafts and Reference Book*. 7th ed. Aldershot : Gower.
- The Random House Dictionary of the English Language*. (1987). 2nd ed. New York : Random House.

Rzeevski, George & Farrer, D.J. (1984, March). "Information in the Manufacturing Industry :
An Assessment and Proposals for Improvement," *Aslib Proceedings*. 36 : 113-117.

Schweitzer, James A. (1990). *Managing Information Security : Administrative Electronic and Legal
Measures to Protect Business Information*. 2nd ed. Boston : Butterworths.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

กลุ่มผลิตภัณฑ์	รายนาม	หน้าที่
1. อาหารแปรรูป - กล้วยเล็บมือนาง	นางอมรรัตน์ เกื้อกาญจน์ นางวรรณภา การเกษม	ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ
2. อาหารแปรรูป – ลูกจัน	นางวันดี อินทนุพัตร นางปราณี ปุณณวงศ์	ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ
3. อาหารแปรรูป – กะปิ, หมูฝัดกะปิ	นางสาวเสริม บริบูรณ์ นางสมถวิล เกษรสิทธิ์	ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ
4. อาหารแปรรูป - ขนมหาลา	นางอนงค์นาฏ นาคสิงค์ นางสาวกัญญารัตน์ แก้วแกมทอง	ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ
5. อาหารแปรรูป - แกงไตปลาบรรจุขวด	นางบำเพ็ญ ศรีพิชิต นางสาวรัศมี บุณณมี	ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ
6. ผลิตภัณฑ์พริกป่น	นางอรทัย คงแคล้ว นางพิณ จันทร์แน่น	ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ
7. ผลิตภัณฑ์จากกระจูด	นายเอื้อง ปานแก้ว นางอาภรณ์ พรหมนุ้ย	ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ
8. ผลิตภัณฑ์จากกกสามเหลี่ยม	นางคล้าย ศิริพันธ์ นางสาวคล้าย ไพโรจน์บวร	ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ
9. ผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภา	นางจารุวรรณ บุญซึก นางสุเจนจิต ทองเสนี	ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ
10. ผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อ	นายหนูเกลื้อม แป้นแก้ว นายหนูเลี่ยม บุญต่อ	ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ
11. ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว	นายจักรชัย หมวดช่วย นางวิลาวรรณ วรณประดิษฐ์	ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ

กลุ่มผลิตภัณฑ์	รายนาม	หน้าที่
12. ผลิตภัณฑ์จากการแกะหนัง	นายทวี กงบุรี นายเจริญชัย บุญทอง	ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ
13. ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรเปลือกมังคุด	นายสนทยา ชำนิ นายชัยรัตน์ ตะลิ่งจิตร	ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ
14. ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา	นางจรวย เวชสารศรี นางสาวพิณศรี คงเมืองแท้	ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ
15. ผลิตภัณฑ์เครื่องถม	นางสาวสกลวรรณ จันทรังษี นายประวิทย์ ถิ่นนคร	ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ
16. ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ	นางอุไร ดำวงเงิน นางมณฑา เพชรช่วย	ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ
17. ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง	นางมนต์ทา กันนิตา นายวิทยา สังข์สุณี	ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ
18. ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก	นายสมพร ธรรมรัตน์ นายสมโภชน์ ธรรมรัตน์	ประธานกลุ่ม คณะกรรมการ

ภาคผนวก ข
แบบบันทึกหัวข้อการสัมภาษณ์
เรื่อง

การใช้สารสนเทศของผู้นำกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

แบบบันทึกหัวข้อการสัมภาษณ์

เรื่อง

การใช้สารสนเทศของผู้ในกลุ่มผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้ให้สัมภาษณ์.....
ที่อยู่.....
วันเดือนปี.....เวลา.....
หมวดผลิตภัณฑ์.....

ข้อมูลทั่วไปในการทำผลิตภัณฑ์

1. ท่านเริ่มทำผลิตภัณฑ์นี้ได้อย่างไร ทำมานานกี่ปีแล้ว
2. มีการรวมกลุ่มการทำผลิตภัณฑ์นี้ได้อย่างไร และปัจจุบันมีสมาชิกในกลุ่มกี่คน
3. ผลิตภัณฑ์ที่ทำอยู่นี้เป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม
4. ใช้ช่วงเวลาไหนในการผลิต (ระยะเวลาที่ใช้ผลิตเป็นประจำ) ส่วนใหญ่ใช้เวลานานแค่ไหน
5. ลักษณะการผลิต : งานที่ทำส่วนใหญ่ทำคนเดียว หรือทำเป็นกลุ่ม ได้แก่งานประเภทใด

การใช้สารสนเทศ

1. ในการทำผลิตภัณฑ์นี้ท่านใช้ข้อมูลความรู้ด้านใดบ้าง มีวิธีการอย่างไร
 - ด้านการคัดเลือกวัตถุดิบและแหล่งวัตถุดิบ, การออกแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์, การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์, เทคโนโลยี, การบริหารจัดการ, เงินทุน, การตลาด
2. ข้อมูลในการทำผลิตภัณฑ์ได้จากแหล่งใดบ้าง
 - แหล่งบุคคล, แหล่งสถาบัน, แหล่งสื่อมวลชน, แหล่งอื่นๆ

ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ

1. ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคจากการใช้แหล่งข้อมูลบ้างหรือไม่ อะไรบ้าง
2. ท่านประสบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้หรือข้อมูลที่จะนำมาใช้ทำผลิตภัณฑ์บ้างหรือไม่ อย่างไร

ความต้องการข้อมูลมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ (อนาคต)

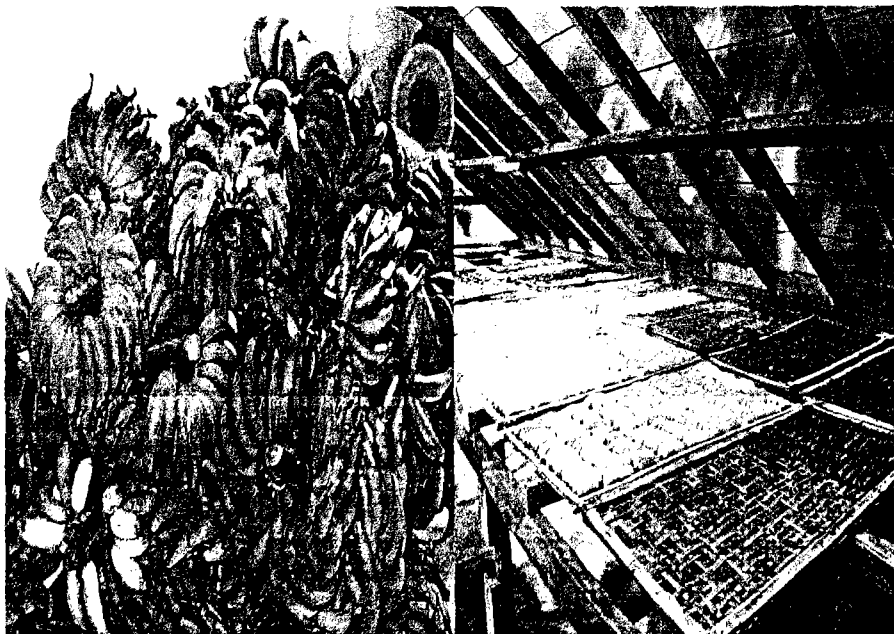
1. ต้องการข้อมูลด้านใดบ้าง ที่จะนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือเพิ่มทักษะในการทำผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น
2. ท่านต้องการให้หน่วยงานใดบ้างเข้ามาช่วยเหลือหรือให้การสนับสนุนการทำผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

ภาคผนวก ค
ภาพถ่ายการทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปกล้วยเล็บมือนาง

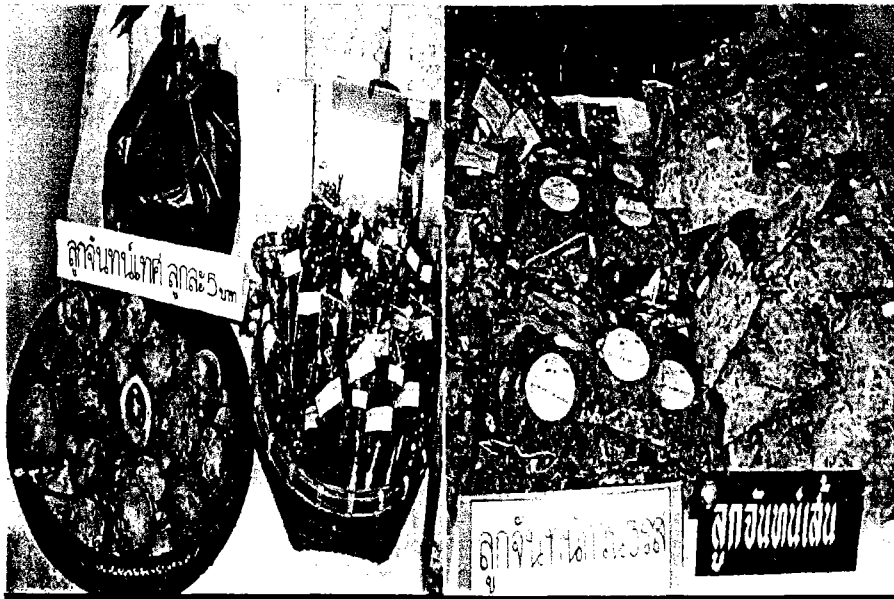

- กล้วยเล็บมือนางที่ทำสำเร็จแล้วพร้อมจำหน่าย

- รูปด้านซ้ายคือ กล้วยเล็บมือนางที่จะนำไปอบ
- รูปด้านขวาคือ ตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์

ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปลูกจันทน์

- รูปด้านซ้ายคือ ผลของลูกจันทน์ที่จะนำมาแปรรูป
- รูปด้านขวาคือ ผลิตภัณฑ์ลูกจันทน์แปรรูปแบบต่างๆ

- รูปด้านซ้ายคือ ขั้นตอนการตากแห้งลูกจันทน์เส้น
- รูปด้านขวาคือ ขั้นตอนการกวนลูกจันทน์

ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป กะปิ, หมูผัดกะปิ

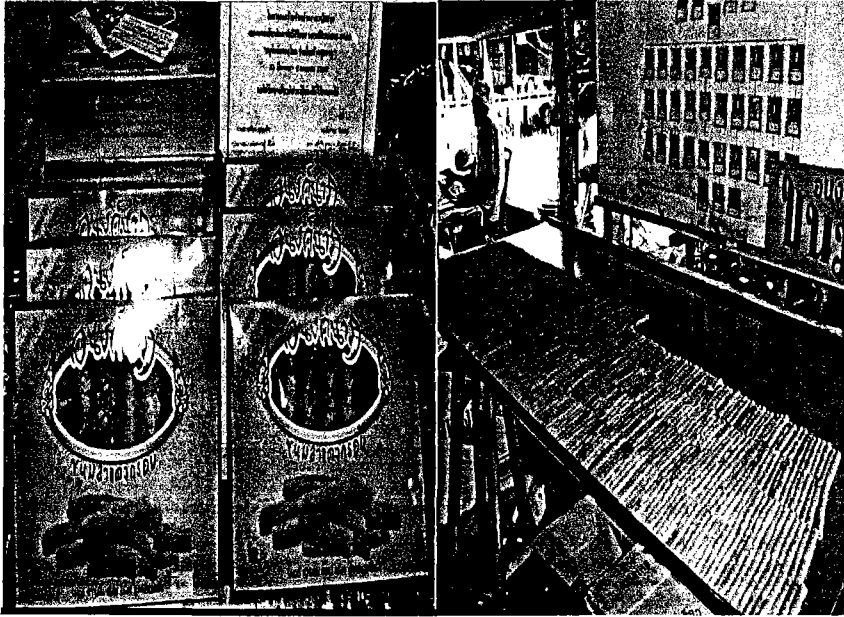

- กะปิที่บรรจุภัณฑ์พร้อมจำหน่าย

- ขั้นตอนการทำกะปิ

ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปขนมลา

- รูปด้านซ้ายคือ รูปแบบบรรจุภัณฑ์ลาที่บ่น้ำผึ้ง
- รูปด้านขวาคือ ลาที่ผ่านการทอดเพื่อเตรียมการบรรจุภัณฑ์

- ขั้นตอนการหมักแป้งและขั้นตอนการทอดขนมลา

ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปแกงไตปลาบรรจุขวด

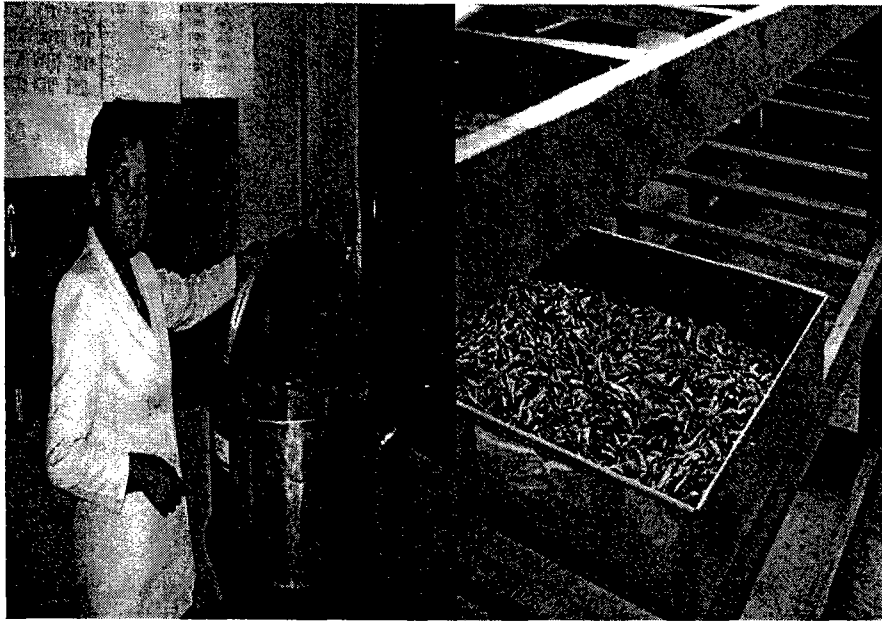

- ขั้นตอนการนำแกงไตปลาแห่งบรรจุขวด

- ผลิตภัณฑ์ที่ทำสำเร็จพร้อมจำหน่าย

ผลิตภัณฑ์พริกป่น

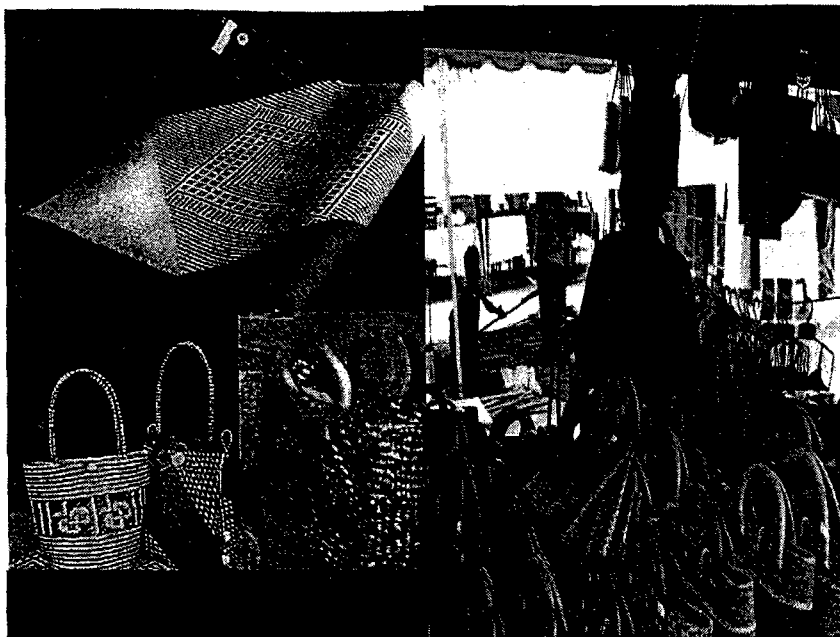

- เครื่องบดพริก
- รูปด้านขวาคือ ตู้อบพริกพลังงานแสงอาทิตย์

- รูปแบบบรรจุภัณฑ์ของพริกที่ทำสำเร็จพร้อมจำหน่าย

ผลิตภัณฑ์จากกระจูด

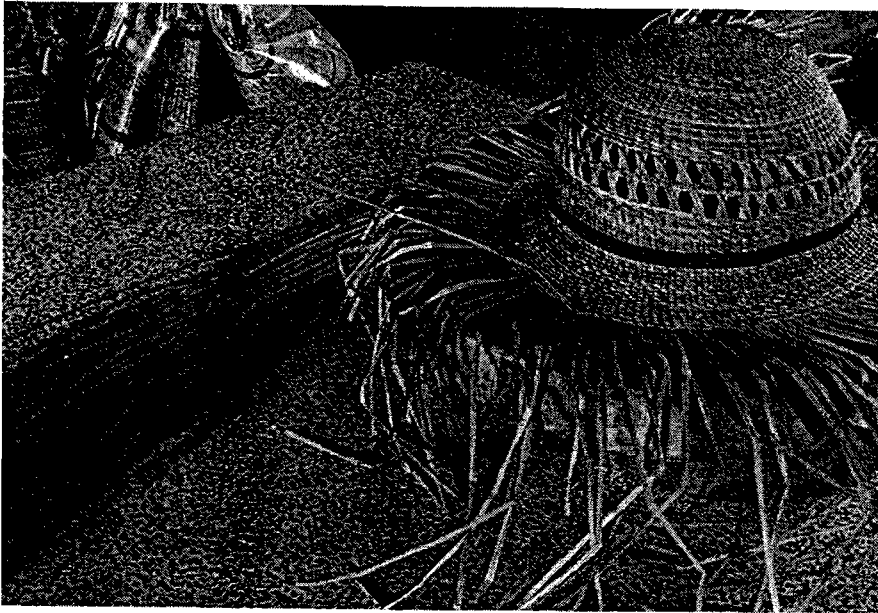

- ผลิตภัณฑ์กระจูดแปรรูปในรูปแบบต่างๆ

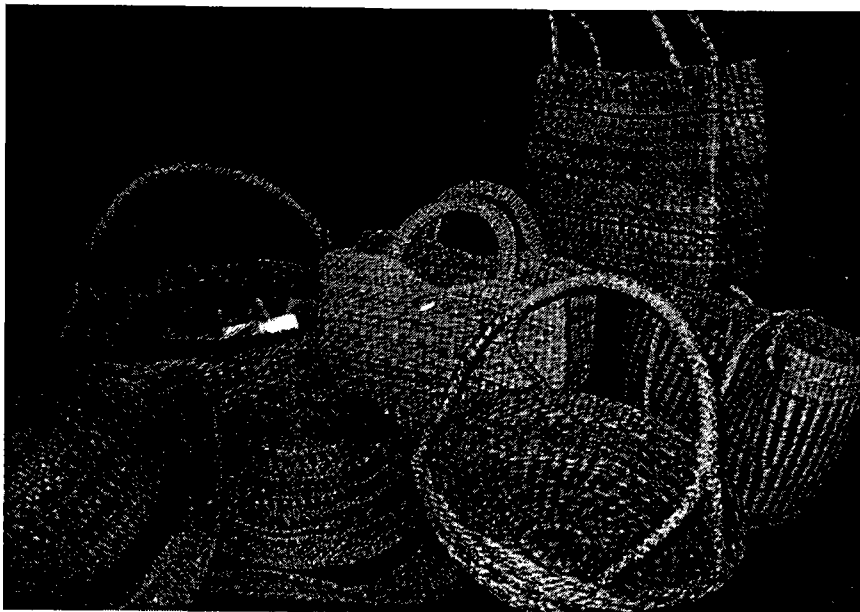

- ขั้นตอนการสานกระจูด

ผลิตภัณฑ์จากกกสามเหลี่ยม

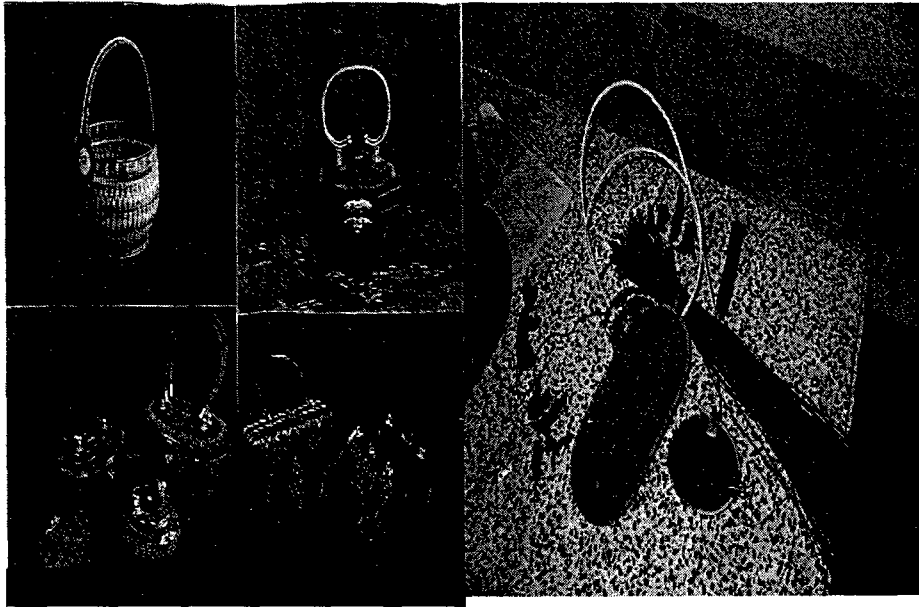

- ต้นกกที่นำมาสาน และขั้นตอนการสานกก

- รูปแบบต่างๆ ของผลิตภัณฑ์ที่ทำสำเร็จแล้ว

ผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภา

- รูปด้านซ้ายคือ ผลิตภัณฑ์ที่สำเร็จ
- รูปด้านขวาคือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจักสาน

- รูปด้านซ้ายคือ ขั้นตอนการจักสาน
- รูปด้านขวาคือ ขั้นตอนการชักเสียดให้ย่านลิเภาเส้นเล็ก

ผลิตภัณฑ์พัดใบกะพ้อ

- พัดใบกะพ้อที่จักสานเสร็จแล้ว

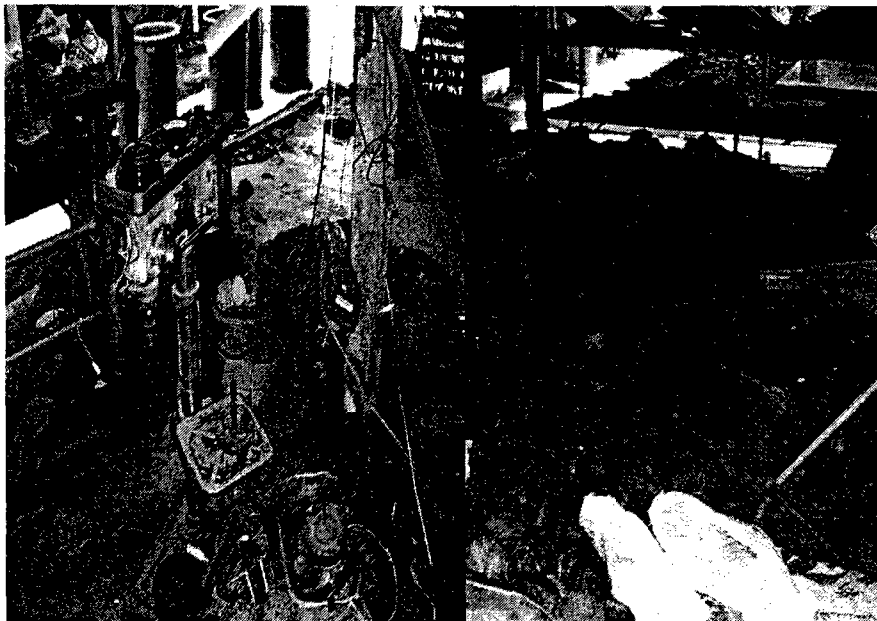

- ขั้นตอนการสานพัดใบกะพ้อ

ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว

- ขั้นตอนการทำเข็มขัดจากกะลามะพร้าว

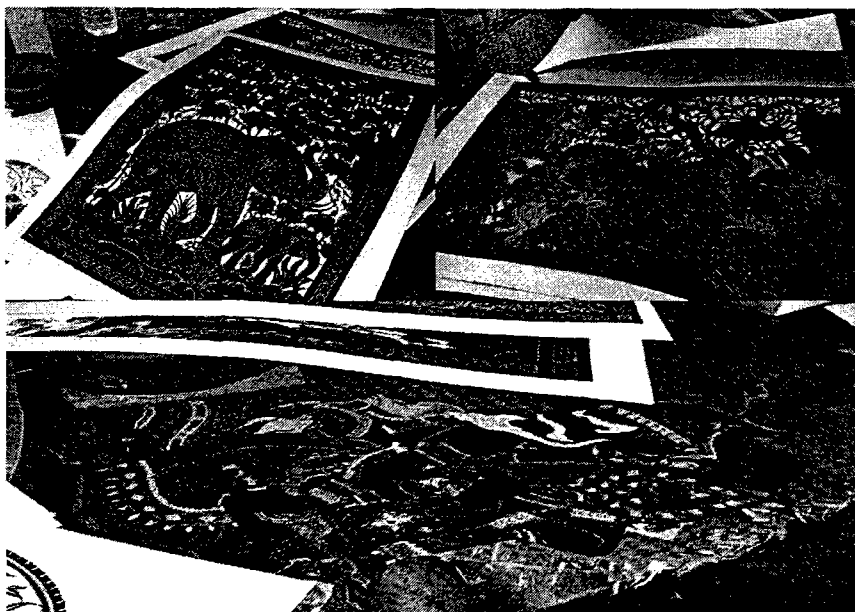

- รูปด้านซ้ายคือ เครื่องมือในการทำผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว
- รูปด้านขวาคือ กะลามะพร้าวที่นำมาใช้สำหรับทำผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์จากการแกะหนัง

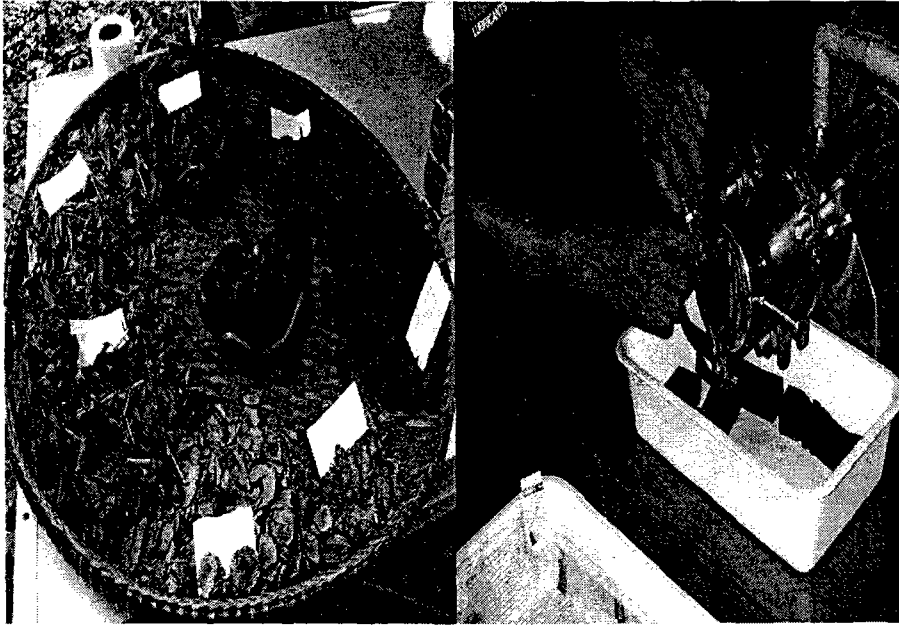

- รูปด้านซ้ายคือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการแกะหนัง
- รูปด้านขวาคือ ขั้นตอนการแกะหนัง

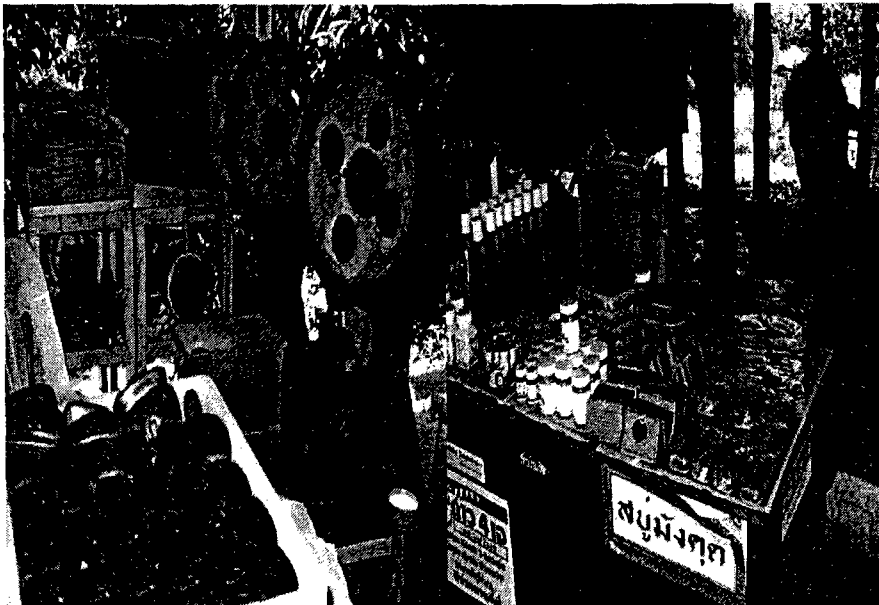

- รูปแบบต่างๆ ของหนังที่แกะสำเร็จ

ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรเปลือกมังคุด

- รูปด้านซ้ายคือ สมุนไพรต่างๆ ที่นำมาเป็นส่วนผสมในการทำสบู่
- รูปด้านขวา คือ เครื่องอัดสบู่เป็นก้อนๆ

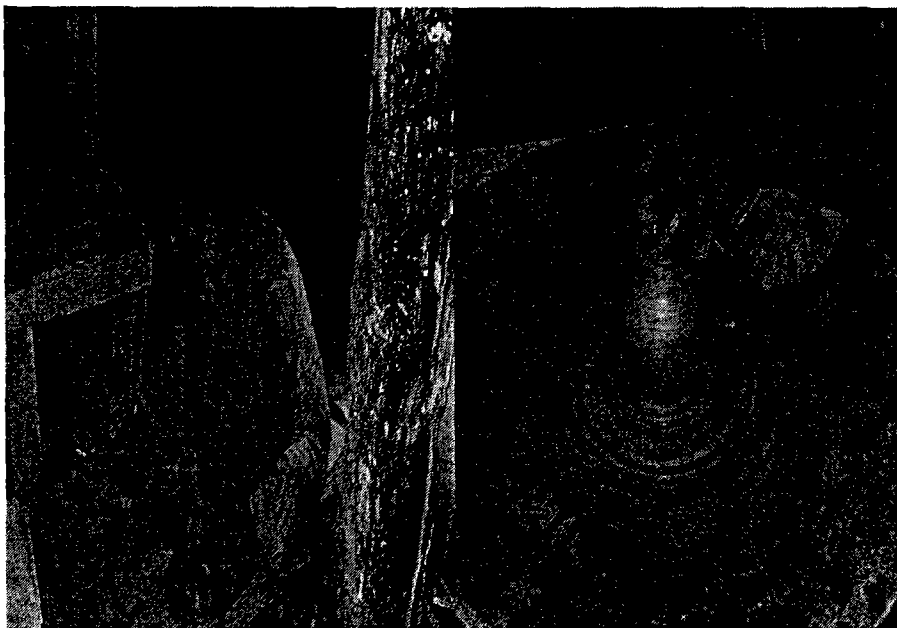

- สบู่ที่ทำสำเร็จแล้วพร้อมจำหน่าย

ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา

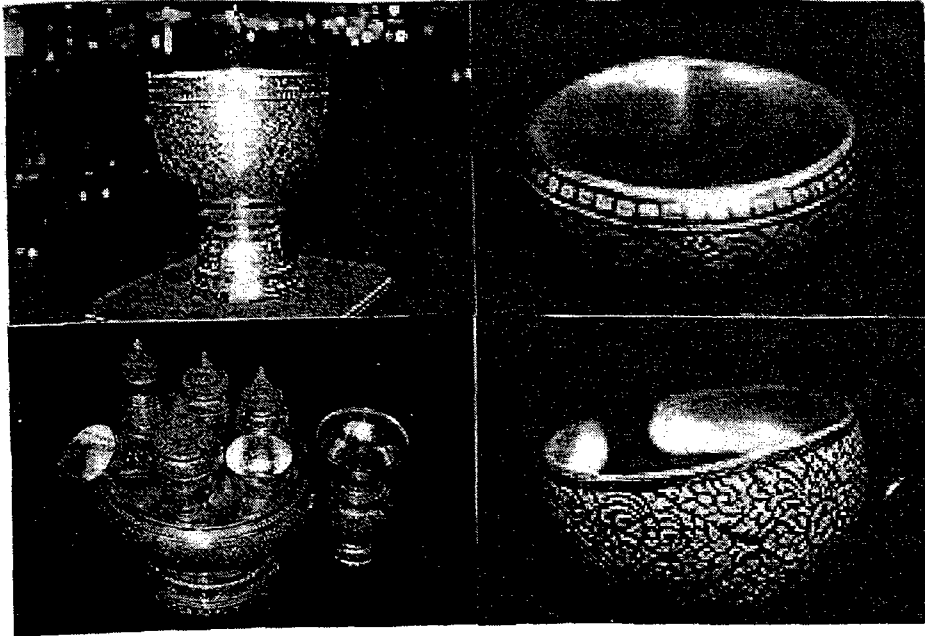

- รูปด้านซ้ายคือ เตาเผา
- รูปด้านขวาคือ เครื่องปั้นดินเผาแบบต่างๆ ที่สำเร็จแล้ว

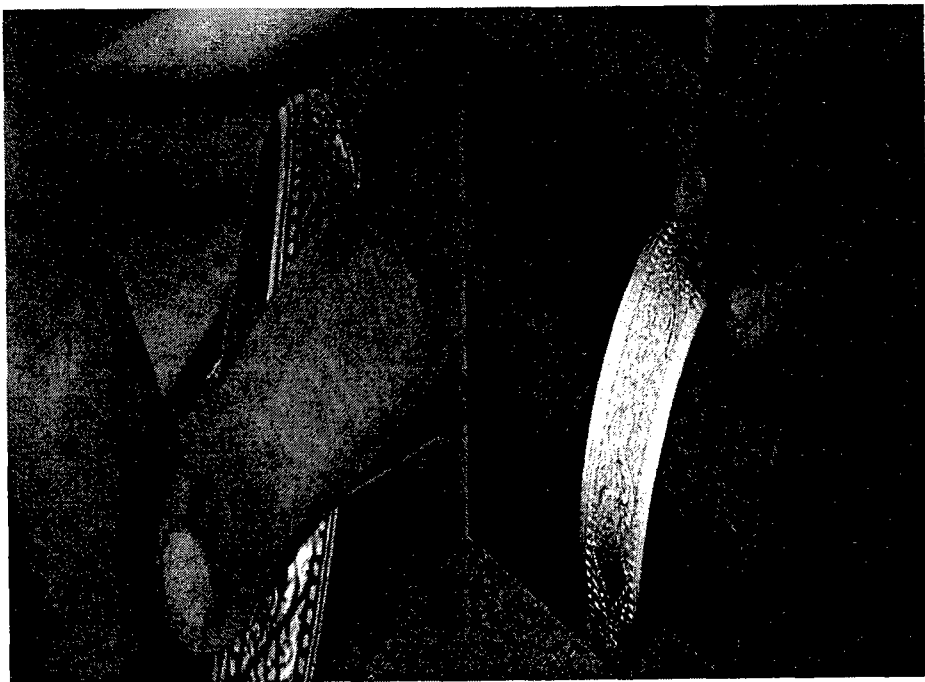

- รูปด้านซ้ายคือ ขั้นตอนการนวดดิน
- รูปด้านขวาคือ ขั้นตอนการขึ้นรูปเป็นแบบต่างๆ

ผลิตภัณฑ์เครื่องถม

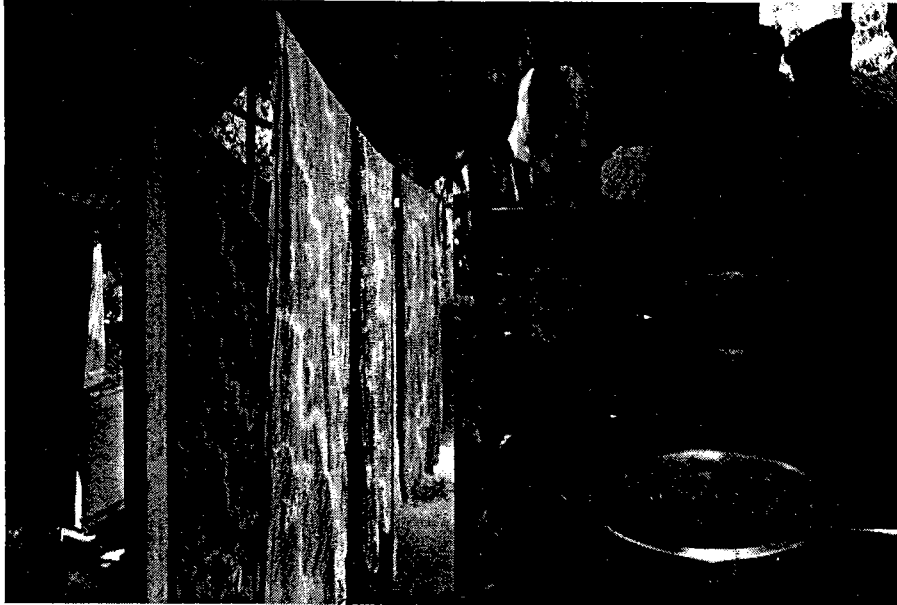

- ผลิตภัณฑ์เครื่องถมที่ทำสำเร็จแล้ว ได้แก่ ชันน้ำพานรอง, กำไลข้อมือ และชุดเขียนหมาก

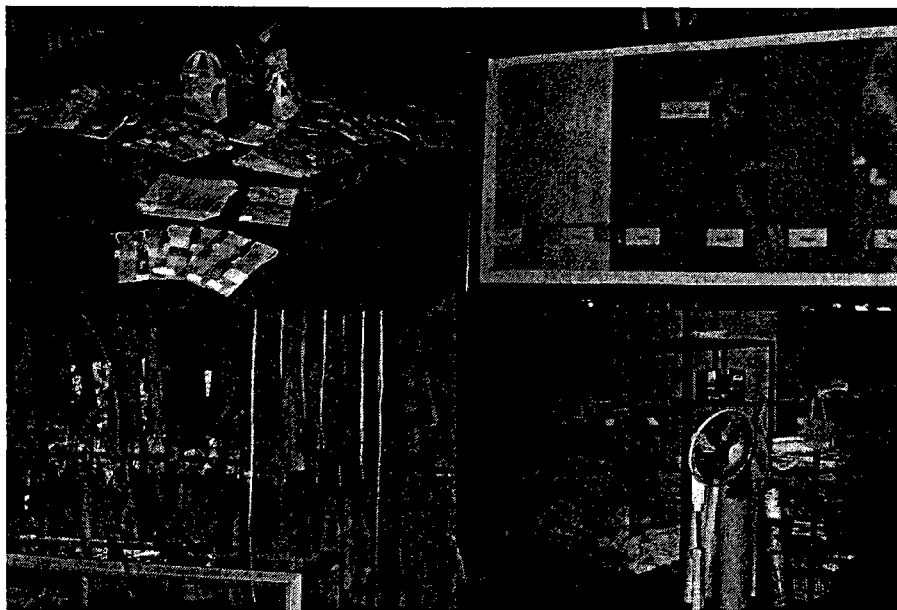

- ขั้นตอนการทำกำไลข้อมือ

ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ

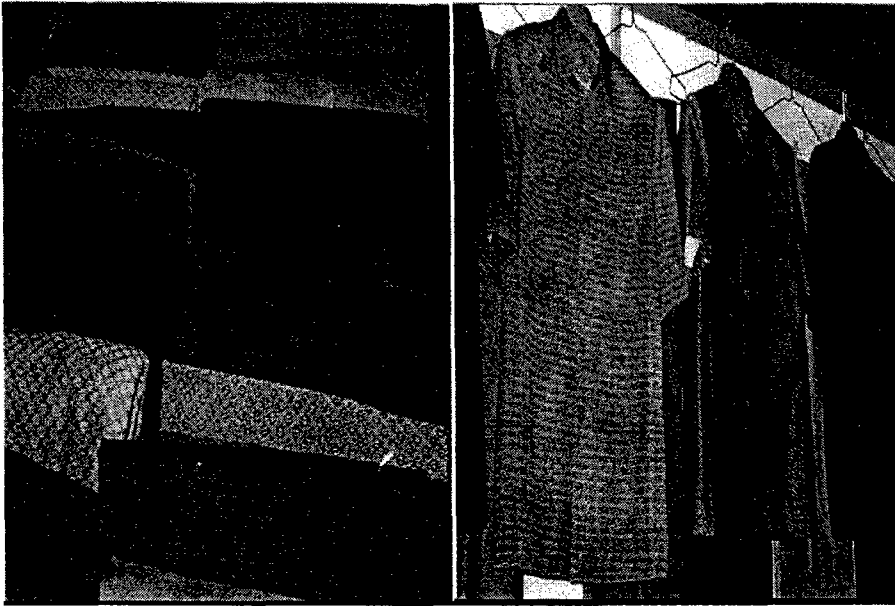

- รูปด้านซ้ายคือ ผ้าที่ผ่านขั้นตอนการมัดย้อม
- รูปด้านขวาคือ การย้อมผ้า

- ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมรูปแบบต่างๆ ที่สำเร็จแล้วพร้อมจำหน่าย

ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมือง

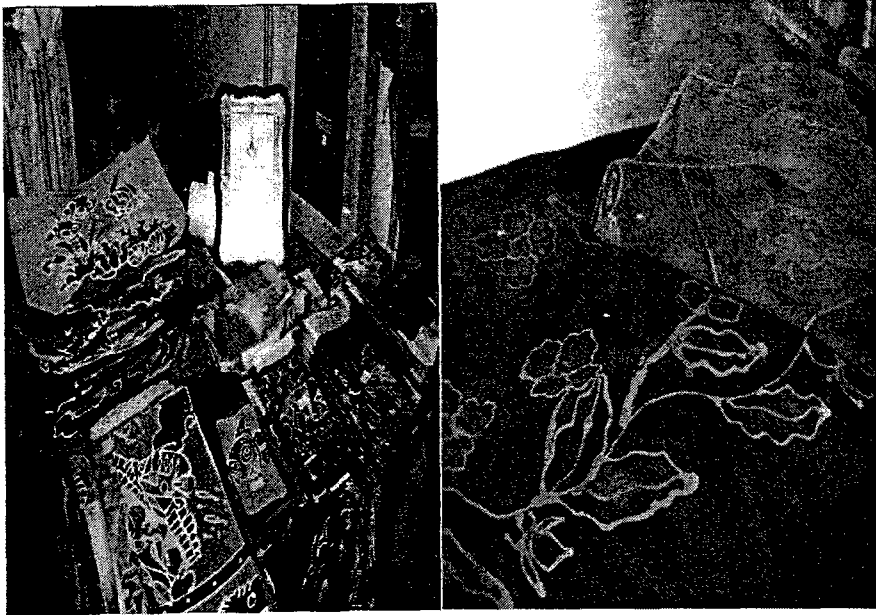

- รูปด้านซ้ายคือ ผ้าที่ทอสำเร็จ
- รูปด้านขวาคือ ผ้าทอที่นำมาตัดเย็บ

- รูปด้านซ้ายคือ ขั้นตอนการทอผ้า
- รูปด้านขวาคือ กี่กระตุกใช้สำหรับทอผ้า

ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก

- ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกที่สำเร็จแล้ว

- ขั้นตอนการเขียนลายลงผ้า

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวจินตปาณี พิบูลย์
วันเดือนปีเกิด	2 ธันวาคม 2520
สถานที่เกิด	อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	95/195 หมู่บ้านอู่ทองเพลส ถ.ประชาอุทิศ ต.คูคต อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี 12130
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2539	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช
พ.ศ. 2543	ศศ.บ. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
พ.ศ. 2547	ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ